УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Серію «Наукові роботи студентів УДФСУ» засновано у 2018 році, яка є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ».

Редакційна колегія:
Пашко П. В., д.е.н. (голова)
Шевчук О. А., д.е.н. (заступник голови)
Топчій В. В., д.ю.н.
Мацелюх Н. П., д.е.н.
Кужелєв М. О., д.е.н.
Швабій К. І., д.е.н.
Ріппа С. П., д.е.н.
Мандрагеля В. А., д.філософ.н.
Чмелюк В. В., к.ю.н.
Малинський І. Й., к.н.фіз.вих.
Шевчук В. А., к.ю.н.

У СЕРІЇ «ВИПУСКНИКАМ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2017

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

У СЕРІЇ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2018

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій та менеджменту»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

2019

«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ права»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ інформаційних технологій»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ обліку, аналізу та аудиту»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня ННІ фінансів, банківської справи»
«Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції»

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Кафедра фінансових ринків

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Заснована у 2018 році і є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У шести частинах

Частина 4

Ірпінь
2019

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54
З-41

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
(протокол № 2 від 22 жовтня 2019 року)

З-41 Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України : у 6-ти ч. Ч. 4. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 272 с. – (Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ», т. 15).

У збірнику опубліковано статті здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Видання призначене для молодих вчених, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54

Матеріали розміщено у авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність вимогам чинного правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.

© ННІ фінансів, банківської справи, 2019
© Університет ДФС України, 2019

ЗМІСТ

Група ФМР-18-1

Сімченко Артем Юрійович
Управління фінансовою стійкістю
недержавного пенсійного фонду 7

Стась Дмитро Андрійович
Покращення управління платоспроможності
страхових компаній в Україні 13

Фурманюк Богдан Олегович
State regulation on the financial market in Ukraine 19

Ходаківська Марія Юріївна
Управління фінансовими ресурсами недержавних
пенсійних фондів в Україні 24

Чамор Галина Сергіївна
Щодо ризиків управління фінансовою стійкістю
страхових компаній 31

Шахова Оксана Вікторівна
Сутність кредитного ризику банку 36

Шевчук Богдан Ігорович
Економічна сутність ризик-менеджменту
в банківських установах 41

ГРУПА ФМДз-18-1

Воронченко Віталій Володимирович
Сутність фінансових ризиків на фондовому ринку 47

Герасименко Тетяна Володимирівна
Основні підходи до визначення сутності грошового ринку 52

Гіщак Наталія Ігорівна
Діяльність недержавних пенсійних фондів
на фінансовому ринку України 58

Головатенко Анна Миколаївна
Фінансовий моніторинг в умовах застосування
ризик-орієнтованого підходу 64

Григорчук Тетяна Тарасівна
Інститути венчурного бізнесу 70

Дубина Вікторія Юріївна
Фінансове забезпечення страхових компаній
в Україні на сучасному етапі 75

Задесенець Тетяна Іванівна
Деякі аспекти розвитку недержавного пенсійного забезпечення
(на прикладі недержавного пенсійного фонду «Магістраль») 79

Іващенко Анастасія Григорівна
Забезпечення фінансової стійкості фінансових установ 86

Іващенко Надія Григорівна
Фондові біржі в Україні: теоретичні аспекти
та оцінка діяльності 92

Климишен Юрій Сергійович
Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні 99

Коваленко Ірина Ігорівна
Тренди прямого іноземного інвестування в Україні 104

Ковальчук Тетяна Олександрівна
Проблеми банківського інвестування в Україні 109

Кохарев Денис Ігорович
Теоретичні аспекти управління фінансовими
ризиками банківських установ 113

Круглікова Альона Сергіївна
Сучасний стан ринку цінних паперів України
в умовах структурних фінансових дисбалансів 118

Кузнецова Тетяна Петрівна123
Фінансові ризики страхових компаній 123

Лисенко Тетяна Ігорівна
Податковий потенціал банківської системи 127

Марченко Леся Миколаївна
Ринок недепозитних фінансових установ 132

Матвіюк Богдан Васильович
Сутність та визначення поняття «податкове
регулювання інвестиційної діяльності» 137

Павлюк Анастасія Валеріївна
Міжнародні фінансові організації на фінансовому ринку України 141

Приходько Оксана Олександрівна
Вплив фінансового ринку на реальний сектор економіки 146

Сафронова Альбіна Олексіївна
Розвиток валютного регулювання та нагляду в Україні 151

Сєчина Катерина Павлівна
Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України..... 156

Холод Тетяна Ярославівна
Страхові продукти в цифровому світі: нові технології в страхуванні 161

Цимбалюк Світлана Сергіївна
Сучасний стан та перспективи розвитку соціального страхування в Україні 168

Шиманська Надія Олександрівна
Фінансові механізми регулювання страхової діяльності в Україні 173

Шкабарня Богдан Віталійович
Шляхи реформування депозитарної системи України 178

Група ФМДз-18-2

Горєв Богдан Вікторович
Податковий потенціал фондового ринку України 183

Гуменюк Катерина Василівна
Роль податкового стимулювання розвитку банківської діяльності в забезпеченні економічного зростання 189

Демчук Аліна Дмитрівна
Інноваційні механізми розвитку страхового ринку 193

Євпак Людмила Володимирівна
Механізм управління структурою капіталу банку 199

Касьянова Анастасія Володимирівна
Формування кредитного ринку України на сучасному етапі 202

Квітченко Олександра Русланівна
Управління фінансовими ризиками фінансових установ 207

Кострица Вероніка Валеріївна
Форми здійснення фінансування інститутів
спільного інвестування у країнах світу.....212

Красненко Наталія Юріївна
Сучасні тенденції функціонування
фінансового ринку України.....218

Кузьмінська Ангеліна Олександрівна
Фінансово-платіжні послуги в умовах нестабільності
на міжнародному ринку.....221

Кухарський Олександр Анатолійович
Особливості формування фінансових ресурсів:
теоретичний аспект 228

Лавренюк Роман Федорович
Debt burden policy and its influence
on the financial market in Ukraine.....232

Литвин Володимир Сергійович
Пруденційний нагляд за діяльністю небанківських фінансових
установ як засіб підвищення їх фінансової стійкості.....237

Поліщученко Роман Анатолійович
Сутність та значення фінансового посередництва 241

Прачук Вікторія Ігорівна
Оцінювання податкового потенціалу страхового ринку 246

Федорова Маргарита Олександрівна
Сучасний стан інвестиційної діяльності України.....252

Чарупа Денис Вікторович
Сучасний стан та перспективи розвитку
кредитного ринку України 256

Якубенко Дмитро Сергійович
Економічна природа перестрахових послуг та їх необхідність 262

Група ФМР-18-1

Сімченко Артем Юрійович,
студент групи ФМР-18-1
Науковий керівник
Вовчак Ольга Дмитрівна,
д.е.н., професор

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

Постановка проблеми. Сьогодні пенсійна система України є досить розбалансованою. Зокрема невідповідність рівня пенсійного забезпечення гідному рівню проживання породжує відповідно все більше соціальних проблем, які з кожним днем стають все більш гострішими. Для створення стабільної та стійкої пенсійної системи державі доцільно створити сприятливі умови та надати підтримку НПФ. Така практика вже стала нормою у розвинених країнах. Водночас потрібно враховувати нестабільність вітчизняної економіки, яка ускладнює розвиток НПФ, а відтак керівникам НПФ слід сьогодні звертати особливу увагу на управління рівнем фінансової стійкості, як важливого показника їх надійності, платоспроможності та конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення теоретико-методологічних засад управління фінансовою стійкістю недержавних пенсійних фондів зробили чимало вітчизняних учених-економістів, серед яких: А. Гринспен, Є. Григоренко, М. Горна, В. Ємець, Г. Залко, М. Карлін, Ю. Коваленко, Н. Ковальова, Г. Козак, Ю. Конопліна, Н. Коробенко, Д. Леонов, Е. Лібанова, І. Новікова, С. Онишко, М. Свердел, Р. Сіржук, Ю. Смоляр, Т. Паєнтко, А. Федоренко, В. Яценко та ін.

Метою дослідження є розкриття сутності управління фінансовою стійкістю недержавних пенсійних фондів та виокремлення основних напрямів підвищення його ефективності в Україні.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукових підходів [1-6] можемо зробити узагальнення, що економіка функціонування НПФ для споживача надзвичайно проста: впродовж життя (трудового) необхідно накопичити фінансові ресурси в певному обсязі для власного фінансового забезпечення в пенсійному віці.

Відповідно, якщо брати суто фінансовий підхід, то пенсійне забезпечення від НПФ – це відволікання наявних ресурсів (у певному обсязі) у недержавні приватні фонди, яке забезпечує споживання товарів і послуг громадянами в їх майбутньому.

Мірилом успішності діяльності НПФ, на думку А. Грінспена, виступає: «доступність реальних ресурсів після виходу на пенсію, а простим критерієм його ефективності є здатність гарантовано надавати обіцяні ресурси пенсіонерам» [1].

Дж. Стігліц стверджує: «пенсійне забезпечення і страхування життя є суспільними товарами, які держава пропонує своїм громадянам для їх же власного блага» [2].

Сьогодні, в умовах нестабільності вітчизняної економіки, важливе значення має фінансова надійність НПФ. Фінансова надійність НПФ – «це комплексна, динамічна характеристика, яка вимагає проведення інтегрального її оцінювання шляхом об'єднання всіх показників у єдину оцінку, вирішення цього завдання передбачає застосування методології рейтингового оцінювання» [5]. У табл. 2 наведено рейтинг за витратами на оплату послуг 5-ти найбільших НПФ за обсягом активів в управлінні.

Таблиця 2

Плата за послуги, яку утримують найбільші НПФ в Україні

№	Пенсійний фонд	Загальний розмір витрат на оплату послуг у 2017 році		Включаючи, у % від активів в управлінні	
		у % від активів в управлінні	на кожного учасника	витрати на адміністрування	винагорода за надання послуг з управління акт.
1	Корпоративний НПФ НБУ	0,24%	215 грн	0%	0%
2	Недержавний корпоративний пенсійний фонд ВАТ «Укрексімбанк»	0,94%	314 грн	0,17%	0,17%
3	НПФ «Емерит-Україна»	3,99%	79 грн	1,80%	2,02%
4	пенсійний фонд «ПриватФонд»	4,30%	95 грн	2,41%	1,69%
5	НПФ «ОТП Пенсія»	4,91%	147 грн	1,55%	2,94%

Джерело: складено автором на основі [3,4]

Варто зазначити, що у двох найбільших корпоративних пенсійних фондах (НБУ та Укрексімбанк) адміністративні витрати дотуються за рахунок засновників. Для повноти дослідження, проаналізовано основні показники діяльності Корпоративного НПФ НБУ (рис. 2).

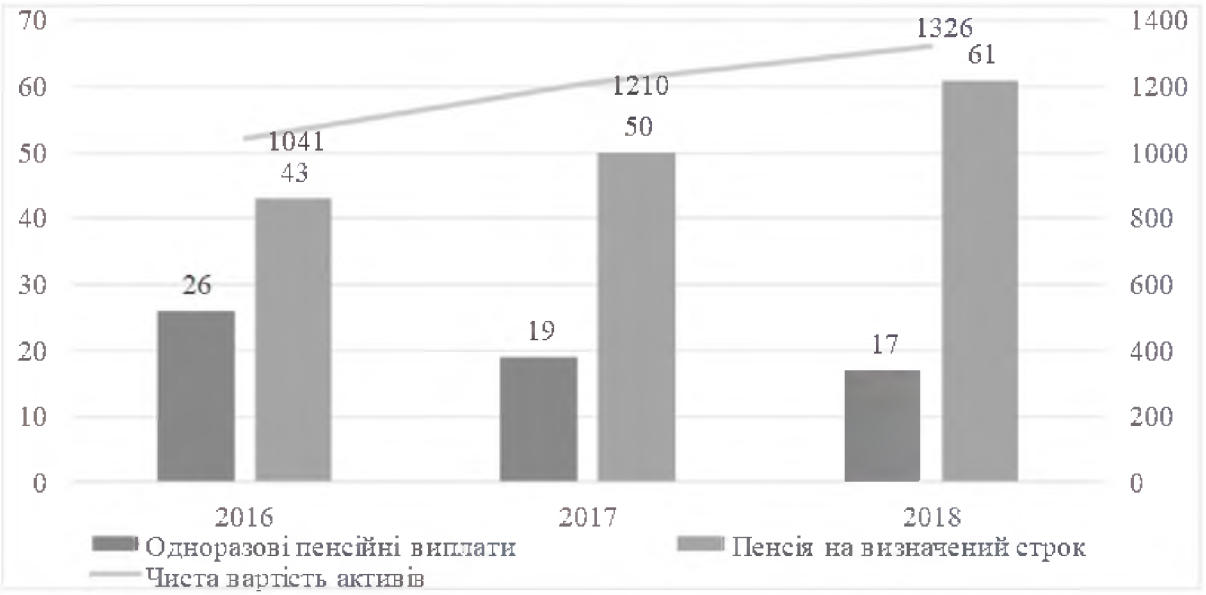

Рис. 2. Пенсійні виплати та вартість активів КНПФ НБУ (млн грн.)

Джерело: складено автором на основі [5]

Відповідно до рис. 2 на початок 2019 року кількість учасників КНПФ НБУ становила 12 449 осіб. За 2018 рік сплачено 61 млн грн пенсій 3,5 тис. учасникам (у 2017 р. - 50 млн грн). Варто також зазначити, що у 2018 році одноразові пенсійні виплати зменшились порівняно із 2017 роком, на 2 млн грн та становили 17 млн грн. Чиста вартість активів станом на 01.01.2019 року зросла порівняно з 2017 роком на 116 млн грн та становила 1 326 млн грн.

Для оцінки ефективності управління фінансовою стійкістю КНПФ НБУ, доцільно проаналізувати динаміку змін обсягу чистого прибутку (рис. 3). Зокрема, чистий прибуток Фонду за 2018 рік становив 162 млн грн, а за останні 3 роки становив 490 млн грн.

На основі показників фінансової звітності КНПФ НБУ можемо зробити такі висновки. Дохідність активів Фонду за 2018 рік становила 12,7%, що на 2,9% вище, ніж індекс інфляції за 2018 рік. Сума середньомісячної пенсії на визначений строк у 2018 році зросла на 250 грн або 18,5% (у 2017 р. - на 176 грн або 15%). Внесок Національного банку України у 2018 році на користь працюючих учасників становив 34,4 млн грн (у 2017 р. – 30,5 млн грн).

Рис. 3. Динаміка прибутку КНПФ НБУ за 2016-2018 рр.
Джерело: складено автором на основі [5]

Проведений аналіз доводить, що фінансові показники КНПФ НБУ є задовільними. Проблема функціонування усіх загалом НПФ полягає в їх непопулярності, а також у нестабільності внутрішнього ринку. Враховуючи це, керівництву НПФ потрібно продумувати методи популяризації своїх послуг у стратегії розвитку, а також приділяти особливу увагу механізму управління фінансовою стійкістю НПФ, щоб в умовах нестабільних економічний та політичних умов, в яких сьогодні перебуває вітчизняний ринок, зберігати свою конкурентоспроможність та фінансовий потенціал. Основні елементи механізму управління фінансовою стійкістю наведені на рис. 4.

Серед методів управління фінансовою стійкістю доцільно виділити планування та прогнозування. Важливою складовою цих методів планування та прогнозування є аналіз, на якому базуються прогнози і плани розвитку. НПФ потрібно проводити, окрім внутрішнього аналізу, ще аналіз зовнішнього середовища, в якому функціонує фонд, з метою виявлення усіх чинників, які впливають чи потенційно можуть впливати на його роботу та його фінансові результати. Загалом управління фінансовою стійкістю НПФ повинно базуватися на якісному аналізі, чіткій стратегії розвитку та дієвому механізмі управління фінансовими ресурсами.

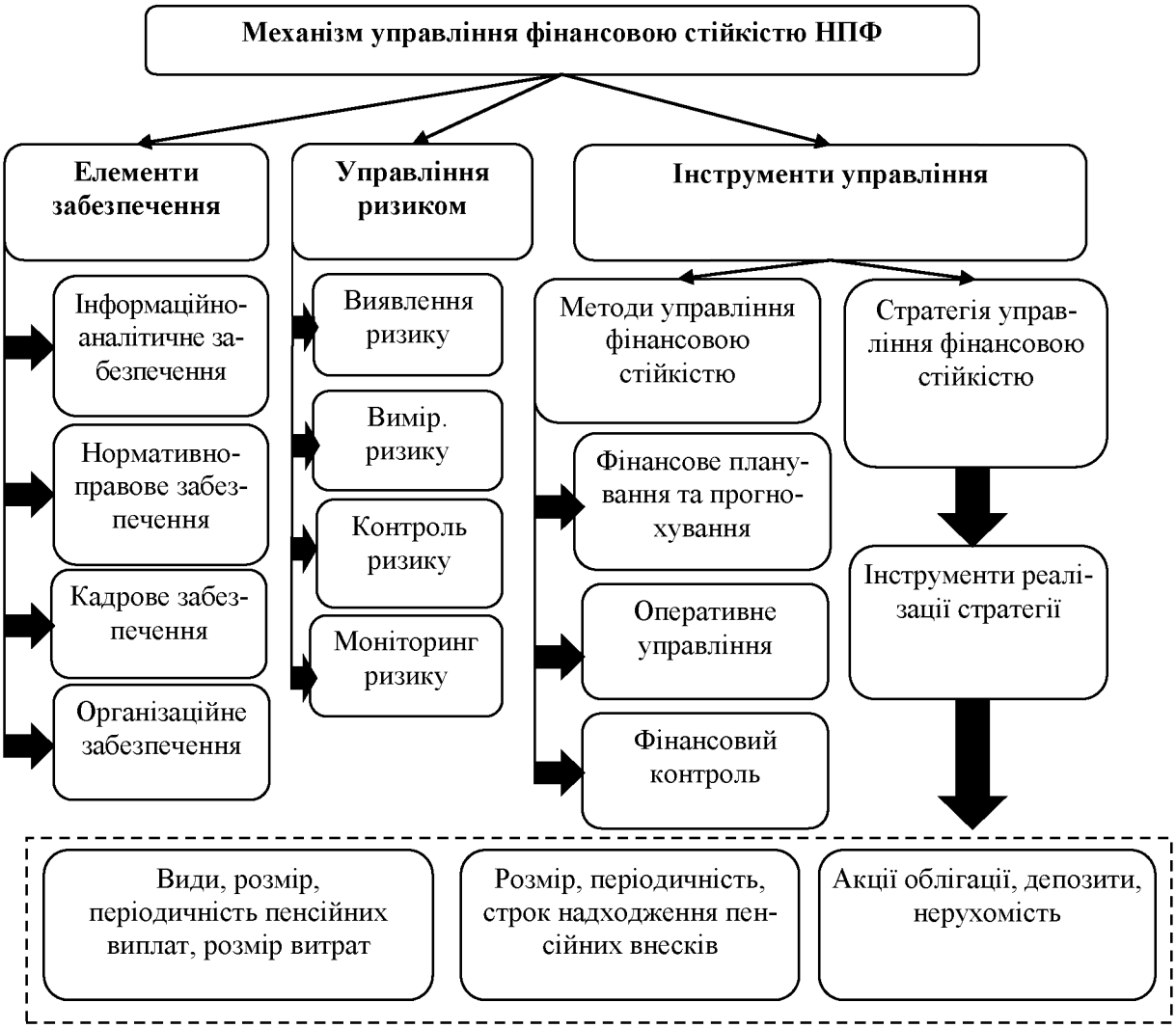

Рис. 4. Механізм управління фінансовою стійкістю НПФ

Джерело: складено автором на основі [6,7]

Висновки. Отже, недержавні пенсійні фонди займають важливе місце в пенсійні системі країни. Як вигідна альтернатива системі державного пенсійного забезпечення, яка все більше втрачає свою результативність, на ринку функціонують недержавні пенсійні фонди. Водночас на вітчизняному ринку НПФ не мають великого попиту, насамперед через недовіру населення. Враховуючи непопулярність НПФ, кризовий період вітчизняної економіки, нестабільність на фінансовому ринку, НПФ потрібно приділяти особливу увагу управлінню фінансовою стійкістю.

Проведений аналіз основних показників діяльності КНПФ НБУ продемонстрував задовільні фінансові результати, стабільне зростання обсягів його активів та доходів. Водночас досліджуваний КНПФ НБУ отримує суттєву підтримку з боку держави, за рахунок їх співпраці, що відповідно покращує його фінансові результати, попри кри-

зу. Доцільно зазначити, що керівництву недержавних пенсійних фондів потрібно розробляти свою стратегію розвитку, враховуючи всі внутрішні та зовнішні чинники впливу, зокрема які безпосередньо впливають на рівень їх фінансової стійкості. В умовах політичної та економічної нестабільності, НПФ потрібно приділяти особливе значення управлінню власною фінансовою стійкістю. Механізм управління має бути побудований на ретельному аналізу внутрішнього середовища фонду та зовнішнього ринку. Важливо також, щоб при здійсненні управління фінансовою стійкістю, НПФ проводив системний моніторинг фінансових показників своєї діяльності. Також системний аналіз необхідний для функціонування механізму виявлення та протидії фінансовим ризиками. Без аналізу, планування, прогнозування і механізму протидії ризику, НПФ будуть неспроможні створити еластичний механізм управління фінансовою стійкістю, а відповідно, ефективно функціонувати та розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринспен А. Эпоха потрясений [пер. с. англ.] / А. Гринспен. – М.: Сколково, 2010. – 518 с.

2. Козак Г. І. Недержавні пенсійні фонди в умовах реформування пенсійної системи України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / КОЗАК Г. І. – Тернопіль, 2014. – 225 с.

3. Горна М. О. Методичні підходи до рейтингового оцінювання недержавних пенсійних фондів України / М. О. Горна,. // Scientific bulletin of the national academy of statistics, accounting and audit. – 2016. – №2. – С. 14–20.

4. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: оцінка та рекомендації. // Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». – 2019.

5. Звіт Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку України [Електронний ресурс] // НБУ. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://knpf.bank.gov.ua

6. Пахода С. С. Форми та методи управління фінансовими ресурсами недержавного пенсійного фонду / С. С. Пахода. // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №1. – С. 60–62.

7. Теслюк С. А. Сутність фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів та прогнозування їх обсягу / С. А. Теслюк. // Мукачівський державний університет. – 2018. – №18. – С. 828–839.

Стась Дмитро Андрійович,
студент групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

IMPROVEMENT OF INSURANCE COMPANIES SOLVENCY MANAGEMENT IN UKRAINE

Formulation of the problem. Modern market economy is affected by numerous risks of a natural, man-made, economic, political nature. At the same time, there is a tendency of increase of probability of occurrence of risk events, increase of severity of their consequences, increase of value of insurance objects. These objective changes are accompanied by increasing requirements for the solvency of insurance companies, that is, their ability to guarantee the protection of property interests of citizens, organizations and the state. However, the main obstacle to the rapid development of insurance companies in Ukraine is the high degree of distrust of the population to their activities, which is why the issue of ensuring the solvency of insurance organizations is one of the priority areas of research of modern economic thought.

The problem of ensuring the solvency of insurance companies is receiving special attention from the state regulators of different countries. In international insurance practice, even in the face of a stable macroeconomic situation, measures are periodically reviewed and requirements for ensuring the solvency of insurance companies are raised. During the development of the domestic insurance market, since its formation, the insurance supervisors have repeatedly reviewed and established new requirements both for the content of key factors affecting the solvency of an insurance company and the criteria for its assessment. The overall focus of these measures is related to the main factor in ensuring solvency - increasing the capitalization of domestic insurance companies.

The problem of ensuring the solvency of the insurer was addressed by such scientists as V.M. Butyrina, GA Belyankina, ON Volkova, OO Hamakova, A.M. Yermoshenko, V.S. Prikhodko, K.I. Sarakhman,

NV Tkachenko, V.M. Sheludko, K.V. Shelekhova et al. But the issues outlined are so multifaceted that there is certainly a need for further scientific research.

The purpose of the study is to identify directions for improving the solvency management of insurance companies in Ukraine.

Main material. Analyzing the domestic insurance market, it should be noted that its place and role remain very small and do not meet the challenges facing Ukraine in the current conditions of market economy formation. There are many problems with insurance companies that need to be resolved as soon as possible [6, p. 175]. And one of the most important problems for both the individual insurance company and the entire national insurance market is the effective management of solvency.

We believe that the primary ways of resolving organizational issues related to managing the solvency of insurance companies is, first, to bring the financial statements to a "single denominator". To date, the financial statements of insurance companies in Ukraine are presented with information that covers almost all of the issues listed in the QRTs, but domestic templates are not related, much information is duplicated, which complicates financial analysis.

Since 2012, insurance companies have transitioned to International Financial Reporting Standards (IFRS). In order to ensure the transition of financial institutions to IFRS, the National Commission for the State Regulation in the Financial Services Market approved the Plan of Measures for Implementation of International Financial Reporting Standards in Non-Banking Financial Institutions No. 788 of December 22, 2011 [5]. In accordance with this plan, Guidelines on the application of International Financial Reporting Standards for insurance companies in Ukraine have been developed, which will provide a unified approach to disclosure in the financial statements of insurers under IFRSs. The Guidelines specify: the forms of financial statements to be used by insurers when preparing their own financial statements; algorithm and recommendations for classification of insurance contracts (insurance contracts); methodological guidelines for accounting for individual items presented in the forms of financial statements; a description of additional information that requires disclosure in accordance with IFRS but not in the proposed forms, as well as recommendations for the submission of this information [2].

However, with the transition to IFRS, there have been no significant changes in the financial statements prepared by entities in Ukraine, although the content of individual items has changed. Since one of the fundamental qualitative characteristics of IFRS prepared financial information is the truthfulness of a submission that requires financial statements to be complete, error-free and error-free, international standards, unlike national IAS, are required by insurance companies to disclose a number of additional information that explains and details the information presented in the main forms of financial statements helps to determine cash flows, in particular: accounting policies for insurance contracts; recognized assets, liabilities, income and expenses arising from insurance contracts; the main assumptions and changes in them that are used in the valuation of insurance assets and insurance liabilities; the nature and concentration of insurance risk, policies and goals for managing it; terms and uncertainty of future cash flows from insurance contracts; interest and credit risk information; information on the use of embedded derivatives [3].

Accounting and preparation of financial statements by IFRS insurance companies enables the objective evaluation of results of operations and provides greater transparency and completeness of financial statements of insurers, which will help attract foreign investments. In compiling financial statements by international standards, the principle of accounting comes first as the preponderance of the substance over form. Contracts that are legally insurance contracts, but essentially investment contracts, speculative contracts, derivatives, financial guarantee contracts, self-insurance, etc., should not be reported as insurance contracts but as other financial assets or liabilities. The transition to IFRS also necessitates a more relevant role for the accounting policies of the company, as international standards, as opposed to national ones, are principles rather than procedures, and a number of accounting issues require the professional judgment of management.

The next step in reforming the Ukrainian model of reporting control is to automate the process of analyzing information and consolidate financial data to obtain a complete picture of the financial capacity of an insurance organization and identify pre-existing risks. We believe that the experience of solving solvency problems in the EU countries is very necessary for the domestic insurance market with its characteristics such as: increase in the number of companies with foreign investments; the

desire to capture more of the market; improving the quality of insurance services and intensifying competition.

At the same time, the insurance company can increase its solvency by implementing such measures as: improving the efficiency of placement of funds, ie investment activity; reducing the cost of doing business; balancing the insurance portfolio; improvement of tariff policy; increase of the authorized capital; improvement of reinsurance operations. If one considers in detail the main measures of solvency enhancement, it can be said that the improvement of the investment strategy is facilitated by actions such as:

1) Placing a major portion of the insurance company's investment funds on bank deposits with a high international reliability rating. In this case, it is better to open deposits in the long and medium term, as this will reduce the risk of a sharp change in interest rates and use cash as efficiently as possible.

2) Placement of funds in stocks and bonds of Ukrainian issuers, where it is recommended to focus more on investing in bonds, including domestic government bonds (T-bills), since this trend is less profitable than investing in shares of enterprises, however, less risky.

3) Investing in securities issued by the state, as this will allow to use all possible directions of investing the company's own funds and the funds of insurance reserves, in accordance with Article 31 of the Law of Ukraine "On Insurance".

4) Making investments mainly in international currency, which at the level of current volatility in the currency market will help to reduce certain currency risk.

The increase of the authorized capital can be carried out only after full payment by all participants of their deposits, ie payment of shares. The source of this event can be the issue income and the values obtained for free. At the same time, it is necessary to observe the conditions of part 2 of Article 9 of the Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets", which states that in the case of financial institutions, in case of increase of the registered authorized (compounded) capital, the authorized (compounded) capital must be paid in cash and placed in the accounts of banking institutions that are legal entities under the laws of Ukraine, unless otherwise provided by the laws of Ukraine on the regulation of individual markets for financial services.

As reinsurance operations have a major impact on the level of solvency and balance of the insurance portfolio, it should be emphasized that reinsurance provides redistribution of risks both domestically and abroad, preventing them from accumulating domestically. It is well-known that in reinsurance, the insurer, on the basis of the assessment of its financial capacity, leaves on its maintenance only part of the insured risk, and transfers the other part to the second insurer. Due to reinsurance, the sums insured for which various objects are insured are leveled [4, p. 95].

One of the directions of improving the quality of reinsurance services in the reinsurance market of Ukraine is the organization of powerful professional reinsurance companies. The current insurance legislation does not specify the status of professional reinsurance, so the market does not introduce uniform principles and standards of doing business. At the same time, the Insurance Bill retains the current practice of possible simultaneous combination of insurance and reinsurance activities, which impedes the full development of the professional reinsurance market in Ukraine [1].

Therefore, to improve the reinsurance business, it is possible to propose the introduction of licensing of this type of activity and the creation of professional reinsurance companies for which reinsurance operations will be the main activity.

As a conclusion, it can be said that using foreign experience and in carrying out the above measures, insurance companies will not only be able to support but also significantly improve their solvency and thereby confirm their reliability for policyholders.

In the course of analyzing the methods of assessing and managing the solvency of insurance companies in foreign countries, there are two main options for improving the efficiency of managing the solvency of insurance companies in Ukraine.

The first, more optimal and less problematic, is related to the implementation of Solvency II in Ukraine. It will provide an opportunity to improve the solvency requirements of insurers by: introducing a risk-based system; the use of an integrated approach to the formation of insurance reserves and capital requirements; implementation of a comprehensive risk management system; use of internal models of insurer capital management; minimizing the impact of risks by diversifying them. Based on the conceptual framework of Solvency II, it can be argued that to improve the financial stability of domestic insurance companies, it is necessary to

improve the system of solvency management by: abandoning the existing practice of mechanical increase of standards without their methodological improvement and mathematical substantiation; amending the Law of Ukraine “On Insurance”, in particular Section X “Insurer Solvency Requirements”, creating an opportunity to regulate and take into account the structure, history and correlation of losses of different types of insurance, riskiness of the insurance portfolio; amendments to the Law of Ukraine "On Insurance", in particular to Section X "Insolvency Solvency Requirements", taking into account the risk and structure of assets of the insurance company; creation of unified risk management systems together with the regulator of the National Financial Services Commission based on the European experience of Solvency II.

The second option involves developing your own methodology. In the second section of our study, we proposed a methodology for assessing the solvency of an insurance company that takes into account the risks of distortions or changes in the value of current assets and short-term liabilities. This methodology, in its content, is close to that of RBC, which is also focused on addressing such risks. However, if the RBC method is to determine the minimum amount of capital of an insurance company capable of offsetting the risks inherent in assets and liabilities, then our methodology is directed to the calculation of solvency based on the indicators of current assets and current liabilities adjusted for.

Therefore, in order to improve the solvency of insurance companies, it is necessary to resort to the methodologies developed by the European Union and adapt them to the domestic insurance market or develop their own, using foreign experience in this field. This will ensure that insurers and insureds are assured that insurers will improve their risk management practices and have the necessary level of capital, which will, in turn, increase insurers’ confidence in insurers by minimizing their likelihood of bankruptcy.

REFERENCES

1. Кнейслер О. Пріоритетні напрямки підвищення якості надання перестрахувальних послуг в Україні. Бібліотека ТНЕУ : веб сайт. URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv.PDF (дата звернення: 11.08.2019)

2. Методичні рекомендації щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для страхових компаній в Україні.

Недержавні пенсійні фонди : веб сайт. URL: http://nfp.gov.ua/files/MSFZ/metod_msfz_1.pdf (дата звернення: 11.08.2019)

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 4 «Страхові контракти». Законодавство України : веб сайт. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_008 (дата звернення: 11.08.2019)

4. Письменна Т. В. Управління збалансованістю страхового портфеля: дискурс в теорію та погляд на сучасну практику. Вісник Тернопільського національного економічного університету: науковий журнал ТНЕУ. Тернопіль, 2016. Вип. 2. С. 90 – 101.

5. План заходів щодо запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у небанківських фінансових установах, затверджений Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22.12.2011 р. № 788. Законодавство України : веб сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr788865-11 (дата звернення: 11.08.2019)

6. Ширінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. Актуальні проблеми економіки, 2007. № 9. С. 173 – 178.

Фурманюк Богдан Олегович,
студент групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

STATE REGULATION ON THE FINANCIAL MARKET IN UKRAINE

Problem formulation: In the financial sector as a result of deepening globalization processes, activity expansion of financial conglomerates to a large number of countries and the increasing interdependence of financial institutions, operating in separate segments of the financial market, there was a need to restructure the mechanisms for regulating financial markets. Given the current development trends and European integration processes, the mechanism of state regulation of the

financial market of Ukraine needs improvement, because a stable and efficient financial system, trusted by citizens and business, is a necessary condition for economic development.

Analysis of last researches and publications: Domestic and foreign scientists pay considerable attention to the mechanisms of state regulation and supervision of financial services markets, namely: N. Baldich , O. Baranovsky, I. Doronina , V. Korneev , Y. Kovalenko, V. Mishchenko, M. Taylor, V. Fedosov , S. Khoruzhny and others. Despite the significant developments of scientists and practitioners in the field of regulation of the financial sector, currently defined number of issues that require in-depth study. In particular, it is an analysis of the institutional structure of state regulation of financial markets.

The goal is to study regulation models of the financial sector in Ukraine.

Outline of the main research material. The current mechanism of financial market regulation in Ukraine needs to be improved, considering modern development trends and European integration processes.

Literature analysis shows that several options for reforming the state regulation of the financial services market were considered:

1) further building of existing regulators, namely: strengthening or redistributing responsibilities of competent authorities to specific sectors, based on sectoral oversight model. However, this method of transformation cannot lead to an increase in the efficiency of regulation and supervision, since the basic weaknesses of the sectoral model remain;

2) introduction of two separate regulatory and supervisory bodies. This path requires a lot of resources for its realization and significant amount of time for creating two new bodies;

3) creation of a separate mega-regulator, namely: by transferring all regulatory and supervisory powers across all financial services markets to one new competent authority, the separation of banking supervision from the NBU. This option may also be inefficient, since it will take considerable time for preparatory methodological and organizational work and require significant resources for its implementation;

4) creation of a mega-regulator based on NBU, by transferring to the Nation Bank of Ukraine all powers to regulate and supervise all the financial institutions and financial services markets. However, for such an option, there is a danger of creating a regulatory monopoly in combination with acting as market operator [1].

Considering objective factors and national realities, fifth version of the transformation model is available by combining the concentration of supervisory functions into a single supervisory authority with partial use of function-oriented division of powers NBU prudential supervision, aimed at the eliminating or restricting system risks crisis avoidance or loss minimization from them, and regulation [2].

At present, a sectoral model of regulation in functioning in Ukraine, which in its current state has been operating since 2003, since the State Committee for Financial Services been created. This model is the basic one from which the formation of state regulation begins when the sectors are relatively independent of each other.

The comprehensive program of development of the financial sector of Ukraine until 2020 envisages reforming the model of state regulation of the financial sector through the implementation of a number of interrelated measures, namely:

- regulatory approach of financial services of Ukraine to the rules and regulations of the European Union;
- liberalization of financial markets and acquisition of the EU internal financial market regime in the field of financial services;
- balance of economic interests through the formation of market competitive environment;
- independence and efficiency of regulators, risk-based oversight;
- transparency and high standards of information disclosure to financial sector participants and regulators;
- responsibility and trust between financial sector actors and regulators; integrity of the financial system, comprehensive protection of the rights of creditors, consumers and investors [3].

The Program also states that reforms need to be implemented in all segments of the financial sector such as: the banking sector; sector of non-banking financial institutions; stock market and capital market.

The effectiveness of reforms is achieved through the following comprehensive changes:

– in the regulators of the financial sector, by strengthening the institutional capacity of the regulatory bodies and creating appropriate conditions for effective supervision and influence, strengthening the stability of the country's financial system, increasing its credit and investment potential;

– financial sector participants in various forms of ownership, by clearing the "ballast" and problematic institutions, restoring and strengthening confidence in market participants, development stimulating, transparency and competition in all segments, ensuring equality of financial market participants.

The world practice of organizational construction of a single regulator of the financial market involves the creation of different units within its borders, the functional purpose of which corresponds to the appointment of regulators included in the mega-regulator. The only significant difference is that there is a higher governing body over these units, which defines the strategic regulatory tasks for each sector and coordinates their interaction.

Currently, in Ukraine, at the executive level, the structure of regulatory bodies and the supervision of financial market activities are the following specialized institutions: The National Commission for State Regulation in the Financial Services Markets, the National Securities and Stock Market Commission, the National Bank of Ukraine.

In 2018, the National Bank proposed for discussion a draft model of regulation for non-banking financial institutions, the so-called "White book". The document outlines NBU's approaches to market segmentation, licensing, prudential oversight, reporting, audits, corporate governance and consumer protection. The project takes into account the high segmentation and diversity of players in these markets, both in size and type of products and services. It offers the most flexible approach to non-banking financial institution licensing, reporting and supervision. The main innovation for market participants is a risk-oriented approach that will allow companies to anticipate problems and take preventative measures, rather than responding when a company becomes insolvent and implementing corporate governance standards that improve the quality of business and protect consumer rights. The new model of regulation for non-banking financial institutions should aim at achieving market efficiency and transparency, as well as bringing non-banking financial services, received by Ukrainian consumers, closer to leading European standards.

On September 12, 2019, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts on Improving the Functions of State Regulation of Financial Services Markets" in the first reading and as a whole. The adopted law provides for the so-called "split" - the liquidation of the National Commission for

Regulation of Financial Services Markets and the allocation of powers to regulate the financial market between the National Bank and the National Securities and Stock Market Commission (NSSMC).

In particular, the National Bank will become the regulator of insurance, leasing, financial companies, credit unions, pawnshops and credit bureaus, and the NSSMC will regulate non-state pension and construction financing funds.

According to the Chairman of the National Bank, J. Smoly, "… "split" expands the National Bank's ability to fulfillits financial stability mandate. It enables us to bring to a logical conclusion the reform of the financial sector, not limited to banks and extending transparency, reliability and efficiency requirements to the non-banking financial sector" [5, 6].

It is assumed that this Law will provide a balanced and systematic approach towards the effective development of the non-banking financial sector, the transition from a sectoral regulatory model to a more efficient integrated model, and will allow for an integrated development of the regulation of market behavior and consumer protection in the financial market, will help create in Ukraine a financial system that meets international standards.

Conclusions. The objectives set by the Government of Ukraine to create an effective regulatory infrastructure in the financial market generally coincide with the current methodology for the formation of supervisory structures for both developed and emerging markets. Accomplishing these tasks available only if you have a proper regulatory and regulatory environment. An important element of such an environment is the creation of an institutional regulatory model that would include identifying the institutional capacity of the regulators responsible for overseeing the financial sector; the definition and distribution of their powers and functions; interaction between regulators.

In our view, ensuring the protection of property rights of financial market participants, establishing transparent rules and procedures based on the rules harmonized with European legislation will create a competitive environment for the reliable cooperation of institutional investors and the population in order to develop efficient sectors of the economy and enhance the well-being of citizens.

REFERENCES

1. Baldich N. The institutional framework of the European system of regulation and supervision of financial markets. Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. 2012. No. 4. P. 56-64.

2. Doronina I. I. Regulation of the financial market in Ukraine. Investment practice. 2019. No. 7. P. 70-77 .

3. Karcheva, H.T., Khoruzhyj, S.H. Reform of State Regulation and Supervision of Financial Institutions in Ukraine, Naukovyj visnyk Polissia. 2008. Vol. 4 (12). P. 33-39.

4. Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020. The Verkhovna Rada of Ukraine : web-page.URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15 (Accessed 3 March 2019).

5. Statistical data. National Commissionon Shares and the stock market:web-page. URL: http://www.nssmc.gov.ua.

6. Legislation. National Bank of Ukraine: web-page. URL: http://www.bank.gov.ua.

Ходаківська Марія Юріївна,
студентка групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В Україні реформування пенсійної системи є найголовнішим пріоритетом в реалізації державної соціальної політики, включаючи такі фактори, а саме збільшення демографічного навантаження і нездатність традиційної солідарної системи забезпечити належний рівень пенсійних виплат. Саме світовий досвід вказує на те, що ефективне існування системи недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ), що ґрунтується на умовах добровільної участі юридичних і фізичних осіб у формуванні пенсійних накопичень

сприятиме як одержання додаткових виплат, так й мобілізації інших джерел інвестиційних ресурсів для вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичним проблемам формування і використання фінансових ресурсів НПФ присвячено наукові праці таких вітчизняних й зарубіжних вчених, як О. Береславська, А. Болдова, С. Брагін, Д. Ванькович, О. Ватаманюк, Н. Вітка, К. Грем'яцька, І. Грудзевич, В. Даценко, Н. Демчишак, Н. Ковальова, Г. Козак, Л. Козаренко, С. Коніщев, М. Кужелєв, М. Крупка, А. Кузнецова, М. Лазебна, Е. Лібанова, Л. Ліпич, С. Макаренко, С. Онишко, К. Побоча та В.Федина. Проте наявність великої кількості проблемних аспектів свідчить про те, що дана тема все ще потребує ретельної уваги, а також знаходження перспективних напрямів їхнього вирішення.

Метою дослідження є узагальнення та вдосконалення теоретичних і прикладних положень та рекомендацій для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів (НПФ) України в умовах політичної, соціальної й економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ресурси являються однією з умов функціонування, а також чинником розвитку та економічного зростання НПФ. Основною ознакою фінансових ресурсів НПФ є пріоритетність з-поміж інших видів ресурсів, а саме: трудових, матеріальних, організаційних, технічних, просторових, інформаційних, технологічних, соціальних та інших. На сьогодні, в Україні управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів здійснюється на підставі діючих Законів: «Про загальнообов'язкове державне страхування» [1] та «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2].

Структурна характеристика фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів фрагментарна та зазвичай неоднозначна. Структура фінансових ресурсів НПФ має коло особливостей, які зумовлені специфікою самих НПФ, що створюються у формі неприбуткового товариства. Ключовими джерелами фінансових ресурсів НПФ є пенсійні внески, інвестиційний дохід, а також продаж активів. Самі ж НПФ власні кошти спрямовують на здійснення пенсійних виплат, інших зобов'язань, видатків та купівля активів.

Систему управління фінансовими ресурсами НПФ створює сукупність принципів і функцій, цілей, об'єктів та суб'єктів управління,

його форм, методів та інструментів, що перебувають у взаємозв'язку (рис. 1).

Організація процесу управління фінансовими ресурсами НПФ охоплює завдання, процес управління і систему управління ними. Сама ж система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком і безперервною взаємодією двох підсистем, тобто керуючої і керованої, тоді як мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимізації фінансових ресурсів, їх використання та оптимальних умов формування НПФ.

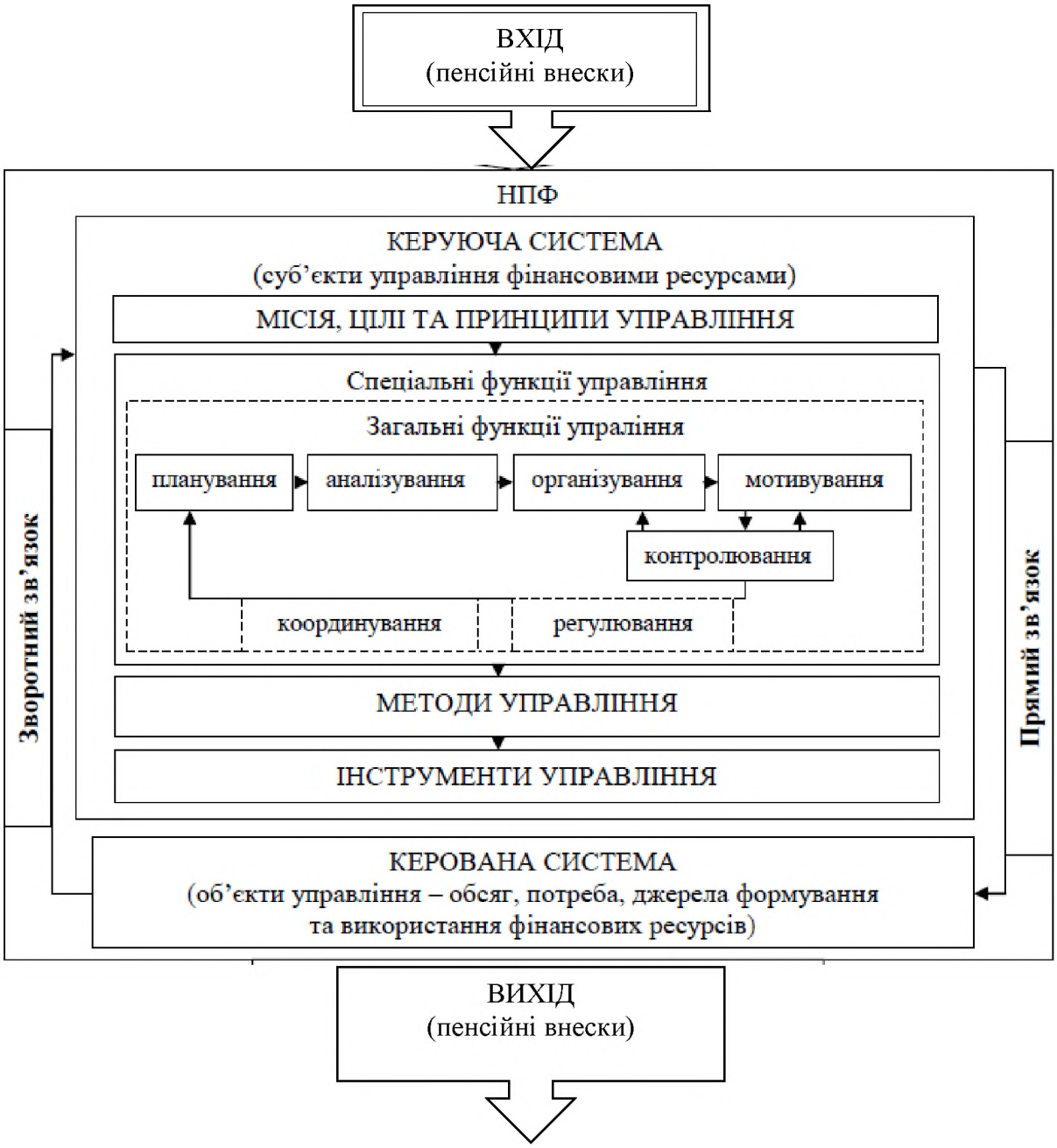

Рис. 1. Система управління фінансовими ресурсами НПФ
Джерело: [3]

Механізм управління фінансовими ресурсами НПФ – це особливий спосіб взаємозв'язку деяких елементів системи управління, а саме форм, методів та інструментів, що спрямовані на раціональне залучення і примноження фінансових ресурсів НПФ в країні з метою підвищення рівня пенсійного забезпечення населення [4, с. 76].

Встановлено, що величина сплачених пенсійних внесків в Україні із кожним роком збільшуються. Так у 2018 році вона становила 1897,3 млн. грн. та зросла порівняно із 2010 роком на 1143 млн. грн. При цьому основну частку – понад 90 % пенсійних внесків становлять саме внески від юридичних осіб, у той час як внески фізичних осіб-підприємців залишаються дуже малими. За 2018 рік середній обсяг пенсійного внеску на одного вкладника дорівнював: на юридичну особу і фізичну-особу підприємця – 36,9 тис. грн., тоді як у 2017 – 26,5 тис. грн; фізичну особу – 0,8 тис. грн., а у 2017 – 0,3 тис. грн. [5]. Здійсненні накопичення пенсійних внесків є досить малими й становлять приблизно 1 % річних обсягів власних надходжень Пенсійного фонду України.

Разом з сумою пенсійних внесків збільшується сума пенсійних виплат учасникам НПФ, якими є грошові ресурси учаснику системи недержавного пенсійного забезпечення чи його спадкоємцям, яке здійснюються за рахунок коштів, накопичених в НПФ та врахованих на індивідуальному пенсійному рахунку. На кінець 2018 року сума даних виплат зросла порівняно із 2017 роком на 10,5 % і становила 696,3 млн. грн.. Співвідношення сум пенсійних виплат та пенсійних внесків щороку зростає, у 2011 році становило 17 %, 2017 рік – 33,2 %, а 2018 рік – 36,7 %, [5], яке, із одного боку, вказує на відставання приросту сукупної суми пенсійних внесків від щорічного приросту пенсійних виплат, а із іншого – необхідно очікувати, які пенсійні виплати сумарно в подальшому збільшуватимуться, як й кількість пенсійних контрактів, термін дії яких закінчився. Обсяги фінансових ресурсів у формі залучених пенсійних внесків є не досить значними щодо забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів в дохідні фінансові інструменти. Прогнозування величини фінансових ресурсів НПФ впливає на прийняття управлінських рішень щодо їхнього розвитку.

Управління фінансовими ресурсами НПФ на макро- і мікрорівнях має здійснюватися за допомогою регулюючих та стимулюючих інструментів. До інструментів регулювання, за допомогою яких

встановлюються правила поведінки на ринку й створюються належні умови діяльності НПФ, відносять: закони, нормативно-правові акти та документи. Інструменти стимулювання впливу на фінансові ресурси НПФ, а саме: податкова пільга та податкова знижка, звільнення від сплати податків та податкові канікули – спонукають та схиляють до прогнозованих рішень й кроків [7, с. 86]. Їх застосування у сукупності дасть можливість досягнути відповідних результатів з метою активізації розвитку вітчизняного недержавного пенсійного забезпечення. Перш за все, фіскальне стимулювання створить накопичення в системі НПФ і сприятиме зменшенню обсягів тіньової економіки. Через пільги в оподаткуванні для учасників та вкладників НПФ формуються додаткові стимули для офіційної виплати заробітної плати та подальшого накопичення.

Вплив ризиків на діяльність НПФ варто розділити на зовнішні та внутрішні. Для їхнього оцінювання застосовано метод нечітких множин, який в умовах невизначеності показує вплив сукупності факторів або ризиків на залежні змінні (головні показники функціонування НПФ – обсяги пенсійних внесків і пенсійних виплат). Для вказаних показників за допомогою дисперсійного аналізу здійснено градацію їх значень, яке дало можливість в якості вхідних параметрів класифікувати ризики за ступенем чотирьохрівневого впливу, значення яких одержані на основі досліджень особливостей впливу різноманітних ризиків, де кожен оцінювався за своїми критеріями, діапазоном значень і визначалися у конкретні терміни. Показники залежних змінних, а саме обсяги пенсійних внесків і пенсійних виплат для більшої об’єктивності здійснено в дол. США та логарифмовані (табл. 1).

Підвищення ефективності державного регулювання і нагляду за діяльністю НПФ на основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду можливе за умови спрямування державного регулювання і нагляду на забезпечення безпеки, цілісності, диверсифікації активів, поінформованості учасників і вкладників пенсійних фондів, оперативного виявлення проблем в управлінні фінансовими ресурсами НПФ, збільшення доходів населення України та забезпечення довіри широкого загалу до НПФ.

Таблиця 1

Обсяги пенсійних внесків та пенсійних виплат НПФ в Україні у 2010–2018 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Пенсійні внески (млн дол. США)	96,4	116,6	138,3	164,4	198,6	152,1	86,37	83,70	92,70
логарифмовані	4,57	4,76	4,93	5,10	5,29	5,02	4,46	4,43	4,53
Пенсійні виплати (млн дол. США)	11,5	19,9	26,2	31,5	37,6	35,5	25,5	24,7	26,2
логарифмовані	2,44	2,99	3,27	3,45	3,63	3,57	3,24	3,20	3,26

Джерело: розраховано за даними [5]

Система державного регулювання та нагляду за діяльністю НПФ та їх фінансовими ресурсами створюється відповідними міжнародними органами регулювання і нагляду за суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення, відповідними національними органами державної влади, органами управління НПФ і добровільними об'єднаннями НПФ. Існує ця система на основі додержання визначених принципів та напрямів регулювання і нагляду. Першочерговими напрямами є такі: моніторинг діяльності і рейтингування НПФ та їх фінансових ресурсів, регулювання та нагляд інвестиційної діяльності, а також пруденційний нагляд та система розкриття інформації.

Висновки. Отже, враховуючи всі аспекти сучасного стану управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів в Україні потрібним є посилення аналізу і контролю наступних показників: абсолютної, загальної та поточної платоспроможності недержавних пенсійних фондів, ступеня диверсифікації пенсійних активів, контролю рівня прибутковості інвестування пенсійних активів, нарощування ступеня внесків як юридичних так й фізичних осіб, рівня поточної та планової ліквідності пенсійних активів. Посилення аналітичної складової в управління фінансовими активами НПФ дасть можливість визначати тенденцію змін в показниках, яке допоможе своєчасно відреагувати на зміни та прийняти рішення щодо тих або інших змін в показниках, а також сприятиме більш точному прогнозуванню діяльності НПФ. Контроль за вищезазначеними показниками сприятиме стимулюванню недержавних пенсійних фондів до зростання рівня показників власної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. №1058 – IV редакція від 01.01.2019 р. №2427, 2476 – VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15

2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. №1057 – IV із змінами і доповненнями внесеними від 02.10.2018 р. №12581 – VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T031057.html

3. Недержавні пенсійні фонди в Україні: становлення та перспективи розвитку: монографія / Г. І. Соколовська. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 228 с.

4. Онишко С.В. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів. Актуальні проблеми економіки, №3 с. 248-257

5. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2018 р. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/OsnPokazn/NPF_II_kv_2018.pdf

6. Теслюк С. А. Сутність фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів та прогнозування їх обсягу. Економіка та суспільство. 2018. Випуск №16. С. 828 – 839.

7. Болдова А.А. Страхування в Україні: огляд вітчизняного ринку. Приазовський економічний вісник. 2018. №3 (08). URL: http://pev.kpu.zp.ua/vypysk-3-08.

8. Федина В. В., Саламаха Ю. В. Недержавні пенсійні фонди і страхові компанії як суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Науковий вісник Херсонського державного університету: економічні науки. 2017. Випуск 27, Частина 3. С. 85 – 88.

Чамор Галина Сергіївна,
студентка групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ЩОДО РИЗИКІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. З розвитком страхового ринку все більше уваги вітчизняними науковцями приділяється дослідженню умов забезпечення, ризиків впливу, а також підтримання його стабільної діяльності. Саме через це, особливого значення набуває дослідження фінансової стійкості страховика та страхової діяльності в цілому. У нинішніх умовах невизначеності й наявності широкого спектру ризиків страховики повинні надавати надійний страховий захист як для юридичних, так й для фізичних осіб, при цьому забезпечувати власне ефективне функціонування та впевненість в майбутньому. Стійкість страхових компаній постає не тільки важливою передумовою їхнього виживання, але і запорукою успішної реалізації поставлених стратегічних цілей та місії. Тобто, фінансова стійкість страховиків є головною умовою, за допомогою якої ринок страхування має здатність повноцінно реалізовувати багатопланову свою роль у процесі суспільного відтворення та управляти всіма можливими ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичним та практичним аспектам управління фінансовою стійкістю страхових компаній та страхового ринку в цілому, присвячено роботи таких українських дослідників: О. Барановського, В. Базилевича, А. Бойка, Л. Богріновцевої, О. Вовчак, О. Гвоздека, Н. Грищенка, М. Кужелєва, С. Онишко, В. Пластун., В. Сухова, Т. Федорової, В. Шахова та інших. Проте, результати вже здійснених досліджень не можуть повною мірою задовольнити потреби теорії й практики забезпечення фінансової стійкості страховиків та визначити основні причин виникнення ризиків, що супроводжують дану діяльність.

Мета статті полягає в дослідженні ризиків, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість страхових компаній – це такий стан та якість фінансових ресурсів страховика, за якого він залишається платоспроможним та, разом з тим, здатний в повному обсязі й своєчасно виконувати усі зобов'язання, які він взяті на себе та забезпечувати відновлення своїх фінансових показників до необхідного рівня під впливом негативних екзогенних й ендогенних факторів середовища, у якому він функціонує.

За своїм характером діяльність страхових компаній є досить різноспрямованою і передбачає як проведення страхових й перестрахових операцій, так і здійснення інвестиційної та фінансової діяльності. Тому фінансова стійкість страхової компанії залежить від великого числа ризикоутворюючих факторів. В найбільш структурному вигляді ці фактори поділяють на дві великі групи – внутрішні й зовнішні. При цьому, кожна із груп даних факторів характеризується власним специфічним впливом на фінансову стійкість страхових компаній. Проте ключове значення мають саме зовнішні фактори, на існування яких страховик не може впливати та, відповідно, змушений до них адаптуватися. Тому, при розробленні стратегічних планів, страховим компаніям потрібно ретельно враховувати вплив вказаної групи факторів на їхню фінансову стійкість. Щодо внутрішніх факторів, то вони стосуються виключно таких чинників або параметрів діяльності страховика, що перебувають під його контролем.

В узагальненому вигляді типологію та характеристику ризиків, які впливають на фінансову стійкість страхових компаній представлено на рис. 1. Унаслідок екстремальної, швидкої реалізації будь-який з ризиків може принести нищівні наслідки для діяльності страхової компанії.

Наслідком реалізації будь-якого із наведених вище ризиків можуть бути локальні, а за певних обставин і призвести до системних збоїв у діяльності страховика. Виникнення їх не лише пов'язане із недоліками даної діяльності, а із фундаментальними причинами макроекономічного характеру. Водночас, зважаючи на те, що діяльність страховиків має певну специфіку, при її розгляді обов'язково слід враховувати ще один тип ризику, а саме ризик фінансової стійкості, наявність та ступень інтенсивності якого залежать від всіх вказаних вище ризиків, а також їх складових.

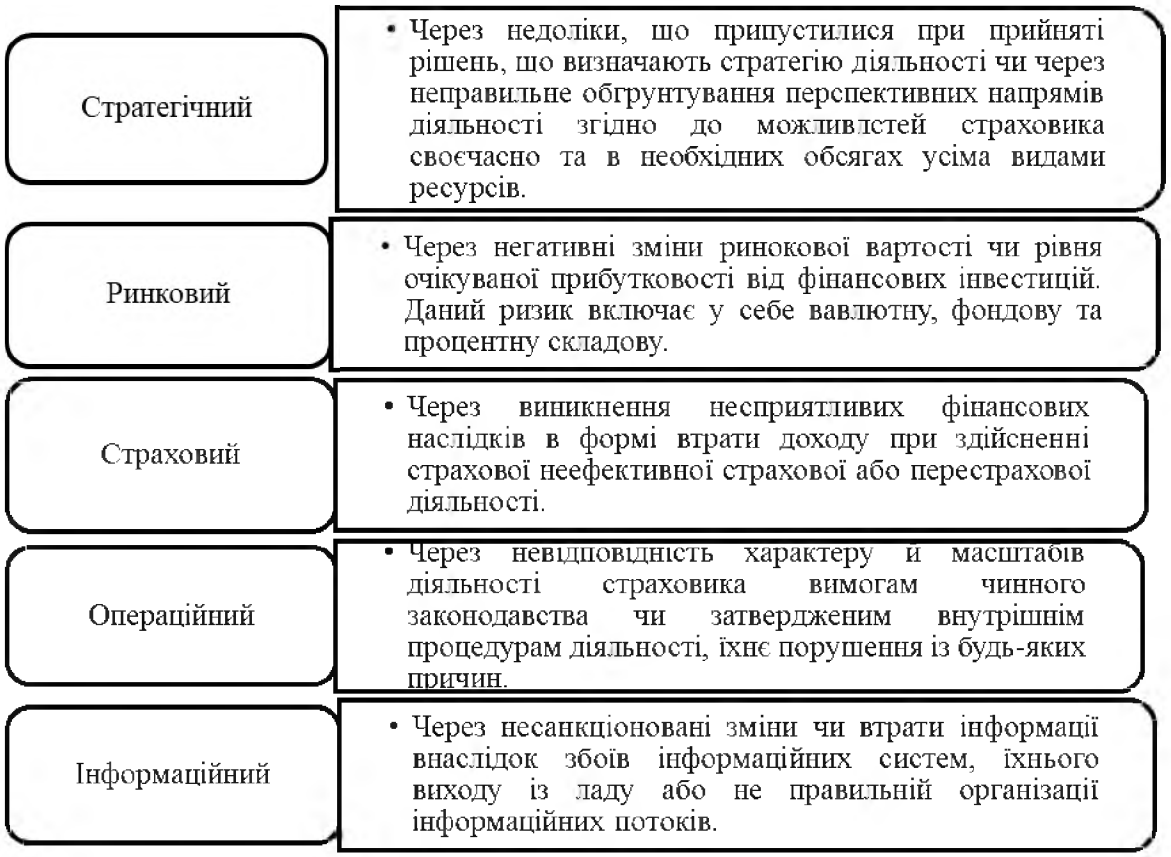

Рис.1. Типологія ризиків фінансової стійкості страхових компаній

Джерело: [2,4]

Варто наголосити на тому, що ризики різних типів проявляються за допомогою реалізації одного чи множини окремих факторів. Іншими словами, ризикоутворюючі фактори є причинами появи певних типів ризику і визначають їх характер. При цьому, рівень будь-якого з ризиків залежить від впливу більшості ризикоутворюючих факторів, що є як пов'язані з діяльністю страхової компанії, так і не залежні від неї. Сам вплив таких факторів залежить від специфіки конкретного виду діяльності і особливостей невизначеності, в умовах якої функціонує компанія.

Із метою побудови дієвої системи управління ризиками страхової компанії, зокрема і ризиками її фінансової стійкості, досить важливим є дослідження якомога більшої низки ризикоутворюючих факторів, що мають здатність впливати на формування конкретних типів ризиків (рис. 2).

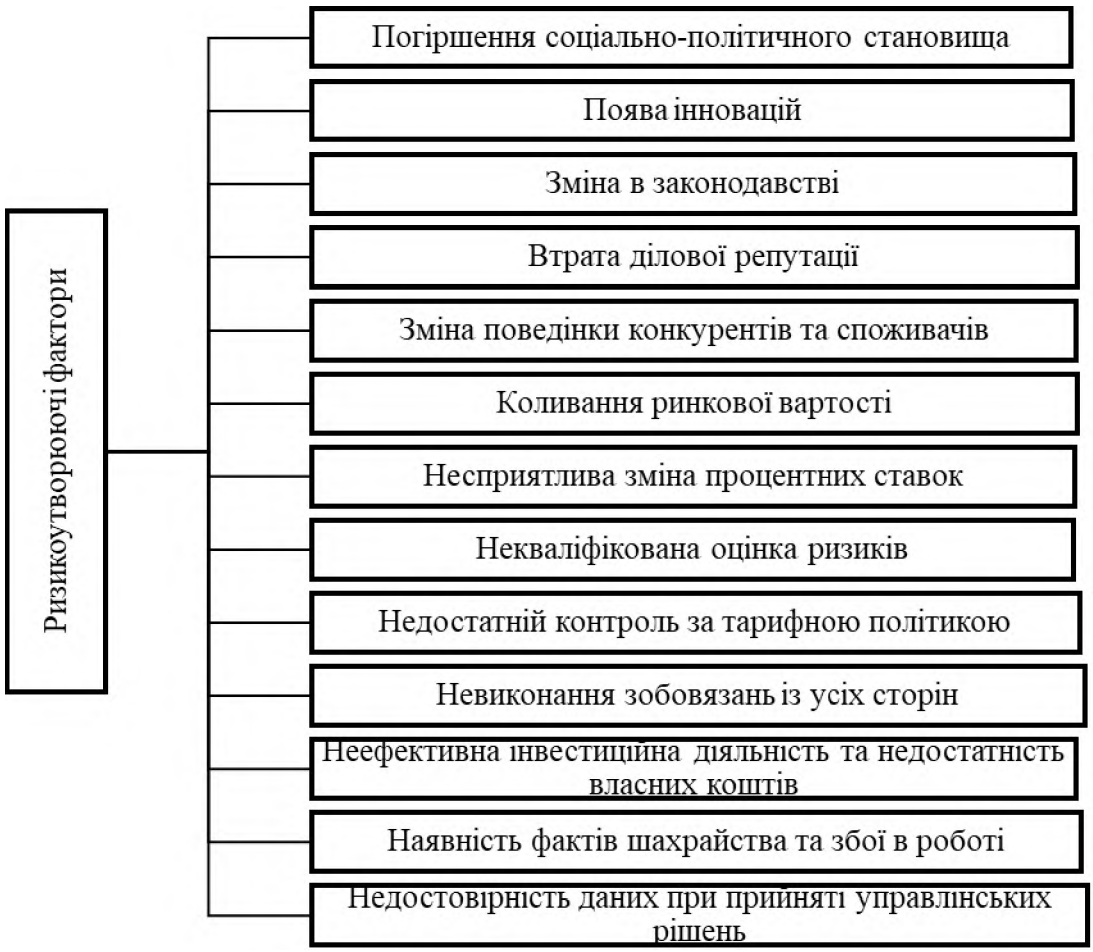

Рис.2. Ризикоутворюючі фактори, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній

Джерело: [1,3]

Ризик фінансової стійкості визначається як ймовірність порушення налагодженого кругообігу грошових ресурсів у межах сфери діяльності страховика у зв'язку з проявом одного або більшої кількості ризикоутворюючих факторів ринкового, страхового, тобто андерайтингового, стратегічного, кредитної й ліквідної складових, операційного та інформаційного ризиків на такому рівні, яке може спричинити неспроможність виконання страховиком суспільно визначеної ролі у економіці [5]. Тоді як, основним наслідком цього може бути втрата частини власних фінансових ресурсівстраховою компанією, а також недоодержання доходів або, навіть, призвести до банкрутства.

На сьогодні, чинне законодавство України не дає чіткого визначення фінансових ризиків та не регламентує їхнє управління. Тому управління ризиком фінансової стійкості є досить важливою складовою загального менеджменту страхової компанії. Оскільки,

даний ризик проявляється як можливість подій, що невизначені за часом або місцем настання та обсягами нанесеної шкоди, реалізація яких може негативно впливати на досягнення цілей, що поставлені перед страховою компанією.

Таким чином, управління ризиками фінансової стійкості є важливим завданням, зважаючи на роль страхування у ринковій економіці. Підвищується значення страхування також й у міжнародній економіці, перш за все, яке, пов'язано з розвитком інтеграційних й глобалізаційних процесів. Крім того, зазначені процеси в фінансовій сфері спричиняють транскордонне переміщення страхових капіталів, що призводить до зростання частки капіталу нерезидентів у структурі страхового капіталу більшості держав світу, зокрема України.

Висновки. На сьогодні, успішне і ефективне вирішення питань управління ризиками фінансової стійкості є одним з ключових завдань у діяльності страхових компаній, яке зумовлено рядом факторів. По-перше, управління даним ризиком здійснюється шляхом управління іншими ризиками, від яких він залежить. По-друге, ризик фінансової стійкості являється ключовою формою генерування прямої загрози не лише втрати страховиком стійкого становища, але й його банкрутства. По-третє, в умовах постійного залучення потенційних страхувальників, відповідно, які, призводить до розширення масштабів страхового поля, страховики запроваджують принципово нові страхові продукти та технології їхнього продажу, що посилює ризикованість страхового бізнесу. По-четверте, значне збільшення масштабів і розширення сфер діяльності потенційних страхувальників, спричинене появою абсолютно нових технологій, яке у свою чергу, зумовлює виникнення нових загроз та небезпек для страхових компаній. В зв'язку з цим підвищується значущість питань забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №31. С. 174-179.

2. Бойко А. О. Перестрахування як механізм забезпечення фінансової стійкості страхової компанії: дис. … канд. екон. наук : спец. 08.00.08 - Гроші, фінанси і кредит. Суми, 2016. 278 с.

3. Житар М.О. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній. Аналітично-інформаційний журнал «Схід». 2016. Вип. 1(141). С. 13-17.

4. Заруба О. Д. Страхова справа: підручник. К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. 321 с.

5. Кострач Л. М., Рудь Л. О. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. №2. С. 135-153.

6. Кужелєв М.О., Житар М.О. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища. Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету». 2016., № 29/1. С. 287-294.

7. Про страхування: Закон України від 07 березн. 1996 року № 85/96. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80.

Шахова Оксана Вікторівна,
студентка групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Гуменний Анатолій Анатолійович ,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

СУТНІСТЬ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

Постановка проблеми. Кредит є важливим фактором підвищення життєвого рівня населення. Він стимулює ефективність праці, адже, отримуючи заробітну плату, недостатню для купівлі за готівку низки товарів, в тому числі товарів тривалого користування, громадяни мають змогу купувати ці товари в кредит або брати кредит з метою купівлі цих товарів. Кредитні операції займають близько 50 % усіх активів банку і забезпечують 2/3 усіх його доходів. Вони є не тільки найбільш прибутковою, а й найбільш ризикованою частиною банківських активів. Відтак пов'язаний з кредитними операціями кредитний ризик є одним із банківських ризиків, що справляють найбільший вплив на діяльність банку.

Аналіз останніх досліджень. Питання сутності кредитного ризику та методів управління цими ризиками вивчали такі наукоці як Бандурка А., Владичин У., Вергелюк Ю., Воачак О., Глущенко В., Житар М., Демчик І., Лаврушин О., Маслак Н., Петрук О., Шелудько В. Вчені у своїх працях висвітлили лише окремі аспекти управління кредитним ризиком банку, але не наголошували на управлінні кредитним ризиком як окремій категорії формування безпеки кредитної діяльності банку.

Метою дослідження є визначення сутності кредитного ризику та удосконалення методів управління ним з метою формування безпеки кредитної діяльності банку.

Виклад основного матеріалу. За своєю суттю кредитний ризик характеризує економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу перерозподілу фінансових активів [1].

Слід зазначити, що поняття кредитний ризик пов'язане не лише з кредитними операціями (балансовими та позабалансовими). Кредитний ризик стосується і кореспондентських і депозитних рахунків певного банку в інших банках, операцій з цінними паперами (акціями, облігаціями, свопами, форвардами, ф'ючерсами, опціонами), гарантійних операцій, а також операцій кредитного характеру (лізингу, факторингу, форфейтингу) тощо [2].

Крім того, безпосередньо кредитні операції супроводжуються не лише кредитним, а й іншими видами ризиків, серед яких:

- відсотковий - у випадку видачі кредиту під плаваючу відсоткову ставку;
- інфляційний-у випадку видачі довгострокового кредиту під фіксовану відсоткову ставку;
- валютний - у випадку видачі кредиту в іноземній валюті;
- ринковий - у разі зміни ринкової вартості забезпечення за кредитними операціями та ін.

Рівень кредитного ризику вимірюється розміром фінансових втрат внаслідок неповернення (несвоєчасного повернення) позичальником основного боргу та несплати відсотків за кредитом. Вираженням рівня (величини) кредитного ризику є розмір відсоткової ставка за кредитною операцією. Це пояснюється тим, що ставка має компенсувати банку вартість наданих на певний строк коштів, ризик зміни вартості забезпечення і ризик невиконання позичальником своїх зобов'язань. Рівень кредитного ризику залежить від впливу та

характеру прояву чинників, що зумовлюють його виникнення та розвиток [3].

Чинники кредитних ризиків - це причини (джерела, фактори), що впливають на ймовірність повної або часткової втрати банком-кредитором суми виданого кредиту та відсотків за ним.

Залежно від сфери виникнення чинники кредитних ризиків можна об'єднати у три групи (табл.1) [2].

Таблиця 1

Чинники кредитних ризиків

Група чинників	Група чинників
1. Чинники, притаманні зовнішньому щодо банків та контрагентів середовищу	Нормативно-законодавче регулювання діяльності банків. Нормативно-законодавче регулювання діяльності позичальника. Стан судової та виконавчої системи. Стан розвитку економіки. Кон'юнктура попиту на кредитні ресурси та їх пропозиції на фінансово-кредитному ринку. Рівень конкуренції між банками та контрагентами. Політична ситуація в країні. Взаємовідносини з міжнародними фінансовими інститутами. Форс-мажорні обставини (природні катаклізми, воєнні дії тощо)
2. Внутрішньобанківські чинники кредитних ризиків	Надмірна концентрація кредитного портфеля. Надмірна диверсифікація кредитного портфеля. Відсутність ефективних методів оцінки та регулювання кредитних ризиків за етапами кредитного процесу. Кредитування нових інноваційних проектів. Фінансові махінації. Неадекватна оцінка впливу чинників кредитних ризиків. Низький кваліфікаційний рівень, компетенція та досвід роботи фахівців.
3. Чинники, притаманні діяльності позичальника	Репутація позичальника (моральні та етичні характеристики). Капітал позичальника. Спроможність позичальника успішно вести справу. Кредитоспроможність позичальника. Умови, в яких здійснюється реалізація проекту, що кредитується. Ліквідність забезпечення за кредитом

Джерело: [2]

Усі чинники незалежно від групи, до якої вони належать, взаємозалежні та комплексно впливають на рівень кредитного ризику.

На особливу увагу заслуговують чинники, притаманні діяльності позичальника, адже однією з найбільш вагомих причин фінансових збитків банку є неповернення кредитів у результаті неплатоспроможності або некомпетентності чи недобросовісності позичальника. Тому під час визначення рівня кредитного ризику банк перш за все повинен враховувати можливі наслідки прояву цих чинників [4].

Аналізуючи репутацію позичальника, банк має звернути увагу на його порядність, добросовісність і відповідальність. Трапляються ситуації, коли потенційний позичальник свідомо не має наміру повернути кредит банку. Репутацію позичальника можна визначити у випадку достатньо добрих особистих стосунків з клієнтом. Банк повинен зібрати та проаналізувати максимум доступної інформації про ділові й моральні якості потенційного позичальника, його статус у ділових колах, про виконання ним боргових зобов'язань у минулому. Репутація та особисті якості керівників мають бути підтверджені високою репутацією підприємства-позичальника в ділових колах.

Фактор капіталу оцінюється з погляду його достатності для ведення справи. Потенційний позичальник повинен мати певний власний капітал і виявляти готовність вкласти його в проект, який пропонується до кредитування, поділивши таким чином кредитний ризик з банком. У світовій банківській практиці однією з умов видачі кредиту є забезпечення фінансування проекту за рахунок власних коштів позичальника у розмірі не менше 30 % його вартості, решта фінансується за рахунок банківських кредитів [6].

Під час дослідження спроможності позичальника успішно вести справу визначається його здатність до генерування сталих грошових потоків для забезпечення повного і своєчасного погашення заборгованості та відсотків за кредитом. Низька дохідність бізнесу позичальника не дає змоги банку бути впевненим у тому, що проект, на реалізацію якого планується видати кредит, окупиться повністю у встановлений строк. Водночас необхідно враховувати, що прибутковий бізнес позичальника в цілому не завжди є надійною запорукою ефективної реалізації проекту, що кредитується [2].

Показником успішної роботи позичальника є його кредитоспроможність. Для оцінки кредитоспроможності позичальника банк розраховує показники оцінки його фінансового стану: платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та ін. Особлива увага приділяється аналізу кредитної історії позичальника, наявності та стану обслуговування кредитних зобов'язань та ін.

Надійне та ліквідне забезпечення кредиту може компенсувати слабкість інших параметрів кредитної угоди. Якщо як забезпечення використовується застава, то банк має звернути увагу на її якість і ліквідність, юридичне оформлення договору застави, співвідношення між ринковою вартістю застави і сумою кредиту. Якщо як забезпечення за кредитом надається гарантія або поручительство (порука), то банк має проаналізувати фінансовий стан гаранта або поручителя, його платоспроможність і надійність [7].

Залежно від характеру дії чинників кредитного ризику банк може або зазнати фінансових збитків, або отримати неочікуваний дохід. Але найчастіше чинники кредитних ризиків мають негативний характер прояву і можуть призвести до збитків банку за кредитними операціями, втрати репутації серед клієнтів і навіть до зниження фінансової стійкості та платоспроможності.

Висновки. Отже, з метою забезпечення дохідності кредитних операцій і банківської діяльності в цілому керівництво банку має приділяти належну увагу розробці та використанню ефективних методів управління кредитним ризиком. Як свідчить практика, ігнорування або неналежне управління кредитним ризиком може призвести до значних втрат за кредитними операціями і, як наслідок, до банкрутства банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонова О. В. (2016) Управление кризисным состоянием организации (предприятия), М : ЮНИТИ – ДАНА, 141 с.

2. Верхуша Н. П. Сутність кредитного ризику банку та його фактори / Н.П.Верхуша // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2. – С. 67-73.

3. Житар М. О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України / М. О. Житар // Збірник наукових праць Університету

державної фіскальної служби України. - 2017. - № 1. - С. 94-105. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_1_9.

4. Вергелюк Ю.Ю. Методи та інструменти управління кредитним ризиком при обслуговуванні корпоративних клієнтів банку [Текст] / Вергелюк Ю.Ю. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). - 2013. - №1. - С. 195-198.

5. Вовчак О.Д. Поняття кредитного ризику в банківській системі України / Вовчак О.Д., Онуфрієнко М.П. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип.8. – С. 171-174.

6. Коваленко В. В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України / В. В. Коваленко, О. М. Звєряков, Д. С. Гайдукович // Фінанси України. – 2016. – № 2. – С. 83-98

7. Морозова Г. С. Сутність та методи управління кредитним ризиком банку / Г. С. Морозова // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2014. - № 7. - С. 343-353.

Шевчук Богдан Ігорович,
студент групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Вовчак Ольга Дмитрівна,
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Постановка проблеми. Сучасний розвиток банківської діяльності пов’язаний з великою кількістю ризиків, які із врахуванням глобалізаційних процесів, економічних, політичних проблем в Україні й світі, розвитку технологічних й інформаційних систем, мають тенденцію до трансформації, через що їх дуже складно ідентифікувати і застосовувати превентивні заходи для їхнього нівелювання. З огляду на вказане, доцільним є дослідження й вдосконалення системи ризик-менеджменту у банках з метою забезпечення їх фінансової стійкості й підвищення конкурентоздатності на фінансовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні аспекти розвитку й функціонування системи ризик-менеджменту у банківських установах розглядаються у працях як вітчизняних, так й іноземних вчених. Серед них заслуговують на увагу праці О. Васюренка, В. Вітлінського, О. Вовчак, Л. Кльоби, О. Кузьмака, С. Онишко, Л. Примостки, А. Старостіної та Л. Шустер. Водночас окремі аспекти даної проблеми з'ясовано неповністю, у тому числі більш детального дослідження потребують саме питання щодо вдосконалення ризик-менеджменту банків у сучасних складних економічних умовах.

Мета дослідження полягає у розкритті теоретичних аспектів щодо сутності ризик-менеджменту банківських установ.

Виклад основного матеріалу. Поняття «ризик-менеджмент» є результатом деталізації менеджменту організації за різними напрямами управлінської діяльності. Як зазначає Л. О. Примостка, менеджмент – це наука про найбільш раціональні системи організації та управління відповідними видами діяльності. Тоді як під менеджментом необхідно розуміти як систему управління фінансовими сферами діяльності, так й систему управління персоналом, тобто організаційними сферами діяльності [1].

Національний банк України (НБУ) під поняттям «управління ризиками» або ризик-менеджмент розуміє процес, за допомогою якого банківські установи виявляють, тобто ідентифікують ризики, здійснюють оцінку їхньої величини, виконують їх моніторинг та контролюють свої ризикові позиції, а також враховують взаємозв'язки між різними категоріями ризиків [2].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, ризик-менеджмент представлений як система управління ризиками, що включає у себе стратегію й тактику управління, які направлені на досягнення ключових бізнес-цілей банку. Ефективний ризик-менеджмент включає такі види систем: систему управління, систему ідентифікації та вимірювання, систему супроводження, тобто моніторингу й контролю [3].

Із наукової точки зору, система ризик-менеджменту повинна грунтуватися на науково визначеній, предметно адаптованій до реалій банківської діяльності методології, а також передових технологіях й міжнародному досвіді управління ризиками. В умовах глобалізації й

інтеграції банківської діяльності посилення конкурентної боротьби та зростання загроз кредитної безпеки постають завдання щодо підвищення фінансової стійкості, а також оптимізація співвідношення конкуруючих характеристик – ризику й дохідності.

Варто зазначити, що будь яка система, повинна містити в собі визначені принципи й функції (рис.1). Представлені на рис. 1 принципи мають пряме відношення до системи ризик-менеджменту й, таким чином, кожен банк формує комплексну, адекватну й ефективну систему ризик-менеджменту із врахуванням особливостей власної діяльності, обсягів, характеру операцій банку, профілю ризиків й системної важливості банківської установи.

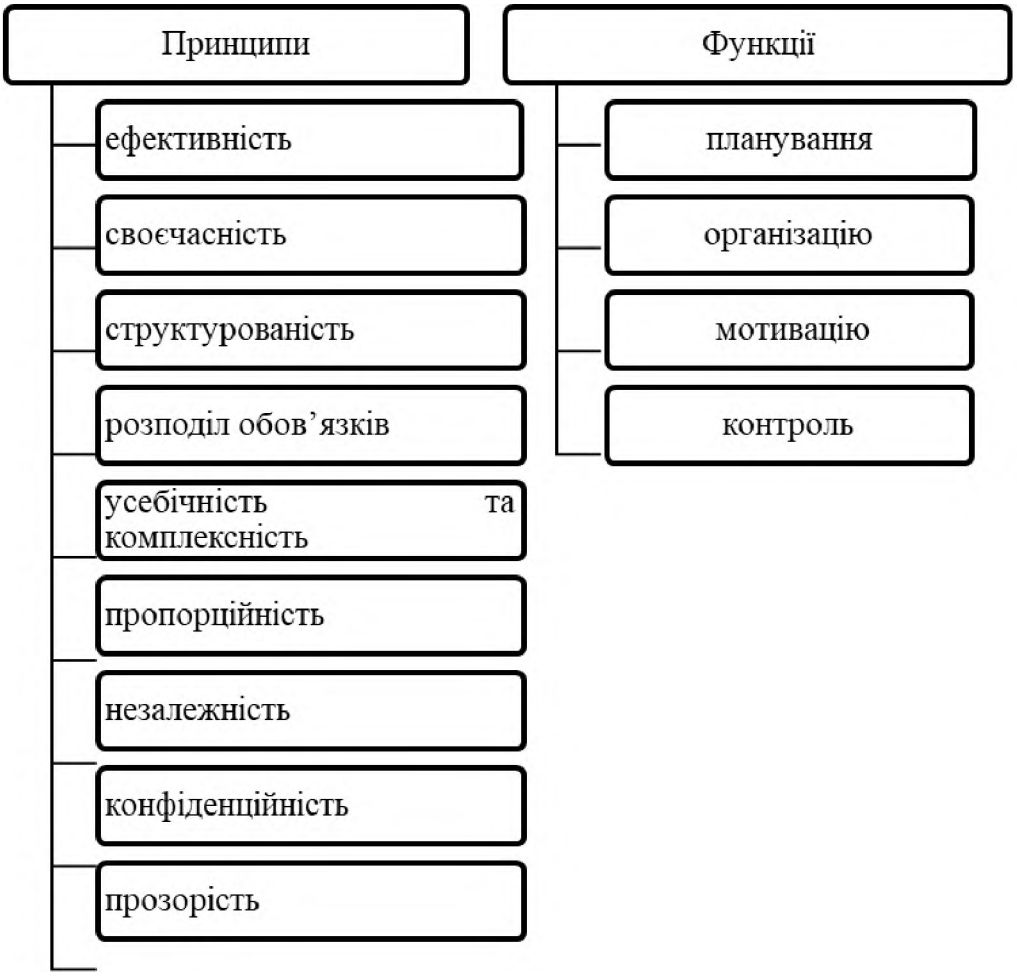

Рис.1. Принципи та функції ризик-менеджменту банківських установ

Джерело: [1]

В.В. Бобиль виділяє функції фінансового й організаційного менеджменту банку [4]. До функцій фінансового менеджменту банку автор відносить: планування, аналіз інформації, регулювання та

контроль, а до функцій організаційного менеджменту відносять планування, організацію, мотивацію й контроль.

Служба ризик-менеджменту в банківських установах повинна виконувати такі завдання:

- визначати політику й стратегію управління ризиком;
- забезпечувати управління ризиком на операційному і стратегічному рівнях;
- формувати культуру усвідомлення ризику в організації, включаючи відповідне навчання;
- визначати внутрішню політику щодо ризиків й структури бізнес-підрозділів;
- розробляти й розглядати процеси ризик-менеджменту;
- координувати функціональні різні напрями діяльності, що передбачають консультування із питань управління ризиком у банку;
- створювати процеси реагування на ризик, включаючи програми дій на випадок непередбачуваних ситуацій і забезпечення безперервності бізнесу.

Система ризик-менеджменту в банку складається із таких регламентних документів: політик, процедур, положень, методик, що затверджуються відповідно до обраної банком форми корпоративного управління із врахуванням розміру банку й складності його операцій. Специфіка системи управління ризиками банків визначається особливостями самих банківських ризиків та їхніми видами.

Система управління ризиками повинна бути узгоджена із класифікацією ризиків, яке дає змогу банкам мати чіткі й прозорі орієнтири для побудови системи управління ризиками у банках, а також внутрішнього та зовнішнього аналізу ефективності її роботи. Сьогодні існує безліч класифікаційних ознак, за якими вирізняють той або інший вид банківського ризику. Однією із таких ознак є поділ банківських ризиків на зовнішні і внутрішні ризики, що, у свою чергу, поділяються на функціональні та фінансові ризики. Класифікація видів банківських ризиків представлена на рис. 2.

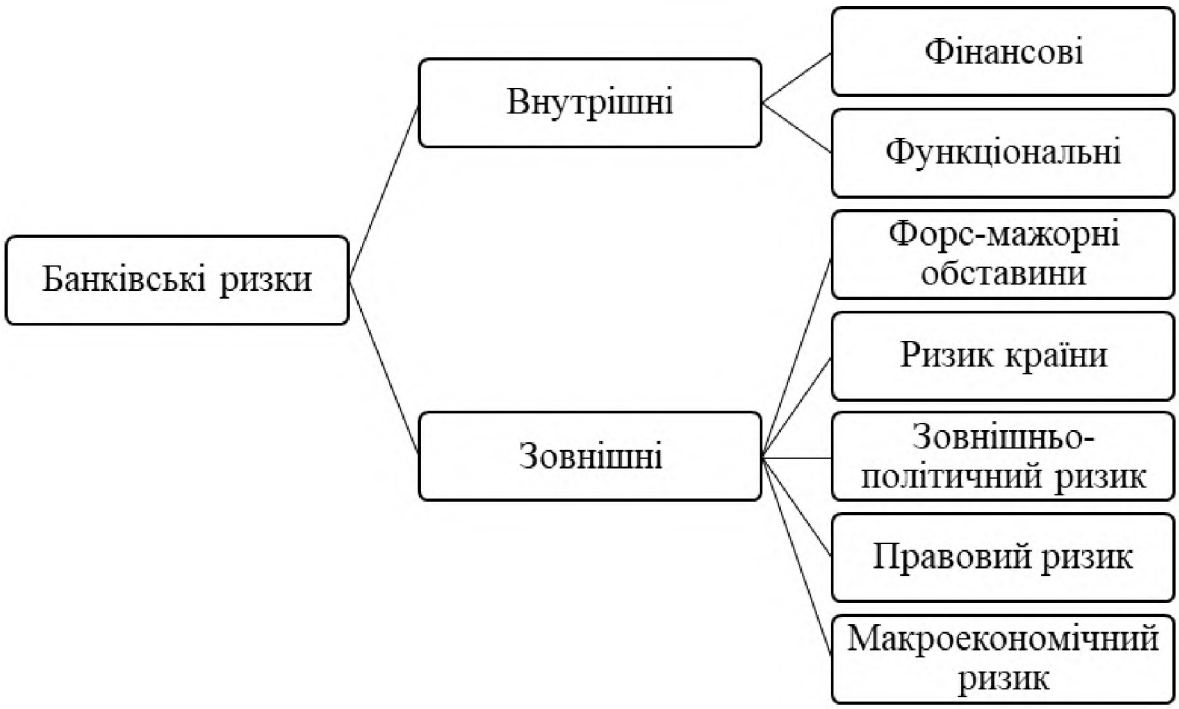

Рис.2. Класифікація банківських ризиків
Джерело: [5]

У різноманітних наукових працях та дослідженнях, що присвячені проблемам банківських ризиків, наведено різні підходи щодо їхньої класифікації. Більшість підходів вчених зведено до виділення в банківській діяльності двох головних груп ризиків:

- зовнішні ризики, що виникають в зовнішньому щодо банку середовищі, не пов'язані із діяльністю банку або конкретного клієнта, проте їх вплив може бути вирішальним й суттєво погіршить фінансовий стан банку. Такий вплив зовнішніх ризиків на результативність роботи банків вкрай високий, а управління даними ризиками найскладніше, а іноді і неможливе;

- внутрішні ризики – це ризики, що безпосередньо пов'язані із функціонуванням банку як комерційної структури. Що більше коло клієнтів, партнерів, банківських операцій, зв'язків банку, послуг, то більше внутрішніх ризиків супроводжує дану роботу. Порівняно з зовнішніми внутрішні ризики більш краще піддаються ідентифікації й квантифікації, тобто кількісному визначенню якісних ознак.

Висновки. Ризик-менеджмент у банківській сфері – це процес, який спрямований на управління загрозами й можливостями, які впливають на створення чи збереження вартості капіталу. Даний процес, здійснюваний спостережною радою, менеджерами й всіма іншими працівниками, відбувається при розробці стратегії й охоплює

всю діяльність банку, а також спрямований на формування заходів, що дозволять привести наявний ризик у відповідність із допустимим ступенем ризику. Процес ризик-менеджменту в банку складається із таких етапів: визначення ризиків й причин їхнього виникнення, надання оцінки величини ризику, мінімізації чи обмеження ризиків методом застосування відповідних методів управління, здійснення безперервного контролю за ступенем ризиків із використанням механізму зворотного зв'язку.

Загальна система ризик-менеджменту в банку повинна складатися із підсистем по управлінню кредитним ризиком, ризиком ліквідності, ринковим ризиком, валютним ризиком, процентним ризиком, операційно-технологічним ризиком, ризиком репутації, стратегічним ризиком й юридичним ризиком. Ефективна організація системи ризик-менеджменту є запорукою надійного управління банком, яке, своєю чергою, сприяє зміцненню банківської системи України загалом та пришвидшенню її інтеграції в міжнародну або світову банківську спільноту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі. Київ. нац. екон. ун-т., 2014. 313 с.

2. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 18 січня 2018 року. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14

3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2014 р. № 104 URL: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/104.pdf .

4. Бобиль В.В. Становлення сучасної системи ризик-менеджменту в кредитних установах. Банківська справа. 2017. № 3. С. 65-76.

5. Вовчак О.Д. Управління банківськими ризиками : навчальний посібник / О.Д. Вовчак, І.С. Бучко. Львів : вид-во ЛТЕУ, 2017. 352 с.

6. Кузьмак О.М. Принципи банківського ризик-менеджменту. Наукові записки. Серія - Економіка. 2014. Випуск 16. С. 384-388.

Група ФМДз-18-1

Воронченко
Віталій Володимирович,
студент групи ФМДз-18-1,
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. На етапі виходу з глобальної фінансової кризи більшою мірою формується розуміння важливості попередження та мінімізації ризиків, обумовлених динамікою грошових інструментів, зростанням кредитів, цін на активи, а також дотриманням ліберальних принципів у функціонуванні фондових ринків, де відбувається нагромадження та масштабний перерозподіл фінансового капіталу, нарощується інвестиційний ресурс.

Аналіз останніх досліджень й публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням даного питання займаються такі вчені: В.Г. Бабенко, Л.М. Богріновцева, М.В. Гридчина, М.О. Житар, Ю.М. Коваленко, О.В. Ключка, В.Я. Плаксієнко, Л.М. Ремньова, Дж.І. Фіннерті та інші. Але незавершеність формування загального уявлення про теоретичне підґрунтя страхування фінансових ризиків фондового ринку України, низький рівень безпеки інвестиційного процесу на фондовому ринку та, як наслідок, низький рівень розвитку самого ринку зумовили актуальність даного дослідження, його мету, зміст та завдання.

Мета дослідження полягає в уточненні змісту поняття фінансового ризику, його структурних елементів і розробці комплексної системи класифікації видів фінансових ризиків, враховуючи особливості їх виникнення на фондовому ринку.

Виклад основного матеріалу. З появою і розвитком ринкової економіки з'являються різні теорії ризику. Одним із перших розглянув проблеми економічних ризиків А. Маршалл (американський економіст), праці якого стали початком зародження неокласичної теорії

ризиків [1]. Видатний економіст М. Кейнс визначив зміст дефініції «схильність до ризику», формулюючи інвестиційні ризики та ризики господарювання, а також один із перших запропонував класифікацій ризиків [2].

Основна сутність ризику полягає насамперед в тому, що його першоосновою є випадкова подія, місце події, час та результат якої є заздалегідь не відомим. В зв'язку з цим, велика кількість науковців дуже тісно пов'язують поняття «ризику» із рухом часу: «чим більший період часу, за який аналізуються господарські явища, тим більший рівень ризику, яким характеризуються дані явища» [3].

Для існування ризики, потрібні спеціальні умови:

– «особа, що приймає рішення – кожна особа, що приймає певне рішення суб'єктивно підходить до оцінки рівня ризику, саме тому одне і те ж рішення може різними людьми характеризуватися різним рівнем ризику;

– необхідність прийняття рішення, пов'язана із реалізацією фінансової діяльності, характеризується природною невизначеністю;

– ризик перетікає в часі, при цьому він може бути як обмеженим (під час кредитування), так і необмеженим (при інвестуванні у цінні папери);

– ризик передбачає наявність певного результату діяльності, який може бути позитивним, негативним або нульовим» [4].

Фінансовий ризик майже завжди являється результатом фінансових відносин та фінансових операцій, які незалежно від середовища, де появляється ризик. Саме тому, значна кількість дослідників розглядають природу фінансових ризиків з їх фінансової першооснови – як невизначеність результату прийняття фінансових рішень або як невизначеність результату операції з фінансовими ресурсами. Фінансові ризики проявляються в залежності від особливостей проведення тієї чи іншої фінансової діяльності, тому що кожен вид діяльності може породжувати властиві лише йому види фінансових ризиків [5].

На думку В. Базилевича фінансовий ризик є рівнозначним кредитному ризику. Таким чином, В. Базилевич акцентує на тому, що фінансовий ризик може розкриватися як ризик відповідальності [6].

Диба М. І. у своїх дослідженнях до особливостей саме фінансових ризиків відносить:

1) фінансовий ризик обов'язково впливає на динаміку фінансових потоків та зміну структури фінансових активів суб'єкта економіки;

2) фінансовий ризик виникає на всіх етапах операційної діяльності суб'єкта економіки [7].

Одним із видів зниження фінансового ризику для суб'єктів економіки є його страхування. При чому, саме страхування є найбільш дієвим способом зменшення фінансового ризику та його негативних наслідків. В умовах сучасної економічної та політичної нестабільності страхування фінансових ризиків може забезпечити сталість економічних результатів суб'єктів економіки та стимулювати їх подальший економічний розвиток. Страхування фінансових ризиків – це страхування, що передбачає обов'язки страховика по страхових виплатах у розмірі часткової або повної компенсації втрат прибутків (додаткових витрат) особи, на користь якої укладений договір страхування, викликаних наступними подіями: зупинка або скорочення обсягу виробництва в результаті обумовлених в договорі невиконання (подій; банкрутство; непередбачені витрати; неналежне виконання) договірних зобов'язань контрагентом застрахованої особи, що є кредитором по угоді; понесені застрахованою особою судові витрати; інші події [8].

«Страховий та фондовий ринки – безпосередні конкуренти за обмежені ресурси інвесторів, в тому числі такі стратегічні джерела, як тимчасово вільні кошти інституційних інвесторів та заощадження населення. Ресурси, що акумулюються через страховий або будь-який інший ринок, врешті решт перетікають у сферу реального виробництва, оскільки лише там виробляється сукупний суспільний продукт, створюється нова вартість, а фінансові ринки лише обслуговують її або перерозподіляють» [9].

Розглянемо можливості та механізм страхування ризиків саме професійних учасників, оскільки страхування їх ризиків складає абсолютну більшість договорів страхування на фондовому ринку.

Види страхових продуктів, що є найбільш затребуваними на фондовому ринку, можна розділити на декілька груп:

– обов'язкове страхування (наприклад, страхування відповідальності депозитарію та компаній, що здійснюють управління коштами пенсійних накопичень громадян);

– страхування як підстава для допуску до діяльності або як додаткова перевага під час визначення рейтингу надійності (наприклад, страхування ризиків членів Професійної асоціації реєстраторів, трансфер-агентів і депозитаріїв та НАУФОР);

– добровільне страхування (зазвичай, страхування відповідальності керуючих компаній).

Зазначені вище особливості фінансових ризиків не є принциповою перешкодою для їхнього беззбиткового страхування. Щоб цього досягти, страховик повинен:

– не покладатися на будь-які статистичні дані як на об'єктивну основу для розрахунку тарифу (для конкретного фінансового ризику таких об'єктивних статистичних даних не існує);

– відмовитися від спроб кількісного визначення тарифу як об'єктивної міри ризику (це не можливо через брак статистики, що характеризує фінансовий ризик у цілому або його складові, на відміну, наприклад, від поодиноких техногенних ризиків, щодо яких загальної статистики також немає, проте розрахунок величини конкретного ризику все ж можливий);

– використовувати відомі статистичні дані і тарифи лише як довідковий матеріал для формування власних уявлень про орієнтовні параметри конкретного ризику і приблизний рівень ринкової вартості його страхування (використовувати ці ж дані для кількісних розрахунків щодо конкретного ризику недоцільно, оскільки неможливо встановити ступінь відповідності між його параметрами і параметрами ризиків-аналогів);

– величину тарифу обирати за домовленістю зі страхувальником у діапазоні нижнє значення якого обмежене ринковою кон'юнктурою, а верхнє – міркуванням оптимуму. Адже надмірно високий тариф може перетворитися на непосильний фінансовий тягар для страхувальника і призвести до збільшення ризику;

– використовувати певний комплекс заходів, спрямованих на зниження ризику до рівня, який, на думку страховика, є допустимим.

Висновки: Таким чином, можна зробити висновок, що ринок страхування фінансових ризиків фондового ринку є дуже перспективним для страхових компаній. Даний сектор страхування має значний потенціал, для активізації якого необхідним є впровадження нових страхових продуктів, що зможуть забезпечити захист індивідуальним та інституціональним інвесторам на ринку. Стимулом до розвитку даного виду страхування у світі є впровадження обов'язкового страхування або страхування, що обумовлено допуском до діяльності або зростанням рейтингу надійності. Крім того, така конвергенція фондового та страхового ринків стане поштовхом до розвитку фондового,

оскільки підвищиться безпека діяльності на ньому та сприятиме загальному розвитку економіки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Holdowska E. Postep organizacyjny I postep techniczny a niepewnosc w gospodarce / E. Holdowska. – Warszawa: PWN, 1983. – s. 135.

2. Диба М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства / М. І. Диба // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – Львів: Львівська політехніка, № 635: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 22-28.

3. Жилкина М. В. Страхование и рынок ценных бумаг / М. Жилкина // Российский страховой бюллетень. – 2000. – № 7. – С. 28-32.

4. Житар М. О. Фондовий ринок та механізм його регулювання в умовах економічного розвитку країни / М.О. Житар // Економіка та право. – 2016. - № 2 (44). – С. 57- 69.

5. Землячова О. А., Савочка Л. С. Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження / О. А. Землячова, Л. С. Савочка // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції, 2012. – № 3. – С. 50-57.

6. Кейнс Д. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелионс АРВ, 1999. – 352 с.

7. Ключка О. В., Богріновцева Л. М. Моделі ціноутворення фінансових опціонів як інструментів хеджування ризиків // Бізнес Інформ. – 2019. – №2. – С. 390–395. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-390-395

8. Ладыкина Е. К. Совершенствование методики финансовыми рисками на фондовом рынке: автореф. на соискание научн. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Владыкина Е. К. – Нижний Новгород, 2007. – 24 с.

9. Маршалл А. Принципы политической экономии: В 3-х т. / Пер. Сангл. – М.: Прогресс, 1993. – Т. 3. – 350 с.

10. Страхування : підручник / [В. Д. Базилевич та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.

11. Черкасов В. В. Деловой риск в предпринимательской деятельности : Практическое пособие / В. В. Черкасов. – Москва : Либра, 1996. – 160 с.

Герасименко
Тетяна Володимирівна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ГРОШОВОГО РИНКУ

Постановка наукової проблеми. На сьогодні однією з основних складових категорій економічної системи є гроші, які забезпечують взаємозв'язок між учасниками підприємства, розпорядку, обміну та споживання матеріальних благ та послуг. Гроші, являючись засобом зв'язку та платежу, забезпечуючи еквівалентний обмін, взаємодіючи між різними країнами, а також дозволяючи накопичити багатства та скарби, є також чинним інструментом регулювання національної економіки [6]. Грошовий ринок є невід'ємним елементом будь-якої фінансової системи держави.

Аналіз останніх досліджень. У сучасній економічній теорії серед авторів немає загального пояснення щодо природи та інструментів грошового ринку. Вивчення сутності та роботи грошового ринку проводилося на основі дослідження таких вітчизняних авторів, як В. Торкановського, С. Маслової, Г. Полякової, О. Маркової та інших [14]. Не зважаючи на те, що питання вивчення грошового ринку та його вплив на економіку держави є центральними питаннями більшості вчених-економістів, висвітлення функцій та складових функціонування грошового ринку в ряду посібників та наукових праць відсутні або представлені дуже стисло.

Метою статті є розкрити сутність грошового ринку, визначити основні функції, суб'єкти та об'єкти грошового ринку; теоретично обґрунтувати та проаналізувати складові грошового ринку.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній теорії у провідних спеціалістів немає єдиної думки про економічну сутність грошей в сучасній економіці. За допомогою грошей здійснюється активна діяльність економічної системи у державі.

Тож для початку з'ясуємо, у чому полягає роль грошей.

Роль грошей полягає у наступному:

1) Формуванні цін на товари, послуги, активи;

2) Обслуговуванні обміну товарами, послугами, активами виробництва;

3) Формуванні ефективної структури виробництва у економіці та на підприємствах;

4) Створенні стимулів для підвищення виробничої праці співробітників; економії усіх видів ресурсів;

5) Оцінці результатів економічної діяльності різноманітних суб'єктів ринку;

6) Перерозподілі створеної вартості та грошових потоків від виробника до держави, від держави до підприємства та населенню;

7) Розвиткові економічної інтеграції між країнами на основі взаємовигідного обміну товарами, послугами, активами виробництва [2].

Тож, гроші – це економічна категорія, в якій проявляються і за участю якої будуються суспільні відносини [16].

Хочемо звернути увагу, що саме грошовий ринок несе відповідальність за купівлю-продаж фінансових активів та їх оборот у державі. Суб'єкти та об'єкти складають основну ланку грошового ринку. Грошовий ринок складається із суб'єктів та об'єктів. Суб'єктами на грошовому ринку зазвичай є фінансові посередники. На них лежить відповідальність за перерозподіл грошей держави [5].

Здійснюючи аналіз літературних джерел бачимо, що сутність грошей має показувати як саме розвиваються економічні відносини у державі.

Хочемо звернути увагу на те, що на сьогодні безготівкові гроші не мають власної вартості, але є можливість їх застосування як мінової вартості. Завдяки цьому бачимо, що гроші та товар – різні економічні категорії, але все ж таки зберігаючи деякі властивості товару, гроші не втратили схожість із ним.

Як і будь-який ринок (товарів, капіталу, праці), фінансовий ринок функціонує та розвивається за своїми законами. Однак особливість грошового ринку в певній ролі держави у грошових відносинах, яка виражається у гнучкому контролі ринкової рівноваги на даному ринку.

На нашу думку, найбільш точним є таке визначення грошового ринку – це сукупність економічних відносин, що забезпечують врівноваження попиту та пропозиції грошей та формування їх ціни.

Об'єктом грошового ринку виступають гроші, які на ньому продаються та купляються. Саме тут важливим є попит та пропозиція на грошовому ринку. Таким об'єктом можуть стати лише частково або постійно вільні засоби, власники яких пропонують їх на ринку заради отримання додаткового доходу. Процес продажу грошей має специфічний характер і суттєво відрізняється від традиційного продажу на товарних ринках [1].

Однією із форм продажу грошей є кредитування. Саме продавець у даному випадку виступає як кредитор, а покупцю віддається роль позичальника. Процес продажу грошей не є еквівалентним обміном однакових цінностей, не призводить до затрат і тому має передбачити механізм забезпечення цього права та повернення власнику проданих засобів [13]. Цей механізм базується на застосуванні інструментів грошового ринку, який називають фінансовими інструментами. Ми з'ясували, що Інструменти можуть мати різні форми: письмові угоди, сертифікати, акції, облігації, поліси тощо. Для продавців грошей усі вони є об'єктами грошових вкладень або фінансовими активами, які більш за все купуються або продаються на ринку [7].

Аналізуючи наукову літературу бачимо, що держава є позичальником на фінансовому ринку та регулярно розміщує на внутрішніх та зовнішніх ринках свої посадові обов'язки. Звідси випливає і основна функція фінансового ринку – його регулювання [12].

На нашу думку вважаємо за потрібне виокремити деякі основні функції фінансового ринку.

По-перше, забезпечення повної взаємодії покупців та продавців фінансових активів. Така взаємодія призводить до встановлення ціни на фінансові активи, які врівноважують попит та пропозицію на них.

По-друге, існує механізм викупу у інвесторів їх фінансових активів – саме цим і керуються фінансові ринки та тим самим підвищують ліквідність цих активів.

По-третє, фінансові ринки сприяють пошуку для кожного кредиту (позичальника) необхідної угоди, а також суттєво зменшують витрати на проведення операцій та інформаційні витрати [11].

Далі розглянемо функції грошового ринку, що полягають у обслуговуванні руху оборотного капіталу фірм, короткострокових ресурсів банків, держав та приватних осіб (Табл.1).

Таблиця 1

Характеристика функцій грошового ринку

№, п/п	Назва функції	Характеристика функції
1.	Міра вартості	На сьогодні для нашого суспільства зручно користуватися грошовою одиницею для вимірювання відносної вартості різноманітних благ та ресурсів. Люди на стільки звикли користуватися грошима, що ціну будь-якого продукту виражають лише через грошову одиницю. Тож відносна цінність товарів, якими цікавляться люди, легко вимірюється грошовою одиницею [15].
2.	Засіб обігу	У функції засобу обігу гроші виступають у якості посередника обігу, що здійснюється за формулою: Т (товар) – Г (гроші) – Т (товар). У даному випадку гроші не затримуються надовго у покупця та продавця, а переходять із рук в руки. Як засіб обміну гроші надають можливість суспільству уникнути непорозумінь бартерного обміну [16].
3.	Засіб накопичення та збереження	Гроші перетворюються на грошовий капітал, що супроводжується їх вкладом у соціально-економічну діяльність. Вони використовуються у формі інвестицій (довгострокових вкладень) у фізичний капітал (нерухомість) та у людський капітал [14].
4.	Засіб платежу	Гроші використовують для здійснення розрахунків між економічними суб'єктами, внесками та іншими платежами. При цьому один із економічних суб'єктів виступає в якості кредитора, а інший – в якості позичальника чи боржника. Такі відносини означають, що має місце заборгованість за товари, послуги, активи [15].
5.	Світові гроші	Це гроші у системі міжнародних економічних відносин. Грошові активи використовуються у міжнародному обміні товарами, послугами, робочою силою. Гроші володіють взаємним конвертуванням та міжнародною ліквідністю [13].

Далі розглянемо складові грошового ринку.

Виділяють обліковий, міжбанківський та валютний ринки. Кожен із них виконує свої функції, але деякі з них схожі. Так, наприклад, створенню грошових фондів сприяють кошти держави, приватного бізнесу і навіть заощадження населення [4, с.308]. Далі цей накопичений капітал трансформується у позиковий капітал, чим забезпечує повністю фінансування підприємств.

Основною характеристикою облікового ринку є висока мобільність та ліквідність. Вони через себе пропускають великий оборот короткострокових цінних паперів.

Міжбанківські ринки скеровують вільний капітал фінансового ринку у короткострокові депозити між цими самими банками.

Валютний ринок визнаний офіційним центром, де проходить купівля-продаж валют на основі попиту та пропозиції. Валютні ринки тісно взаємодіють із міжнародним платіжним оборотом, який пов'язаний з оплатою грошових зобов'язань фізичних та юридичних осіб різних країн [10].

Як ми вже з'ясували, грошовий ринок необхідний для забезпечення поточної діяльності підприємств і організацій, а також для здійснення короткочасних вкладень. У функціонуванні даного ринку значну роль відіграють комерційні банки.

Грошові ринки представлені великим різноманіттям субринків, основними з яких є:

- ринок грошових коштів на рахунках підприємств і організацій (ринок депозитів);
- ринок платіжних інструментів для проведення платежів (грошові перекази, пластикові карти, дорожні чеки і т.д.) [8].

Ринок депозитів характеризується в даний час збільшенням коштів на рахунках через строкові вклади. Одним з ринків, що активно розвивається є ринок платіжних інструментів, заснований на банківських технологіях. Багато банків пропонують як свої платіжні системи, так і міжнародні (VISA, Eurocard / Mastercard та ін.[3, с.23].

Також хочемо звернути увагу, що стійкість кредитної системи забезпечують кошти, які спрямовані на міжбанківський ринок.

У наш час за допомогою позик державні та приватні організації можуть покрити дефіцит бюджету.

Таким чином, грошовий ринок, виконуючи свою функції, здійснює нагромадження, обіг, розподіл і перерозподіл грошового капіталу між сферами національної економіки.

Висновки. Отже, на сьогодні гроші є основною платіжною валютою у будь-якій країні та головним елементом ринкової економіки.

Грошовий ринок дає можливість здійснювати накопичення, оборот, розподіл і перерозподіл грошового капіталу між сферами національної економіки [9, с.105]. На сьогодні використовується дві форми грошових засобів – готівкові та безготівкові гроші. Їх роль у сучасній економіці може бути доповнена їх значущістю з точки зору будь-якого підприємства, організації, коли гроші є капіталом та посередником свого грошового потоку та обслуговують господарську діяльність певного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит: Навч. посібник. – 2-е вид., переробл. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 336с.

2. Бабич А. М., Павлова Л. Н. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учебник. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 837с.

3. Белінська Я. В. Валютний механізм: принципи його структурування // Економіка України. – 2006. - №5. – С.19-28.

4. Богомаз Г. О. Шляхи вдосконалення регулювання валютного ринку в Україні // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.16. – Суми. 2006. – С.306-312.

5. Васюренко О. В. Банковские операции: Учебное пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – К.: Знание, 2001. – 255с.

6. Заболоцкий Б.Ф. Переходная экономика: Учебник. – К.: Издательский центр «Академия», 2004. – 512с.

7. Маслова С.И. Финансовый рынок: Учебн. Пособие для высш. Учеб. Заведений / С.О. Маслова, А. Опалов.- 2е изд., испр. – К.: Каравелла, 2003. – 339с.

8. Мочерный С.В. Политическая экономия: Учебное пособие. – К.: Знание –Пресс, 2002. – 780с.

9. Остапчук Я.Н. Теоретичні засади ринку грошей // Фінанси України. – 2002. - №2. – С.103-108.

10. Смолянська О.Ю. Фінансовий ринок: Навч. посібник: Навч. видання . – К.: ЦНЛ, 2005. – 384с.

11. Тумакова С.В. Основы экономической теории. Политическая экономия: Учебное пособие. – К.: Фирма «Випол», 1999. – 604с.

12. Украина за годы независимости, 1991-2003.- 5-е изд., пере раб. и доп. – К.: Нора-Друк, 2003. – 560с.

13. Финансы. Денежное обращение. Кредит / Под ред. Г. Б. Полякова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 738с.

14. Харрис Л. Денежная теория. – М., 1990. – 483с.

15. Швайка М.А. Про деякі пріоритети регулювання грошового ринку України // Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування. 2002: Збірник матеріалів наукової конференції. – К.: НБУ, 2002. – 269с.

16. Щетинін А.І. Гроші і кредит: Підручник: навч. видання. – К.: ЦНЛ, 2005. – 430с.

Гіщак Наталія Ігорівна,
студентка групи ФМДЗ-18-1
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ДІЯЛЬНІСТЬ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Прагнення України наблизити рівень якості життя населення до європейських стандартів спонукає до підвищення діяльності недержавного пенсійного забезпечення. Дана система являється однією з дієвих форм розвитку соціального захисту громадян України, так як вона сприяє задоволенню інвестиційних потреб в реальному секторі економіки. Протягом останніх років в Україні сталося досить багато подій, що негативно вплинули на рівень життя громадян та на подальший розвиток фінансового ринку, а саме: низький рівень грамотності громадян у фінансовій сфері, що призводить до нерозуміння діяльності фінансових організацій та невміння користуватися їхніми послугами; втрата впевненості у надійності фінансових інститутів, адже досить багато банківських установ стали банкрутами.

Недосконалість законодавчої бази, нерозвиненість організованого фінансового ринку, низький рівень фінансової обізнаності населення вплинули на діяльність недержавних пенсійних фондів. Тому досить актуальним питанням сьогодення є зосередження уваги на діяльність та розвиток недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна економічна література представлена багатьма науковими працями, які присвячені окремим видам діяльності недержавних пенсійних фондів. Найбільш вагомими науковими працями щодо діяльності недержавних пенсійних фондів є праці: Буряченка О.Є., Діденко Л.В., Качули С.В., Ткаченко Н., Федини В.В.. Вони детально описують принципи діяльності та розвитку недержавних пенсійних фондів.

Метою дослідження є виявлення особливостей діяльності недержавних пенсійних фондів в сучасних умовах на фінансовому ринку України.

Виклад основного матеріалу. Недержавний пенсійний фонд є неприбутковою установою, яка розподіляє внески громадян на їх індивідуальних пенсійних рахунках та інвестує пенсійні накопичення у фінансові активи. Таким чином за рахунок накопичених внесків здійснюється виплата пенсій та збільшується інвестиційний прибуток, що отриманий від інвестування.

Не можна не взяти до уваги те, що діяльність НПФ суттєво впливає на добробут населення не тільки через пенсійні виплати, а й за рахунок інвестування коштів в державу, це сприяє можливості реструктуризації економіки, приросту доходів населення та зростання ВВП [6, с. 488].

В дійсності НПФ являє собою не лише соціальний інститут, а й інституціональний інвестор, що за основну мету має інвестування та накопичення фінансових ресурсів. За звітністю станом на кінець 2018 року зареєстровані 22 адміністратори НПФ та 62 НПФ, в порівнянні з 2017 роком стало на 2 НПФ менше. Найбільша їх кількість зосереджена у місті Києві, де налічується 71% діючих НПФ, що стосується минуло року, то в м. Києві налічувалося 72% НПФ. Це пов'язано передусім зі скороченням або тимчасовим припиненням сплати внесків на користь своїх учасників, що було спричинено нестабільною економічною ситуацією в країні.

У 2018 році значно зменшилися контракти укладені НПФ. Таким чином, якщо порівнювати з 2017 роком, то вартість укладених пенсійних контрактів є на 4 % нижчою. Дана тенденція пов'язана з тим, що на даний вид послуг відбувається скорочення попиту фізичних і юридичних осіб [3].

Дану інформацію ми можемо спостерігати в табл. 1.

Таблиця 1

Показники діяльності НПФ в Україні за 2017 – 2018 роки

Показники	2017 р.	2018 р.	Темпи приросту, %
Кількість учасників, тис. осіб	840,8	855,3	1,01%
Укладені контракти, млн. грн.	58,7	68,8	17%
Загальна вартість активів, млн. грн.	2 463,5	2744,8	11,1%
Всього пенсійних внесків, млн. грн.	1896,7	1999,3	5,6%
Пенсійні виплати, млн. грн	697,1	811,2	16,5%
Дохід від інвестування, млн. грн.	1455,7	1769,3	21,4%
Сума витрат на відшкодування, млн. грн.	271,5	327,2	20,5%

Джерело: [3].

Пенсійні контракти станом на 2018 рік було укладено з 62 тисячами вкладників. Станом на 2018 рік кількість вкладників значно збільшилася на 19% (майже 10 тис. вкладників), якщо порівнювати з 2017 роком. Динаміку кількості вкладників та пенсійних контрактів можемо переглянути на рис. 1.

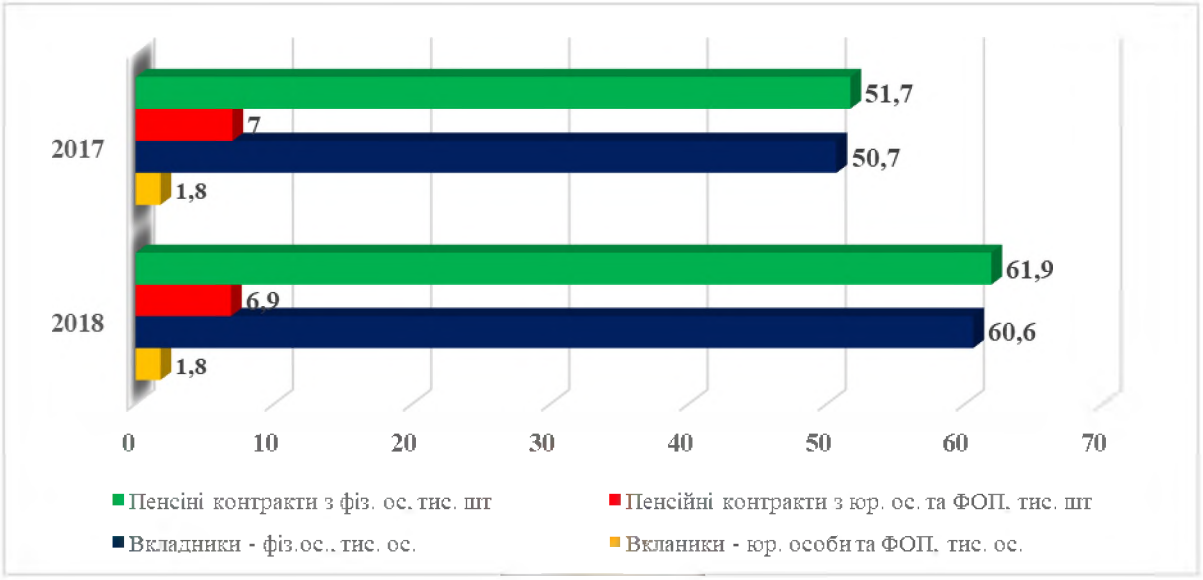

Рис. 1 Динаміка кількості вкладників та укладених пенсійних контрактів за 2017 – 2018 роки

Джерело: [3].

Також, увагу слід приділяти питанню стосовно управління активів НПФ. Особливе значення посідає вибір інвестиційних інструментів, використовуючи їх, НПФ зможуть захистити грошові кошти населення від інфляції і попри це отримувати приріст капіталу. Метою інвестування пенсійних активів є збереження пенсійних заощаджень населення [5, с. 202]. Саме тому дана стратегія є більш рутинною в порівнянні з іншими фінансовими установами (табл. 2).

Таблиця 2

Обмеження інвестиційної діяльності НПФ

Вид фін. інструменту	Максимум від загальної вартості пенсійних активів	2017 рік	2018 рік
Грошові кошти, банківські депозитні рахунки, ощадні сертифікати	50%	43,9%	35,9%
Цінні папери, гарантовані КМУ	50%	40,8%	46,0%
Облігації місцевих позик	20%	8,2%	10,9%
Нерухомість	10%	2,5%	1,7%
Банківські метали	10%	0,4%	0,4%
Акції українських емітентів	40%	0,5%	1,6%
Акції іноземних емітентів	20%	0,1%	0,1%

Джерело:[5].

Таким чином ми спостерігаємо, що станом на 31.12.2018 відбувся приріст вкладень у цінні папери, дохід яких гарантовано КМУ (на 5,2%) та облігації місцевих позик (на 2,7%), при цьому, набагато зменшилися вкладення у банківські депозитні рахунки та ощадні сертифікати (на 8%).

Крім того, порівнюючи з аналогічним періодом 2017 року, значно збільшилися вкладення пенсійних активів в акції українських емітентів на 1,1% і в цілому станом на 31.12.2018 рік вони складають 1,6% від загальної вартості активів.

Вибір активів для інвестування залежить від портфельної стратегії, яку обрав НПФ, з урахуванням існуючих кількісних обмежень відповідно до окремих інструментів інвестування та оцінки їх інвестиційних характеристик, це здійснюється для забезпечення максимальної ефективності інвестиційного портфеля. На сьогоднішній день

найбільш надійними об'єктами інвестування являється держава і муніципальні боргові цінні папери та банківські депозити.

Тому більш перспективним завданням діяльності та розвитку НПФ на фінансовому ринку є інвестування коштів у реальний сектор економіки, формування нових робочих місць та використання їх на цілі економічного зростання. Недостатній розвиток фінансового ринку в Україні значно знижує ефективність та якість роботи недержавних пенсійних фондів [7, с. 120].

Важливою передумовою зростання вартості пенсійних накопичень є державне стимулювання розвитку як ринку нерухомості, валютного ринку, ринку цінних паперів, інструменти яких здатні принести дохід на фоні помірного ризику. Саме державне регулювання представляє собою сукупність як нормативних, так і адміністративних інструментів державної політики, до яких відносять: облік і реєстрація прав, установлення норм, ліцензування та акредитація установ, здійснення ретельного нагляду та контролю, а також застосування матеріальних санкцій та заходів адміністративного примусу [2, с. 21].

Висновки. Підводячи підсумок вищезазначеному, слід відмітити, що недержавні пенсійні фонди розвиваються на фінансовому ринку досить повільно, це пов'язано насамперед з розвитком економіки, а також з досить низькою платоспроможністю населення та низьким ступенем їх довіри до фінансових інститутів. Саме тому розвиток НПФ є перспективним напрямом у створенні потужного фінансового ринку в Україні, а також активне зацікавлення населення в індивідуальній участі в НПФ.

Для більшого розвитку НПФ потребує залучення коштів широких верст населення у фінансові інструменти. Для цього треба постійно інформувати населення про переваги НПФ порівнюючи з іншими інструментами довгострокового накопичення. Окрім цих умов, необхідно надавати громадянам гарантії про здійснення пенсійних виплат та створювати додаткові механізми захисту пенсійних накопичень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряченко О.Є. Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення: дис.… канд. наук з держ. управ.: 25.00.01/ Київ, 2017. 252 с.

2. Діденко Л. В., Головенко І. П. Система недержавного пенсійного забезпечення і розвиток фінансового посередництва в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. № 1. С. 30–44.

3. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2018» URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202018.pdf (дата звернення 15.09.2019)

4. Качула С. В. Формування інституту пенсійного страхування у системі соціального забезпечення України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство», випуск 20, частина 2. 2018 р. С. 20-24.

5. Ткаченко Н. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. №1 (17). С. 200-206.

6. Хлибова Т. О., Черненок К. П. Розвиток недержавних пенсійних фондів в Україні. Молодий вчений. № 7 (47), липень, 2017 р. С. 486-489.

7. Федина В. В. Управління активами недержавних пенсійних фондів: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Економіка та держава. 2019. № 5. С. 118–123.

Головатенко Анна Миколаївна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Постановка наукової проблеми. Проблема активного запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу є одним із сучасних напрямів удосконалення системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом і фінансуванню тероризму.

Разом із запровадженням ризик-орієнтованого підходу в банківській сфері та його значним посиленням з початку 2015 року спостерігається зростання незаконного виводу капіталу поза межами банківської сфери (нарощення заборгованості нерезидентів за експортними контрактами).

В основі ризик-орієнтованого підходу лежить потреба у визначенні, усвідомленні та зменшенні ризиків відмивання грошей та фінансування тероризму, які стоять перед державами.

Оскільки ризик відмивання грошей та фінансування тероризму не однаковий у кожному випадку, то повинен використовуватися комплексний ризик-орієнтований підхід [1].

Одним з ключових завдань на 2019 рік є підвищення технологічності інструментів банківського нагляду, зокрема, у процесах моніторингу та використання ризик-орієнтованого підходу, а також стимулювання використання банківськими установами найкращих практик побудови комплексної системи ідентифікації та моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу та імплементації міжнародних стандартів FATF присвятили свої дослідження О.В. Акімова, Р.О. Баранов, Л.М. Кобилянська, О.О. Куришко, О.М. Петрук, К. Д. Левківська та ін. Вітчизняні вчені також активно працюють у напрямі розвитку системи оцінювання та управління ризиками відмивання коштів та фінансування тероризму та запровадження ризик-орієнтованого підходу.

Метою статті є обґрунтування необхідності запровадження ризик-орієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу України.

Виклад основного матеріалу. Упродовж 2018 року Національним банком Україна було впроваджено ризик-орієнтований підхід для здійснення нагляду за банками, що ґрунтується на постановах Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (Supervisory Review and Evaluation process, SREP) та рекомендаціях Базельського комітету банківського нагляду. Для забезпечення виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, а також планів Національного банку щодо імплементації норм законодавства ЄС та заходів з удосконалення банківського нагляду, було ухвалено низку нових розпорядних актів, які встановлюють порядок оцінки банку за методологією SREP, які, зокрема, включають процедури щодо оцінки життєздатності бізнес-моделі банку, стійкості його стратегії розвитку на підставі аналізу та оцінки ризиків ліквідності і фінансування; порядок здійснення поточного моніторингу фінансового стану банків [7].

Головна ідея ризик-орієнтованого підходу полягає у тому, що [2]:

– у разі виявлення підвищених ризиків передбачено застосування посилених заходів щодо управління та мінімізації ризиків;

– у разі виявлення нижчих ризиків дозволяється застосування спрощених заходів.

Ризик-орієнтований підхід – «це визначена банком система з управління ризиками легалізації кримінальних доходів / фінансування тероризму та вжиття ним відповідних заходів у спосіб та обсяги, які забезпечують ефективну мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня» [10].

Метою запровадження ризик-орієнтованого підходу є:

- оптимізація використання ресурсів банку;
- підвищення ефективності та результативності заходів;
- раціональне налаштування внутрішніх процедур з фінансового моніторингу.

У 2018 році Національним Банком України було проведено оцінку більшості банків, зокрема 12 найбільших банків України. Показники та кількість здійснених перевірок представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість здійснених перевірок та їх показники

Показник	Кількість перевірок
Кількість проведених перевірок банків небанківських фінансових установ, / (од.) з них:	95 / 14
планових виїзних	26 / 7
позапланових виїзних	3 / 0
у безвиїзному порядку	66 / 7
Кількість банків/небанківських фінансових установ, в діяльності яких були виявлені порушення, (од.), з них:	41
банків	34
небанківських фінансових установ	7

Джерело: [7].

Відповідно до нового порядку поточний моніторинг фінансового стану банків здійснюється на підставі оцінки рівня ризиків, притаманних діяльності банків, та якості управління такими ризиками [1].

Перевірка банку на підставі ризик-орієнтованого підходу проводиться з метою з'ясування чи підтвердження:

- факту дотримання чи недотримання банком вимог банківського законодавства;
- нормативно-правових актів та встановлених Національним банком вимог, обмежень щодо діяльності банку;
- встановлених значень економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції;
- достовірності визначення банком розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями;
- відображення банком у бухгалтерському обліку та звітності своїх операцій, наданої банком інформації про пов'язаних із банком осіб та операції з ними.

На основі результатів було закрито відокремлені підрозділи українських банків на території України у 2018 році, що представлено в табл. 2.

Також запроваджено новий інструмент безвиїзного банківського нагляду – камеральні (невиїзні) перевірки банків, визначено підстави та порядок їх проведення.

Таблиця 2

Показники кількості закритих підрозділів українських банків

Закрито відокремлених підрозділів українських банків на території України у 2018 році:	Кількість
представництва	3
філії	2
відділення	1371
Відкрито відокремлених підрозділів українських банків на території України у 2018 році:	
представництва	1
філії	-
відділення	335

Джерело: [7].

Упродовж 2018 року в межах реалізації функції Національного банку України зі здійснення банківського нагляду на індивідуальній та консолідованій основі було проведено проведено 46 інспекційних перевірок 41 банку [7].

Оцінка діяльності банків під час проведення планових інспекційних перевірок здійснювалася згідно з оновленою рейтинговою системою CAMELSO, за якою станом на кінець 2018 року комплексну рейтингову оцінку отримали вже 59 банків (рис.2).

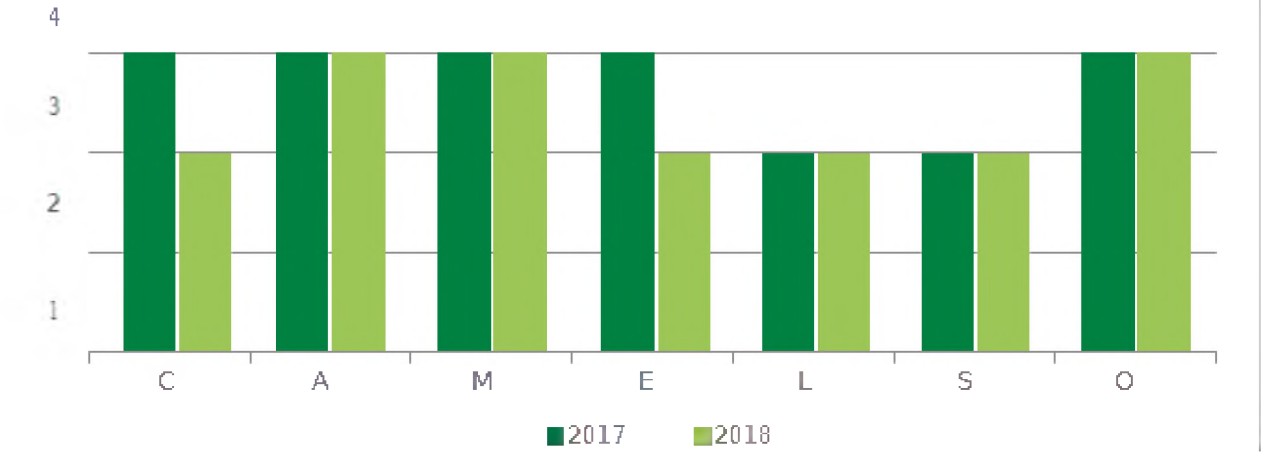

Рис. 2. Усереднені рейтингові оцінки банків за компонентами рейтингової системи CAMELSO, 2017 – 2018 роки

Джерело: [7].

Комплексна рейтингова оцінка банків за рейтинговою системою CAMELSO у 2018 році підвищилася до "2", тоді як у 2017 році становила "3".

Зокрема, банки, що були об'єктом інспекційних перевірок у 2018 році, отримували вищі оцінки, ніж у 2017 році, за компонентами "С" (капітал) та "Е" (надходження), що сприяло підвищенню усередненої оцінки за цими компонентами. За рештою компонентів оцінки практично не змінилися. Найчастіше найнижчі оцінки у 2018 році банки отримували за компонентами "М" (менеджмент) та "О" (операційний ризик) – 73,7% та 63,2% перевірених банків відповідно, тоді як у 2017 році – за компонентами "А" (якість активів) та "Е" (надходження) – 57,1 % та 54,3 % банків відповідно [7].

У межах переходу Національного банку до ризик-орієнтованого нагляду ризики, які притаманні банку за операціями з пов'язаними з ним особами, оцінюються та враховуються під час визначення загальної оцінки бізнес-моделі банку та стану корпоративного управління в ньому як окремі складові загальної оцінки SREP [2].

Для забезпечення належного нагляду за дотриманням банками та небанківськими установами вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення з урахуванням оцінки ризиків у вказаній сфері, упродовж 2018 року Національний банк провів 26 планових та 3 позапланові виїзні перевірки банківських установ, 7 планових перевірок небанківських фінансових установ та здійснив 66 перевірок банків та 7 перевірок небанківських фінансових установ в порядку безвиїзного нагляду [6].

З 2018 року запроваджено щорічну оцінку стійкості банків та банківської системи України. Відповідне положення про здійснення оцінки стійкості банків та банківської системи затверджене постановою Правління Національного банку від 22.12.2017 № 141.

Оцінка стійкості передбачає оцінку якості активів для всіх банків, а для найбільших банків – проведення стрес-тестування.

Результати оцінки стійкості показали, що банківський сектор є достатньо капіталізованим, проте має збільшувати запас міцності, щоб посилити стійкість до можливих криз.

Результати за підсумками оцінки якості активів виявили у чотирьох з 56 банків потребу в капіталі станом на звітну дату – початок 2018 року. Два із них до моменту завершення діагностики були вже достатньо капіталізованими.

Висновки. Запровадження нових інструментів банківського нагляду, що ґрунтуються на застосуванні ризик-орієнтованого нагляду, сприятиме забезпеченню фінансової стабільності банківської системи України та захисту інтересів кредиторів і вкладників банків через застосування ефективного банківського нагляду [7].

Отже, науковий супровід запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу в Україні є актуальним. Окрім того, з урахуванням євроінтеграційного вектору розвитку України адаптація внутрішнього законодавства до міжнародних вимогу сфері протидії легалізації злочинних коштів та фінансуванню тероризму з приводу запровадження ризик-орієнтованого підходу стає досить актуальною проблемою для країни. Наявність довготривалих терористичних дій на частині територій України створює істотну загрозу національній безпеці і потребує активних заходів щодо їх припинення. Розвиток ризик- орієнтованого підходу сприятиме створенню дієвого механізму виявлення та припинення функціонування схем легалізації злочинних доходів і каналів фінансування тероризму, що суттєво зменшить джерела та можливості фінансування тероризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійченко Ж.О. Визначення напрямів інституційних змін для забезпечення ефективного функціонування ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу .- 2017.

2. Андрійченко Ж. О. Статистичне обґрунтування необхідності запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу в Україні / Ж. О. Андрійченко, С. О. Літвінова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2017. - № 2. - С. 49-54.

3. Глущенко О. О. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : О.О. Глущенко, І.Б. Семеген ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Р.А. Слав'юка. – К. : УБС НБУ, 2014. – 386

4. Дмитров С. О., Діденко С. В., Медвідь Т. А. Фінансовий моніторинг у банку: навч. посіб. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. 266 с.

5. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2014. 292 с

6. Єгоричева С. Б. Ризик-орієнтований нагляд у системі фінансового моніторингу / С. Б. Єгоричева // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2016. – № 3(75). – С. 126–132.

7. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Постанова Національного банку України від 25.05.2017 № 42 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України.

8. Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 25.05.2017 № 42 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.

9. Положення про здійснення Національним банком України безвиїзного банківського нагляду, затверджене постановою Правління НБУ від 06.12.2018 № 135.

Григорчук Тетяна Тарасівна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ІНСТИТУТИ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

Постановка наукової проблеми. Інноваційний бізнес упродовж останніх декількох десятиліть став самостійним господарським суб'єктом на ринку виробництва й реалізації високотехнологічної продукції. Ця самостійність виявилася в особливій формі, адаптивних і реактивних властивостях цієї організації. Крім того, для цього виду бізнесу характерний невеликий розмір фірми, пов'язаний з величиною трансакційних витрат у процесі створення інноваційної продукції, їх різноманітністю та структурою, зовнішніми ефектами й правами власності, розподіленими між засновниками та розробниками, а також рівнем специфікації активів усередині фірми й інституціональному середовищі.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми формування та розвитку венчурного підприємництва висвітлено в працях таких українських і зарубіжних науковців: Г. Андрощука, Л. Антонюк, О. Батури,

В. Бігрейва, В. Ветцеля, А. Вишнякова, С. Онишко, М. Поляк, О. Романішин, О. Стариченко, І. Хома.

Метою статті є теоретичне обґрунтування розвитку інституціонального аспекту венчурного бізнесу в інноваційній економіці України.

Виклад основного матеріалу. Організація й розвиток інноваційного венчурного бізнесу ґрунтуються на функціонуванні таких основних для всіх видів підприємницької діяльності інститутів, як корпоративне й антимонопольне законодавство, а також спеціальних інститутах, що регламентують статус підприємницької діяльності в науково-технічній сфері. Важливим елементом є неформальні інститути наукоємного венчурного бізнесу.

Корпоративне законодавство. Як особлива форма організації, венчурний наукоємний бізнес має свої цілі, засоби їх досягнення, мотиви, інтереси й специфічний внутрішній науково-організаційний устрій, необхідний для організації дослідної діяльності в найбільш передових галузях. Венчурні фірми спочатку створюють як тимчасові організаційні структури з метою вирішення конкретних завдань у науково-технічній сфері. Для них характерна висока активність, яка пояснюється прямою особистою зацікавленістю працівників фірми й партнерів по венчурному бізнесу в успішній комерційній реалізації поставлених та розроблених ідей, винаходів з мінімальними витратами та технологій.[2]

Інститут включає декілька підгалузей: інститут фінансової (бухгалтерської) звітності, інститут аудиторської діяльності, інститут консалтингу з питань планування бізнес-процесів. До агентів, що діють у межах цих інститутів, належать аудиторські й консалтингові агентства, що перевіряють комерційну й фінансово-господарську діяльність, а також розробляють пропозиції щодо вдосконалення процесів оподаткування тощо [1, с. 12].

Інститути, що забезпечують функціонування інноваційного венчурного бізнесу в академічному середовищі. Різні університетські й науково-дослідні бізнес- центри, а також технологічні інкубатори є технологічним середовищем для створення, “вирощування” та концентрації дрібних високотехнологічних фірм венчурного бізнесу. Однією з головних причин подібної концентрації є низькі трансакційні витрати передачі технологій і низька вартість комерційних наукових досліджень, що проводяться в цих центрах. Крім того, університети й

дослідні центри є інституціональною формою підготовки та забезпечення висококласних фахівців для наукоємного венчурного бізнесу.

Малий наукоємний венчурний бізнес відрізняється високою мірою інтенсивності інноваційної діяльності, яка визначається самою галуззю, в якій вони діють, виявляється у високій швидкості комерціалізації нового продукту. Розробка й освоєння ними нововведень здійснюються в тих сферах, які є для великого бізнесу або неперспективними, або занадто ризикованими, і де дуже короткий життєвий цикл виробів.

Регуляторні інститути. До регуляторних інститутів, що визначають стимули для венчурного бізнесу, належать нормативно-правові акти стимулюючого оподаткування, передачі технологій, а також антимонопольне законодавство. Законодавство про спеціальний режим оподаткування для малого бізнесу у сфері науково-технічної діяльності створює умови для ефективної інноваційної діяльності в межах малого підприємства. Цей інститут, метою якого є відміна оподаткування витрат на НДДКР, дає змогу малому бізнесу проводити наукові дослідження й використати їх при створенні інновацій.[3]

Неформальні інститути це гнучкі інститути, що склалися історично і є продуктом історичної діяльності, закріплені в національному менталітеті, звичаях, традиціях та нормах поведінки. Їх поділяють на інститути, що історично склалися, й інститути, сформовані як реакція на зовнішні зміни. До інститутів, що історично склалися, належать національні традиції, культура, менталітет, звичаї, етика й репутація; інститути, що сформувалися як реакція на зовнішні зміни, – це норми та правила неформальних професійних співтовариств. Неформальні інститути в наукоємному венчурному бізнесі являють собою сукупність норм і правил неформальних підприємницьких мереж, забезпечену всіма необхідними механізмами для адаптації організації до зовнішнього інноваційного середовища, а також набором норм і правил внутрішніх відносин між розробниками, менеджерами й інвесторами компанії.

Таким чином, основними елементами неформальної інноваційної культури в наукоємному венчурному бізнесі є децентралізована система управління, яка делегує повноваження серед співробітників фірми з приводу реалізації інновацій. Ця структура управління забезпечує гнучкість ухвалення “рішень” і швидкість реакції на зовнішні ринкові зміни, забезпечує засвоєння певної системи знань, норм і цінностей, що дають змогу генерувати інновації, формує мотивацію, а

також створює неформальну атмосферу, що спонукає співробітників до генерації ідей, заохочення їх критики й атмосфери суперництва.

У сукупності формальні й неформальні інститути виконують такі функції, що дають змогу функціонувати венчурному бізнесу як самостійному суб'єктові підприємницької діяльності: створення механізму для комерціалізації результатів наукових досліджень у наукоємну продукцію з високою доданою вартістю, формування стимулів для розробників науково- технічної продукції шляхом закріплення за ними результатів інтелектуальної власності, забезпечення передачі результатів науково-технічної діяльності, отриманих у державних лабораторіях і науково-дослідних інститутах, у розпорядження засновників, налагодження каналів збуту продукції серед корпоративних клієнтів, формування інформаційного простору діяльності іншого учасника венчурного бізнесу, скорочення рівня ризику та невизначеності при комерціалізації наукоємної продукції за рахунок зниження корупції в державному міністерстві й відомстві та підвищення прозорості фінансової діяльності венчурного бізнесу. [4]

Інституціональні основи генерації, матеріалізації й ринкової реалізації інновацій, а також інститути функціонування наукоємного венчурного бізнесу є фундаментальним базисом інноваційної економіки. З одного боку, це самостійні інститути, а з іншого – інституціональне середовище для функціонування механізму венчурного фінансування.

Висновки. Як самостійні інститути вищезгадані структури упорядковують взаємодію всіх агентів інноваційної економіки, як у державному, так і в приватному секторі, створюючи для них стимули до наслідування загальних правил, а також напрями координації й кооперації при взаємодії в процесі розробки фундаментальних ідей, передачі результатів науково-технічної діяльності з державних установ у приватні компанії, доведенні інноваційних розробок до великосерійного виробництва конкурентоспроможної наукоємної продукції з високою доданою вартістю.[5]

Як інституціональне середовище сукупність вищезгаданих формальних і неформальних інститутів створює рамкове регулювання для всіх агентів венчурного інвестування, забезпечує простір для їх вільного й безпечного функціонування, надаючи їм змогу досягти ефективнішої координації передбачуваної й стабільної взаємодії за рахунок мінімізації витрат на забезпечення угод і зменшення кількості конфліктних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Metrick A. Venture Capital and the Finance of Innovation / Andrew Metrick. – John Wiley&Sons, 2007. – 176 p.

2. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку : монографія / С. В. Онишко ; Ін-т економіки і прогнозування НАН України, Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 434 с.

3. Поляк М. М. Особливості інституціональної структури механізму венчурного фінансування / М. М. Поляк // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – Вип. 19/2. – С. 254–258.

4. Романішин О. В. Перспективи венчурних фондів в Україні як джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств / О. В. Романішин // Наука молода. – 2004. – № 2. – Тернопіль, 2004. – С. 158– 163.

5. Стариченко О. Особливості та можливості венчурних інвестиційних фондів в Україні / О. Стариченко // Фінансовий ринок України. – 2012. – № 5. – С. 11–14.

6. Хома І. Б. Венчурне інвестування як спосіб реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу держави / І. Б. Хома // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 292–298.

Дубина Вікторія Юріївна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми. На сьогодні страховий ринок є достатньо прибутковою частиною фінансового ринку. Але у зв'язку з політичною та економічною нестабільністю у країні та з низьким рівнем доходів громадян відбувається сповільнення розвитку страхових компаній та зменшується їх страхова премія. Також через відсутність прозорості на сучасному ринку страхових послуг та відсутність рейтингових оцінок на страхувальника повністю лягає вся відповідальність під час вибору страховика. Страховий ринок, який ефективно функціонує становить важливий компонент у ринковій економіці. Також відіграє важливу роль у створенні загальноекономічної ситуації в Україні. Створення страхового середовища, яке здатне забезпечувати страховий захист суб'єктів господарювання та фізичних осіб, враховуючи наслідки страхових подій, які зменшують вагомі витрати державного бюджету на відшкодування збитків, що спричинили надзвичайні події та ситуації, пов'язані з природними лихами, а також захищає бізнес від випадкових ризиків та забезпечує соціальну підтримку людства.

Враховуючи, що страхові послуги на фінансовому ринку є однією з складових фінансової системи України, а забезпеченням відшкодування шкоди, завданої фізичним та юридичним особам різноманітними за походженням і ступенем ризиками займається інститут страхування, а дослідженням щодо фінансової стійкості страхових компаній займаються провайдери страхових послуг, що на сьогодні є актуальним і з наукового, і з практичного погляду.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Страховий ринок «є складовою фінансового ринку, що представляє особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність всіх його

суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання» [1].

Проблемам фінансового забезпечення та розвитку страхових компаній на страховому ринку в Україні присвячено ряд наукових праць таких науковців, як В. Базилевича, Л. Богріновцева, І. Морозов, С. Осадця, Н. Внукова, О. Марценюк-Розарьонова, Н. Ткаченко, Л. Тулуш, О. Музика, Т. Савченко.

Відповідно, **метою** даного дослідження є оцінка сучасного стану фінансового забезпечення страхових компаній в Україні, а також основні пріоритети подальшого ефективного розвитку страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Фінансове забезпечення страхової компанії – це фінансові ресурси, які знаходяться в обігу і використовуються для проведення страхових операцій і здійснення інвестиційної діяльності. Механізм створення і застосування капіталу страхової компанії схематично проілюстровано на рис. 1.

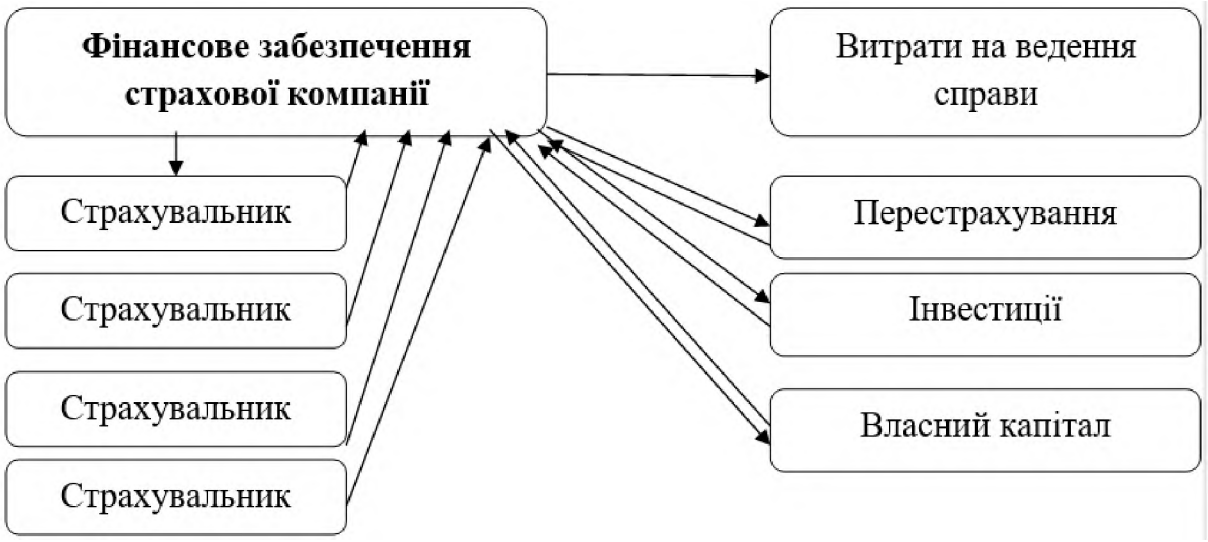

Рис. 1 Механізм формування фінансового забезпечення страхової компанії.

Джерело: розроблено автором

Проведення страхових операцій передбачає акумулювання страхових премій шляхом внесків кожним учасником страхового фонду, що супроводжується фактами виконання зобов'язань страховика з виплатою обумовленого страхового відшкодування лише деяким з них.

Погашення витрат страхової компанії на ведення справи дає змогу визначити прибуток страхувальника.

Прийняття на себе великих ризиків ставить страхову компанію в несприятливі умови щодо платоспроможності. В цьому разі використовується механізм перестрахування, тобто залучається інша страхова компанія з виплатою їй перестрахувальної премії. При цьому в договорі перестрахування можуть бути передбачені зворотні суми у вигляді комісійної винагороди і тантьєми страховику, а також з метою гарантування виконань зобов'язань перестраховиком на його ім'я створюється депозитний рахунок, куди й вноситься премія перестрахування під певні відсотки, передбачені договором.

Тим самим прямий страховик отримує додаткові інвестиційні ресурси і дохід. Характер відносин з формування депо премій залежить від форми і умов договору перестрахування.

Якщо в період створення страхової компанії її базовим елементом є власний капітал, то другим джерелом у формуванні її фінансового потенціалу є інвестиційна діяльність, яка забезпечує певний дохід [2].

Зважаючи на вагомі досягнення вітчизняних науковців, можна зазначити, що проблема полягає в тому, що при створенні фінансового забезпечення розвитку страхових компаній є недостатньо проаналізована та потребує більш детального вивчення і подальших розробок. Відсутність комплексних досліджень, які спрямовані на розробку рекомендацій з визначення фінансового забезпечення, та на вищевказаній основі, розробку керуючих дій, що сприятиме розвитку та підвищенню конкурентоспроможності страхових компаній на внутрішньому та зовнішньому ринках. Спірними залишилися питання щодо оцінки фінансової стійкості страхових компаній та підходи прогнозування розвитку.

Капітал страхової компанії є основою для діяльності й сукупністю фінансових ресурсів: власних, залучених чи позичених, які перебувають у розпорядженні страховика і використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку[3].

Розвиток страхового ринку є зростання капіталу, нагромадженого страховими компаніями, який і перетворює компанії розвинених країн у потужних інституційних інвесторів. Здійснюючи страхові послуги, страхові організації опосередковують рух фінансових ресурсів на ринку. Доволі значний вплив на фінансовий потенціал страхових компаній здійснюють страхові премії, що надходять від клієнтів [3].

Фінансовою основою розвитку страхової компанії є капітал, який вміщує в собі такі елементи: статутний, резервний та додатковий капітал, а також нерозподілений прибуток.

Забезпечення високого рівня платоспроможності та фінансової стійкості не завжди співпадає з цілями власників, у яких економічний інтерес полягає у збільшенні ринкової вартості страхової компанії та у зростанні прибутку. Присутність держави на страховому ринку відчутна та зрозуміла, завдяки органу нагляду за страховою діяльністю.

Держава виступає у ролі соціального гаранта, яка наглядає за забезпеченням інтересів страхувальників, які є найбільш вразливими суб'єктами фінансових відносин у даній сфері і тому потребують відповідного захисту з боку держави, адже при неплатоспроможності страхової організації потерпає саме страхувальник: він втрачає страховий захист і внесені суми премій.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що фінансовий потенціал виступає найважливішою складовою для страховика, а саме це є сукупність грошових коштів та надходжень, що є у розпорядженні будь-якого підприємства, що є виконавцем фінансового зобов'язання та здійснює витрати на відтворення цього підприємства, що стимулює працівників. А щодо фінансових ресурсів страхових компаній, то їх елемент потенціалу полягає у сукупності тимчасових вільних коштів, які знаходяться в обігу цієї страхової компанії та використовує для здійснення фінансової, інвестиційної та страхової діяльності.

Джерелом інвестиційного доходу для страхової компаніє є інвестиція певних фінансових ресурсів. Завдяки цим фінансовим ресурсам страховик може виконати свої зобов'язання перед страхувальником та стабілізувати власний капітал, також зменшити тиск інфляції і пропонувати менш прибуткові види страхових послуг на страховому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д. Страхування [Текст]: Підручник / В.Д. Базилевич. – К.: Знання- Прес, 2008. – 1019 с.

2. Марценюк-Розарьонова О. В. Особливість і стан розвитку страхового ринку України. Економічні науки. 2014. № 7. С. 48 – 50.

3. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія. Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2009. 570 с.

4. Тулуш Л. Д. Сучасний стан і перспективи розвитку страхового ринку в Україні. UPL: http://udau.edu.ua/library.php (дата звернення: 05.06.2019).

5. Музика О.М. Стан та тенденції розвитку страхового ринку України. Збірник науково-технічних праць НЛУУ. 2017. С. 246 – 255.

6. Дубина М., Савченко Т. Розвиток системи захисту прав споживачів з метою підвищення рівня страхової довіри в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. № 2. С. 94 – 108.

7. Воронченко О. В., Богріновцева Л. М. Розвиток інноваційної діяльності страхових компаній в Україні / О. В. Воронченко, Л. М. Богріновцева: тези доповідей ІІ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності» м. Ірпінь, Університет державної фіскальної служби – м. Ірпінь. – 2017. – С. 224-229.

Задесенець Тетяна Іванівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ «МАГІСТРАЛЬ»)

Постановка проблеми. Розвиток ефективної системи недержавного пенсійного забезпечення в нашій державі означає введення в дію нового його ефективного механізму. На сучасному етапі суттєво посилюється роль недержавних пенсійних фондів, яка є важливим джерелом підтримки соціального рівня життя, та одночасно може акумулювати інвестиційні ресурси для прискореного економічного розвитку в державі. Від того на скільки є високим рівень розвитку недержавного пенсійного забезпечення в державі залежить загальний показник соціального – економічного розвитку даної держави.

Варто зазначити, що незважаючи на несприятливі економічні та політичні процеси в державі, які прямо здійснюють негативний вплив на розвиток пенсійного забезпечення, протягом останніх років інтерес до недержавних пенсійних фондів та недержавного пенсійного забезпечення зокрема зі сторони фізичних осіб та інших економічних суб'єктів помітно зростає,

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Частково теоретичні та практичні аспекти за темою статті висвітлювались в роботах таких науковців, як: А.А. Болдової, І.Ф. Гнибіденка, М.О. Житаря, О.П. Кириленка, Л.В. Кривенка, Е.М. Лібанової, В.А. Мамчура та інших, але зважаючи на те, що ринок недержавного пенсійного забезпечення постійно розвивається то є потреба у своєчасні реакції щодо висвітлення наукових підходів до вищеописаного процесу.

Метою дослідження є здійснення оцінки недержавного пенсійного забезпечення (на прикладі недержавного пенсійного фонду (далі НПФ) «Магістраль»), висвітлення його основних проблем в даному напрямку та пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Недержавне пенсійне забезпечення (далі – НПЗ) як система третього рівня реалізації пенсійної реформи через формування і функціонування недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ), є відносно новим видом фінансових послуг в державі, що набуває все більшого значення в системі соціального захисту працюючої частини населення [2].

Аналіз наявної ситуації засвідчує, що система НПЗ станом на 31.12.2018 представлена 62-ма НПФ, котрі мають діючу ліцензію на здійснення діяльності із пенсійного забезпечення і пенсійного страхування [3]. Одним із таких фондів є НПФ «Магістраль», який станом на 31.12.2018 увійшов в ТОП – 25 НПФ за кількістю активів [5].

НПФ «Магістраль» непідприємницьким товариством (неприбуткова організація), який створено та здійснює діяльність на підставі ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення», інших нормативно-правових актів з питань НПЗ [3].

Динаміка кількості учасників та вкладників Фонду показана на рис 1.

З рис. 1. видно, що за звітний період відбулось збільшення учасників. За 2016 – 18 р.р. кількість вкладників - фізичних осіб

збільшилась на 16 або на 6,83%. Кількість вкладників юридичних осіб за звітний період була не змінною – 7.

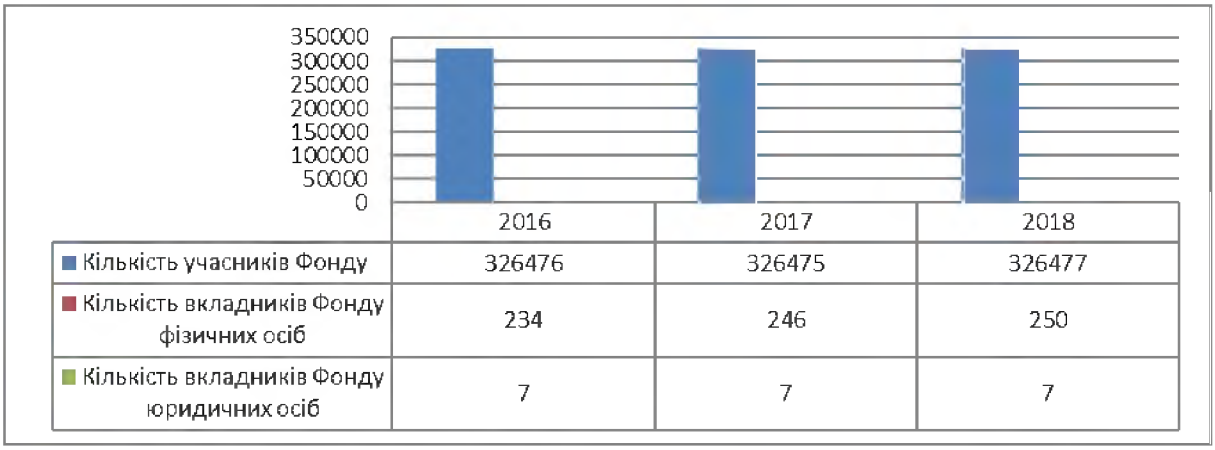

Рис. 1. Динаміка кількості учасників та вкладників Фонду за 2016 – 18 р.р.

Джерело: складено автором на основі [4]

Аналіз пенсійних внесків до Фонду показано в табл. 2.

Таблиця 1

Аналіз пенсійних внесків до Фонду за 2016 – 2018 роки (грн.)

	Роки			**Темп приросту 2018**	
	2016	**2017**	**2018**	**2016**	**2017**
Пенсійні внески від фізичних осіб, з них:	263268,76	348506,12	435492,44	172223,7	86986,32
від учасників, які є вкладниками	263268,76	348506,12	435492,44	172223,7	86986,32
Пенсійні внески від юридичних осіб, з них:	75622	27164	22578	-53044	-4586
від роботодавця - платника	75622	27164	22578	-53044	-4586
Всього	**338890,76**	**375670,12**	**458070,44**	**119179,7**	**82400,32**

Джерело: складено автором на основі [4]

З табл. 1. видно, що в структурі пенсійних внесків, найбільшу кількість займають внески від фізичних осіб, зокрема від учасників, які є вкладниками, у 2016 –17 роках динаміка пенсійних внесків від фізичних осіб збільшилась на 85237,36 грн, або на 32,37%, у 2017–

18 роках відбулось збільшення на 86986,32 грн або на 24,95%. Загалом же за звітний період відбулось збільшення пенсійних внесків від фізичних осіб на 172223,7 грн або на 65,41%. Динаміка пенсійних внесків від юридичних осіб, а саме від роботодавців платників за 2016–17 роки зменшилась на 48458 грн або на 70,14%, у 2017–18 роках також відбулось зменшення на 4586 грн або на 16,88%. Загалом же динаміка пенсійних внесків від юридичних осіб за звітний період зменшилась на 53044 грн або на 70,14%.

Загальний обсяг виконаних та нарахованих зобов'язань перед учасниками Фонду показано в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз виконаних та нарахованих зобов'язань учасникам Фонду за 2016 – 2018 роки (грн.)

	Роки			**Темп приросту 2018**	
	2016	2017	**2018**		
				2016	**2017**
Одноразові пенсійні виплати , з них:	64996,34	96038,38	287779,92	222783,60	191741,50
У разі медично – підтвердженого критичного стану здоров'я, настання інвалідності	0	0	91493,84	91493,84	91493,84
у зв'язку з недосягненням мінімального розміру накопичень	64996,34	85919,10	196286,08	131289,7	110367
у разі смерті учасника - його спадкоємцям	0	10119,28	0	0	-10119,3
Усього пенсійних виплат	64996,34	96038,38	287779,92	222783,6	191741,5
Заборгованість недержавного пенсійного фонду по виконанню зобов'язань перед учасниками та перерахуванню коштів	10119,28	-10119,28	0	-10119,3	10119,28
Загальний обсяг виконаних і нарахованих зобов'язань перед учасниками	**75115,62**	**85919,10**	**287779,92**	**212664,30**	**201860,80**

Джерело: складено автором на основі [4]

З табл. 2. видно, що в структурі пенсійних виплат протягом 2016–18 років виплачувались лише одноразові пенсійні виплати, динаміка яких за 2016–17 роки збільшилась на 31042,04 грн або на 47,75%, у 2017–18 роках також відбулось суттєве збільшення на 191741,54 грн або на 199,65%. В структурі одноразових пенсійних виплат виплачувались: у 2018 році у разі медично-підтвердженого критичного стану здоров'я, настання інвалідності 91493,84 грн; у

зв'язку з недосягненням мінімального розміру накопичень, динаміка яких за звітний період збільшилась на 131289,70 грн; у разі смерті учасника – його спадкоємцям у 2017 році - 10119,28 грн.

Динаміка прибутку (збитку) від інвестування активів Фонду та його чиста вартість пенсійних активів показана на рис 2.

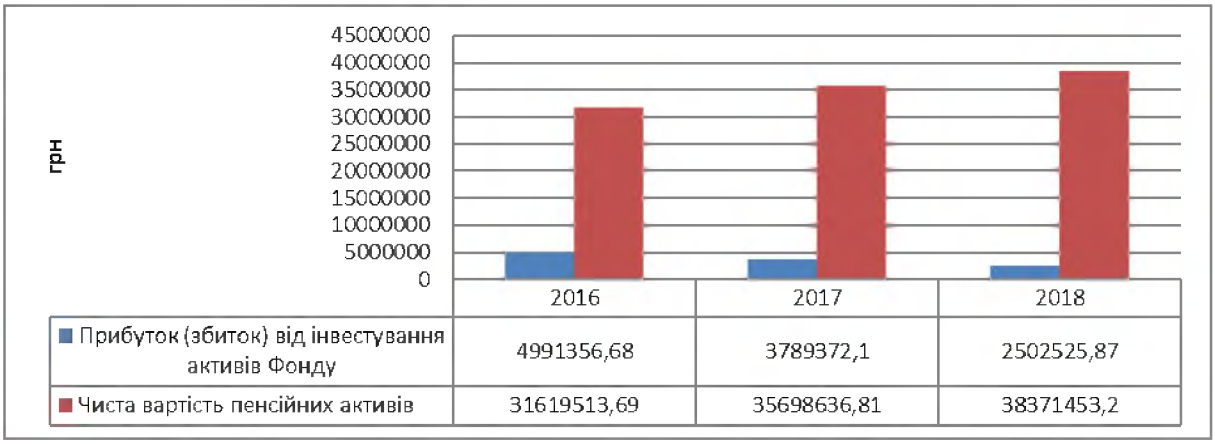

Рис. 2. Динаміка прибутку (збитку) від інвестування активів Фонду та його чиста вартість пенсійних активів (грн.)

Джерело: складено автором на основі [4]

З рис 2. бачимо, що прибуток від інвестування активів Фонду протягом 2016 – 17 років зменшився на 1201984,58 грн або на або на 24,08%, у 2017 – 18 роках також відбулось зменшення на 1286846,23 грн або на 33,95%. Загалом за звітний період прибуток від інвестування активів Фонду зменшився на 2488830,81 грн або на 49,86%.

Також на рис 3 відобразимо структуру пенсійних активів Фонду за 2018 рік.

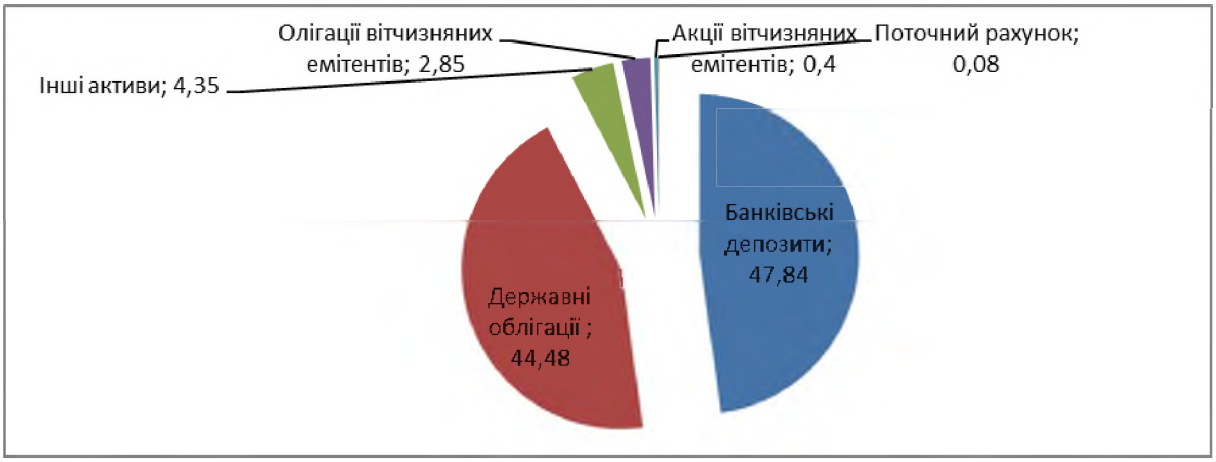

Рис 3 Структура пенсійних активів Фонду за 2018 рік (%)

Джерело:складено автором на основі [4]

З рис. 3. бачимо, що в основному структуру пенсійних активів Фонду у 2018 році формували банківські депозити - 47,84% та державні облігації 44,48%.

Незважаючи на позитивну динаміку основних показників недержавного пенсійного забезпечення НПФ «Магістраль», в даному фонді існує ряд проблем в даному напрямку, зокрема:

- Фонд є незабезпеченим пенсійними активами відносно одного учасника, що свідчить про низьку платоспроможність фонду та низьку здатність забезпечення учасників фонду пенсійними активам;
- у Фонді існують розбіжності при відображенні даних щодо інвестування коштів на депозитних рахунках з інформаційних джерел Нацкомфінпослуг та звіту самого Фонду;
- низький рівень контрольованості та відображення даних у звітності, адже методика відображення даних у Фонді не є прозорою, тому вкладникам та учасникам досить важко розібратися з інструментами інвестування їх пенсійних внесків, та визначити котрі саме дані щодо інвестиційного портфелю відповідно даного Фонду є надійними [5].

Для вирішення даних проблем Фонду варто звернути увагу на наявність довіри громадян до нього та на стабілізацію фінансового стану фонду. Кожен із цих параметрів можливо підвищити завдяки грамотній інформаційній політиці фонду, підвищення надійності, внаслідок розширення об'єктів інвестування коштів пенсійних накопичень і встановлення законодавчої відповідальності компанії управління активами за збереження та приріст коштів Фонду.

Висновки. Проаналізувавши діяльність НПФ «Магістраль» в сфері недержавного пенсійного забезпечення, можемо зробити висновок, що динаміка кількості вкладників та учасників Фонду за звітний період збільшилась, динаміка пенсійних внесків також збільшилась, прибуток від інвестування активів Фонду протягом 2016 – 2018 років зменшився, а вартість чистих активів збільшилась. Чиста вартість одиниці пенсійних активів Фонду за 2016 – 2018 роки також збільшилась, але є доволі низькою. Також в процесі дослідження ми виявили проблеми Фонду в напрямку НПЗ, зокрема, відсутність контролю за звітністю, розбіжність у звітності та низький рівень пенсійних активів на одну особу, вказані нами напрямки допоможуть вирішити дані проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болдова А.А. Пенсійна новатика як захід до стабілізації соціального захисту населення / А. А. Болдова / [Пенсійна реформа: демографічні та соціально-економічні передумови реалізації в Україні], ДПСУ, Нац. у-т ДПС України та ін. – Ірпінь : НУДПСУ, 2012.

2. Мамчур В.А. Недержавне пенсійне забезпечення як складова інституціональної системи соціальних гарантій населення / В. А. Мамчур // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2016. - № 5. - С. 51-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua /UJRN/efmapnp_2016_5_7.

3. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2018. URL: https://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv% 202018.pdf'

4. Офіційні дані НПФ «Магістраль». URL: https://acpo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=347&Itemid=143

5. Офіційні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг URL: https://nfp.gov.ua/

Іващенко Анастасія Григорівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми. Нестабільного економічного становища в країні та відсутність забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості негативно впливає на діяльність установ. Фінансова стійкість є основою стабільного функціонування установи та однією з головних умов її розвитку. Вона дає змогу установі ефективно здійснювати фінансово-господарську діяльність, маневрувати власними коштами та відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями. Саме тому, одним з пріоритетних завдань є забезпечення фінансової стійкості фінансових установ у час зростання процесів глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми забезпечення фінансової стійкості фінансових установ досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: Т. Е. Белялов [4], Л. М. Богріновцева [9], Ю. Ю. Вергелюк, О. В. Кнейслер [6], О. С. Козлова [5], О. В. Мелень [1], В. В. Нагайчук [8], О. М. Проволоцька [2], Л. С. Стригуль [3], Ю. М. Тютюнник [7]. Наголошуючи на вагомості результатів досліджень зазначених авторів, зауважимо, що подальшого вивчення потребують практичні питання забезпечення фінансової стійкості фінансових установ.

Метою статті є дослідження забезпечення фінансової стійкості фінансових установ.

Виклад основного матеріалу. Одна з найголовніших характеристик оцінки фінансового стану установи та основа стабільного її положення в сучасних ринкових умовах – фінансова стійкість. Чим вище стійкість установи, тим більше можливостей для взяття кредитів, є інвестиційно привабливішою поряд з іншими установами, незалежна від несподіваної зміни кон'юнктури ринку, тим менше ризику в результаті своєї діяльності опинитися банкрутом.

Ключовою формою фінансової стійкості установи є її можливість розвиватися в умовах змінного внутрішнього і зовнішнього середовища, що означає спроможність установи у короткий термін залучати кредитні ресурси і потім своєчасно їх повернути зі сплатою відсотку [1, с. 234].

На думку О. Проволоцької та А. Воронкової «фінансова стійкість – це такий стан установи під впливом чинників макро- і мікросередовищ, при якому забезпечується безперервність кругообігу грошових коштів, підтримання збалансованості між власними та залученими коштами, а також спроможність установи вчасно розраховуватись із кредиторами» [2, с. 129].

Значення забезпечення фінансової стійкості фінансової установи полягає у можливості найефективніше здійснювати фінансове управління щодо забезпечення стабільного розвитку установи, вчасно й дієво адаптуватись до зміни кон'юктури ринку, проведення аналізу величини та структури активів і пасивів, а також визначення заходів стосовно підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності досліджування установи [3, с.516].

Оцінку фінансової стійкості фінансової установи слід здійснювати за трьома методами: коефіцієнтний, агрегатний та інтегральний. Оскільки аналіз комплексу показників фінансової стійкості дає змогу збільшувати економічний потенціал установи, з'ясувати фактори, що негативно впливають на фінансового стану, вжити необхідні заходи для його покращення, а також зменшити залежність установи від позикових коштів у довгострокову періоді [4, с. 23].

В основі коефіцієнтного методу оцінки фінансової стійкості є обчислення фінансових коефіцієнтів, що порівнюються з нормативним значеннями, здійснюється аналіз їх динаміки протягом декількох років. Дані коефіцієнти виділені в наступні групи: майнового стану, ліквідності, платоспроможності, ділової активності й рентабельності (рис. 1) [5, с. 915].

Рівень фінансової стійкості установи за агрегатного підходу визначається на основі з'ясування її типу шляхом розрахунку агрегатів або абсолютних показників фінансової стійкості. Останні характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття, послідовність розрахунку яких зазначено на рис. 2. Даний метод надає змогу з'ясувати рівень залежності досліджуваної установи від позикових фінансових ресурсів, джерело фінансування

поточної діяльності, а також оцінити фінансовий стан установи в цілому [6, с. 48].

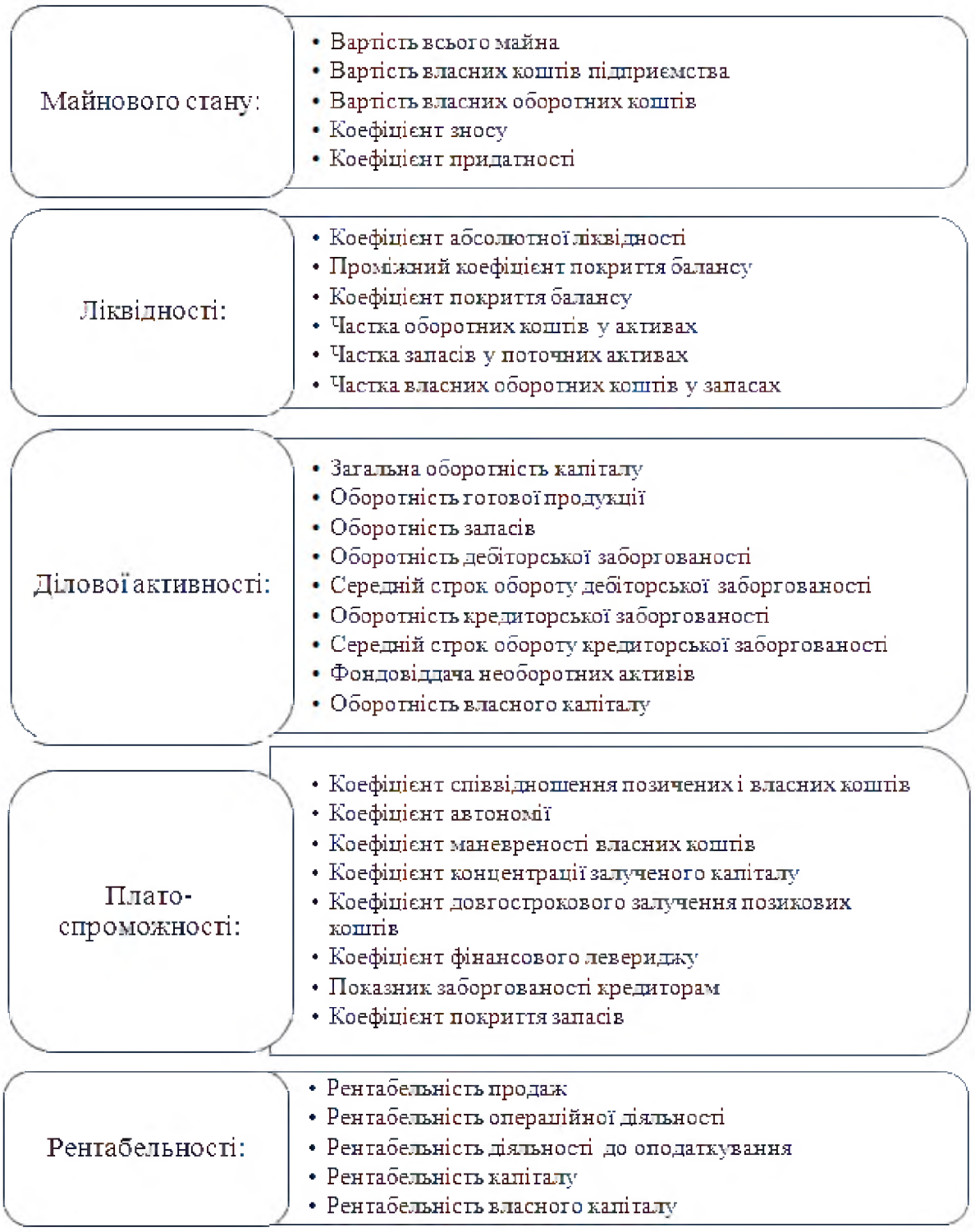

Рис. 1. Групи показників фінансової стійкості установи
Джерело:[5, с. 915]

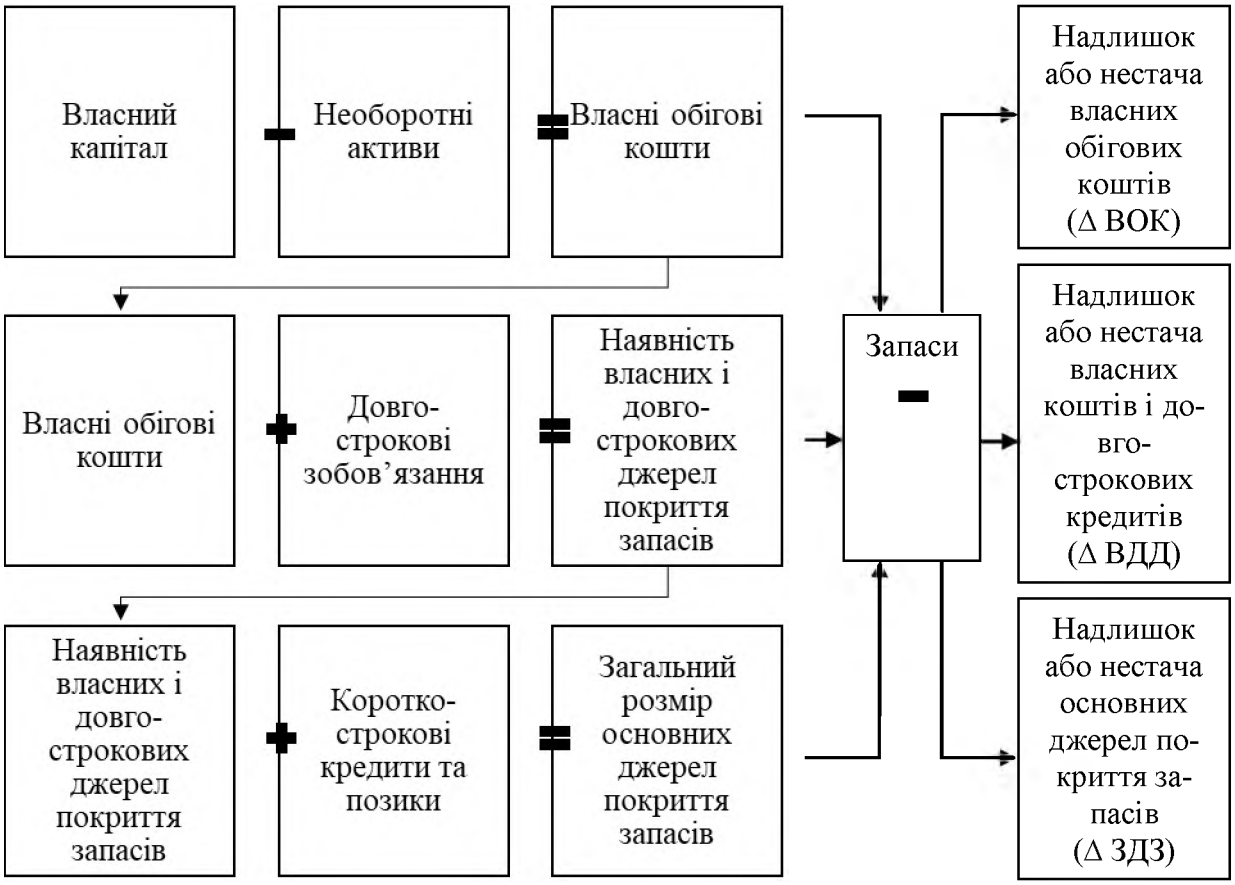

Рис. 2 Розрахунок абсолютних показників за агрегатним підходом

Джерело: розроблено автором на основі [6, с.49].

Після обчислення наведених вище показників аналізується стан фінансової установи на основі визначення типу фінансової стійкості [7, с.372]:

1) абсолютна фінансова стійкість установи (Δ ВОК $\geq$ 0; Δ ВДД $\geq$ 0; Δ ЗДЗ $\geq$ 0) характеризується незалежністю від кредитних ресурсів, запаси і витрати на здійснення поточної діяльності установи повністю фінансуються за рахунок власних джерел фінансування, платоспроможність гарантована;

2) нормальна фінансова стійкість(Δ ВОК < 0; Δ ВДД $\geq$ 0; Δ ЗДЗ $\geq$ 0) передбачає оптимальне співвідношення власних й позикових коштів, при якому гарантується платоспроможність установи;

3) передкризовий фінансовий стан(Δ ВОК < 0; Δ ВДД < 0; Δ ЗДЗ $\geq$ 0) характеризується порушенням платоспроможності установи, але існує можливість відновлення фінансової рівноваги за рахунок залучення короткотермінових кредитів, розмір яких має бути меншим ніж вартість виробничих запасів;

4) кризовий фінансовий стан (Δ ВОК < 0; Δ ВДД < 0; Δ ЗДЗ < 0) визначається переважанням вартості запасів і витрат над величиною власних оборотних коштів, кредитів та залучених тимчасово вільних джерел засобів, наявність прострочених кредиторської заборгованості й платежів постачальникам. Тобто установа є або перебуває на межі банкрутства, а відновлення платоспроможності без здійснення санаційних заходів є майже неможливим.

Для комплексної оцінки ступеню фінансової стійкості установи використовують інтегральний метод, в якому кожний з коефіцієнтів є у взаємозалежний від інших показників. В результаті обчислюється інтегральний показник фінансової стійкості, додатнє значення якого означає зростання фінансової стійкості установи, а від'ємне – відповідно її зниження [8, с.73].

Висновки. Таким чином, фінансова стійкість означає спроможність установи забезпечувати її розвиток в умовах змінного внутрішнього і зовнішнього середовища при збереженні достатнього рівня платоспроможності та кредитоспроможності у довгостроковій перспективі. Процес оцінки фінансової стійкості фінансової установи має включати 3 методи: визначення типу фінансової стійкості на основі абсолютних показників, обчислення групи фінансових коефіцієнтів для оцінки рівня фінансової стійкості, а також використання узагальнюючого показника для визначення змін фінансової стійкості фінансової установи протягом певного періоду часу. Саме за допомогою такого підходу можна визначити стан фінансової установи в комплексі, факторів, що впливають на забезпечення фінансової стійкості й здійснити відповідні розрахунки щодо перспектив розвитку установи у випадку її зміни.

Процес забезпечення фінансової стійкості має включати наступні складові елементи:

– розроблення фінансового плану, що відповідає стратегічним й тактичним цілям фінансової установи;

– прогнозування й мінімізація негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів;

– забезпечення найбільш ефективного використання матеріальних, фінансових й трудових ресурсів;

– наявність достатнього рівня фінансових ресурсів, що задовольняє потреби розвитку установи, а також відповідає вимогам ринку;

– підвищення фондовіддачі і рентабельності активів;

– визначення джерел фінансування капітальних вкладень з метою забезпечення безперервної діяльності установи;

– створення передумов ефективної реалізації запланованих дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мелень О. В., Кисельова Л. М. Загальна оцінка фінансової стійкості підприємства. Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання – міждисциплінарний підхід: матеріали 7-ї міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. для здобувачів вищої освіти і молодих науковців, 15 листопада 2018 р. Харків : ХНУМГ, 2018. С. 234–236

2. Проволоцька О. М., Воронкова А. В. Сучасні тенденції фінансової стійкості вітчизняних промислових підприємств. Вісник ЖДТУ. Сер. Економічні науки. 2018. №1(83). С.129-133

3. Стригуль Л. С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №10. С. 516-520

4. Белялов Т. Е., Олійник А. В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. Інтернаука. Економічні науки. 2016. № 12 (22). С. 22–26

5. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. Молодий вчений. 2017. № 10. С. 914–918

6. Кнейслер О. В., Налукова Н. І. Теоретико-прагматичні підходи до оцінки фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка.2017. № 4(32). С. 45–50.

7. Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В. Напрями аналізу фінансової стійкості суб'єктів державного сектору. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Інфраструктура ринку. 2019. № 127. С. 369-374

8. Нагайчук В. В., Ковальчук Н. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрями її забезпечення. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Сер. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. № 875. С. 71–76

9. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №31. С. 174-179.

Іващенко Надія Григорівна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ФОНДОВІ БІРЖІ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Ключовим елементом для розвитку економіки є необхідність в обігу фінансових ресурсів. Акумуляцію, подальший розподіл та перерозподіл коштів на ринку цінних паперів виконує фондова біржа. Основною функцією якої є забезпечення безперебійного укладання угод щодо купівлі-продажу цінних паперів. Наразі фондова біржа не виконує в повній мірі діяльність з залучення фінансових ресурсів. Це зумовлює необхідність ретельного аналізу діяльності біржі та оцінку її сучасного стану з метою оптимізації її функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки діяльності фондових бірж в Україні досліджували у своїх працях наступні вітчизняні науковці й фахівці. Зокрема, Є.О. Ващенко, І.П. Головенко, З.Б. Живко, К.Ф. Ковальчук, М.І. Копитко, М.О. Кужелєв, Я.Ю. Кушвара, О.О. Лісніченко, А.М. Одарченко, О.Р. Сватюк, К.В. Сподар, І.Г. Пахомова, А.В. Пєхота, О.Л. Пластун, І.О. Чкан. Проте залишаються недостатньо вивченими питання щодо впливу фондових бірж на розвиток економіки, її значення та можливості залучення значно більшого об'єму фінансових ресурсів для виходу країни на міжнародний рівень.

Мета статті полягає в з'ясування теоретичного значення та оцінці сучасного стану фондових бірж в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фондова біржа є ключовим елементом ринку цінних паперів. Аналіз багатьох наукових джерел показав, що більшість науковців дотримуються наступної думки щодо тлумачення фондової біржі. Фондова біржа - це організаційно-оформлений заклад, що функціонує на постійній основі, та на якому укладаються договори з купівлі-продажу фінансових інструментів [1].

Зовнішнє регулювання фондової біржі здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) та за допомогою саморегулівних організацій [2, с. 54]. Головним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність бірж є Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж». Внутрішнє регулювання здійснюється відповідно до статуту і правил фондової біржі, які затверджуються її вищим органом [3, с. 56].

НКЦПФР також встановлює мінімальну кількість ліцензованих торговців цінними паперами для заснування біржі: їх має бути двадцять, або ж це повинні бути об'єднання торговців. Причому, частка одного торговця не повинна перебільшувати 5% статутного капіталу. Коли стає менше 10 членів та протягом 6 місяців нові члени не з'являються, у такому випадку діяльність біржі припиняється [4].

Наукові дослідники виділяють різні за своєю сутністю та змістом функції фондової біржі. Основними функціями є: посередницька, індикативна та регулятивна. Посередницька функція означає забезпечення учасникам всіх необхідних умов для проведення біржових торгів. Індикативна функція означає, що фондова біржа проводить оцінку вартості і привабливості цінних паперів, що котируються на біржі. Остання функція – регулятивна. Тобто, біржа регулює всі складові діяльності. Це стосується діяльності всіх учасників біржових операцій, також правил укладання угод й проведення розрахунків по них [5, с. 445-446].

Окрім цього, функції фондової біржі носять як макрорівневий так і мікрорівневий характер. Функції на макрорівні сприяють розвиткові національної економіки та процесів соціального захисту у країні. На мікрорівні - метою є забезпечення ліквідності цінних паперів [6, с. 345]. Таким чином, фондова біржа виконує різноманітні функції, тим самим доводить свою важливість й необхідність на фінансовому ринку, як основного організатора торгівлі цінними паперами.

Не кожен суб'єкт має право торгувати на біржі. До свої членів фондова біржі висуває наступні умови: наявність ліцензії на право здійснювати діяльність з торгівлі цінними паперами, відповідати всіх вимогам та виконувати діяльність згідно правил біржі. Тобто, на біржі торгівля відбувається лише з її членами. Інші учасники не можуть здійснювати на пряму операції, тільки через посередників.

Важлива роль фондової біржі зумовлює високі вимоги до останньої. Зокрема, це стосується процедури лістингу, або внесення цінних

паперів до біржового списку. Для того, щоб пройти дану процедуру до компаній застосовують жорсткі критерії. Окрім цього, важливою функцією біржі є котирування. Котирування – це механізм встановлення та фіксації ціни на цінний папір в процесі біржових торгів. Курс публікується в бюлетені котирувального листу. Також, термін «котирування на біржі» означає, що певні цінні папери перебувають в обігу даної біржі [7, с. 99].

Операція на фондовій біржі має чітку послідовність свого виконання. Спочатку подається заявка, укладається угода. Далі ретельно перевіряються всі параметри угоди, відбувається взаєморозрахунок цінних паперів та коштів за них. Заключний етап – виконання угоди [8, с. 80].

З метою розуміння сучасного стану фондових бірж в Україні, проведений ретельний аналіз останніх трьох років їх діяльності. Станом на червень 2019 року на ринку діють 6 фондових бірж: Перспектива, ПФТС (Перша фондова торгівельна система), Українська міжбанківська валютна біржа, Українська фондова біржа, Українська біржа, ІННЕКС [9]. Спостерігається зменшення кількості бірж за час їх існування, що показує позитивну тенденцію. Проте, в більшості розвинених країн кількість фондових бірж складає одну чи дві. Тому в Україні ще необхідно провести заходи з консолідації торгівлі.

Обсяг торгів на біржовому ринку з 2016 по 2018 рр. зріс на 10%. У 2016 році він складав 235,4 млрд грн. або 11% від загального обсягу торгів на ринку. Протягом 2017 року відбувався різкий скачок у бік зростання. Так, на кінець 2017 року обсяг торгів на біржі, що становить 44%. Проте його абсолютне значення зменшилось до 205,79 млрд грн. У 2018 році відбулось зростання на 45 млрд грн (261 млрд грн, або 44% загального обсягу). Таким чином, спостерігається зростання частки біржових торгів на ринку на 33%. Але в грошових величинах обсяг торгів зріс всього на 10% [10, с. 8]. Більше половини угод укладаються на позабіржовому ринку. Позабіржовий ринок, з одного боку, вигідний для тих емітентів, які з певних причин не пройшли або не мають бажання проходити процедуру лістингу. З іншого боку, він є більш ризиковим для інвесторів, яким достеменно невідомо всі параметри цінного паперу, що вони купують. Аналіз даних показує зростання обсягів торгів за останні роки. Це пов’язано з зростанням обсягів торгів з державними облігаціями. Спостерігається зростання інтересу інвесторів до державних облігацій, які мають середній

термін погашення. Враховуючи те, що останнім часом облігаціями цікавляться іноземні інвестори, що має негативний вплив на економіку нашої країни. Так як купуючи державні облігації вони отримують разом з цим права на управління та в певній мірі можуть диктувати свої умови.

З точки зору організаторів торгівлі незмінними лідерами останні кілька років залишаються фондові біржі Перспектива та ПФТС, які в сукупності займають більше 90% торгів на біржах. Зокрема, частка фондової біржі Перспектива протягом останніх трьох років зменшилась на 10%: з 58% у 2016 році до 49% у 2018 році. Обсяг торгів на фондової біржі ПФТС є нижчим. Але протягом аналізованого періоду він зріс на 3%: з 40% до 43%. Частка Української біржі є не такою суттєвою. У 2016 році обсяг торгів на біржі становив 1,5% та до 2018 року зріс до 8%. Питома вага інших організаторів торгівлі не перевищує 1% [10, с. 10]. Таким чином, в основному на ринку діють дві фондові біржі: Перспектива та ПФТС. Виникає питання в доцільності існування інших бірж на ринку цінних паперів, так як вони є збитковими через невиконання навіть мінімального обсягу торгів на організаторах торгівлі. Державним органам в особі НКЦПФР необхідно вжити більш жорсткі заходи з регламентації торгівлі на біржах. Одним із варіантів виходу з даної ситуації є: або об'єднання малих за обсягом бірж в одну. Або другий варіант - долучення останніх до двох головних організаторів торгівлі.

Якщо аналізувати діяльність фондових бірж за кількістю цінних паперів, то лідери біржового ринку залишаються незмінними, це стосується фондових бірж Перспектива, ПФТС та Українська біржа. Питома вага всіх бірж протягом 2016-2017 року у відносних величин не зазнала змін. Проте були зміни в абсолютних значеннях. Питома вага фондової біржі Перспектива складала 39%, у фондової біржі ПФТС – 23%, у фондової біржі Українська біржа – 20%, вага решти бірж складала 19%. У 2018 році частка бірж-лідерів зросла. Зокрема, частка ФБ «Перспектива» займала 40% (збільшилась порівняно з показниками минулого року на 1,5%), частка ФБ «ПФТС» складала 33% (зросла порівняно з показниками минулого року на 10%), частка Української біржі також зросла на 5%, та становила 26% від загального обсягу торгів у 2018 році. На всі інші біржі припадає 2% від загальної кількості цінних паперів [10, с. 10]. Відповідно, кількість цінних паперів має тісних зв'язок з попереднім аналізованим показником – обсягом торгів.

Так як основними організаторами торгівлі за кількістю цінних паперів виступають три організатори торгівлі, а за обсягом торгів дві біржі. Це свідчить про те, що на Українській біржі укладається чверть від загальної кількості цінних паперів, але на обсяг торгів дана частина не має суттєвого впливу. Тобто, на даній біржі відбуваються торги, у яких переважна більшість фінансових інструментів мають низьку номінальну вартість. У двох основних організаторів спостерігається наступна ситуація: кількість цінних паперів є меншою проте їх номінальна вартість є врази більшою, що впливає на показник обсягу торгів.

За критерієм фінансових інструментів, обсяг біржових контрактів у відносних величинах протягом останніх трьох років залишався стабільним . Переважну частину складали біржові контракти з державними облігаціями – близько 93%. Обсяг біржових контрактів з іншими видами фінансових інструментів залишаються на мінімальному рівні та формуються в основному за рахунок кількох емітентів, попит на цінні папери яких демонструє обмежене коло учасників [10, с. 10]. Причому важливо зазначити, що емітентом державних боргових цінних паперів виступає Міністерство фінансів України. Частка домогосподарств є надзвичайно низькою. Мотивацію останніх може пожвавити фінансова стабільність та збільшення доходів. Цього можна досягти за рахунок державної політики, що буде направлена на зменшення монополізації економіки, збільшення продуктивності праці, зростання чисельності робочих місць та загальної зайнятості населення [11, с. 99]. Питома вага торгів акціями є незначною та з кожним роком скорочується. Що основним чином визначає сучасне становище фондового ринку. Тому важливим є проведення заходів з залучення фінансових ресурсів та інвесторів до укладання контрактів саме з акціями, так як останні в більшості розвинених країн слугують основним фактором для розвитку не тільки фондового ринку, але і економіки країни зокрема.

Таким чином, оцінка діяльності фондових бірж показала наступні тенденції: скорочення загального обсягу торгів на біржах; кількість організаторів торгівлі також з кожним роком зменшується; значна частка позабіржового ринку; однозначними лідерами є фондові біржі ПФТС та Перспектива, це стосується і обсягу торгів й кількості цінних паперів; у розрізі фінансових інструментів з якими укладаються договори на біржах левову частку займають державні

боргові цінні папери. Однією з ключових проблем є незначна частка біржового ринку, враховуючи те, що більшість угод укладаються поза біржами. Це спричинило низькі обсяги біржової діяльності, низьку ліквідність та прибутковість, непрозорість ціноутворення та інформації емітентів, що, у свою чергу, зумовлює важкість оцінювання інвесторами реальної вартості підприємств [12, с. 134].

Висновки. Отже, проведене дослідження дає змогу зробити певні висновки щодо діяльності фондових бірж в Україні. Наразі фондові біржі займають незначну частку на ринку цінних паперів. Покращити становище фондових бірж в Україні можливо за рахунок зростання обсягів біржової торгівлі, у яких левову частку будуть займати торги акціями, як основний цінний папер з якими укладаються контракти на міжнародних фондових біржах. Також важливо проведення заходів щодо більш активного залучення фінансових ресурсів фондовими біржами. Зокрема, це стосується головним чином заощаджень домогосподарств, які могли б принести неоцінимий вклад в розвиток фондового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кушвара Я.Ю. Розвиток фондових бірж в Україні. Фінансовий ринок. 2018. URL: http://libfor.com/index.php?newsid=3318

2. Пєхота А. В. Біржовий ринок цінних паперів в Україні: проблеми розвитку // Міжнародні економічні відносини та світове господарство: науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 8(2). С. 53-58

3. Ковальчук К.Ф., Архірейська Н.В., Валенюк Н.В. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2018. 135 с.

4. Пахомова І. Г., Ващенко Є. О. Сучасний стан фондових бірж України. Ефективна економіка. 2017. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5872

5. Чкан І.О., Согуль С.О. Роль фондової біржі в організації торгівлі цінними паперами. Управління соціально-економічним розвитком держави та регіонів : збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції. / за ред. А.В. Череп. Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2018. 447 с. С. 445-446

6. Кужелєв М. О., Головенко І.П. Фондові біржі як елемент інфраструктури національного ринку цінних паперів: тенденції розвитку // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць

учених та аспірантів. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди", 2017. №33/1. С. 343-349.

7. Живко З.Б., Сватюк О.Р., Копитко М.І. Корпоративне управління в системі економічної безпеки: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 456 с.

8. Одарченко А.М., Сподар К.В., Лісніченко О.О. Біржова діяльність: опорний конспект лекцій / Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків: ХДУХТ, 2017. 95с.

9. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-червня 2019 року / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: http://www.ssmsc.gov.ua/fund/analytics (дата звернення: 08.09.2019).

10. Річний звіт НКЦПФР за 2018 рік / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/documents/rtchniy-zvt-nktspfr-za-2018-rk/

11. Житар М.О. Фондовий ринок та механізм його регулювання в умовах економічного розвитку країни / М.О. Житар // Економіка та право. – 2016. - № 2 (44). – С. 112- 117.

12. Пластун О.Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наукових праць. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2013. Вип. 37. С. 134–139.

Климишен Юрій Сергійович,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Необхідність і важливість розвитку малого і середнього бізнесу (МСБ) підтверджує прийняття державної стратегії, пріоритетними напрямами якої визначено «створення сприятливого середовища для розвитку МСБ, покращення доступу до фінансування, спрощення податкового адміністрування, популяризація підприємницької культури та розвиток навчання підприємницьким навичкам, сприяння експорту/інтернаціоналізації, підсилення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу МСБ» [1]. Разом з тим, досягнення поставлених стратегічних завдань є неможливим без активізації інноваційно-інвестиційної діяльності даного сектору економіки України, що й обумовлює дослідження сучасного стану розвитку малого і середнього бізнесу в умовах економічної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Останнім часом малий та середній бізнес (МСБ) став предметом багатьох наукових дискусій щодо його значення для економічного зростання кран світу, зменшення соціальної нерівності та подолання бідності, тощо. Дані аспекти в своїх працях розглядають дослідники зарубіжних та вітчизняних наукових шкіл, зокрема Г. Азаренкова, Д. Васильєва, З. Варналій, В. Геєць, А. Гриценко, Дж. Кейнс, О. Колодізєв, А. Кузнєцова, Р. Левин, Р. Мертон, Р. Нуреєв, А. Поддєрьогін, Д. Рикардо, Л. Саммерс, А. Смит, М. Фрідман, А. Чухно та інші.

Метою статті є дослідження сучасного стану розвитку малого і середнього бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на складну економічну ситуацію, котра пов'язана зі значним скороченням обсягів виробництва у таких системоутворюючих галузях, як: металургія, хімічна промисловість, машинобудування та сільське господарство,

внаслідок чого відбулося зростанням державного боргу (до 70% ВВП у 2014 р.), падіння ВВП (на 5,1% у 2014 р.), нездійсненням очікувань щодо отримання від ЄС преференції в частині зони вільної торгівлі, девальвацією національної валюти, несприятливим бізнес-кліматом, залежністю від імпорту, масштабною корупцією, низькою інвестиційною активністю і тіньовою економікою при втраті внаслідок військового конфлікту частини територій на сході країни, діяльність малого і середнього бізнесу набуває системної підтримки з боку державної політики.

Але в таких економічних умовах складно очікувати стійкої динаміки розвитку малого і середнього бізнесу. В Україні у 2017 році відбулося зменшення на 17% у порівнянні з 2010 роком загальної кількості підприємництва, разом з тим в його структурі частка малого і середнього бізнесу становила 99,98%, де: мікропідприємств – 96,26%, середніх – 0,85% та малих – 2,9% (рис. 1).

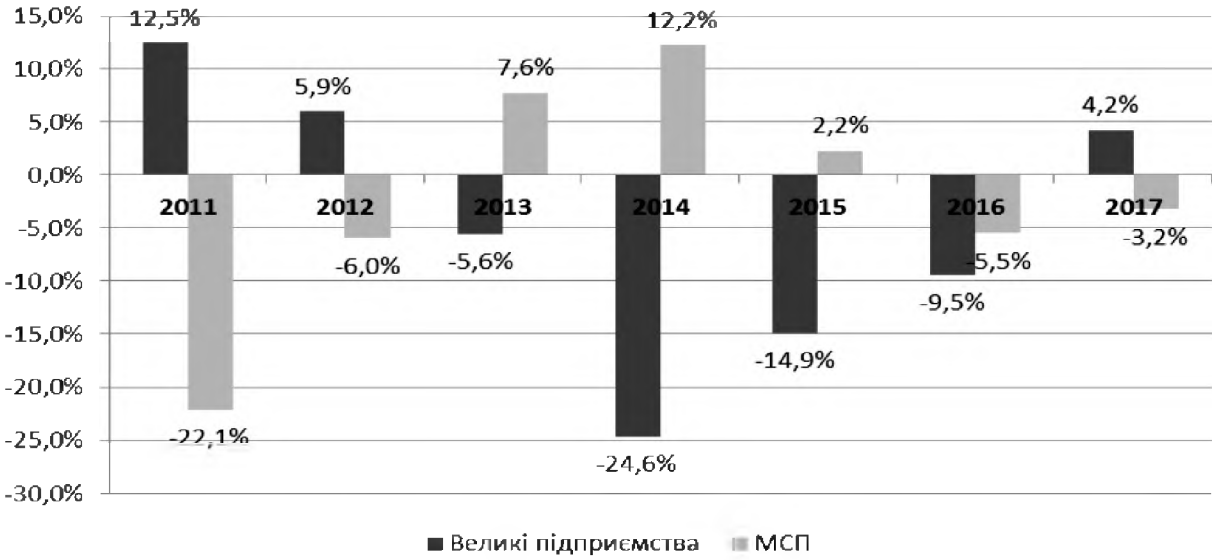
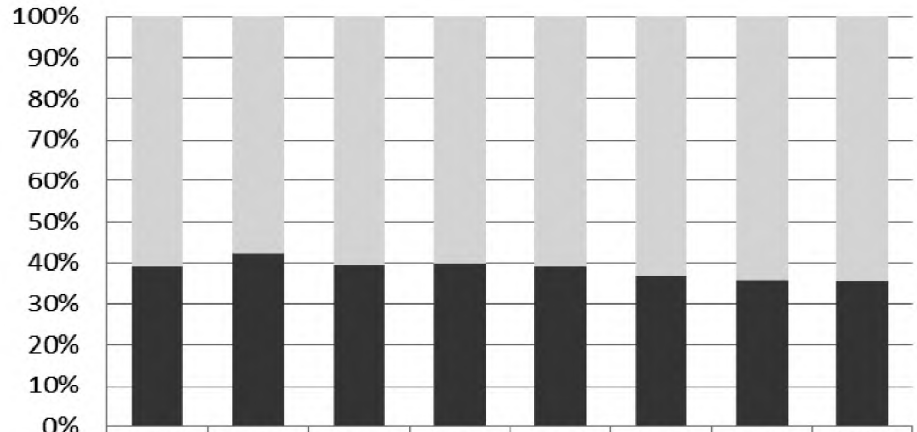

Рис. 1 Динаміка приросту вітчизняних підприємств у 2011-2017 роках

Джерело: розраховано автором за даними [2]

У сукупних обсягах реалізації продукції вага малого і середнього бізнесу постійно зростає (рис. 2).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
МСП, млрд грн	2195,1	2426,6	2698,7	2617,1	2717,2	3503,4	4335,3	5382,8
Великі підприємства, млрд грн	1401,6	1775,8	1761,1	1717,4	1742,5	2053,2	2391,5	2929,5

Рис. 2 Динаміка обсягів реалізації продукції вітчизняними підприємствами у 2011-2017 роках

Джерело: розраховано автором за даними [2]

Галузева структура у 2011-2017 рр. засвідчує свідчить, що найбільш динамічно малого і середнього бізнесу розвивається в оптовій та роздрібній торгівлі, складському господарстві, сільському господарстві, транспорті, поштовій та кур'єрській діяльності, наданні соціальної допомоги, фінансової сфері та охороні здоров'я (табл. 1).

На жаль, дані щодо діяльності в таких сферах, як освіта, будівництво, технічна, професійна та наукова діяльність не оприлюднюються.

Зокрема, у 2017 році малі підприємства реалізували продукції на суму 86,93 млрд грн, що засвідчує їхнє прагнення розвиватися на інноваційних засадах, але, разом з тим, не можна зробити висновок за відсутності повних даних щодо спроможності малого і середнього бізнесу відповідати світовим трендам розвитку інноваційної та наукової інфраструктури.

Аналіз результатів діяльності малого і середнього бізнесу у 2010-2017 роках (рис. 3, 4) показує, що найбільш складним став період 2014-2015 років, коли Україна відчула наслідки економічної кризи.

Таблиця 1

Структурна характеристика обсягів реалізованої продукції суб'єктів малого, середнього та великого бізнесу в 2017 році (млрд грн)

Галузь	Підприємства						Всього
	Великі		Середні		Малі		
	Обсяг	Частка, %	Обсяг	Частка, %	Обсяг	Частка, %	
Сільське, лісове та рибне господарство	38,9	8,31%	238,2	50,93%	190,6	40,76%	467,6
Промисловість	1,54	53,71%	1,09	38,25%	230,1	8,04%	2862,3
Оптова та роздрібна торгівля	873,3	26,06%	1479,3	44,14%	998,6	29,80%	3351,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	222,7	46,49%	149,03	31,11%	107,3	22,39%	479,01
Інформація та телекомунікації	42,6	19,65%	55,56	25,63%	118,6	54,72%	216,8
Фінансова та страхова діяльність	–		45,8	67,59%	21,96	32,41%	67,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	–		12,4	57,66%	9,11	42,34%	21,5

Джерело: розраховано автором за даними [2]

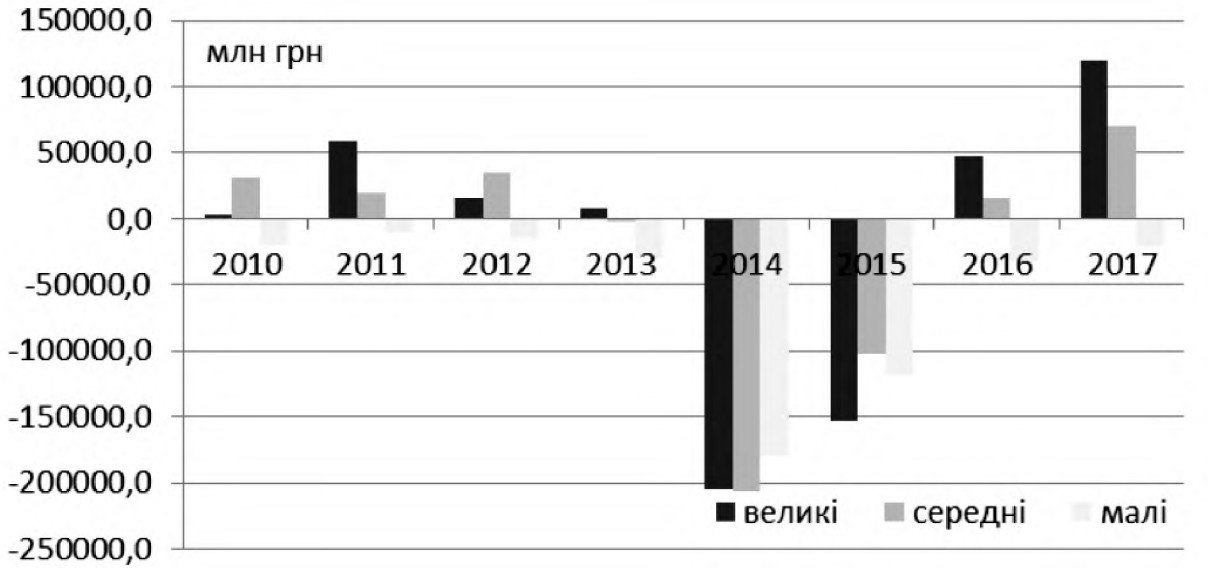

Рис. 3 Чистий прибуток (збиток) малого і середнього бізнесу у 2010-2017 роках, млн.грн

Джерело: побудовано за даними [3]

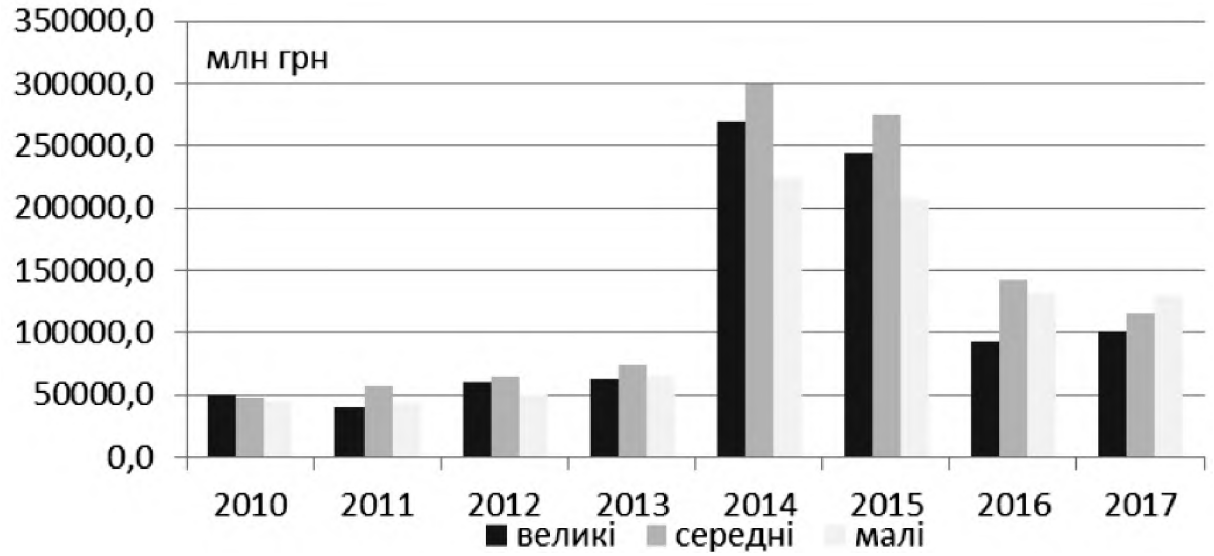

Рис. 4 Фінансовий результат малого і середнього бізнесу у 2010-2017 роках, млн.грн

Джерело: побудовано за даними [3]

Складне макроекономічне середовище в країні потребує від малого і середнього бізнесу не лише постійного зміцнення фінансової стійкості, але, разом з тим, набуття, а також безперервній розвиток компетенцій ринкової конкурентоспроможності та міцності, вишукуючи, завойовуючи і займаючи власного споживача і власну ринкову нішу. За даних обставин подальший розвиток малого і середнього бізнесу повинен включати інновації у виробничій діяльності, які ґрунтуватимуться на наукових розробках і дослідженнях, будівництво гнучких бізнес-моделей, формування стратегічних галузевих альянсів, здійснення оперативної реорганізації в сторону посилення інформаційних технологій і структур з метою прийняття ефективних управлінських рішень та оптимізації операційних бізнес-процесів тощо.

Висновки. Отже, сектор малого і середнього бізнесу має досить значний потенціал для забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки. Разом з тим, даний сектор потребує стійкого фінансування задля чого зі сторони фінансових посередників очікується впровадження нових технологій, механізмів, стимулів інвестиційного кредитування і спеціальних інструментів. Все вище зазначене поряд зі сприятливим бізнес-кліматом дозволить нашій країні якнайшвидше набути економічну стабільність та забезпечити економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Розпорядження КМ України від 24 травня 2017 р. № 504-р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80

2. Діяльність підприємств. Офіційна сторінка Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Офіційна статистика МСП в Україні: аналіз та пропозиції щодо вдосконалення. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2015/LEV/pp_SME_ statistics_2017.pdf

Коваленко Ірина Ігорівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ТРЕНДИ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Важливими стратегічними пріоритетами України є забезпечення високих темпів соціально-економічного зростання та підвищення рівня життя населення. Залучення прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) у достатніх обсягах є визначальною передумовою успішного розвитку економіки держави та важливим індикатором умов економічної діяльності. Саме тому виникає необхідність зосередити увагу на питаннях прямого іноземного інвестування. Завдяки інтенсивним інвестиційним потокам можна підвищити ефективність функціонування національної економіки. Крім того, надходження ПІІ в національну економіку – важливий елемент подальшого розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та являється одним з показників ступеня інтеграції країни в світове господарство. У країнах з економікою, що розвивається, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 1 % призводить до додаткового збільшення доходу на одну особу на 0,8 % [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню аспектів залучення і використання ПІІ присвячені праці таких вчених, як І. Бланк, Л. Борщ, О. Вовчак, В. Герзанич, Б. Губський, Ю. Коваленко, І. Лютий, Т. Майорова, А. Пересада, Л. Свистун, В. Федоренко, С. Хаймер та інші. При цьому залишається ряд невизначених питань.

Мета дослідження полягає в аналізі прямих іноземних інвестицій в економіці України та визначенні передумов необхідності їх залучення.

Виклад основного матеріалу. У світовій практиці розрізняють дві форми прямих іноземних інвестицій: 1) злиття та поглинання (англ. M&A - Merge and acquisition); 2) інвестиції у створення нових підприємств, так звані інвестиції «Грінфілд» (від англ. green – зелений, field – поле) [2].

Оскільки прямі іноземні інвестиції передбачають наявність контролю над бізнесом та часто пов'язані із володінням матеріальними активами, такими як обладнання, споруди чи інша нерухомість, то ПІІ буде набагато складніше вивезти чи розпродати. Таким чином, прямі інвестори можуть бути більш зацікавленими у продовженні діяльності свого міжнародного бізнесу та менш схильними до виведення активів за появи перших ознак небезпеки. Приклад фінансової кризи в Азії у 1998 р. найкращим чином засвідчує, що внаслідок девальвації місцевих валют та скорочення операційних витрат на ведення бізнесу, багато компаній з іноземним капіталом не лише не починали виводити свої активи, а навпаки, спромоглися підвищити конкурентоспроможність своєї продукції та зміцнити позиції на зовнішніх ринках, підтримавши, таким чином, економіку постраждалих держав [3, С. 13].

Динаміку надходження/вкладення ПІІ в економіку Україну та з України у 2005 – 2018 рр. наведено у табл. 1.

На основі представлених даних можна зробити висновок, що суттєвий негативний вплив на обсяги ПІІ в Україну спричинила глобальна економічна криза 2007 – 2009 рр. та гібридна війна проти України, що була розпочата у 2014 р. У 2009 р. спостерігається значне скорочення обсягу залучень на 6097 млн дол. Починаючи з 2010 р. відбувається поступове покращення ситуації, завдяки приросту ПІІ. Впродовж 2013 - 2014 рр. прослідковується несприятливе становище через стрімке падіння обсягу залучених ПІІ. Також, значення на кінець 2017 р. скоротилося відносно 2016 р. на 1082 млн дол. У 2018 р.

прослідковується позитивна динаміка щодо збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 668 млн дол. Впродовж останніх 13 років найбільший приріст ПІІ прийшовся на 2008 р. Незважаючи на стрімкі коливання обсягу залучень, у 2012 р. розмір ПІІ найбільш наблизився до останнього максимального значення. При тому, за останні 6 років країна не досягла такого значного розміру приросту іноземних залучень. Дана тенденція до зниження обсягу ПІІ є наслідком невирішеної низки причин недовіри інвесторів, серед яких: високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією [3].

Таблиця 1

Динаміка надходження/вкладення ПІІ в економіку України та з України у 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Приріст/ падіння за рік	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
2005	7808	+6093	275	7533
2006	5604	-2204	-133	5737
2007	9891	+4287	673	9218
2008	10913	+1022	1010	9903
2009	4816	-6097	162	4654
2010	6495	+1679	736	5759
2011	7207	+712	192	7015
2012	8401	+1194	1206	7195
2013	4499	-3902	420	4079
2014	410	-4089	111	299
2015	2961	+2551	-51	3012
2016	3284	+323	16	3268
2017	2202	-1082	8	2194
2018	2870	+668	1	2869

Джерело: складено за даними [4].

Обсяг вкладених прямих іноземних інвестицій у період 2005 – 2018 рр. в економіку України та з України зображено на рис. 1. За останні 5 років лише у 2016 р. прослідковується найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних вкладень в національну економіку, проте Україна досі не досягла значень за обсягом ПІІ, які були перед початком військової агресії.

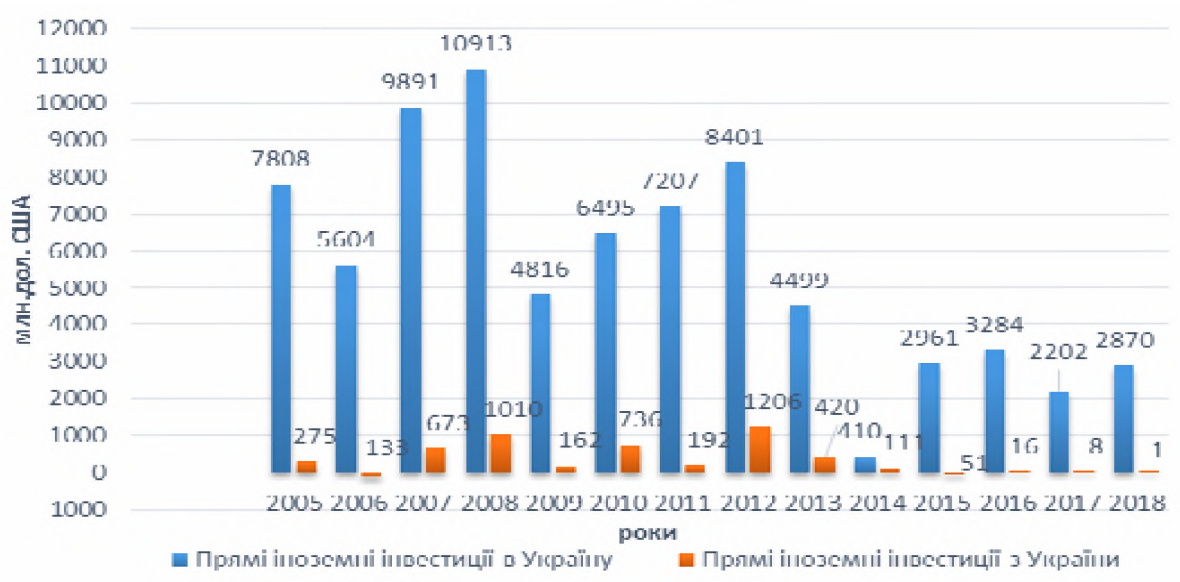

Рис. 1. Динаміка надходження ПІІ в економіку України та з України у 2005 – 2018 рр., млн дол. США

Джерело: складено за даними [4].

Варто визначити передумови необхідності залучення ПІІ в економіку України, що є стимулом для активізації підприємницької діяльності, серед яких:

- Створення нових робочих місць. Внаслідок приходу ПІІ робочі місця створюються не лише безпосередньо на підприємствах, але також і опосередковано - у місцевих постачальників та партнерів;
- Розвиток і передача технологій. Залучення ПІІ відкриває можливості для застосування сучасних іноземних технологій або для впровадження нових вітчизняних технологій виробництва. Таким чином, за рахунок залучення додаткових ресурсів відбувається заміна екстенсивного типу розвитку виробництва на інтенсивний тип розвитку, що опирається на заміну технологій виробництва та на виробництво товарів більш високої якості;
- Сприятливі умови для місцевих постачальників та субпідрядників. Іноземні інвестори звичайно зацікавлені у використанні продукції місцевих постачальників, задля оптимізації виробничого циклу та скорочення транспортних витрат;
- Підвищення кваліфікації місцевої робочої сили. У зв'язку із застосуванням більш високотехнологічного виробництва, інвестори вимушені вкладати ресурси у підготовку місцевих спеціалістів;
- Передача сучасних методів та навичок управління. На першому етапі діяльності компанії звичайно привозять з собою іноземних

менеджерів, але з часом їх частка у компанії скорочується, а їх місце займають місцеві працівники;

• Підвищення конкурентоспроможності регіону. Вище перелічені фактори сприяють розвитку регіону і в цілому підвищують його привабливість для іноземних інвесторів [3].

Нині Україна залишається привабливою для інвестицій та не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

Висновки. Проведене дослідження інвестиційних процесів в економіці України надало можливість відзначити, що ПІІ є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів. За допомогою збільшення обсягу залучених ПІІ відбувається розвиток підприємств, організацій, що призводить до ефективнішого розвитку економіки, введення виробництвом у дію новітніх технологій, збільшення якості виготовленої продукції, яка може продаватися не лише у межах країни, а й виходити на світовий ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хорошковський В. І. Інвестиційна потреба лібералізації та розвитку / В. І. Хорошковський, В. В. Юрчишин // Статистика України. – 2002. – Вип. 1. – С. 23–26.

2. Федоров Р. Як залучати прямі іноземні інвестиції: практ. посіб. [для українських міст та районів] / Федоров Р., Осовець О. – К.: ПРООН, 2013. – 320 с.

3. Штепенко К. П. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення [Електронний ресурс] / К. П. Штепенко, О. Ю. Забураєва // Ефективна економіка. – 2019. – № 5. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/36.pdf.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

Ковальчук Тетяна Олександрівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах реформування та євроінтеграції України постає важливе завдання щодо підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг на ринках Європи та світу. Саме тому перед вітчизняною економікою постає питання залучення значних обсягів інвестиційних ресурсів. Банківські установи накопичують фінансові ресурси і можуть бути надійним і потужним джерелом інвестування економіки країни. В усіх економічно розвинених країнах світу банківські установи являються значними інвесторами. Однак, на сьогодні вітчизняні банківські установи переважним чином здійснюють кредитування, а інвестиційну діяльність здійснюють в незначних обсягах. Це стримує розвиток як банківської установи, так і не дозволяє належним чином розвиватись економіці країни.

Проблемами інвестування банківськими установами економіки України займаються відомі науковці та практики, а саме: М. Д. Алексеєнко, О. В. Васюренко, Б. Л. Луців, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, С. В. Науменкова, А. А. Олешко, С. В. Онишко, Л. О. Примостка, Б. І. Пшик, М. І Савлук, С. А. Циганов та багато інших. Однак, зважаючи на те, що проблеми в даній сфері ще залишаються і банківське інвестування в Україні здійснюється в недостатній мірі, необхідно більш глибоко здійснювати дослідження саме наявних проблем для їх подальшого подолання.

Значною мірою проблеми участі українських банківських установ в інвестиційних процесах пов'язані з специфікою розвитку і становлення банківської системи в Україні. Згідно чинного законодавства, банківські установи в Україні можуть здійснювати наступні види банківського інвестування:

- вкладати інвестиційні ресурси у розвиток власного бізнесу;

- приймати участь у фінансуванні чи кредитуванні різноманітних інноваційно-інвестиційних проектів;
- здійснювати формування інвестиційного портфеля банківської установи;
- проводити інвестування у розвиток підприємств, [1, с. 950].

Незначні обсяги здійснення банківського інвестування в країні зумовлюють необхідність аналітичних досліджень в сфері інвестування банками вітчизняної економіки, як в контексті дослідження видів банківського інвестування, так і щодо здійснення оцінки їх інвестиційної можливості. В наукових дослідженнях виділяють групи проблем, які стосуються вітчизняного банківського інвестування, [2].

До першої групи відносять макроекономічні чинники які впливають на банківське інвестування, ключові вектори розвитку банківського сектору в країні, а також стан кредитного ринку, дослідження ключових причин, а також наслідків виникнення інвестиційної кризи в країні. Нажаль, в Україні показники макроекономічного розвитку не сприяють активізації банківського інвестування, це спричинено низьким рівнем конкурентоспроможності основної частини вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності. Інфляційні процеси призводять до відтоку грошових ресурсів з виробничої сфери та спрямовуються у торгівельно-посередницьку та фінансову. Негативним чином відображується також надмірні розміри оподаткування прибутку суб'єктів підприємницької діяльності, високі відсотки за кредитами, що перевищують рівень рентабельності підприємств реального сектора, а також рівень дохідності за інвестиційними проектами, пасивність та незнання населення в сфері здійснення інвестування, підвищені ризики іноземних інвесторів, недосконаліть нормативно-правової бази в сфері інвестування та недосконалий законодавчий захист приватної власності.

Другою групою проблем вважають обмеженість банківських установ залучати великі обсяги довгострокових фінансових ресурсів. Це й спричинює гальмування інвестиційної активності банківських установ. Ключовими причинами зменшення обсягів залучення банками значних довгострокових вкладень є низький рівень монетизації економіки, незадовільне функціонування грошово-кредитної вітчизняної системи. Це призводить до спрямування значних довгострокових фінансових ресурсів за межі України та позабанківський тіньовий обіг. Для того, щоб ситуація банківського інвестування змінилась на

краще, важливо вітчизняним банкам нарощувати власний капітал і здійснювати збільшення ресурсної бази. В свою чергу, підвищення капіталізації в банках сприятимуть наступні чинники [3, с. 767]: запровадження ефективного валютного контролю на рівні держави, зменшення обсягів відпливу грошових засобів за межі країни, створення належного правового поля та сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Третьою групою проблем здійснення інвестування банківськими установами України вважають створення недостатньо-сприятливих умов в сфері інвестування на державному рівні. Регулювання інвестиційної діяльності на рівні держави здійснюється, перш за все, за допомогою правових інструментів, а саме: законів і законодавчо-нормативних актів. Іншими інструментами державного регулювання інвестиційних процесів в країні являються економічні інструменти: податкова політика, грошово-кредитна політика, портфельні інвестиції, державні гарантії, використання іноземних інвестицій тощо [4, с. 101]. На сьогодні в Україні фактично відсутні чіткі механізми, які б могли регулювати спільну діяльність держави та банківських установ в інвестиційній сфері, а також у напряму розподілу ризиків між банками та державою під час здійснення довгострокового інвестування. Для зміни ситуації на краще в даному напрямку, слід на рівні держави створити належні механізми регулювання та мотивації для забезпечення можливості банківським установам залучати достатні обсяги грошових засобів для подальшого їх спрямування в інвестиційну діяльність; чітко розподілити між банками і державою ризики здійснення довгострокової інвестиційної діяльності; на державному рівні створити належні умови для підвищення прибутковості від здійснення інвестування.

П'ятою групою проблем науковці та практики вважають недостатній асортимент інвестиційних продуктів, які можуть запропонувати банківські установи. Дослідження свідчать, що сучасні та перспективні продукти інвестиційного банкінгу широко застосовуються крупними відомими банківськими установами, які можуть здійснювати обслуговування різних категорій клієнтів, а саме: місцевих органів влади (у сфері супроводу емісії муніципальних цінних паперів); фінансово-кредитних установ; корпоративних та індивідуальних клієнтів. Разом із здійсненням інвестиційного кредитування і вкладення коштів у різного роду цінних паперів, великі банки проводять операції по андерайтингу,

зберіганню цінних паперів, здійснюють дилерське і брокерське обслуговування клієнтів та надають інші послуги з питань супроводу інвестиційної діяльності клієнтів. А невеликі і середні банківські установи переважно проводять інвестиційне кредитування, надають дилерські та/чи брокерські послуги, а також виконують функції зберігачів цінних паперів. Це зумовлено тим, що менші банківські установи мають менші обсяги ресурсної бази для проведення інвестування, обмежені організаційними можливостями у порівнянні з великими банками, відсутністю ліцензій на проведення різних видів операцій у сфері банківського інвестування, відсутністю висококваліфікованих спеціалістів проведення різних операцій у сфері інвестиційного банкінгу.

Ще однією групою проблем (шостою) вважаються проблеми створення в Україні та забезпечення належних умов функціонування інвестиційних банків.

Крім вищезазначених проблемних аспектів банківського інвестування в Україні, є ряд і інших проблем, які гальмують розвиток банківського інвестування:

- занадто високий рівень концентрації банківських активів і капіталу в центральних регіонах країни і недостатній розвиток регіональної банківської мережі;
- слабкий контроль в банківських установах в процесі формування та функціонування (реалізації) інвестиційної політики, здійсненні організації інвестиційної банківської діяльності;
- недосконала процентна політика вітчизняних банків в сфери встановлення вартості на розміщені інвестиційні ресурси (має бути прибутковим);
- низький рівень маркетингової і рекламної компанії, а також невиправдано високі витрати на їх проведення;
- недовіра населення до банківської системи України, до різного роду інструментів вітчизняного ринку цінних паперів тощо [5; 6].

Досліджуючи проблеми вітчизняного банківського інвестування, слід зазначити, що стимулювання в даному напрямі необхідно розпочати із створення належних умов розвитку економіки країни в цілому, створення сприятливої стабільної нормативно-правової бази та ефективного режиму оподаткування, створення заходів щодо підтримки фінансової стійкості інвестиційних проектів та розробки чітких механізмів мінімізації та оптимізації ризиків в сфері здійснення банківського інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережнєва-Єрмоленко О. В., Золотарьова О. В., Москаленко К. О. Детермінанти інвестиційної діяльності комерційних банків. Економіка і суспільство. 2018. Випуск №19. С. 948 – 954.

2. Пшик Б. І., Печенко О. О. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні. URL: file:///C:/Users/Привет%20счастливчик!/Downloads/Fkd_2017_2_5.pdf (дата звернення 09.09.2019)

3. Слободянюк Н. О., Верич Г. О. Проблеми і перспективи підвищення інвестиційної активності банків в умовах докапіталізації. Молодий вчений. 2017. №4 (44). С. 765 – 768.

4. Побоча К. П. Податкове стимулювання банківського інвестування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 36. Ч 2. С. 99 – 102.

5. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : монографія / за ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г. Ю. Кучерової. Запоріжжя : КПУ, 2017. 452 с.

6. Олешко А. А., Побоча К. П. Антикризове управління фінансовими корпораціями : навчальний посібник. Ірпінь, УДФСУ, 2017. 442 с.

Кохарев Денис Ігорович,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми: В умовах економічних стресів в країні, нестабільності та невизначеності вкрай важливої актуальності набувають проблеми забезпечення фінансової стійкості банківськими установами. В цьому контексті важливим напрямом зміцнення фінансової стійкості являється побудова ефективної системи управління фінансовими ризиками банку. Як відомо, повністю уникнути

ризиків в діяльності банківських установ неможливо, а здійснювати вплив на них мінімізуючи та оптимізуючи є важливою складовою банківського менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемам і актуальним питанням щодо управління фінансовими ризиками в банківських установах присвячено праці науковців: М. Д. Алексеєнка, В. В. Бобиль, О. В. Васюренка, І. В. Івасіва, Л. Г. Кльоби, Б. Л. Луціва, С. В. Науменкової, В. І. Міщенка, А. М. Мороза, Л. О. Примостки, М. І Савлук, та ін. Зважаючи на інтерес науковців та практиків на проблематику здійснення управління фінансовими ризиками, можна переконливо свідчити про актуальність теми в нинішній час.

Метою дослідження. Є значна кількість й проблемних аспектів в управлінні банківськими ризиками, які потребують подальших глибоких досліджень для знаходження ефективних методів управління ними.

Виклад основного матеріалу. Управління фінансовими ризиками являють собою цілеспрямовану безперервну діяльність вибору та реалізації найвигіднішого з можливих способів мінімізації фінансових ризиків банку до прийнятого їх рівня при встановлених обмеженнях на ресурси та час, [1, с. 83]. Найбільш вагомими видами фінансових ризиків вважаються: кредитний, ризик ліквідності, ринковий ризик. Ці види ризиків виникають в процесі проведення ключових активно-пасивних операцій банківської установи.

Згідно з Методичними вказівками з інспектування банків «Система оцінки ризиків», які були затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 року №104, [6], з ціллю проведення нагляду Національним банком України за фінансовими ризиками виділено наступні фінансові ризики:

1) кредитний ризик – потенційний чи наявний ризик для отримання надходжень чи формування капіталу, який виникає через нездатність клієнта, що взяв на себе зобов'язання виконати умови фінансової угоди з банківською установою чи в інший спосіб здійснити взяті на себе зобов'язання. При здійсненні оцінки кредитного ризику необхідно розмежовувати портфельний та індивідуальний кредитний ризик;

2) ризик ліквідності – потенційний чи наявний ризик щодо одержання надходжень та капіталу, що виникає через нездатність банків-

ської установи виконувати зобов'язання в установлений період, неодержавши при цьому надмірних затрат (виникає даний ризик через неспроможність ефективно управляти незапланованими відтоками грошових засобів, змінами різних джерел фінансування або/та виконувати позабалансові зобов'язання);

3) ризик зміни відсоткової ставки – потенційний чи наявний ризик щодо надходжень та капіталу, який може з'явитися через негативні зміни відсоткової ставки;

4) ринковий ризик – потенційний або наявний ризик щодо одержання доходу чи формування капіталу банку, що може виникнути за несприятливих коливань вартості різних цінних паперів, курсів іноземної валюти або товарів;

5) валютний ризик – потенційний чи наявний ризик щодо прибутку чи капіталу , який спричинений негативними змінами коливання курсів іноземних валют, а також ціни на банківські метали.

Метою управління фінансовими ризиками банку полягає у проведенні оптимізації співвідношення між рівнем фінансового ризику і очікуванням отриманої вигоди (прибутку), яка являється компенсацією за взятими на себе фінансовими ризиками банківською установою. Кожна банківська установа будує власну систему управління фінансовими ризиками, однак етапи можна звести до:

виявлення і ідентифікації фінансових ризиків;

здійснення вимірювання фінансових ризиків;

проведення контролю фінансових ризиків;

моніторинг фінансових ризиків, [2, с. 702].

Система управління фінансовими ризиками повинна вирішувати наступні завдання:

- забезпечувати оптимальне співвідношення між прибутком (доходом) від здійснення банківської операції і її ризикованістю;

- підтримувати рівень ліквідності надходжень банківської установи на достатньому для функціонування рівні, за умов оптимавльного рівня обсягу прибутку банку;

- забезпечувати встановлені норми достатності капіталу банківської установи [1, с. 704].

Управління фінансовими ризиками банківські установи проводять використовуючи основні інструменти системи ризик-менеджменту, а саме: страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, створення резервів. Страхування банківських операцій

являється одним з елементів передачі ризиків банківської установи певним страховим компаніям, однак, не всі фінансові ризики можуть підлягати страхуванню та чим більший обсяг ризиків буде перекладатися на страхову компанію, тим більші є витрати на оплату відповідного страхового полісу.

Хеджування сприяє зменшенню фінансових ризиків (в першу чергу ринкового) з використанням похідних інструментів фінансового ринку, таких як: ф'ючерси, форварди, свопи та опціони.

Банківські установи для мінімізації фінансових ризиків проводять диверсифікацію банківських продуктів або бізнес-проектів. Прикладами диверсифікації можуть бути: збільшення кількості різних видів цінних паперів в портфелях банківської установи, проведення операцій кредитування за різними галузями економіки, здійснення реалізації декількох бізнес-проектів одночасно. Диверсифікація доповнюється встановленням лімітів, які надають можливість банківській установі обмежити обсяги відкритої ризикованої позиції (табл. 1).

Таблиця 1

Основні види лімітів за фінансовими ризиками

Вид ризиків	Вид ліміту
Кредитний	Лімітування окремих контрагентів
	Лімітування географічної концентрації
	Лімітування галузевої концентрації
Ліквідності	Лімітування на кумулятивні розриви ліквідності
Ринковий	Лімітування на чутливість вартості портфелів до зміни ставок дохідностей окремо за валютами
	Лімітування на загальну чутливість до коливання процентних ставок
	Лімітування на загальну відкриту валютну позицію
	Лімітування на відкриті валютні позиції за кожною валютою

Джерело: [3, 7].

Також для запобігання фінансовим ризикам банківські установи створюють резерви. Формування резервів сприяє зменшенню банківських ризиків. Ключовою проблемою при створенні резервів являється оцінка потенційних наслідків ризиків.

Висновки: Удосконалення управління фінансовими ризиками банківських установ являє собою застосування сукупності різних методів, прийомів, заходів, що спрямовуватимуться на своєчасне

прогнозування фінансових ризиків банківської установи, визначення їх можливих розмірів та наслідків, для того щоб запобігти чи мінімізувати пов'язані з ними витрати, [5, с. 448]. Удосконалення управління фінансовими ризиками банківської установи здійснюється як на макроекономічному рівні (шляхом створення/покращення належної законодавчої бази), так і на мікрорівні (спрямовується на підвищення ефективності функціонування банківської установи та мінімізації втрат за ризиками банку).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кльоба Л. Г. Напрями вдосконалення управління банківськими ризиками. Економіка і держава. 2017. №17. С. 80 – 85.

2. Серьогін С. С., Водяницька О. В., Соколова Н. В. Особливості управління банківськими ризиками. Економіка і суспільство. 2018. №6. С. 700 – 704.

3. Бобиль В. В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fila=&2_s21str=evntukpi_2016_13_20 (дата звернення 18.09.2019).

4. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : монографія / за ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г. Ю. Кучерової. Запоріжжя : КПУ, 2017. 452 с.

5. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. №104. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04 (дата звернення 24.09.2019).

6. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України, затверджені постановою Правління Національного банку України 02.08.2004 р. №361. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=45294 (дата звернення 28.09.2019).

7. Antonina Boldova. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. / Antonina Boldova, Mykhailo Kuzheliev, Ihor Rekunenko, Maksym Zhytar and Serhij Stabias / (Investment Management and Financial Innovations, 16(2), 260-269. doi:10.21511/imfi.16(2).2019.22

Круглікова Альона Сергіївна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ФІНАНСОВИХ ДИСБАЛАНСІВ

Постановка проблеми. Ринок цінних паперів є одним із ключових елементів економіки та фінансової системи. Він являє собою складний механізм розподілу та перерозподілу капіталу, ефективне використання якого сприяє концентрації інвестиційних ресурсів та підвищенню темпів економічного зростання. За умов нормального функціонування ринку цінних паперів вільні грошові кошти суб'єктів господарювання мобілізуються та направляються у найбільш конкурентоспроможні виробництва, що дає змогу забезпечити фінансову стабільність країни вирішуючи цим самим низку важливих соціально-економічних програм.

Успішне вирішення завдань підвищення темпів економічного зростання, що є особливо актуальним у сучасних умовах фінансової нестабільності, а також збільшення інвестицій багато в чому залежать від ефективної роботи фінансового ринку, зокрема такого його сегменту, як ринок цінних паперів. У ринковій економіці ефективно функціонуючий ринок цінних паперів дає змогу мобілізувати ринковими методами вільні грошові кошти фізичних та юридичних осіб та спрямувати їх у найбільш конкурентоспроможні галузі, вирішуючи цим самим низку важливих соціально-економічних програм. Водночас для більшості економічних суб'єктів ринок цінних паперів дає можливість вирішити проблему ресурсної бази. Тому в умовах посилення структурних дисбалансів розвитку фінансового ринку України набуває актуальності питання розвитку цього сегменту фінансового ринку з метою мобілізації ресурсів для їх подолання.

Фондовий ринок – це складний механізм розподілу та перерозподілу капіталу, який забезпечує концентрацію інвестиційних ресурсів, що є необхідною умовою стійкого розвитку національної

економіки. Поєднуючи продавців та покупців фондових інструментів, він здійснює перелив вільних грошових коштів приватних та інституціональних інвесторів в реальний сектор економіки, що забезпечує розробку та впровадження інноваційних технологій, підвищення рівня ефективності використання ресурсів та продуктивності праці. Трансформуючи заощадження в капітал, та спрямовуючи його в перспективні економічні галузі, фондовий ринок виступає важливим елементом державної політики, спрямованої на стійке економічне зростання. Нажаль, фондовий ринок України не виконує належним чином навіть ґрунтівні функції інфраструктурного елементу фінансової системи. Неприродно довгий період становлення змінився відвертою стагнацією, що проявляється, в першу чергу, у практично повній відсутності приватного інвестора, а в другу – у відсутності вільного обігу фондових інструментів залучення капіталу – акцій. Саме тому дослідження проблем розвитку фондового ринку України є актуальним і своєчасним: без використання цього економічного механізму перехід від економіки первинного сектору виробництва (з превалюванням добувної, обробної та сільськогосподарської галузей) до економіки інноваційного типу є неможливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питанню розвитку ринку цінних паперів (фондового ринку) приділена увага багатьох науковців, яка відзначається протягом усіх років незалежності України, а саме Г. Азаренкової [1], О. Барановського [2], Г. Калач [3], З. Мацук [4], С. Науменкової [5], В. Федосова [6] та багатьох інших. Незважаючи на численність наукових досліджень у зазначеній сфері, питання функціонування ринку цінних паперів на ринкових засадах залишається невирішеним, і в першу чергу це викликано недовірою з боку реальних суб'єктів, що можуть здійснювати операції на фондовому ринку.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій функціонування ринку цінних паперів та формулювання напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Становлення ринку цінних паперів в Україні розпочалося в 1991 р. з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу»

(пізніше поновлено Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок») [7]. Таким чином, в Україні на законодавчому рівні затверджено механізм функціонування ринку цінних паперів, а також визначено професійних учасників, що приймають активну участь у створенні вітчизняного фінансового сектору економіки. Найбільш важливим кроком стосовно визначення правових засад здійснення державного регулювання ринку цінних паперів було створення в 1995 р. Державної комісії із цінних паперів та фондового ринку відповідно до Указу Президента України. У Законі України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» визначено завдання Державної комісії із цінних паперів та фондового ринку, її функції, повноваження, права, відповідальність та відносини з іншими державними органами з питань регулювання та контролю на ринку цінних паперів [8]. Сьогодні для України залишаються проблемними питання стосовно формування організаційного та функціонального механізму ефективної діяльності ринку цінних паперів. Сучасний ринок цінних паперів є складною системою економічних відносин, він пов'язаний із випуском і обігом цінних паперів; діяльністю учасників ринку та їх регулюванням; відносинами, що створюють умови для функціонування суспільного капіталу шляхом випуску та обігу цінних паперів; розподілом доходу та ризиків від інвестицій [2, с. 23]. Організаційно-інфраструктурний аспект дослідження ринку цінних паперів дає змогу його розглядати як сукупність інституцій та інститутів, які забезпечують функціонування ринку цінних паперів та взаємодію його учасників у процесі торгівлі фінансовими активами [4, с. 108]. Виокремлюють такі види функцій ринку цінних паперів, кожна з яких передбачає певний спектр фінансових послуг: – фінансове посередництво в торгівлі фінансовими активами (брокерські послуги, дилерські послуги, андерайтинг, управління цінними паперами, управління активами, управління іпотечним покриттям, послуги депозитарної установи, зберігання активів інститутів спільного інвестування, зберігання активів пенсійних фондів, організація торгівлі на фондовому ринку, кліринг); – сервісне обслуговування торгівлі фінансовими активами (регулювання, контроль, інформаційно-аналітичні послуги, послуги з кадрового забезпечення ринку цінних паперів). Кожна з представлених вище функцій зумовлює виконання певних видів робіт, що їх здійснюють суб'єкти інфраструктури ринку цінних паперів. До головних чинників неефективного функціонування

вітчизняного ринку цінних паперів слід віднести: відсутність чіткої, специфічної для України концепції ринку цінних паперів; недосконалість законодавчої бази й відсутність ефективного контролю з боку держави над процесами, що відбуваються на ринку цінних паперів; розтягнутість у часі процесів приватизації, що відбивається на повільному формуванні первинного ринку цінних паперів; надмірно високу прибутковість облігацій внутрішньої державної позики; деструктивний стан реального сектору економіки, у результаті чого практично відсутні емітенти, здатні емітувати цінні папери, які б викликали довіру у інвесторів. Вирішення нейтралізації зазначених негативних чинників передусім пов'язане з вирішенням питань розвитку фінансового ринку, а саме: формуванням ефективного механізму захисту прав споживачів та кредиторів; розвитком інституційних інвесторів; розширенням дієвості фінансових інструментів; удосконаленням процедур реструктуризації; підвищенням довіри та обізнаності роздрібного інвестора; створенням належних пруденційних вимог та регулювання ринку небанківських фінансових послуг; удосконаленням податкового та валютного законодавства. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку у січні-серпні 2018 р., становив 39,68 млрд грн., що менше на 47,35 млрд грн. порівняно з відповідним періодом 2017 р. (78,4 млрд грн). За підсумками 2017 р. обсяг торгів на ринку цінних паперів знизився на 21,51% порівняно з 2014 р. та становив 468,69 млрд грн. (рис. 2). Протягом січня-серпня 2018 р. зареєстровано 67 випусків акцій на суму 13,5 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 55 млрд грн. Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, спостерігалися з метою збільшення статутного капіталу ПАТ «АКБ «Львів». Слід звернути увагу на те, що по відношенню до емісії облігацій банки та страхові компанії за аналізований період узагалі не вдавалися до такого джерела запозичень. Протягом січня-серпня 2018 р. зареєстровано 80 випусків облігацій підприємств на суму 10,84 млрд грн. (табл. 1). Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 6,34 млрд грн.

Висновки. З цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вітчизняний ринок цінних паперів формувався

у відриві від реального сектору економіки. Для його успішного піднесення у майбутньому необхідно реалізувати такі умови: досягнення основних індикаторів економічного зростання в державі через подолання структурних дисбалансів економіки, що сприятиме появі надійних емітентів і великих інвесторів, насиченню фондового ринку цінними паперами; вдосконалення та систематизація законодавчої бази, що регламентує функціонування ринку цінних паперів; досягнення відкритості та прозорості ринку цінних паперів, комплексний розвиток його інфраструктури; зниження відтоку фінансових ресурсів із ринку інвестицій на ринок державних цінних паперів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г., Шкодіна І. Основні тенденції розвитку фондового ринку в посткризовий період. Вісник Національного банку України. 2012. № 2. С. 3–7.

2. Барановський О.І. Сутність і чинники фінансової безпеки фондового ринку. Фінанси України. 2016. № 1. С. 20–38.

3. Калач Г.М. Цифорова трансформація фондового ринку. Науковий вісник Ужгородського університету. 2018. Вип. 2(52). С. 171–177.

4. Мацук З.А. Фінансові послуги на ринку цінних паперів України: теорія та практика : монографія. Київ : КНЕУ. 2018. 367 с.

5. Науменкова С.В., Буй Т.Г. Використання структурованих цінних паперів для фінансування корпорацій в Україні. Фінанси України. 2008. № 12. С. 3–21.

6. Опарін В., Федосов В., Льовочкін С. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та її взаємозв'язок із ринком фінансових послуг : монографія ; за заг. ред. В. Опаріна, В. Федосова. Київ : КНЕУ, 2016, 347 с.

7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: http://www.zakon1rada.gov.ua (дата звернення: 21.01.2019).

8. Про державне регулювання ринку цінних паперів : Закон України від 30.10.1996 № 2418-VIII. URL: http:// www.zakon1rada.gov.ua (дата звернення: 21.01.2019).

9. Рекуненко І.І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. 411 с.

10. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2017 рік. URL: http://nssmc.gov.ua/fund/ analytics (дата звернення: 22.01.2019).

11. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-серпня 2018 року. URL: http:// nssmc.gov.ua/fund/analytics (дата звернення: 23.01.2019).

Кузнецова Тетяна Петрівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. Страховик, як і будь-який суб'єкт господарювання має свої стратегічні цілі та бізнес плани. Конкретне значення схильності до ризику (ризик-апетит) страховика залежить, серед іншого, від вищого керівництва страховика, а усвідомлення керівництвом фінансових ризиків в залежності від операційного стану страхувальника при прийнятті певних рішень має істотне значення для розвитку бізнесу страхувальника. З метою провадження успішної діяльності страхові компанії повинні впровадити ефективну систему управління ризиками, спрямовану на оптимізацію та забезпечення надійних позицій страховика на ринку. Для побудови ефективної системи управління існує необхідність чіткої систематизації ризиків страховика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні, а також практичні аспекти проблем фінансових ризиків страхових компаній досліджуються провідними вітчизняними та зарубіжними вченими, такими як: І. Аберніхіної, Д. Ваніної, В. Гранатуров, А. Єрмошенко, Р. Пікус, І. Сокиринської, Л. Тепман та інші.

Метою дослідження є дослідження сутності фінансових ризиків страхових компаній, а також визначення напрямків підвищення ефективності управління цими ризиками.

Виклад основного матеріалу. Страхування, як вид підприємницької діяльності, полягає в аутсорсингу ризиків інших суб'єктів господарювання та фізичних осіб. Страховик має перетворити будь-які ризики третіх осіб у фінансові ризики, і запропонувати найкращі умови для реалізації страхової діяльності. Це обумовлює необхідність забезпечення економічної безпеки страхової компанії, в першу чергу в контексті управління фінансовими ризиками.

Механізмом, який здатний забезпечити економічну безпеку страхової компанії, є впровадження ефективної системи управління ризиками, як це вимагається Директивою ЄС Solvency II [2, С. 231].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин будь-яка діяльність суб'єктів господарювання супроводжується ризиками, що не аби як впливають на результат від цієї діяльності. Страхові організації працюють за системою подвійного ризику, так як вони при укладенні договору страхування та перестрахування приймають цей ризик на себе, а потім в процесі їх діяльності, наприклад інвестиційної, виникає ще низка фінансових ризиків, що може супроводжуватися неповерненням власних коштів, недоотриманням прибутку, що в результаті може призвести до банкрутства страхової компанії.

Ризики страхової компанії можна виділити у 4-ри види: ризик випадкової небезпеки (випадкові і небезпечні події); фінансовий ризик; операційний ризик – ймовірність виникнення збитків через некоректну роботу персоналу, внутрішніх систем або під впливом зовнішніх факторів; стратегічний ризик.

За джерелом походження фінансові ризики поділяються на внутрішні та зовнішні.

Внутрішні ризики спричинені факторами внутрішнього середовища функціонування страховика, на які він може впливати. Сюди належать такі ризики як:

– депозитний ризик (можливість неповернення депозитного вкладу страховика через вибір ненадійного банку);

– ризик зниження фінансової стійкості (надмірна частка використання позикових коштів, що впливає на фінансову безпеку страховика);

– ризик втрати платоспроможності (може бути спричинений дефіцитом готівкових коштів або інших високоліквідних активів);

– кредитний ризик;

– інвестиційний (можливість фінансових втрат в результаті неефективної інвестиційної діяльності страховика).

Зовнішні фінансові ризики виникають під впливом зовнішнього середовища функціонування страховика, на які він не в змозі впливати. До таких ризиків можна віднести такі як:

– валютний ризик (спричинений недоотриманням прибутку внаслідок коливання валютного курсу);

– процентний ризик (спричинений зміною процентної ставки на фінансовому ринку);

– ціновий (пов'язаний із несприятливою зміною цін на активи, що обертаються на фінансовому ринку);

– податковий (зміна законодавчих вимог та податкових ставок) [1, С. 39].

Будь-яка система управління ризиками стькладається з 4 основних етапів:

- I етап – ідентифікація ризиків;
- II етап – оцінка ризиків;
- III етап – управління ризиками;
- IV етап – моніторинг та контроль.

Центральним важелем системи управління ризиками є вище керівництво стразовика, яке повинно усвідолювати ризики при прийнятті рішення, в деяких випадках обмежуючи свій ризик-апетит.

Згідно з Директивою ЄС Solvency II в рамках системи ризик-менеджменту строхова компанія здійснює власне оцінювання ризиків.

На сьогодні відсутній єдиний підхід у науковців щодо класифікації фінансових ризиків, що виникають у діяльності страхової компанії. Фінансові ризики, що впливають на економічну безпеку страхової компанії та їх наслідки наведені в (табл 1).

Страхові компанї аналізують фінансові ризики загальними й специфічними методами.

До загальних методів аналізу відносяться імовірне моделювання, математичне модулювання конфліктних сітуацій і статистичний аналіз. До специфічних методів якими оцінюються ризики страхових компаній відноситься андерайтинг, заходи ранього треагування, стрес-тестування та внутрішній аудит.

Таблиця 1

Фінансові ризики, що впливають на економічну безпеку страхової компанії та їх наслідки

Ризик	Наслідки
Ризик неадекватності тарифів	Завищення страхвового тарифу: втрати конкуретних позицій на страховому ринку, зменшення валової страхвової премії
Ризик втрати ліквідності	Значні втрати при перетворюванні активів в реальні кошти, неочікуваний дефіцти платіжних засобів
Ризик неплатоспроможності	Несвоєчасно виконанні фінансові зобов'язання, банкрутство
Ризик управління страховим потрфелем	Зменшення розмірів страхових резервів, зменшення прибутковості
Ризик перестрахування	Зниження рівня гарантованості виконання власних зобов'язань
Ризик недостатності резервів	Необхідність залучення власних вільних коштів
Інвестиційний ризки	Недостатність коштів для виконання зобов'язань на страховими виплатами

Джерело: [3, С. 865].

Важливу роль в управлінні фінансовими ризиками відіграє механізм мінімізації ризиків, який заснований на використанні сукупності методів і прийомів зменшення мовжливих фінансових втрат.

Підхід до управління ризиками повинен бути комплексний, тобто розглядати різні групи ризиків, що виникають у діяльності страхової компанії, не окремо один від одного, а в сукупності враховуючі їх взаємний вплив і динаміку змін [4, С. 176].

Висновки. На підставі провденого дослідження можна дійти висновку, що фінансовий ризик страхової компанії – це ризик страховика, який виникає у процесі здійснення ним страхової та інших видів діяльності та зумовленний ймовірними фінансовими втратами, зниженням його фінансової стійкості та платоспроможності.

Із проблем, які виникають при запровадженні ефективної системи управління ризиками у страховиків, можна виділити наступні: відсутність в законодавстві України чітких вимог до обов'язкового її запровадження у страховика, практична відсутність на ринку праці

фахівців з практичним досвідом ризик-менеджменту, незацікавленість вищого керівництва у витрачанні ресурсів страховика на створення та утримання підрозділу з управління ризиками. Необхідно також вживати заходів з активізації запровадження нових підходів в організації ризик-менеджменту страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конечна Т. В. Фінансові ризики страхових організацій. Дніпропетровський національного університету ім. Олеся Гончара. 2009. №122. С. 39-43

2. Олійник В.М. Методологічні засади забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: дис. докт. ек. наук: 08.00.08. Суми, 2016. 507с.

3. Лубкей Н.П. Систематизації фінансових ризиків страхових компаній та особливості управління ними в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №20. С. 862-866.

4. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №31. С. 174-179.

Лисенко Тетяна Ігорівна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

У сучасних умовах одним із найважливіших інструментів механізму податкового регулювання є можливість прогнозування податкової бази, яку розглядають у теорії оподаткування як податковий потенціал. Дослідження цього поняття щодо комерційних банків важливе з позиції подальшого обґрунтування механізму оподаткування банківського сектора, а також розроблення заходів щодо вдосконалення податкового адміністрування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження окремих питань оподаткування банківської діяльності, адміністрування податків та рівня податкового навантаження на банки відображено в працях вітчизняних і закордонних науковців, зокрема: І. Н. Бобкової, В. В. Валюка, О. В. Гусєва, А. В. Дзюби, Н. Г. Євченко, Л. А. Клюско, К. Ю. Молодико, В. О. Орлової, Н. П. Пашкурової, А. Ю. Петрова, Н. Й. Реверчук, І. В. Сало, О. Г. Сербиної, О. О. Сіроткіної, П.. М. Сенища та інших.

Податковий потенціал загалом на сьогодні досліджений недостатньо й окремі його аспекти, зокрема регіональні. є предметом наукових інтересів таких учених, як С. Каламбет, А. Коломієць, О. Мірчев, Н. Педченко, Л. Примостка, Л. Тарангул, А. Федоренко, К. Швабій.

Метою даного дослідження є поглиблення теоретичих засади інструментарію оцінки податкового потенціалу банківської системи в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап трансформаційних перетворень вітчизняної банківської системи по-новому визначає роль і місце банківських податків, специфічних за визначенням їх сутнісних характеристик. У податковій системі банки мають особливе становище, обумовлене тим, що вони є податковими агентами, посередниками між державою та іншими платниками податків у частині утримання податків, здійснюють фінансово-господарські операції та водночас самі виконують державні призначення як платники податків, податкові й валютні контролери.

Визначаючи важливу роль банків у податковій системі, варто зазначити, що вони є основними серед кредиторів-інвесторів реального сектора економіки, чим в свою чергу забезпечують збільшення кількості платників податків, а також створення додаткових матеріальних благ, підвищуючи дохідність бюджетної системи [1].

Водночас, «формування ефективної системи оподаткування банків – надзвичайно складне завдання, що можна пояснити як особливим значенням банківської системи у сучасній економіці, так і специфікою банківських послуг і можливістю застосування щодо них імпліцитних способів оподаткування обов'язкового резервування, відрахувань для гарантування внесків фізичних осіб тощо» [2].

Окрім того на стабільне функціювання банківської системи значно впливає порядок оподаткування підприємств і населення. Податкова політика в царині банківської діяльності, впливаючи на грошово-

кредитний ринок, зрештою формує умови реалізації монетарної політики держави, відповідно до якої кількість грошей в обігу визначає можливості суб'єктів господарювання та фізичних осіб щодо обов'язкових платежів, розрахунків та сплати податків до бюджетної системи в грошовій формі [1].

В узагальненому вигляді «податкове регулювання банківської діяльності - цілеспрямований комплексний процес використання засобів та інструментів впливу державної податкової політики на банківську діяльність із метою стимулювання чи стримування надання банківських послуг для отримання позитивних соціально-економічних результатів» [1]. З одного боку, на банки оподаткування впливає прямо та формує їхній чистий фінансовий результат. Через збільшення витрат банків тягар податкового навантаження перекладається на клієнтів, що в свою чергу буде хоч і опосередковано відображатися на їхній діловій активності [1].

Сутність поняття податкового потенціалу залежно від його суб'єктивних та об'єктивних характеристик досліджують в економічній літературі на рівні держави, регіону або окремого сектора економіки, платника податку. В даному контексті свої особливості має і податковий потенціал банківської системи.

Потенціал (від латинського слова potential) як складову категорії «податковий потенціал» трактують:

– з позиції держави як сукупність усіх наявних джерел, засобів, можливостей, запасів, продуктивних сил, які можуть бути використані в будь-якій галузі, сфері для забезпечення всіх матеріальних потреб (виробництва, оборони, особистих потреб населення і т. ін.) [3];

– з позиції економічного суб'єкта – «як наявні в нього ресурси, їхня оптимальна структура та вміння раціонально використовувати ці ресурси для досягнення поставленої мети» [4];

– з позиції комерційного банку – розмір суми, на яку окремий банк може без ризику збільшити масу грошей в обігу шляхом надання нових позик громадянам і фірмам (або придбання в них цінних паперів); сума, рівна надлишкового резерву цього комерційного банку, тобто його вільні кошти [5].

Усі вищезазначені підходи базуються на переважно ресурсній концепції, за якою потенціал розглядають як сукупність ресурсів, використовуваних задля досягнення певного ефекту. Критерії такого

підходу цілком прийнятні і для дослідження сутності поняття податкового потенціалу.

Для забезпечення об'єктивності оцінки податкового потенціалу простого сумування потенціалів за окремими податками недостатньо. Під час її визначення потрібно враховувати максимальну кількість чинників зовнішнього і внутрішнього характеру, які певною мірою впливають на формування структури податкового потенціалу кожного податку.

Сукупність таких чинників визначає специфіка банківської діяльності, окрім того, їх переважна більшість окреслена у наведених вище тлумаченнях поняття податкового потенціалу банку. Загалом їх розподіляють на:

– зовнішні, вплив яких на податковий потенціал окремо взятого банку непрямий, оскільки кожний із них відображає суть механізму державного економічного регулювання і глобальні зміни у світовій економіці;

– внутрішні, що формуються як результат корпоративного менеджменту банку і які, своєю чергою, також поділяють на дві групи: чинники, які визначаються структурою банку; чинники, які визначаються видами діяльності та специфікою банківських продуктів.

Важливо з погляду визначення податкового потенціалу ідентифікувати податкові ризики в царині банківського бізнесу як вірогідність матеріальних утрат або негативні наслідки правового, фінансового та соціального характеру.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, варто відзначити, що оптимально побудована податкова система має, з одного боку, забезпечувати фінансовими ресурсами потреби держави, а з іншого – не тільки не знижувати стимули платника податків до підприємницької діяльності, а й зобов'язувати його постійно шукати шляхи підвищення ефективності господарювання, підвищення податкового потенціалу. Зважаючи на це, важливим для всіх учасників податкових правовідносин є гармонізація їхніх інтересів, що можна забезпечити шляхом вдосконалення податкового законодавства. Досягти даного результату можна, спираючись на принцип ефективного розвитку податкової бази за оптимального оподаткування. При цьому, мета податкового потенціалу банку – мінімізувати податкові ризики [6].

Підсумовуючи результати дослідження теоретико-методичних основ формування податкового потенціалу загалом і у сфері банківської діяльності зокрема, варто відзначити, що досі його не затверджено як офіційний показник. На жаль, у податковому плануванні та прогнозуванні він виконує лише розрахунково-довідкову роль.

Насамкінець, зважаючи на те, що податковий потенціал передовсім залежить від обсягів і структури оподатковуваної бази, а не від розмірів податкових ставок, повне і об'єктивне визначення його сутності залежить від методики його оцінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Klyusko, Lidiya. "Теоретичні аспекти формування податкового потенціалу банківської системи."Scientific Notes of Ostroh Academy National University," Economics" Series 12 (40) (2019): 106-112.

2. Сенищ П. Податкове стимулювання розвитку банківської діяльності і в забезпеченні економічного зростання. URL: http://ibo.tneu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/305

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови за ред. Бусела В.Т. URL: http://ua.bookfi.net/book/1506373.

4. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с. ISBN 966-580-145-7 (Т. 3)

5. Большой экономический словарь: экономика, финансы, бухучет, налоги, страхование, маркетинг, менеджмент, управление. URL: http://www.encyclopedia.ru/cat/books/book/42024/.

6. Клюско Л.А., Підсосонна Я.Г. Оподаткування банківської діяльності в Україні та основні напрями його вдосконалення. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/22.

Марченко Леся Миколаївна,
студентка групи ФМДз 18-1
Науковий керівник:
Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових ринків

РИНОК НЕДЕПОЗИТНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми: Сьогодення переходу до економічних (ринкових) відносин, що базуються на світових принципах, потребує обєктивної необхідності внесення термінових змін до фінансової системи ринків, яка відіграє основну роль у забезпеченні руху фінансових потоків, тим самим створюючи засади суспільного відтворення. першочерговою ланкою цієї системи є інститути небанківських фінансових послуг (далі – РНФП), яким відведено передове місце у загальному механізмі інститут та регулювання економічного існування і від ефективності якого залежить успіх будь-яких але позитивних змін в країні [5].

Але, попри всі спроби державних органів та фінансових регулятор, ці сфери на даний час не стали двигуном фінансово-кредитного механізму. Бо не спрощує процеси формування, поділу та перерозподілу фінансових показників й надання фінансових послуг, а забезпечує роботу у сфері їх продавців і споживачів. Хоча є позитивні тенденції, які спостерігаються на ринку недепозитних фінансових установ, та розвиток їх дискретний та розбалансований характер. Але ще й загальний рівень не дає змоги зростаючим потребам української економіки та значно відстає від європейських параметрів.

Постає необхідність вивчення та дослідження значення ролі недепозитних фінансових установ у розвитку фінансової системи бо вона пов’язана, з необхідністю вивчити механізми та принципи функціонування, переглядом законів та актів формування діючих схем реалізації забезпечення позитивної динаміки розвитку НПФ ринків [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Заслуговують на увагу результати досліджень вітчизняних науковців у сфері функціонування ринку недепозитних фінансових послуг, зокрема А.Болдової,

Л.Богріновцевої, С.Онишко, Л.Позднякової, Л.Пшик, В.Шелудько та інші. Однак, незважаючи на значний обсяг публікацій із досліджуваної тематики, узагальнення й аналіз опублікованих робіт дозволимо зробити висновок про те, що проблеми пошуку оптимальних механізмів, спрямованих на забезпечення комплексного розвитку недепозитних фінансових установ в Україні, залишаються досі недостатньо розробленими як у науковому, так і в організаційно-прикладних аспектах.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення та виявлення основних проблем на ринку небанківських фінансових послуг в Україні і пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України (в тексті – Нацкомфінпослуг) була створена для державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг у межах, які викладені у чинному законодавстві [1].

Комісія здійснювала державне регулювання діяльності фінансових установ та юридичних осіб, що хоч і не належать до фінансової установи, та виконують надання деяких видів фінансових послуг [6].

Ринок небанківських фінансових послуг є елементом і сегментом фінансового сектору України. Активи небанківських фінансових установ станом на 31.12.2018р. становили 197,5 млрд грн, з них найбільшу частку займають активи фінансових компаній 63,4% (або 125,3 млрд. грн) та страхових компаній – 32% (або 63,5 млрд грн); власний капітал – 53,8 млрд грн. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг залежить як від спроможності фінансових установ щодо забезпечення належного рівня платоспроможності, підтримання високих стандартів ділової репутації та дотримання регуляторної дисципліни щодо виконання законодавства та вимог Нацкомфінпослуг, так і від стану економіки в цілому [6].

Станом на кінець 2018 року кількість небанківських фінансових установ становила 2 024, з них: 940 фінансових компаній (займають найбільшу частку – 46,4%), 359 ломбардів (17,7% відповідно), 358 кредитних спілок (17,7%), 281 страхова компанія (13,9%), 62 недержавні пенсійні фонди (3,1%), 22 адміністратори недержавних пенсійних фондів (1,1%) та 2 довірчих товариства (близько 0,1%) [4].

У порівнянні з 2017 роком загальна кількість фінансових установ станом на кінець 2018 року зросла на 31 установу (або +1,6%), в

основному за рахунок зростання кількості компаній (+122). Стан фінансових установ продовжувала скорочуватися. Так, кількість скоротилася до -13,5% (-56 установ), кредитних спілок – до -5,3% (-20 установ) та компаній – до -4,4% (-13 установ). Як правило, виключення фінансових установ із Державного реєстру фінансових установ були низький рівень платоспроможності та невиконання діючих нормативів, наявні порушення, прийняття ухвали фінансовою установою щодо припинення здійснення діяльності [6].

Іншого зовнішнього середовища, із-за фінансової кризи яка відбулася у світі, висказалося на зниження ринкової вартості інструментів, зокрема страхових компаній і недержавних пенсійних фондів, що в подальшому показало кращу прибутковість цих інституцій та рівень резервів.

Одною проблемою для покращення діяльності ринку небанківських фінансових послуг є наявність у структурі, тих які виконують та не мають на планах функції посередництва і створюють проблеми та проблемні ситуації для ринку. Так, експерти кажуть що більшість страхових компаній роблять вузьке але схемне страхування, мета якого а оптимізація податків або майже зупинка роботи та надання послуг на страховому ринку. Спостерігається дисбалансові зміни у деяких ситуаціях і навіть індивідуальних але таких типових видів страхування. Хоча досить незначна частка (5,8%) припадає на страхування фінансових ризиків, але платежі такі великі що буде не дуже вигідно платити близько 20% від загальної суми.

Іншою проблематикою виступає система регулювання недепозитних фінансових установ. Адже зараз об'єктивно треба її реформування, мета якого а саме треба робити все щоб підвищити ефективну фінансову систему, сприяти здоровій ринковій конкуренції, стати на сталість інтересів користувачів фінансових послуг та зміцненні системної стабільності. Брак довіри до недепозитних фінансових установ виникає тому, що вони погано виконують те що на них покладено.

На основі результатів аналізу існуючих у світовій практиці моделей, можна побудувати систему регулювання ринку небанківських фінансових послуг на основі моделі «Twin-peaks», яка передбачає існування двох незалежних регуляторів, один з яких (перебуває у складі центрального банку) здійснює пруденційне регулювання та нагляд за фінансовими установами, а другий (окрема структура, яка підпорядкована Міністерству фінансів) – відповідальний за встановлення

правил та здійснення нагляду за діяльністю на фінансових ринках, захист прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, а також питання, пов'язані з конкуренцією на фінансових ринках.

1. Буде регулятор фінансового ринку через злиття Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

2. Компетенції покладати саме на потребу встановлення норм здійснення робіт на фінансових ринках, посилення прав інвесторів та споживачів фінансових на ринках.

3. Внесення змін у правові акти для розширення меж діяльності нацбанку, в частині регулювання недепозитних фінансових установ;

Також проблема у довіри споживачів до недепозитних фінансових установ. Неприємним є для учасників фінансових відносин інвестування грошей та ресурсів, що, спричинить повну, може неповну втрату доходу за фінансовими інструментами.

Для стимулювання створення таких фондів потрібне розроблення законодавства і нормативної бази, а також порядок та умови виплати компенсацій громадянам у разі недоступності їхніх інвестицій [5].

Четверта проблема – погана робота через надання інформації небанківських фінансових послуг. Має бути створена прозора сітка інформаційної відкритості тому треба зробити ряд заходів: [5]

1) здійснення наглядовими органами систематичного оприлюднення інформації про діяльність учасників ринку небанківських фінансових послуг, основні тенденції та прогнози розвитку ринку, а також інформації про діяльність самих наглядових органів;

2) забезпечення інформаційної відкритості діяльності небанківських фінансових установ щодо вартості чистих активів, прибутків (збитків) установи та розмірів доходів їх власників шляхом їх висвітлення в офіційних виданнях з детальним роз'ясненням даних;

Висновки: щоб пожвавити і розвивати ринок нам необхідно приймати значні міри. Не можна сказати що ринок зовсім бездіяльний але вище описано те, що має бути виконано першочергово

Ринок недепозитних фінансових послуг треба створити, що, передусім, стимулювання на ринку загальному розробляти стабільних умов розвитку економіки, зробити нормальну і функціонуючу ба нормативно-правову бази, бо ж і досі є невирішеними питання низького стану розвитку сфери ринку, незадовільної стану балансів небанківських фінансових установ, поганою підготовленістю персоналу на

місцях стилю управління у них, оподаткування діяльності, що є можливістю робити досліджень у даному напрямку [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Antonina Boldova. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. / Antonina Boldova,Mykhailo Kuzheliev, Ihor Rekunenko, Maksym Zhytar and Serhij Stabias / (Investment Management and Financial Innovations, 16(2), 260-269. doi:10.21511/imfi.16(2).2019.22

2. Богріновцева Л.М., Солодухіна Д.І. Роль недержавних пенсійних фондів у реформуванні пенсійної системи України. Стратегічні напрями інноваційного розвитку економіки країни: перспективи та ефективність: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених, 22 грудн. 2018 р. Київ : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2018. С. 119-122

3. Інноватика на фінансових ринках: монографія / С. В. Онишко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. С. В. Онишко. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. 465с.

4. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Загальна інформація. URL: https://www.nfp.gov.ua/ua/Pro-nas.html.

5. Пшик Б.І. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг в Україні: основні проблеми та шляхи їх вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 16. 2017. С.988-992. URL: http://global-national.in.ua/ archive/16-2017/195.pdf .

6. Стратегічний план діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, на 2020-2022 роки. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/DepFinMon/Strategy/Стратегічний_план_2020022.pdf

7. Шелудько В.М. Фінансовий ринок. Підручник. URL: https://westudents.com.ua/glavy/103204-12-struktura-fnansovogo-rinku.html.

Матвіюк Богдан Васильович,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н. доцент кафедри фінансових ринків

СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Постановка проблеми. Питання створення ефективної та функціональної податкової системи, що сприятиме економічному зростанню, інноваційному поступу та стимулюватиме інвестиційні процеси в країні завжди були, є та будуть актуальними. Адже пошук і встановлення балансу взаємовідносин між представниками органів державної влади та суб'єктами господарювання є необхідною умовою соціально-економічного розвитку держави, де останні є потужним інвестиційним джерелом забезпечення трансформаційних процесів країни. Разом з тим варто констатувати, що домогосподарства, як і будь-який інвестор, орієнтується на інвестиційний клімат у державі та на роботу і стійкість фінансових посередників на інвестиційному ринку, тому нині в умовах економічної кризи, фінансової нестабільності та військового конфлікту все більше набувають актуальності питання непрямого державного впливу на інвестиційну активність усіх економічних суб'єктів – учасників інвестиційного процесу. Одним із таких інструментів опосередкованого державного впливу є механізм податкового регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Рівень податкового навантаження є фактором впливу на фінансово-економічну діяльність усіх учасників ринку, що в кінцевому підсумку впливає на розмір валового внутрішнього продукту, національного доходу та інші макроекономічні показники. Разом із тим постійні зміни податкової системи України без ґрунтовного прогнозування наслідків цих змін призводять до розбалансування всієї економічної системи нашої держави та, відповідно, знижують її інвестиційну привабливість. Із фіскально-регулюючого інструменту податки перетворилися на фіскально-дестабілізуючий, що, своєю чергою,

негативно позначається на інвестиційній привабливості держави. Все це вимагає проведення додаткових досліджень щодо ролі та місця податкового регулювання в активізації інвестиційної діяльності економічних суб'єктів [4, С.155].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемам визначення сутності та здійснення оцінки впливу податкового регулювання інвестиційної діяльності приділена значна увагу у працях як вітчизняних науковців, так і зарубіжних дослідників, серед яких: Г.І. Башнянин, В.П. Вишневський, О.В. Вицький, Ю. М. Воробйов, П. П. Гаврилко, В.І. Грушко, С.В. Захарін, Ю.Б. Іванова, М. П. Коцюба, Л.О. Кошембар, М. П. Кучерявенко, Л.В. Лисяк, Ю.А. Мазур, О.А. Музика-Стефанчук, О.М. Свінцов, Н. Я. Скірка, М.А. Слатвінська, А.М. Соколовська, В.Є. Тараненко та ін.

Водночас, незважаючи на той факт, що ступінь розробки теоретико-методологічних та науково-практичних аспектів окресленої проблематики достатньо високий, певні аспекти що стосуються формулювання сутності визначення поняття «податкове регулювання інвестиційної діяльності» не мають однозначного позиціонування у науково-практичній літературі, що відображається на ефективності його реалізації.

Метою дослідження є визначення методологічних підходів до виокремлення понятійно-категоріального виміру поняття податкове регулювання інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Неузгодженість конотації сутнісного виміру природи та розуміння поняття податкове регулювання інвестиційної діяльності має свою методологічну основу. Логічне пояснення даному аспекту лежить у призмі виміру ефективності провадження податкового регулювання, де одними із ключових критеріїв його оцінки є додержання принципів нормотворчості та збалансованості інтересів. Конкретизація і вимір, першого та останнього, зумовлюють його інтерпретаційну складність та діалектичну варіативність.

В науково-практичній літературі практично відсутні інтерпретації поняття податкового регулювання інвестиційної діяльності. З усього масиву дослідницької літератури лише деякі учені дають визначення поняття податкового регулювання що має певне відношення до інвестицій. Так дефініцію податкового регулювання інвестиційної активності можна зустріти у праці В.І. Грушко та Л.О. Кошембар, в

якій учені інтерпретують сентенцію як «здійснення державою з допомогою механізмів оподаткування певних заходів, спрямованих на поліпшення умов інвестування, зокрема на впорядкування обсягів, якості й напрямів інвестування суб'єктів господарювання всіх форм власності, досягнення рівноваги між попитом і пропозицією на інвестиційному ринку» [3, С. 90]. Разом з тим, незважаючи на певну семантичну схожість та асоціативну когерентність досліджуваного поняття з терміном податкове регулювання інвестиційної активності, дані дефініції не є тотожними.

Влучно в даному форматі зазначає М. Бліхар, оцінюючи етимологічне походження досліджуваного поняття та здійснюючи дескрипцію його складових частин. Так, дослідник вважає, що «така дефініція має враховувати як рівень податкового регулювання, так й систему організаційно-правового та інформаційного забезпечення, що є невід'ємними елементами податкового регулювання інвестиційної діяльності» [1, С. 66].

Податкове регулювання інвестиційної діяльності в загальному форматі ґрунтується на відповідних податках чи зборах, що функціонують та виконують своє призначення в межах податкової системи, яка є по своїй суті органічною складовою економічної моделі розвитку країни, полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а й у сприянні досягненню стратегічної мети розвитку національної економіки. У зв'язку з чим, на нашу думку, розгляд та розуміння поняття податкове регулювання інвестиційної діяльності має здійснюватися у співвідношенні з категорією податкова система або ж принаймні відповідати їй параметрально.

Як правило, під податковою системою України розуміють «сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що запроваджуються і справляються на території держави, які взаємно пов'язані між собою та органічно доповнюють один одного, але мають різну цілеспрямованість» [5, С. 209; 5, С.116]. Деколи її розуміють як «систему податків», хоча з цього приводу у О.А. Музики-Стефанчук є слушні зауваження, що «про таку систему слід вести мову в межах системи оподаткування, що є значно ширшим поняттях, ніж «податкова система» [5, С. 91].

На основі цього у науковій літературі зустрічаються наступні видозміни досліджуваного поняття як «правове регулювання інвести-

ційної діяльності в податкових відносинах» під яким треба розуміють «систему фінансово-правових, економічних, організаційно-правових та інформаційних заходів, що здійснюється на усіх рівнях уповноваженими державою органами та органами місцевого самоврядування за допомогою комплексу податкових інструментів для забезпечення можливості інвестування суб'єктами підприємницької діяльності в масштабах і термінах, які відповідають їх інтересам та інтересам розвитку всього суспільства»[1, С. 66] На нашу думку, дане визначення достатньо широко визначає досліджувану дефініцію, проте є досить дискусійним у контексті ототожнення інтересів, які виникають в рамках інвестиційної діяльності, які не завжди є тотожними з позицій суб'єктів цих відносин.

Разом з тим повертаючись до інтерпретаційного унормування поняття податкове регулювання інвестиційної діяльності, зважаючи на реформування податкової системи України та ефективність її впливу на інвестиційну активність підприємств, важливо більш глибше враховувати роль податкових інструментів, що використовуються з метою стимулювання інвестиційних процесів. Адже податки та збори є основними важелями цього регулюючого впливу. Держава, застосовуючи механізми нарахування та сплати податків, варіюючи податковими ставками й пільгами, може як стимулювати так і обмежувати розвиток окремих галузей чи сфер економіки. Отож, у випадку здійснення інвестиційної діяльності, у суб'єктів такої діяльності виникає конституційний обов'язок сплати визначених податковим законом податків.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, в рамках нормативного підходу податкове регулювання інвестиційної діяльності варто інтерпретувати як систему інституційно-правових та організаційно-економічних заходів, що здійснюється органами державної влади за допомогою комплексу різного роду методів, інструментів та механізмів для покращання інвестиційного клімату та забезпечення можливості інвестування суб'єктами підприємницької діяльності інноваційно-інвестиційних проектів на умовах самоокупності, збалансованості та законності, що не шкодить інтересам розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бліхар М. М. Дефініція поняття податкового регулювання інвестиційної діяльності. Молодий вчений». 2016. № 8 (35) С. 66-69

2. Глухова В.І. До питання реформування податкової системи. Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. 2008. Вип. 1 (48). Ч. 1. С. 116–119.

3. Грушко В. І., Кошембар Л. О. Інструменти податкового регулювання інвестиційної активності. Фінанси України. 2008. № 2. С. 89-97.

4. Захаркіна Л.С. Податкове регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів. Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 5. С. 155-158

5. Олійник О.В. Податкова система: Навчальний посібник / О. В. Олійник, І. В. Філон. – К.: ЦНЛ. 2006. – 456 с.

Павлюк Анастасія Валеріївна,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Нестабільність розвитку національних економічних систем у більшій мірі пов'язана з низьким рівнем адаптивності національних інституцій до викликів глобалізації. Зростання міждержавних, корпоративних фінансових потоків провокує значні коливання та нестабільність фінансової забезпеченості країни, викликає порушення балансу міжнародної ліквідності, фінансові кризи і, як наслідок, призводить до соціально-економічної турбулентності в країнах. Негативні наслідки посилюються транскордонною фінансовою відкритістю, що стає провідником фінансово-валютних потрясінь не лише на регіональному, але й на глобальному рівнях. З огляду на сучасну геоекономічну ситуацію, системні та структурні перетворення в світовій фінансовій системі, вивчення тенденцій розвитку світового фінансового ринку набуває особливої значущості. Актуальність теоретико-методологічних і прикладних розробок дослідження впливу економічних чинників, а також фінансової глобалізації на трансформаційні процеси на фінансових ринках, а також систему міжнародних

валютно-фінансових відносин, необхідність визначення сутності і принципів розвитку сучасних фінансових ринків на міжнародному і національних рівнях аргументували вибір теми і головної мети дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження щодо діяльності міжнародних фінансових організації на фінансовому ринку України знайшли своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, цією проблематикою займалися зокрема Башлай С. В. [1], Клименко К. В., [3], Макарова А. Ю. [4], Малиновська І.В. [5], Шаров О. [9], Щеглюк М. С. [10]

Метою дослідження є обґрунтування проблем діяльності міжнародних фінансових організацій на фінансовому ринку України та виявлення шляхів їх вирішення в умовах сучасних глобальних вимірів.

Виклад основного матеріалу. Фінансова глобалізація є процесом інтеграції фінансово-валютних відносин на усіх рівнях до єдиного фінансового простору. У таких умовах втрачаються можливості національних регулятивних органів не лише до контролю всіх фінансових потоків всередину та ззовні країни, але й власної фінансової системи.

В останні п’ять років, на наш погляд, ситуація є критичною, оскільки більше 50 % ресурсів на фондовому ринку країни спрямовується саме у державні облігації.

Співпраця з міжнародними організаціями є одним із дієвих векторів розбудови та розвитку країни. Україна, що зараз знаходиться на етапі впровадження масштабних структурних змін, повинна максимально ефективно використовувати всі вигоди та преференції від такої співпраці для вирішення нагальних проблем у соціальній та економічній сферах. З огляду на це, наразі важливою є взаємодія з одним із найбільш потужних джерел для фінансування проектів найрізноманітнішого спрямування – Європейським банком реконструкції та розвитку. Ця міжнародною фінансова організація має найвищий кредитний рейтинг з можливих – ААА, за версіями всіх членів, так званої, «великої трійки» міжнародних рейтингових агентств Moody’s, Standard & Poor’s та Fitch Ratings. Переваги від співпраці з даною установою для України є досить суттєвими, бо ЄБРР не надає кредитів для покриття витрат державного бюджету, натомість проводить фінансування лише певних інвестиційних проектів у державному або приватному секторах, стимулює процеси розбудови нових об’єктів та модернізації вже існуючих.

Таблиця 1

Структура фондового ринку України за фінансовими інструментами за 2006-2018 рр. (%)

Фінансовий інструмент	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації	Облігації місцевої позики	Інвестиційні та опціонні сертифікати	Деривативи	Інші	Усього
2006	27,3	39,8	23,6	4,1	1,1	4,1	0	100
2007	23,9	41,8	29,3	3,4	1. 1	0,3	0,2	100
2009	38,7	49,4	7,9	2,2	1,2	0,1	0,4	100
2010	31,3	44,0	22,6	1,2	0,5	0,3	0	100
2011	37,6	19,6	22,7	0,1	19,8	0,1	0	100
2012	33,3	5,1	46,4	0,1	12,3	2,8	0	100
2013	29,1	9,1	42,1	0,2	9,4	10,1	0	100
2014	8,2	10,0	67,8	2,4	2,2	9,4	0	100
2015	9,2	10,0	74,7	0,2	1,3	4,6	0	100
2016	4,2	5,4	87,9	0,1	0,6	1,5	0,3	100
2017	2,0	4,7	87,1	0,1	0,9	2,2	3,0	100
2018	0,8	2,9	84,8	0,0	0,6	0,5	10,4	100

Джерело: [5]

Таким чином, така співпраця – одна з можливостей залучення фінансових ресурсів на дуже вигідних для України умовах для розвитку стратегічно важливих секторів економіки, інфраструктури, проведення структурних перетворень тощо.

Усі найвагоміші проблемні аспекти України з МФО наведено на рис. 1.

Негативний міжнародний імідж України, який сформувався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національного інвестиційного клімату; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку, що обумовлюють концентрацію інвестицій у вузьких сегментах ринків та територій; застарілість інфраструктури тощо [10, с. 12].

Рис. 1. Проблемні аспекти співробітництва України з МФО
Джерело: [4]

Висновки. Роль фінансових інституцій обумовлюється забезпеченням у всіх країнах додаткових поштовхів економічного розвитку, високого рівня диверсифікації та інтенсифікації інноваційного розвитку, розвитку фінансових технологій та інструментів. Важливим є підвищення стандартів країн, глобальних суб'єктів господарювання в управлінні фінансовими потоками, забезпечення ефективного розподілу капіталу у світовому масштабі, а також спрощення процедури доступу національних суб'єктів господарювання до міжнародних ринків фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башлай С. В., Букус В. В. Вдосконалення організаційно-методичних засад оцінки банком інвестиційної привабливості цінних паперів. Ефективна економіка. 2014. № 5.

2. Діденко Л. В., Чорна І. О. ОВДП як надійний фінансовий інструмент інвестування в економіку України. Економічні науки: Збірник наукових праць. Випуск 15 (57). Луцьк, 2018.

3. Клименко К. В., Іванов С. М. Співробітництво Європейського банку реконструкції та розвитку з окремими країнами європейського та азійського регіонів. Фінанси України. 2016. № 11. С. 52-78.

4. Макарова А. Ю. Категорія інвестиційна привабливість та її місцев інвестиційній теорії. URL: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/4_138356.doc.htm.

5. Малиновська І.В. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом: можливості та небезпеки. URL: http://nauka.zinet.info/6/malynovska.php

6. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. URL: http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html.

7. Офіційний сайт рейтингового агентства «Moody's». URL: http://moodys.ru/.

8. Офіційний сайт рейтингового агентства «Standard & Poor's». URL: http://www.standardandpoors.ru/.

9. Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки. Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16. № 3. С. 330-351.

10. Щеглюк М. С. Сучасні тенденції розвитку грошово-кредитної політики Європейського центрального банку. Економіст. 2016. № 11. С. 10-13.

Приходько Оксана Олександрівна,
студентка групи ФМДз-18-1,
Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ НА РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Оптимальна структура фінансового ринку є необхідною передумовою вдалого розвитку ринкової економіки та ефективної взаємодії її фінансового та реального секторів. Дослідження впливу фінансового ринку на реальний сектор економіки є досить актуальним питанням, адже існує ряд проблем, що мають місце на фінансовому ринку України і в свою чергу відображаються на роботі підприємств. Також у зв'язку з недостатнім висвітленням даної теми, більшість підприємців не використовують всі можливості взаємозв'язків з фінансовим ринком, а отже й втрачають перспективу більшого доходу або й розвитку взагалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглянуті найбільш вагомі наукові видання таких авторів: С.С. Арутюнян, М.О. Коніна, І.О. Борисюк. Також значна увага приділялась опрацюванню статистичних та аналітичних даних з сайтів Національного банку України, Державної служби статистики, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Мета статті. Виявлення впливу фінансового ринку на реальний сектор економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування та розвиток фінансового ринку України значно впливає на становлення інших секторів економіки держави. Працюючий, належним чином, страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному розвитку реального сектору економіки. Акумулюючи грошові кошти, фінансові установи виступають джерелом інвестицій в економіку країни. Функціонування ринку неможливе без роботи фінансової системи, що забезпечує його нормальне існування і розвиток. Він є важливим

каналом фінансування економіки, фундаментом фінансової системи, що надає їй стабільності, основним призначенням фінансового ринку є забезпечення підприємствам належні умови для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних ресурсів. Щодо реального сектору економіки, то його функціонування передбачає неспівпадання в потребах фінансових ресурсів та їх наявності, тобто певні підприємства можуть мати надлишок, а інші в свою чергу дефіцит необхідних ресурсів, в таких ситуаціях фінансовий ринок супроводжує потік коштів від власників до позичальників.

Основна мета функціонування та утворення фінансового ринку є акумулювання, мобілізація тимчасово вільних коштів та ефективне розміщення їх в різних сферах та галузях економіки, стан якої зумовлений наявністю переливання інвестиційних коштів. Першим етапом взаємодії реального і фінансового секторів виступає залучення коштів для створення підприємства реального сектора. Наступним етапом є виробництво товарів, йому відповідає цілий ряд потоків між секторами: фінансова оренда, короткострокове кредитування, співпраця з банками. Заключний етап – реалізація виготовленої продукції, цей процес зазвичай пов'язаний з безготівковими розрахунками, збільшуючи тим самим обіг коштів на фінансовому ринку, також можливі валютні операції. Подальший хід відтворювального процесу передбачає розподіл доходів і на цьому етапі ресурси з реального сектора можуть поступати у фінансовий через декілька каналів: виплата дивідендів, виплата відсотків за кредитом, вкладення однієї частини нерозподіленого прибутку в інвестиції, іншої в заощадження [1, с. 13].

На сьогоднішній день найактивнішими учасниками фінансового ринку України виступають страхові компанії, комерційні банки, фондові біржі, адже вони складають найбільшу частину фінансових ресурсів і мають прямий вплив на добробут населення, розвиток виробництва та інвестиційний клімат в країні [3].

За останні три роки прослідковується тенденція покращення взаємозв'язків між банками та суб'єктами господарювання, про це свідчать статистичні данні. Так обсяги наданих кредитів суб'єктам господарювання займають близько 80% від загального обсягу наданих кредитів за 2016-2018 рр. станом на перше грудня кожного року: в 2016 р. 829 774 млн грн.; у 2017 р. 848 818 млн грн.; у 2018 р. 939 037 млн грн. Обсяги коштів суб'єктів господарювання, що знаходяться на рахунках у банках також зростають станом на перше грудня: у

2016 р. 350 100 млн грн.; у 2017 р. 370 108 млн грн.; у 2018 р. 372 633 млн грн. [4]. Розглянувши основні показники діяльності банків України, можна сказати, що підприємці все більше користуються послугами банків, досить популярним є запозичення коштів за допомогою кредитів, що дає змогу розвивати та вдосконалювати виробництво не зупиняючи його процес. Також зміцнюється довіра до банківської діяльності, про що свідчить хоч і не значне, але збільшення обсягів коштів на рахунках суб'єктів господарювання.

Досить важливим сектором фінансового ринку є страховий ринок. Він не лише гарантує підвищення добробуту населення, а й забезпечує покращення економічного стану країни завдяки розміщенню грошових фондів, які сформувалися за допомогою страхових внесків. На сьогоднішній день, спектр страхових послуг розширюється та набирає популярності серед суб'єктів господарювання. За останні три роки обсяги страхових премій, що надійшли від юридичних осіб значно зросли: у 2016 р. 12 879,6 млн грн.; у 2017 р. 12 937,7 млн грн.; у 2018 р. 17 348,1 млн грн. Таким чином, темп приросту за 2017-2018 роки становить 34,1%, що є гарним показником. Отже, послуги страхових компаній стають все більш популярними не лише для фізичних, але й юридичних осіб, найпопулярнішими видами страхування для них є: майнове страхування, страхування фінансових ризиків, страхування вантажів та багажу, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ [5]. За допомогою послуг страхових компаній підприємці уникають додаткових витрат від непередбачуваних або ризикових ситуацій [2].

Фондовий ринок – це частина ринку капіталів, де здійснюються емісія, продаж і купівля цінних паперів, для аналізу використаємо аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [6]. Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку протягом 2016 – 2018 років значно зростає у 2018 році порівняно з минулими періодами: у 2016 р. 6 760,49 млн грн.; у 2017 р. 5 650,30 млн грн.; у 2018 р. 15 458,53 млн грн. Отже, тенденція до випуску облігацій підприємствами зростає з кожним роком.

Досить позитивна динаміка збільшення обсягу лізингових операцій в 2016-2018 рр. свідчить про те, що фінансовий лізинг є ефективною альтернативою банківському кредитуванню та єдиним доступним джерелом фінансування потреб українського бізнесу [7].

В європейських країнах найбільш популярною для лізингу виступає нерухомість, в Україні найбільшими споживачами лізингових послуг є сільське господарство, транспортна галузь, сфера послуг, добувна промисловість та будівництво. Цьому сприяє високий попит на комерційний та легковий транспорт, підвищення привабливості аграрного бізнесу для фінансових структур завдяки збільшенню його прибутковості, а також висока ліквідність предмету лізингу. У разі несплати платежів за договором, предмет лізингу можна легко вилучити з подальшою реалізацією на вторинному ринку [8].

Розглянувши статистичні данні, можна сказати, що найбільш впливовим учасником фінансового ринку є банківська система, адже обсяги коштів, які були запозичені суб'єктами господарювання досить великі. Взаємодія з іншими інституційними учасниками також є досить вигідною для підприємців, при цьому затратна частина на відсотки по кредитам чи лізинговим платежам, кошти вкладені в інвестиції, значною мірою відображаються на кінцевій вартості продуктів та послуг, а також на їх якості. Саме тому функціонування фінансового ринку та економічна ситуація в країні мають досить вагомий вплив на реальний сектор економіки.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що фінансовий ринок виконує дуже важливі функції в ринковій економіці. Адже він забезпечує вигідний кругообіг фінансів для базової сфери фінансової системи – суб'єктів господарювання, діяльність яких розпочинається з формування фінансових ресурсів. Загалом, призначенням фінансового ринку є забезпечення належних умов для підприємств для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних ресурсів, що в свою чергу гарантує безперебійну та більш вигідну роботу таких підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнян С.С. Фінансовий ринок: навчальний посібник / С. С. Арутюнян, Л. В. Добриніна [та інш.] / за ред. С. С. Арутюнян. – Київ : Гуляєва В.М., 2018. – 484 с. С. 13-14

2. Діденко Л.В. Аналіз сучасного стану страхового ринку України / Л.В. Діденко, А.С. Пужакова // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: Збірник наукових праць (фахове видання України). Луцький національний технічний Університет. – випуск 15 (57). – Редкол.: відп. Ред.. д.е.н., професор Вахович І.М. – Луцьк, 2018. – С. 55-60.

3. Коніна М. Сучасний стан фінансового ринку України та шляхи його вдосконалення / Коніна М., Реха К., Янковський В. // Економічний дискурс. – 2016. –Вип. 2.

4. Основних показники діяльності банків України. / Показники банківської системи //– 2018. [Електронний ресурс] //Національний банк України: [сайт]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/– Назва з екрана.

5. Підсумки діяльності страхових компаній/ Інформація про стан і розвиток страхового ринку України //– 2018. [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: [сайт]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html– Назва з екрана.

6. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України / Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку // – 2018. [Електронний ресурс] //Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: [сайт]. – Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics – Назва з екрана.

7. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nfp.gov.ua

8. Борисюк І.О. Аналіз сучасного стану ринку лізингових послуг в Україні / Борисюк І.О., Цибульська А.С. // Гроші, фінанси і кредит. – 2017.

Сафронова Альбіна Олексіївна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Шевчук Юлія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На даному етапі свого розвитку Україна має розуміти основні світові тенденції та визначитись із стратегічним напрямом організації діяльності країни. В рамках євроінтеграції для України є ряд важливих чинників, які зумовлять її розвиток. Інтеграція України до ЄС передбачає негайне реформування засобів до регулювання валютного ринку та валютного нагляду, надбання ефективних механізмів і інструментів здійснення, ігнорування яких породжує валютні кризи, послаблює національну грошову одиницю.

Під час глобалізації, коли скрізь посилюються міжнародні потоки товарів, послуг і капіталів, валютне регулювання різних держав формується з метою розробки умов для економічного розвинення суспільства. Здійснення валютного регулювання набуває фундаментального значення у практичній реалізації державного впливу на економічні процеси та розбудові дієвого ринкового механізму.

Аналітичний та комплексний підхід до аналізу правового режиму валютного нагляду в Україні є гарантією до побудови сучасного креативного погляду на питання в валютній сфері, а в подальшому до впровадження запропонованих інноваційних ідей в секторі фінансової політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням валютного регулювання та валютного нагляду у країнах з розвинутою ринковою економікою займалися такі видатні українські та зарубіжні науковці: Є. Алісов, Г. Авагян М. Артемов, О. Боришкевич, Ж. Бландіньєр, Дж. Вільямс, А. Вожжов, А. Гальчинський, М. Головнін , Дж. Стігліц, С. Сулейманова , С. Шумська, І. Фішер, М. Фрідман , Ю. Шишков, В. Гриценко, О. Дзюблюк, В. Міщенко, А. Мороз, С. Науменкова, А. Філіпенко.

Важливий внесок у розвиток теорії валютного регулювання й нагляду зробили такі сучасні дослідники: О. Береславська, А. Гальчинський, С. Михайличенко,М. Савлук, Р. Сухий, С. Лучковська, А. Іскоростенський, О. Северіна, О. Подцерковного, П. Федосов, О. Шапошников. Підкреслюючи важливість доробку українських та іноземних вчених у сфері валютної політики, проблема організації та розвитку ефективної системи валютного регулювання та нагляду залишається на сьогоднішній день недостатньо дослідженою.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних основ розвитку валютного регулювання та нагляду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Валютний ринок нашої держави, як і валютні ринки більшості країн світу, певною мірою відображає стан економіки країни. Формування та розвиток валютного ринку в Україні безпосередньо пов'язане з процесами розбудови української держави та реформуванням її економіки [2].

Валютне регулювання в Україні супроводжується багатьма проблемами, які відображаються в стрімкому знеціненні гривні, чималому застосуванні валютних обмежень, невеликому обсягу внутрішнього валютного ринку та суттєвому витоку іноземної валюти за кордони України. Невиправдане втручання, заплутаність та безпідставна бюрократизація процедури валютного регулювання. За роки незалежності в Україні складена доволі жорстка система валютного нагляду. Неефективність державного управління валютним ринком стала однією з основних проблем економіки України.

Таким чином, запровадження стрімких змін у систему валютного регулювання стало передбаченим та довгоочікуваним кроком, завдяки вимогам Європейського Союзу. З 7 лютого 2019 р. валютне регулювання та нагляд в Україні розвиваються за оновленими правилами. Вони регулюються Законом України «Про валюту і валютні операції» №2473-VIII від 21.06.2018 р. [3]. Ставши осередком валютного регулювання цей ЗУ зайняв місце розгалуженої системи нормативно-правових актів, яка зберігалась раніше. Більше не є чинними Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 р., Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» №185/94-ВР від 23.09.1994 р., а також низка інших підзаконних нормативно-правових актів щодо питань платіжної дисципліни, повернення в Україну валютних цінностей.

Зокрема, з цього часу правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ, а також відповідальність за порушення ними валютного законодавства, регулюються виключно зазначеним Законом. Нова система валютного регулювання запрацювала з введенням в дію довгоочікуваного Закону України «Про валюту і валютні операції» [3]. Метою цього Закону є забезпечення єдиної державної політики у сфері валютних операцій та вільної реалізації валютних операцій на теренах України.

Процес підвищення рівня прозорості порядку валютного регулювання має відбуватися у передбачених державою межах. Проте цілі та завдання курсової політики, заходи щодо регулювання руху капіталів, режиму функціонування валютного ринку, шляхи поповнення золотовалютних резервів і основні напрями їх використання у поточному періоді мають бути відомі населенню України. Перш за все, це значно підвищить рівень співпраці НБУ з іншими державними органами з питань валютного регулювання.

Як зазначає професор Береславська О.І., у зміст поняття «валютне регулювання» необхідно включати: нормативно-правові засоби, що утворюють систему правил регулювання поведінки суб'єктів валютних відносин; технічні засоби, що забезпечують контроль за рухом іноземної валюти всередині країни відповідно до поставлених цілей і зовнішніх умов; організаційні умови, за допомогою яких реалізується процес обміну та розподілу валюти; умови економічної зацікавленості в процесі здійснення операцій з валютними цінностями [1].

Валютне регулювання в Україні ґрунтується на принципах свободи здійснення валютних операцій; ризикоорієнтованості, прозорості, достатності та ефективності валютності; самостійності та ринковості валютного регулювання [3].

Оскільки, валютне регулювання може стимулювати або стримувати економічний розвиток у державі, воно має важливе значення в економічній політиці країни та тісно пов'язане з усією системою економічних відносин держави [5].

Згідно реформування законодавства та прийняття Закону України «Про валюту і валютні операції» здійснюється заміна терміну «валютний контроль» на «валютний нагляд», тобто систему заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства [3].

Метою валютного нагляду є встановлення відповідності здійснюваних валютних операцій згідно валютного законодавства з урахування ризик-орієнтованого підходу. Органами валютного нагляду є Національний банк України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, НБУ здійснює перехід від системи тотального валютного контролю за кожною операцією до валютного нагляду, побудованого за принципом "більше ризиків – більше уваги, менше ризиків – менше уваги" [4].

Безпосередньо потрапляють під валютний нагляд всі операції з валютними цінностями, що перевищують рівень фінансового моніторингу.

Виходячи з цього, нове регулювання передбачає низку послаблень на валютному ринку. Отже, дозволяється: вільне використання рахунків юридичних осіб за кордоном; здійснення операцій за рахунками юридичних осіб-нерезидентів у банках України; укладання валютних форвардів для хеджування експортно-імпортних та боргових операцій; онлайн-купівля іноземної валюти фізичними особами (до 150 тис. грн на день в еквіваленті); здійснення інвестицій в Україну у валютах 1 й 2 групи класифікатора; банкам продавати клієнтам державні цінні папери, номіновані в іноземній валюті, за іноземну валюту; безлімітні інвестиції банків в цінні папери інвестиційного класу; купувати і накопичувати іноземну валюту на рахунку для виплат за зовнішніми запозиченнями; внесення платежів у іноземній валюті під час страхування життя резидентами [4].

Анульовується: валютний нагляд за експортно-імпортними операціями до 150 тис. грн; індивідуальні ліцензії на валютні операції – їх замінить система е-лімітів (2 млн євро/рік для юридичних осіб, 50 тис. євро/рік для фізичних осіб); санкції у вигляді припинення зовнішньоекономічної діяльності за порушення строків розрахунків; обмеження на дострокове погашення зовнішніх зобов'язань; процедура реєстрації зовнішніх запозичень. Збільшуються: граничний строк здійснення розрахунків за експортно-імпортними контрактами до 365 днів; ліміт на перекази іноземної валюти за кордон без відкриття рахунку для фізичних осіб – з 15 до 150 тис. грн/рік; ліміт на купівлю банківських металів фізичними та юридичним особами з 3,21 тройської унції на тиждень (100 г) до еквіваленту 150 тис. грн/день. Уніфіковано переміщення валютних цінностей через кордон [4].

ЗУ «Про валюту і валютні операції» надає значну лібералізацію валютних операцій та руху капіталу. Ризиком такої лібералізації валютного законодавства є можливість використання схем відмивання коштів. Безпосередньо на наміри інвесторів у 2019-2020 рр. будуть впливати: верховенство права,вільний рух валютних цінностей, щабель корупції в країні, досвід ведення бізнесу.

Виходячи з огляду на глобалізацію фінансових ринків, політика валютного регулювання та нагляду України повинна проводитися з урахуванням валютної політики провідних держав світу та її узгодженням на міжнаціональному рівні. ЗУ «Про валюту і валютні операції» позиціонують як нормативний акт, що радикально лібералізує валютні операції в Україні.

Нова система валютного регулювання і нагляду створює умови для побудови банками нової ризик-орієнтованої системи нагляду за клієнтськими операціями, що дозволить послабити валютний нагляд і вимагати мінімум документів щодо більшості операцій пересічних громадян і реального бізнесу, які не мають ознак сумнівних операцій [4]. Розвиток валютного регулювання та валютного нагляду займає провідне місце в економічній політиці держави та є довгоочікуваним напрямом реформ,що реалізуються.

Висновки. Дослідивши сутність валютного регулювання й нагляду з'ясували, що розвиток валютного нагляду та валютного регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави та є довгоочікуваним напрямом реформ, які поступово реалізуються. При цьому, розвиток валютного регулювання і нагляду шляхом лібералізації є важливою ланкою покращення інвестиційного клімату та полегшення ведення бізнесу в Україні, що призведе до «безвізу для капіталу» та в подальшому до стійкого економічного зростання держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береславська О. І. Валютна політика України: теорія та практика: монографія / О. І. Береславська: Держ. податк. адмін. України [та ін.]. - Ірпінь : Нац. ун-т ДФС України, 2018. - 330 с.

2. Валютний ризик. Поняття валютного ризику та його види [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. URL: http://pidruchniki.com/1754090659748/finansi/valyutniy_rizik

3. Закон України «Про валюту і валютні операції» [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19

4. Національний банк затвердив нову систему валютного регулювання та оприлюдненив дорожню карту валютної лібералізації [Електронний ресурс].URL: https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-sistemu-valyutnogo-regulyuvannya-ta-oprilyudniv-dorojnyu-kartu-valyutnoyi-liberalizatsiyi

5. Сулейманова С.Р. Про деякі аспекти валютного регулювання // Актуальні проблеми держави і права [Електронний ресурс]. URL: http://apdp.in.ua/v70/34.pdf

Сєчина Катерина Павлівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Страхова діяльність є однією з галузей фінансово-господарської діяльності, з найбільш швидким темпом розвитку. Страхові компанії наразі провадять діяльність, яка виступає найважливішим стабілізатором процесу суспільного відтворення в умовах ринкової економіки. В сучасних умовах високих політичних, економічних, техногенних та соціальних ризиків, від яких залежить примноження і збереження суспільного багатства, існує потреба в ефективній і масштабній системі страхових фондів, які передбачають подальшу компенсацію заздалегідь непередбачуваного матеріального збитку. За таких умов, з економічної точки зору, страхування виконує гарантійну та контрольну функції, окрім цього, страхові фонди страхових компаній виступають істотним джерелом інвестицій у вітчизняну економіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Практичні і теоретичні засади функціонування страхового ринку висвітлені у роботах таких вітчизняних вчених: О. Козьменко, М. Кужелєва, В. Бігдаша, О. Залєтова, С. Осадця, М. Александрової , В. Базилевича,

О. Гаманкової, Р. Пікус, Ю. Дьячкової, М. Мниха, О. Новікова, О. Сафонової. Особливості розвитку страхового ринку досліджували також зарубіжні вчені, а саме: Д. Бланд, Л. Орланюк-Малицька, Д. Хемптон, В. Шахов та інші. Разом з тим, на теперішній час, багато питань, пов'язаних з аналізом діяльності страхових компаній на страховому ринку в Україні в сучасних економічних та політичних умовах, є недостатньо дослідженими.

Метою дослідження є дослідження сучасного стану діяльності страхових компаній на страховому ринку України.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок виступає частиною фінансового ринку та займає другу позицію за рівнем капіталізації, поряд із усталеними зв'язками з іншими учасниками фінансового ринку має власний напрям діяльності, пріоритети та тенденції розвитку. Специфіка діяльності страховиків регулюється законодавчими та нормативно-правовими документами регуляторів ринку, у яких значна увага приділяється захисту інтересів страхувальників та забезпеченню належного рівня надійності та платоспроможності страховиків [5].

Станом на 30.06.2019 року загальна кількість страхових компаній склала 249, з них СК «non-life» – 223 компанії, СК «life» – 26 компаній. Число страхових компаній має тенденцію до зменшення, так станом на 30.06.2019 року в порівнянні з аналогічною датою 2018 року, кількість компаній зменшилася на 42 страхові компанії (або на 14,4%) [2].

Таблиця 1

Кількість страхових компаній у 2017-2019 рр. [2]

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Станом на 30.06.2018	Станом на 30.06.2019
Загальна кількість	294	281	291	249
в т.ч. СК "non-Life"	261	251	260	223
в т.ч. СК "Life"	33	30	31	26

Діяльність страхового ринку у 2018 році заклала сприятливі передумови для розвитку страхової діяльності у 2019 році: страховики змогли збільшити кількість клієнтів і зібраних страхових премій, а гучних банкрутств не було.

Страховий ринок за підсумками 2019 року показав зростання. За результатами звіту Нацкомфінпослуг, компанії в 2018 році збільшили фонд валових страхових премій у порівнянні з I півріччям 2018 року на 3 865,8 млн. грн. (16,5%); на 3 373,8 млн. грн. (20,1%) зріс обсяг чистих страхових премій (Рис. 1).

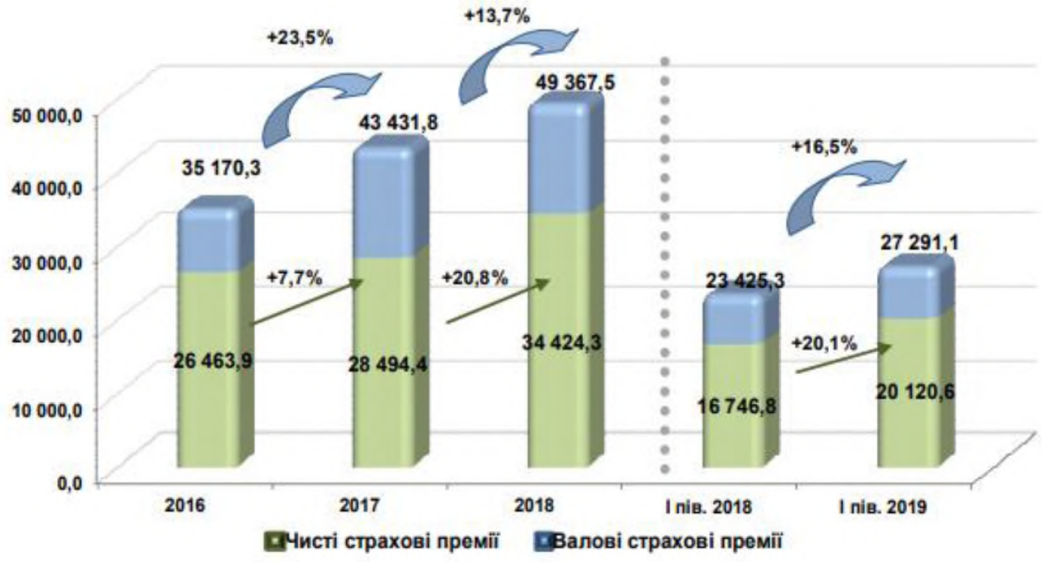

Рис. 1. Обсяги страхових премій зібраних страховиками України у 2016-2019 рр. [2]

Зростання валових страхових премій спостерігалося майже по всім видам страхування, а саме: медичне страхування відзначилося збільшенням валових страхових платежів на 711,3 млн. грн. (42,5%); валові страхові платежі по автострахуванню (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») зросли на 1 259,6 млн. грн. (21,1%); обсяги валових страхових платежів по страхуванню майна збільшилися на 164,0 млн. грн. (63,8%); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ характеризувалося збільшенням валових страхових платежів на 662,1 млн. грн. (31,2%); страхування від нещасних випадків призвело до зростання валових страхових платежів на 109,1 млн. грн. (13,1%) [2].

Нацкомфінпослуг відзначає, що з 223 ризикових страхових компаній понад 100 проявляють мінімальну активність, а деякі компанії взагалі не мають жодного клієнта. З цієї причини Нацкомфінпослуг в 2019 році щільно займається сегментом компаній-привидів, яких змушує повноцінно займатися страховим бізнесом, або припинити страхову діяльність. Є компанії, які де-факто є неплатоспроможними, є такі, які мають проблеми з платоспроможністю і є гравці, які не втрачали

платоспроможність навіть у найскладніші часи – в 2014-2015 роки (в основному це – компанії з іноземним акціонерним капіталом) [3].

У першому кварталі 2019 року ринок покинули 19 дрібних, нікому не відомих компаній. Переважно вони всі були неплатоспроможні, або ж просто припинили свою діяльність. Щоб поліпшити стійкість страхових компаній, ще в 2018 році Нацкомфінпослуг прийняла розпорядження з посиленими вимогами до якості активів страхових компаній. Розпорядженням Нацкомфінпослуг були встановлені нові, більш жорсткі нормативні вимоги до якості капіталу страхових, їх платоспроможності і покриттю страхових резервів. Ці вимоги розроблені з урахуванням кращих світових практик, зокрема, принципів ведення страхової діяльності Міжнародної асоціації органів страхового нагляду, директив ЄС. Тепер всі компанії повинні підтвердити якість своїх активів. Страховикам необхідно забезпечити покриття регулятивного капіталу якісним активами в три етапи. Зараз це – мінімум 60% регулятивного капіталу, а з наступного року показник виросте до 100%. Для кожного етапу вводиться норматив щодо фінансових показників страхової компанії (капітал, ліквідність, платоспроможність і т. д.). Для виконання цього нормативу страхові компанії зобов'язані провести зовнішній фінансовий аудит і надати дані регулятору [5].

За останні півроку в Нацкомфінпослуг зареєстрували 2124 звернення від фізичних та юридичних осіб з питань страхової діяльності, з яких скарги на дії страховиків становить 1881 заява [2].

Проблеми, з якими зверталися громадяни до Нацкомфінпослуг полягали здебільшого в питаннях дотримання законодавства в сфері страхових послуг: несвоєчасні терміни виплати страхових відшкодувань або зменшення їх суми; відмова виплачувати пеню за несвоєчасну виплату страхового відшкодування; безпідставна відмова страховика у відшкодуванні понесених збитків; невизнання страхувальником розміру відшкодування витрат, пов'язаних з пошкодженням транспортного засобу [1].

Узагальнюючи вищевикладене можна резюмувати, що основними негативними факторами впливу на діяльність страхових компаній та розвиток страхового ринку України в цілому є:

– нестабільна економічна та політична ситуації в країні;

– недостатньо розвинене нормативно-правове регулювання страхового сегменту ринку та інформаційна усвідомленість населення про необхідність та доцільність наявності страхового захисту;

– невпевненість населення в стійкості та гарантованості страховиків через низький рівень поінформованості щодо специфіки діяльності страхових компаній;

– зменшення попиту на страхові послуги у зв'язку з недостатньою платоспроможністю населення в цьому сегменті економіки [6, С.625].

Для пом'якшення впливу зазначених факторів перш за все необхідно:

– удосконалити законодавчу та нормативно-праву базу, що регулює діяльність учасників страхового ринку для його подальшого ефективного розвитку;

– забезпечити сприятливі умови для поглиблення інфраструктури страхового ринку;

– створення клімату для розвитку страхового посередництва;

– забезпечити страховий ринок висококваліфікованими кадрами;

– відновити довіру та поінформованість населення про діяльність страховиків та переваги наявності страхового захисту [7, С. 152].

Висновки. Отже, на нашу думку, одним з найважливіших рішень для поліпшення умов діяльності страховиків на українському страховому ринку є запровадження єдиної законодавчої системи, яка упорядкує той розгалужений набір законодавчих актів різного регуляторного рівня, різної юридичної сили, різних сфер застосування, якими представлено страхове законодавство сьогодні. Систематизація нормативних актів у єдину впорядковану систему є важливим кроком змістовного розвитку законодавства України у сфері страхування. Метою запровадження такого документу має стати приведення сучасного законодавства у сфері страхування до норм міжнародних правових стандартів, які діють на світовому страховому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюхов Є.С. Основні причини подання претензій, скарг та позовів з боку страхувальників. URL: https://uba.ua/documents/text/Evgen_Artiukhov.pdf

2. Підсумки діяльності страхових компаній за І півріччя 2019 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_I_piv_%202019.pdf

3. Рейтинг страховых компаний-2019. URL: http://dengi.ua/archive/articles/308727-Rejting-strahovyh-kompanij-2019 .

4. Романовська Ю.А., Демченко О.П. Фінансові показники як підґрунтя конкурентоспроможності страховика на прикладі СК «Провідна». Економіка та суспільство. 2017. Випуск 12. С. 630-635.

5. Жаворонок А.В., Павлій М.В. Результативність та ефективність діяльності страхових компаній: проблеми та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2018. Випуск 19. С. 1010-1015.

6. Гринчишин Я.М., Прокопюк А.В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Молодий вчений. 2017. №3(43). С.622-626

7. Кострач Л. М., РудьЛ. О. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2015. №2. С. 135-153

8. Кужелєв М.О., Житар М.О. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища. Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету». 2016. № 29/1. С. 287-294.

Холод Тетяна Ярославівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Гуменний Анатолій Анатолійович,
к.е.н., доцент

СТРАХОВІ ПРОДУКТИ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ: НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРАХУВАННІ

Постановки проблеми. Великий вплив на страхування та на фінансову сферу загалом здійснює процес глобального оцифрування інформації. Внаслідок цього появляються нові ризики, які пов'язані із використанням електронної комерції, дистанційного банківського обслуговування тощо.

Діяльність надавачів страхових послуг в умовах високої конкуренції на страховому ринку орієнтується на підвищення якості обслуговування, доступність та спрощення складних фінансових шляхів,

водночас які вимагають розробку та формування нових технологій у сферу страхового обслуговування.

Ознайомившись із вищесказаним потрібно реорганізовувати традиційну бізнес-схему страховика в інноваційну. Це передбачає створення нового страхового продукту (страхового покриття), розширення сфер надання страхових послуг. Також потрібно буде: покращити процедури супроводження страхового договору; поліпшити якість та формування нових споживчих характеристик страхових послуг; використати інноваційні маркетингові технології та моделі; скоротити терміни і ціни страхових послуг тощо. Дані завдання та проблеми можна реалізувати через використання страхових інновацій та діджиталізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні дослідження провідних учених ведуться щодо визначення сутності нових технологій, можливостей їх використання як інноваційних технологій бізнес-процесу в галузях економіки країни та, водночас, страхування. Дослідженням даних питань присвячені праці таких вчених, як О. В. Мельниченко, В. В. Корнєєв, Г. М. Тарасюк, але питання залишається дискусійним та невирішеним.

Метою статті є розкриття економічної суті нових технологій, можливих шляхів та напрямів їх застосування у страховій сфері, ідентифікація ризиків у новітній страховій діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку страхова галузь змінюється, пристосовується до сучасних викликів та залучає до роботи новітні технології. Зараз стрімко розвиваються сучасні технології та традиційне страхування, але на їхньому стику впроваджується нова сфера – «insuretech» (нові технології в страхуванні).

«Insuretech» – нововведений технологічний напрямок, який сконцентрований на розробці ІТ-рішень у сфері страхування. Це може існувати як інструменти для роботи страхових фахівців, так як і сервіси для споживачів. Щоб бути конкурентоспроможними на ринку, страхові компанії повинні інвестувати кошти у власні розробки, або використовувати готові можливі рішення ІТ-компаній. Ще одним перспективним напрямом є підтримка нових стартапів, які розробляють відповідні технології [7].

Фахівці провели низку досліджень та знайшли найбільш популярні технологічні рішення, які вже використовуються в новій сфері, тобто insuretech-проектах (рис.1).

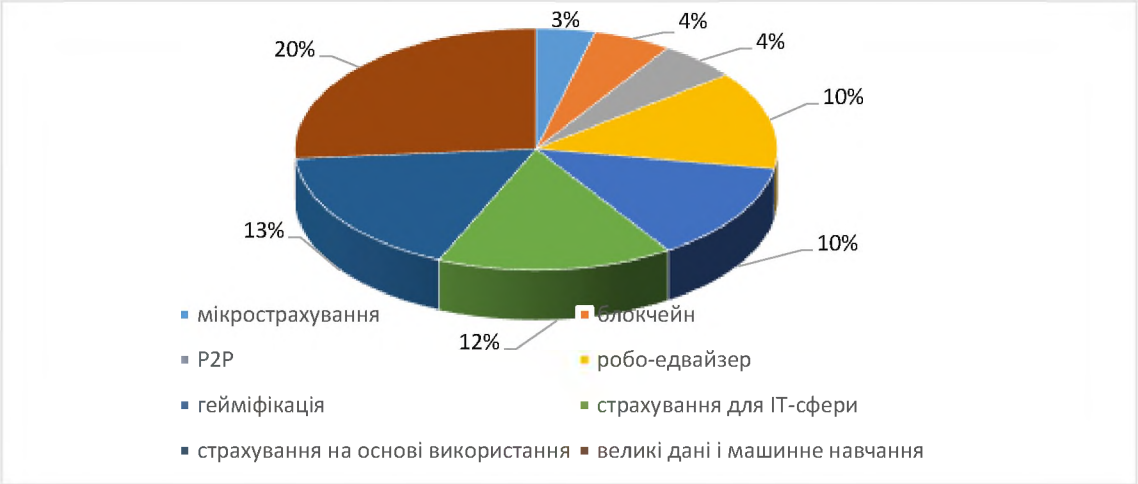

Рис. 1. Топ технологічних рішень для нової сфери страхування

Джерело: складено автором на основі [3].

Мікрострахування є одним із елементів системи страхового захисту населення. До особливостей мікрострахування відносять формування дешевих каналів збуту страхових продуктів та використання нових страхових технологій. Його продукти більш орієнтовані на малозабезпечені верстви населення. Беручи до уваги світовий досвід, страхові компанії активно займаються просуванням мікрострахових продуктів, вони мають бути зрозумілими для споживачів, мати мінімальне навантаження в структурі тарифу-брутто, високий попит, а також відкриту та прозору процедуру страхових виплат, застосувати франшизи, забезпечити масове залучення страхувальників і т.д.

Таким чином, мікрострахування призначене для малозабезпечених громадян. В Україні цей вид страхування буде застосовуватись у сфері сільськогосподарського страхування, враховуючи законодавство про державну підтримку сільського господарства, у сфері створення товариств взаємного страхування та використання певних принципів державно-приватного партнерства. Щоб відокремити мікрострахування та традиційне страхування необхідно встановити верхню межу страхової премії на рівні 10 відсотків місячного прожиткового мінімуму [1].

У жовтні 2016 року п’ять компаній-представників страхової сфери запустили The Blockchain Insurance Industry Initiative B3i. На теперішній час блокчейн складається з 15 членів усього світу. Суть полягає в тому, що учасники спільно досліджують здатність нової

технології блокчейн підвищити ефективність обміну даними між перестрахувальниками та страховиками [8].

Сам термін «blockchain» складається з двох слів «block» - блоки, «chain» - ланцюжок, тобто ланцюжок блоків в якому існує строга послідовність. Так звані «блоки» - це інформація про угоди, контракти та транзакції всередині системи. Вся інформація в блокчейні накопичується та формує базу даних, яка постійно добавляється. З даної бази неможливо нічого видалити або замінити сам блок, також може бути зарписана безкінечна кількість транзакцій. Передбачається, що блокчейн і смартконтракти зможуть підвищити ефективність страхового сеутора до 30 відсотків [4].

Отже, згідно з прогнозами експертів існує три способи використання технології для покращення якості та розвитку страхового бізнесу (рис.2).

Рис.2. Переваги блокчейну для страхового бізнесу
Джерело: складено автором на основі [8].

В розвинених країнах зараз популярні ті страхові компанії, які працюють за принципом P2P (від людини до людини). Принцип полягає в наступному: користувачі об'єднуються в різні групи за ознаками, тим самим формують фонд з внесків. Частина внесків покриває страхові випадки, які настали, інша частина внесків йде на безпосереднє утримання фонду, а левова частка – на перестрахування великих ризиків у традиційних страховиків. Щоб даний принцип був ефективним та успішним, потрібно зацікавити страхувальників та вирішити проблему «морального ризику», тобто наприкінці року невикористану частину коштів, які призначалися для можливих виплат, обіцяють повернути клієнтам (у інших страхових компаніях ці кошти залишаються в якості прибутку). Таким чином, чим менше заявлених страхових випадків, тим більше коштів повернеться в кінці року. Теоретично клієнти можуть заощадити 50-80% вартості страхового полісу [2].

Найвідомішим прикладом страхування P2P (peer-to-peer) є ізраїльсько-американський «Lemonade». Даний сервіс працює за принципом переплати, тобто страхові виплати формуються з внесків самих користувачів. Також використовується машинне навчання, завдяки цьому операції проходять швидко. На сайті страхової компанії можна спостерігати, що клієнту достатньо 90 секунд, щоб оформити страховку та 3 хвилини, щоб отримати оплату. Люди зазвичай страхують дорогі речі, але сучасні технології спрямовані на захист документів, гаджетів та навіть ключів. Через декілька років така страхова послуга стане звичним явищем [3].

Машинне навчання, штучний інтелект та аналіз великих даних – найкращі способи поліпшити надання страхових послуг. Робоедвайзер – це програма на основі машинного навчання (machine learning) буде виконувати наступні завдання: підбір рішень, оформлення документів, консультування клієнтів. В Україні такий автоматичний підбір страхового полісу надає команда проекту «Цмвілкін». Тобто об'єтом страхування може стати не тільки майно, а й дані. Це є однією з особливостей зміни страхової сфери, тому що користувачам (клієнтам-страхувальникам) потрібно буде активно захищати свої інтереси через зростання кіберзлочинів [3].

Гейміфікація представляє собою використання ігрової практики та механізмів у неігровому контексті, тобто дозволяє залучати користувачів до вирішення проблем.

Наприклад, у сфері страхування життя для постійного моніторингу клієнтів страховими компаніями може допомогти саме гейміфікація, вона допоможе мотивувати страхувальників до здорового способу життя. Спеціальні програми та додатки, в яких страхові клієнти будуть заробляти зірки (або бали) дозволяють поліпшити їм страховий рейтинг та здоровий спосіб життя. За допомогою синхронізації з різними соціальними мережами, буде надаватись додаткова інформація страховикам для подальшого аналізу [5].

Отже, страховики життя та й інших видів страхування в майбутньому будуть не тільки впливати на поведінку та спосіб життя страхувальників, а також пропонувати нові розумні страхові продукти.

Розвиток цифрової мережі має певні кіберзагрози. Сучасна техніка часто має недосконалу чи слабку систему захисту. Але ІТ-технології розвивають страхову сферу, чим і знижують ризики. Наприклад, датчики диму в квартирі чи будинку дозволяють вчасно

помітити пожежу і уникнути її, поки вона не завдала збитків, виплати також за страховкою будуть нижчі. Саме це вигідно страховим компаніям, тому що вони зможуть знизити вартість послуг для клієнтів (які у свою чергу встановили датчики задимлення, затоплення і руху) [6].

Одним із нових видів страхування є кібер-страхування. Воно є новим не тільки для України, а й для всього світу. Подібне страхування пропонують всього 60 страхових компаній у різних країнах світу загалом. З кожним роком зростають загрози з боку хакерів, тому це є стимулом для розвитку цього напрямку. Якщо оцінювати ситуацію, то обсяги кібер-страхування на початок 2021 року становитимуть 8-9 млрд. дол. США проти 4-4,5 млрд. дол. США у 2018 році. Згідно дослідження страховика «Allianz», ринок кібер-страхування зростає на 25-50 відсотків щороку. 90 відсотків кібер-страхування знаходяться в Сполучених Штатах Америки.

Отже, договори страхування кібер-ризиків забезпечує захист від загроз, внаслідок яких може виникнути витік даних, від виходу з ладу різного обладнання і збитків, які через дані події несе клієнт (страхувальник). Страхові компанії на даний час тільки долучають до своєї практики кібер-страхування, певних стандартизованих страхових продуктів поки не існує. В Україні такі договори є зовсім поодинокими.

Таким чином договір кібер-страхування – є комплексним продуктом, що включає в себе страхування майна, фінансових ризиків та відповідальності. Основним страховим випадком якого є збитки, які виникли внаслідок порушення роботи комп'ютерної мережі (системи безпеки) страхувальника через вторгнення третіх осіб [6].

Збитки від кібер-ризиків поділяють на три групи:

- збитки самого страхувальника;
- збитки від претензій третіх осіб;
- витрати на кризовий менеджмент.

Безпосередньо до збитків самого страхувальника відносять витрати на відновлення пошкодженої речі (придбання нового комп'ютерного обладнання), втрати через переривання діяльності та усунення недоліків у системі кібер-безпеки страхувальника, які стали однією з причин виникнення даної ситуації.

У наступному випадку – збитки від претензій третіх осіб – покривається відповідальність саме матеріального збитку (в його межах), порушення прав інтелектуальної власності, моральної шкоди та інше.

У третьому випадку – витрати на кризовий менеджмент – страховик відшкодовує витрати на залучення найкращих експертів з IT-безпеки, юристів, консультантів для мінімізації та усунення втрат після кібернетичної атаки чи загрози [6].

Висновки. Отже, використання нових технологій у сфері організації обслуговування страхувальників надасть можливість страховикам досягти позитивних фінансових результатів завдяки скороченню витрат, перш за все ліквідаційних та інкасаційних, що в свою чергу підвищить ефективність діяльності страхової компанії в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М., Довгалюк В.В. Економічний зміст та роль мікрострахування як елемента соціального захисту. Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2019. Вип. 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=7235 (дата звернення: 12.09.2019).

2. За найефективніше впровадження IT-проектів у сфері страхування. URL: https://business.ua/business/3319-strakhovik-onlajn (дата звернення: 12.09.2019).

3. Ідея для стартапу: які страхові продукти потрібні цифровому світу. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/23/635279/?fbclid=IwAR37pK_MBkIBQvoeI8W-v_JN-4sTXr8_3C-ICNVdaLUdz35afaGHBEmE2wc (дата звернення: 12.09.2019).

4. Мельниченко О.В., Гартінгер Р.О. Роль технології блокчейн у розвитку бухгалтерського обліку та аудиту. European cooperation. 2016. Вип.7(14). С. 9-19.

5. Нові технологій в страхуванні життя. URL: https://insuranceukraine.online/statti/novi-tehnologiyi-v-strahuvanni-zhyttya/?fbclid=IwAR2y2LvE_lNzkouKerRChgAivM9VokfyEMRH-ZnbLWTN6gfq5dRXQ0V1CXY (дата звернення: 12.09.2019).

6. Пігулка від хакерів: як бізнес захищає себе від кібератак. URL: https://mind.ua/publications/20192978-pigulka-vid-hakeriv-yak-biznes-zahishchae-sebe-vid-kiberatak (дата звернення: 12.09.2019).

7. Страхування 2020: Інновації поза старими моделями. URL: http:// www935.ibm.com/services/us/gbs/thoughtleadership/.

8. Технологія Blockchain та страхування. URL: https://www.insa.com.ua/uk/blog/tehnologiya-blockchain-i strahovanie/?fbclid=IwAR1ensvo0Gzc9mHUopIpk9uYVtqq9Zptsz0l_JN7T-9CvAt02DO8WkL37ME (дата звернення: 12.09.2019).

Цимбалюк Світлана Сергіївна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

В роботі розглянуто систему державного управління соціальним страхуванням України, а також зарубіжний досвід у цій сфері. Проведено оцінку соціального захисту населення України. Охарактеризовано сучасний стан та перспективи розвитку соціального страхування в Україні.

***Ключові слова**: страхування, соціальне страхування, розвиток соціального страхування в Україні, державне управління, Фонд соціального страхування України, страхові компанії.*

В Україні на теперішній час соціальне страхування відіграє не малу роль у процесі економічного розвитку держави та її зростання. Адже соціальне страхування зміцнює добробут населення, створює умови для прогресу в соціальній сфері. А тому, поступово стає ще більш вагомим для держави.

Невтішні процеси в економіці України, за останній час, зумовили чимале погіршення рівня життя громадян. Через це одним із напрямків щодо надійного соціального захисту українського населення є вирішення питань соціального страхування. В такому становищі потрібно якнайскоріше спрямувати дії державного управління на підвищення ролі системи соціального страхування українців. На жаль, система яка існує на сьогодні – не відповідає всім вимогам соціально-орієнтовної економіки. Саме тому вимагає удосконалення та пристосування до існуючих економічних умов на підґрунті обґрунтованих рекомендацій науковців.

Питання соціального страхування досліджували такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: А. Вагнера, А.А. Шеврикуко, А.Г. Борщ, В.К. Рудика, І.Є. Януль, І.М. Вигівська, І.М. Серватинська, Л.Д. Тулуша, М.І. Скрипник, Н.М. Внукової, О. Філіпса, О. фон Бісмарка,

О.Є. Губар, О.О. Берданової, О.О. Григоревська, П.Т. Саблука, С.І. Юрія, Т.М. Федотової, Ю.О. Лупенка, та інші.

Актуальність дослідження полягає у необхідності оцінки сучасного стану соціального страхування, яке потрібне для того, щоб визначити проблемні питання, а також перспективи розвитку в даній сфері.

Метою статті є узагальнення теорії та практики функціонування соціального страхування в Україні, оцінка соціального захисту населення, його перспектив в подальшому. Окреслення напрямів розвитку соціального страхування України в сучасних фінансових відносинах.

Об'єктом дослідження є економічні відносини реалізації процесу здійснення соціального страхування.

На даний час в Україні існує п'ять видів загальнообов'язкового державного соціального страхування: пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та медичне страхування.

Державне регулювання є важливою частиною управління соціальним страхуванням. Воно реалізує єдину політику держави, гарантує дотримання усіма суб'єктами вимог соціального страхування, а також забезпечує реалізацію прав громадян у соціальній сфері та пристосовує вітчизняну систему соціального страхування до стандартів зарубіжного досвіду [1, с 76].

В Україні таким державним регулятором загальнообов'язкового соціального страхування є Фонд соціального страхування України, що не є комерційною організацією та діє на підставі статуту, що затверджується його правлінням. Даний фонд регулює та контролює загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку,медичним страхуванням, а також у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Він збирає страхові внески, контролює потік коштів та гарантує виплати за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [2].

У більшості країн, розвиток систем соціального страхування здійснювався під впливом Міжнародної організації праці (МОП), яка прийняла групу фундаментальних конвенцій та рекомендацій. Надалі вони послужили створенню систем соціального захисту населення у провідних європейських країнах. Соціальне страхування європейських країн, поєднало в собі соціальне страхування й соціальне забезпечення всіх груп суб'єктів господарювання.

Хоч і МОП визначила основні ланки системи соціального страхування, проте у кожної держави вона різна. Адже залежить від економічних особливостей, ситуації з демографією, а також фінансових можливостей в країні.

Найбільш вдалою, на мій погляд, є класифікація систем соціального страхування Г. Эспінг-Андерсена, де вчений виділив три основні моделі соціальних держав: ліберальну, консервативну та соціал-демократичну.

Соціал-демократична модель являю собою систему соціального страхування, в якій головну роль відіграє держава, де її головним завданням є вирівнювання доходів, а також високий рівень оподаткування.

В ліберальній моделі переважає приватна власність, розвинені системи страхування забезпечують підтримку населення та втручання держави тут мінімальне.

Консервативна модель полягає у значно сильніших позиціях держави, що реалізує бюджетні відрахування, які складаються зі страхових внесків працівників, а також роботодавців. В цій моделі держава контролює процес перерозподілу цих відрахувань. На мою думку, із перелічених моделей, українська система соціального страхування найбільш схожа на консервативну модель.

На сьогодні, ситуація у сфері соціального захисту громадян України порівняно з провідними та європейськими країнами бажає кращого. Хоча є певні позитивні тенденції. Наприклад, затверджений бюджет Фонду соціального страхування України в 2019 році (23 492,569 грн) виріс на 1 269,177 грн порівняно із затвердженим бюджетом 2018 року, що становив 22 223,392 грн видатків із Фонду[3].

Якщо взяти підсумки з січня по серпень цього року, то кількість страхових нещасних випадків зменшилась з 3161 у тому ж періоді 2018 до 2893 у 2019 році, тобто на 8,5%. Проте, кількість смертей на виробництві збільшилась на 4,6%. Також за період січень-серпень 2019 Фонд виділив на ці цілі майже 5,5 млрд гривень, це на 502 млн більше у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року [4].

Протягом першого півріччя 2019 року Фонд соціального страхування фінансував щомісячні страхові виплати для 196 тис. потерпілих працівників на виробництві та 10 тис. членів їх сімей. Загальні видатки становили за цим напрямом 4,1 млрд гривень, це на 11,3% більше, ніж аналогічний період минулого року [5].

А що стосується пенсійного забезпечення, то за даними Пенсійного фонду середній розмір місячної пенсії станом на 1 липня 2019 року склав 3 005,96 грн, це на 360,30 грн більше, у порівнянні з 1 січня 2019 року, що становило 2 645,66 грн [6].

Проаналізувавши вищевказані дані, можна зауважити про збільшення державних видатків на соціальний захист населення, що позитивно впливає на рівень добробуту громадян. Однією із основних проблем соціального страхування є недостатня кількість коштів Пенсійного Фонду для виплати пенсій. Адже українська солідарна система не в змозі вирішити демографічні проблеми, а також проблеми Пенсійного фонду. Таким чином з'явилась гостра необхідність у реформуванні даної сфери. У 2017 році відбулося підвищення мінімального страхового стажу для виходу на пенсію з 15 до 25 років. У проекті державного бюджету на 2020 рік мінімальна зарплата планується на рівні 4723 гривень. Це також сприяє підвищенні пенсії. Також у 2019 році було створено вебпортал електронних послуг Фонду, що значно полегшить громадянам життя й дозволить населенню звертатися за призначенням пенсії не виходячи з дому [7]. Також у 2019 році у сфері Загальнообов'язкового державного соціального страхування було здійснено ряд позитивних змін: збільшено мінімальний розмір допомоги по безробіттю; підвищено страхові виплати для потерпілих на виробництві та членам їх сімей та впроваджений порядок надання страхових виплат, а також послуг переміщеним особам [8].

На даний час в Україні ще не реалізована ефективна система соціального страхування, вона низький рівень страхового захисту та перебуває у стані реформування. Проте є значні позитивні кроки до її вдосконалення.

На мою думку, аби підвищити рівень добробуту населення потрібно звернути увагу на важливі напрями розвитку системи соціального страхування в Україні: врахувати та застосовувати досвід зарубіжних розвинутих країн; здійснити ряд заходів, які будуть спрямовані на збалансування надходжень обов'язкових платежів, а також видатків на соціальні виплати; вагомий чинник зростання обсягів надходжень страхових внесків це боротьба з тінізацією економіки; необхідно побудувати і впровадити політику щодо переваг добровільних форм особистого страхування; встановити державні витрати на соціальне страхування, не нижче зазначених мінімальних міжнародних стандартів; забезпечити прозорість процесу розрахунку соціальних

виплат та пенсій, їх перерахунку, це дозволить підвищити довіру населення.

Таким чином, оцінивши сучасний стан соціального страхування України, можна висвітлити наступні висновки: українська система соціального страхування перебуває у стані реформування та потребує подальшого вдосконалення. На сьогодні, вже впроваджуються певні зміни та здійснюються конкретні позитивні кроки в державному управлінні соціальним страхуванням. Важливим напрямом економічного розвитку й високого рівня добробуту населення є запозичення досвіду зарубіжних країн та міжнародних стандартів в системі соціального страхування України. Державне управління повинно забезпечити прозорість виплат та збільшити видатки на соціальний захист населення разом із боротьбою проти тіньової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управління фондами соціального страхування в Україні. // Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2016. – №10. – С. 75–80.

2. Закон України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 1999 № 46-47. Остання редакція від 11.10.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#n115

3. Постанова про затвердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2018 рік від 14 лютого 2018 р. № 70. Остання редакція від 04.12.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2018-%D0%BF

4. Кількість страхових нещасних випадків на виробництві зменшилась // Фонд соціального страхування України. – 2019. URL: http://www.fssu.gov.ua/fse/control/kievobl/uk/publish/article/108043;jsessionid=4D7D586B406CA238D705BBD1A555359C.

5. Щомісячні виплати від Фонду зросли на 11,3% за підсумками півріччя // Фонд соціального страхування України. – 2019. URL: http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/965282;jsessionid=A0318301D70CB536AE51C17C32FCF2D2.

6. Пенсійний фонд підбив підсумки своєї роботи за перше півріччя 2019 року // Федерація професійних спілок України. – 2019. URL: http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/16096-pensijnij-fond-pidviv-pidsumki-svoeji-roboti-za-pershe-pivrichchya-2019-roku/

7. Веб-портал електронних послуг Пенсійного Фонду України // Федерація професійних спілок України. – 2019. URL: http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/16159-aktualno-pensiya-v-odin-dotik

8. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2019 році // Федерація професійних спілок України. – 2019. URL: http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i

Шиманська Надія Олександрівна,
студентка групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Для кожної країни, важливим показником є на скільки ефективно функціонує страхова діяльність. Якщо страховий ринок в країні розвивається стабільно, це може свідчити про значний розвиток економіки країни в цілому, який дозволяє населенню почувати себе стабільно та впевнено. Для успішної роботи страхового ринку існує ряд перешкод: економічна нестабільність, нерозвиненість національної інфраструктури, українські страхові на даний період не є достатньо розвинутими. Існує велика кількість невикористаних резервів страхового ринку, це можливо здійснити за рахунок розвитку економічної ситуації в країні.

Останні дослідження показують, що зменшується кількість страхових компаній, але збільшилася кількість активів, які можуть бути представлені, як кошти які знаходяться в резервах страховик, разом з тим відбувається скорочення страхових премій. Розмір страхових платежів на душу населення в Україні , менше в 20 разів ніж в Словенії, в 11 разів ніж в Чехії. Основним завданням є те, що країна повинна зробити інвестиційно привабливою сферу страхування та створити ефективні фінансові механізми регулювання страхової діяльності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідження страхового ринку зробили: Баранова В.Г., Ручкіна В.М., Шахов В.В. та інші. Вони чітко описують принципи здійснення страхової діяльності, але разом з тим мало дослідженими залишаються фінансові механізми регулювання страхової діяльності в Україні.

Метою статті є дослідження фінансових механізмів регулювання страхової діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансові механізми, які в свою чергу зроблять поштовх для зміцнення даної сфери. Страхова діяльність повинна задовольняти суспільні потреби щодо захисту майнових інтересів страхувальників, виконує важливі функції в суспільстві, а відтак потребує не лише визначення поняття страхової діяльності, а його законодавчого закріплення.

В українській науці використовують такі поняття як «страховий ринок», «страхова система», «страхова сфера» та «страхова діяльність», водночас найбільш дослідженим є поняття «страховий ринок» та «страхова діяльність». Потрібно розтлумачити дані поняття детальніше, для чіткого їх розуміння.

В Україні поняття «страховий ринок» використовують у науці і на практиці дуже часто, однак існують різні його трактування О.М. Сукач та Л.А. Сарана визначають, що «страховий ринок є певною сферою яка пов'язана на пряму з грошима, у якій об'єктом купівлі-продажу є страхові послуги» [7, с. 110].

Тлумачення поняття «страхова діяльність» різними вченими наведемо в таблиці 1.

Фінансовий механізм здійснення страхової діяльності дозволяє страховикові управляти фінансами через фінансові важелі з використанням фінансових методів для досягнення найбільшого ефекту від формування, розподілу і використання фінансових ресурсів.

Фінансове забезпечення може здійснитися на основі певної системи, і може здійснитися у трьох формах: зовнішнє фінансування, кредитування та самофінансування. Фінансовий механізм а саме його стабільність, його можна визначити звернувши увагу на гарантію, яка дається суб'єкту, щоб досягнути співвідношення між фінансовими формами забезпечення.

Фінансове регулювання – це метод який дає змогу здійснювати управління процесами, економічними і соціальними при використанні

кошів. На підприємствах фінансове регулювання полягає у розподілі відносин у суспільстві.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «страхова діяльність» різними вченими

Автор	Визначення
В.В. Шахов	«Багатофакторна, динамічна систему, яка складається із постійно взаємодіючих частин» [9, с. 110].
В.Р. Ідельсон	«Вид господарської діяльності який отримує вигоду із страхових угод» [3, с. 78].
Н.Б. Пацурія	«Врегульована нормами права господарська діяльність страхової організації, переважно як суб'єкта підприємництва, що здійснюється на підставі ліцензії із організації і безпосереднього надання страхових послуг, яка пов'язана із формуванням, управлінням страховими фондами та здійсненням майбутніх страхових виплат у разі настання страхових випадків, передбачених договором страхування або чинним законодавством» [4, с. 67].
В.Г. Баранова	«Організаційно та юридично оформлена система економічних відносин, що мають специфічний замкнений характер, із перерозподілу грошових ресурсів із метою надання страхового захисту за ризиками, які визнані суспільством як такі» [1, с. 85].
В.М. Ручкіна	«Певна система побудови економічних відносин у сфері надання страхових послуг» [6, с. 15].
Н. В. Ткаченко	«Форма організації страхових відносин з метою зниження рівня ризиків у діяльності господарюючих суб'єктів» [8, с. 102].

Використання структурних елементів дає основу для вдосконалення управління фінансовими механізмами. За напрямом своєї дії вони поділяються на дві групи: стимули і санкції. Стимули, вони допомагають підняти ефективність та працездатність персоналу та компанії загалом, а санкції – ведуть за собою штрафи та пені. Стимули породжують фінансове заохочення, а санкції – покарання.

Фінансовий механізм може бути ефективний в тому випадку, якщо зроблено цілеспрямований вибір фінансових інструментів та те на скільки важливий вплив на економічний і соціальний розвиток.

До фінансових методів належать фінансовий аналіз, фінансовий контроль, фінансове планування і прогнозування.

Фінансовий аналіз має свої важливі сторони, завдяки йому можна здійснити комплексне вивчення діяльності страхових компаній і

використати для цього різні методи обробки та узагальнення інформації з метою, щоб мати змогу отримати оцінку на скільки надійний страховик та як прийняти рішення щодо того, щоб підвищити рівень ефективності діяльності та співпраці [2, с. 176].

На відміну від промислових і комерційних підприємств , отримує гроші від страхувальника, в обмін на послуги, які покращать страховий захист, таким чином, щоб забезпечити майбутні виплати. Особливість дає змогу дати підтвердження тому, на скільки сильна страхова компанія і на скільки вона може відповідати, за свої справи, і як якісно вона їх проведе.

Якщо страховик надійний фінансово – це свідчить про спроможність того на скільки страховик може виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестрахування у випадку впливу чинників, які несприятливо впливають на життя.

Критеріями фінансової надійності страховика є: розмір власних коштів; тарифні ставки мають бути правильно розраховані; наявність чітко збалансованого страхового портфеля; те на скільки великими є страхові резерви, адекватних сумі взятих страховиком на себе зобов'язань; на скільки ефективно розміщенні страхові резерви.

Щоб здійснити аналіз фінансовий діяльності, яку проводить страхова компанія, необхідно здійснити декілька етапів, а саме: необхідно визначити завдання, щоб вибрати особу яка буде в ньому зацікавлена, дати оцінку інформаційним ресурсам та технічним засобам, які будуть застосовуватися в роботі, виявити основні фактори, які впливають на фінансовий стан, сформувати показники, які стосуються аналітичної сторони, визначення максимальних значень аналітичних показників, використання математичних методів, підрахувати все, розробити презентацію по результатах, які було отримано.

Висновки. Отже, цілями державного регулювання фінансової діяльності страховиків є:

- покращення форм і методів діяльності в сфері фінансів на впровадження політики щодо фінансування страхових компаній;
- дії пов'язані щоб ефективно проводити фінансову політику держави;
- створення таких умов, які необхідні для того, щоб сформувати сприятливі фінансові ресурси за умови, якщо господарська діяльність буде ефективною;

- необхідно також забезпечити необмежений доступ всіх страхових компаній до джерел, які дають змогу формувати фінансові ресурси;

- гарантія того, що страховики в процесі здійснення страхової діяльності будуть захищені від небажаних дій суперників;

- надати право вибору найбільш ефективних напрямків, які будуть направлені на те, щоб покращити загальний стан на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова В. Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи. Одеса : Видавництво «ВМВ», 2009. 380 с.

2. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2018. №31. С. 174-179.

3. Идельсон В. Р. Страховое право, курс лекций в С.-Петербург. политехническом ин-те в 1907 г. *Страховое право*. 2001. № 1. С. 69-95

4. Пацурія Н. Б., Войцеховська І. М., Головачова А. С. Правове регулювання діяльності у сфері страхування та перестрахування: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с

5. Про страхування: Закон України від 07 березн. 1996 року № 85/96. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80.

6. Ручкіна В. М. Система страхування в країнах перехідної економіки : структура, механізм функціону- вання, тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки». Дніпропетровськ, 2007. 20 с

7. Сукач О. М., Сарана Л. А. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. № 1. С. 106-113

8. Ткаченко Н. В. Вплив іноземного капіталу на розвиток страхової системи України. *Фінанси України*. 2007. № 6. С. 115-121.

9. Шахов В. В. Страхование: учебник для вузов. Москва: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. 311 с.

Шкабарня Богдан Віталійович,
студент групи ФМДз-18-1
Науковий керівник:
Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні більш значущою стає проблема розвитку Національної депозитарної системи України (НДСУ). Функціональні елементи НДСУ потребують системної розбудови за рахунок використання новітніх інформаційних і фінансових технологій, які здатні гарантувати високоякісну роботу по операціям з цінними паперами та похідними цінними паперами (деривативами) за умови сучасної інтеграції та глобалізації середовища цінних паперів.

Об'єднання в одному місці порядку обліку прав власності на цінні папери – одна з перших задач при створенні надійного механізму в системі обігу іменних цінних паперів. Вирішення задачі можливе за рахунок побудови єдиного центрального депозитарію, який буде включати в себе відомості щодо власників цінних паперів. Спостерігаючи за нинішнім світовим механізмом депозитарної діяльності можна побачити, що вона не може існувати без наявності центрального депозитарію на окремих рівнях (на рівні окремої держави), що гарантував би дієві, новітні та точні розрахунки по операціям з цінними паперами. У 1989 році «Група 30» надала кожній країні рекомендацію побудувати власний Центральний депозитарій, до того ж, побудувати його треба було до 1992 року. Спираючись на ці рекомендації переважна частина європейських держав утворили такі депозитарні системи. Лиш Франції не вдалось цього зробити. Спеціалісти Світового банку такої ж думки щодо необхідності розбудови в Україні єдиного Центрального депозитарію цінних паперів, і наголошують, що подібний депозитарій повинен стати вирішальною складовою депозитарної системи України, робота якого має ґрунтуватись на таких засадах:

- довіра від усіх, хто бере участь у ринку;

- необхідна рівновага щодо участі держави і професійних приватних компаній в капіталі Центрального депозитарію;

- вагоме матеріально-технічне підґрунтя, яке буде гарантувати необхідну безпеку;

- великі фінансові ресурси, які мають бути використані для майбутнього розвитку;

- відповідність правилам корпоративного управління. [1]

Різниця елементів Національної депозитарної системи провокує складнощі інвесторам і професійним учасникам ринку у веденні їхньої діяльності. Єдності елементів системи заважає наявність деяких нюансів в сфері обліку певних видів цінних паперів. Одночасне співіснування декількох систем депозитарного обліку, які були створені депозитаріями та Національним банком України, у випадку, якщо зберігачі цінних паперів мають зберігати контакт із інформаційним механізмом окремого депозитарію і підпадати під його критерії стосовно технічного і програмного забезпечення, провокує зростання організаційних, технологічних і фінансових збитків інвесторів і професійних учасників ринку, а саме держави, зростання ризиків в ході діяльності усього механізму в цілому. [2]

Серед мінусів депозитарної системи України виділяють також те, що немає її необхідного інтегрування із світовими депозитарними інститутами, за рахунок чого гальмується вхід вітчизняних підприємств і інвесторів у світові ринки капіталу. Вирішення цього недоліку буде можливим тільки у випадку утворення все того ж єдиного та повноцінного Центрального депозитарію.

Беручи до уваги поради Базельського комітету, Рекомендації ISSA 2000 і міжнародний досвід створення державних депозитарних систем, найвигіднішим варіантом роботи державної депозитарної системи в Україні може стати одночасне існування, під час перших кроків створення, двох депозитаріїв: Центрального депозитарію недержавних цінних паперів (ЦДНЦП) – корпоративних та муніципальних і Депозитарію НБУ з обслуговування ринку державних цінних паперів.

Реєстратори та зберігачі, особисто обслуговують інвесторів і емітентів, - це ті, хто організовує торгівлю і є прямими складовими-учасниками депозитарної системи, і в той же час, вони можуть виступати клієнтами ЦДНЦП.

ЦДНЦП має виконувати наступні завдання:

- здійснення функцій технологічного центру облікової системи і системи розрахунків відповідно до угод про недержавні цінні папери;

- проведення обліку цілком усіх емісій недержавних цінних паперів у розрізі прямих учасників;

- обслуговування обігу всіх недержавних цінних паперів;

- встановлення принципів та правил взаємодії із прямими учасниками депозитарної системи;

- налаштування кореспондентських зв'язків із депозитарними механізмами інших держав стосовно недержавних цінних паперів;

- приведення депозитарного обліку до єдиних стандартів. [3]

Далі необхідно створити технологічно оснащену розрахунково-клірингову організацію. Клірингова діяльність повинна бути окремо від біржової, в той час як фондовим біржам необхідно надати повні повноваження по роботі із емітентами, а також виконувати певні функції, що в цей час виконує регулятор, такі як:

- нагляд за виконанням вимог законодавства під час розміщення цінних паперів у випадку, коли таке розміщення відбуваються у фондовій біржі;

- нагляд за виконанням вимог, що стосуються розкриття інформації, емітентами, у яких цінні папери знаходяться в обігу на фондовій біржі.

Збудовані Центральний депозитарій та Центральна розрахунково-клірингова палата мають збільшити ліквідність ринків цінних паперів і інших фінансових інструментів, також мають полегшити розрахунки по договорах серед учасників фінансово-кредитних відносини із цінними паперами і знизити трансакційні витрати.

В нашій країні існує необхідність створення Єдиного центрального депозитарію, що повинен стати головною складовою депозитарної системи держави, його робота має притримуватись наступних правил:

- довіра кожного учасника ринку;

- збалансована рівність участі держави і професійних приватних компаній в капіталі центрального депозитарію;

- належна матеріально-технічна база, яка надає належний рівень безпеки;

- багато фінансових ресурсів, що потрібні для наступного розвитку;

- виконання правил корпоративного управління; політична незалежність.

За рахунок цього будуть створені наступні можливості:

- в першу чергу, об'єднання функцій бек-офісу (для зменшення витрат) звертаючи увагу на імовірність економії у масштабі в час великої кількості трансакцій із цінними паперами;

- наступне, об'єднання депозитарної, клірингової і розрахункової функцій так само допомагає в зменшенні ризику;

- по-третє, наразі в Сполучених Штатах Америки і державах Європи простежується цінова конкуренція торгових системи ринку цінних паперів в період здійснення договорів (критерій ціни), але із централізацією клірингової і депозитарної функцій за рахунок поєднання відповідних організацій.

Задля наступної модернізації депозитарної системи, сприятливого фондового ринку і закордонних інвесторів і зростання закордонного капіталу мають бути поступові намагання держави та інфраструктури ринку цінних паперів України в області модернізації механізму державного регулювання і виконання європейських стандартів організації регульованих ринків фінансових інструментів, звертаючи увагу на сучасні тенденції міжнародних ринків та потреби в налаштуванні українського законодавства відповідно до стандартів європейського фінансового і корпоративного права.

Неабияку роль відіграють настанови Європейських організацій, які здійснюють свою роботу в області розрахунків та клірингу. Такою виступає і Центр європейських реформ, який вирішує задачі, що стосуються впровадження змін Європейського Союзу. Центр європейських реформ виступив із доповіддю "Майбутнє європейського ринку цінних паперів", яка покликана відповісти на питання побудування одного ринку фінансових послуг в межах ЄС.

Виконання порад центральних депозитаріїв Євразії дасть змогу відшліфувати функції центральних депозитаріїв країн-учасниць [5] та збудує фундамент для утворення єдиного центрального депозитарію в Україні. Для покращення взаємодії суб'єктів розрахунків в цінних паперах і клірингу, зменшення ризиків і модернізації керування депозитарною системою, створено загальноєвропейські критерії стосовно влаштування системи депозитарної діяльності і трансакційних розрахунків по операціями із цінними паперами. Зміцнення українського фондового ринку проходило із запізненням, а це, в свою чергу,

викликало випередження міжнародного ринку. Розрахунково-кліринговій системі України необхідне створення механізмів відповідності із світовими стандартами, що спровокувало потребу запропонованих шляхів стосовно модернізації Національної депозитарної системи і її підлаштування до міжнародних вимог.

Аналізуючи міжнародні настрої щодо централізації депозитарної діяльності можна побачити – закордонні країни, доволі успішно, вже довгий час рухаються в напрямку централізації. Отже, Україні необхідно використати набутий досвід, задля реформування національної депозитарної системи. На рівні держави є потреба у визначенні головних орієнтирів та задач, а також розбудова ключових інститутів, які мають стати підґрунтям для будівництва Єдиного Центрального депозитарію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблеми розвитку Національної депозитарної системи України. URL: http://www.finalearn.com/lifers-268-1.html (дата звернення 10. 09.2019)

2. Леось О. Ю., Мартиненко Ю. О. Реформування Національної депозитарної системи україни з орієнтуванням на європейські організації. *Економічна наука.* 2012. № 6. С. 81–84.

3. Депозитарна система в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2010_table/0708_dokl.pdf (дата звернення 11.09.2019)

4. Центральні депозитарії цінних паперів: ключові факти. URL: http://www.finrep.kiev.ua/download/ csd_factsheet_21feb11_ua.pdf. (дата звернення 10.09.2019)

5. The future of European stock markets. URL: http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2001/future-european-stock-markets (дата звернення 09.09.2019)

Група ФМДз-18-2

Горєв Богдан Вікторович,
студента групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Вікарчук Ольга Іванівна,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У ринковій економіці України фондовий ринок є могутнім, професійно утвореним фінансовим механізмом, що забезпечує трансформацію звичайних грошових коштів у капітал. На певний час на законодавчому та організаційно-інституційному рівні втілена певна більшість заходів, призначених у відповідних нормативно-правових документах з приводу розвитку фондового ринку України.

В даний час реально назріла потреба визначення, аналізу та оцінки податкового потенціалу на рівні окремого суб'єкту господарювання, що дасть змогу визначати не лише потенційні доходи бюджетів різних рівнів, але і оцінювати вплив податкової політики держави на ефективність діяльності суб'єктів господарювання та зміну їх податкового потенціалу.

Стан висвітлення проблеми в літературі. Дослідженню стану інформаційного забезпечення оцінки податкового потенціалу окремих суб'єктів підприємницької діяльності приділяли увагу багато вчених-економістів (М.Я. Азаров, В.Л. Андрущенко, В.В. Буряковський, О.Д. Василик, М.В. М.М. Касьяненко, Я.В. Литвиненко, А.Ф. Мельник, П.В. Мельник, В.М. Опарін, М.Н. Скворцов, А.М. Соколовська, В.М. Сутормінa, О.М. Тимченко, В.М. Федосов, Н.П. Фліссак, П.В. Цимбал, С.І. Юрій та інші). Ці міркування зумовили вибір мети дослідження.

Метою є розкрити сутність податкового потенціалу як економічної категорії на необхідність його розгляду з точки зору різних, але елементів взаємопов'язаних з економічною системою.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних умов забезпечення високих темпів зростання доходів бюджетної системи є якісне покращення податкового адміністрування за допомогою моніторингу та сучасних методів економічного аналізу податкового навантаження за окремими видами економічної діяльності.

Не усі вчені дотримуються єдиної думки щодо широти охоплення поняття податковий потенціал. Так, наприклад, пропонують розглядати податковий потенціал у розрізі трьох аспектів:

1. З точки зору податкової компетенції різних рівнів влади. В даному аспекті він порушує питання про регіональний потенціал податків, які встановлюються федеральними (регіональними, місцевими) органами влади. Податковий потенціал регіону він трактує як встановлену федеральними (регіональними, місцевими) органами влади норму можливих податкових надходжень.

2. Залежно від джерел доходів до бюджетів різних рівнів. Тут мова йде про потенціал податків і зборів (або їх часток), які підлягають розподілу, як джерело доходів конкретних бюджетів на території даного регіону (тобто федеральний і консолідований регіональний бюджети).

3. З позиції сукупного потенціалу регіону, тобто сумарного потенціалу. Тут за змістовну основу поняття «податковий потенціал» приймається сукупність баз оподаткування різних податків, яка виражена в сумі можливих податкових платежів, обчислених на основі даних баз [2, с.297].

Фондовий ринок України на сьогодні є сегментом фінансового ринку, на якому утворюються відносини з приводу купівлі та продажу цінних паперів, які мають свою вартість, і показують відносини співволодіння, позик і між тими, хто залучує ресурси випускаючи цінні папери, тобто емітентами, і тими, хто їх купує, тобто інвесторами, опосередкованими, зазвичай, участю особливих суб'єктів підприємницької діяльності, а саме фінансових посередників[2, с.302].

Учасники фондового ринку України схематично зображені на рис.1.

Рис. 1. Учасники фондового ринку України

Злагоджена робота фінансової системи можлива тільки за умови функціонування розвиненого фінансового ринку, що виконує функцію перерозподілу фінансових ресурсів між її суб'єктами. Основним засобом спрямовування вільних коштів у сфери інвестиційного прикладання та створення капіталу є його інструменти. З іншої сторони, держава також формує свої ресурси за допомогою фінансових інструментів, але вони встановлюються адміністративно, тобто це обов'язкові платежі.

Таким чином, фінансовий інструмент – це особливий продукт на ринку, який має форму договору чи угоди і використовується для залучення фінансових ресурсів однією стороною й отримання доходів та економічної вигоди – другою. У результаті їх реалізації емітенти отримують фінансові ресурси та зобов'язання, а покупці – здійснюють інвестиції й набувають права на доходи, власність тощо. Інструменти залучення капіталу можна класифікувати за ознакою рівноправності учасників, тобто сторін договору, за суб'єктами фінансової системи та характером набутих прав[3, с.2].

На даному етапі розвитку економіки України, в умовах соціальної та економічної кризи держава повинна: по-перше, проводити ефективну політику у сфері фінансового ринку для покращення використання інструментів залучення інвестиційних ресурсів; по-друге, налаштувати механізм справляння запроваджених обов'язкових платежів для формування власних коштів та стимулювання підприємницької діяльності.

Аналіз динаміки світового фондового ринку в посткризовий період свідчить про те, що, незважаючи на тимчасове відновлення, його розвиток пов'язаний із різким збільшенням невизначеності як на розвинутих ринках, так і на ринках, що розвиваються. Якщо останні різкі зниження на фондових ринках ще можна пояснити короткостроковою панікою, то впевнене й тривале зростання попиту на дорого цінні метали свідчить про продовження кризи та здебільшого негативні перспективи світової економіки[1, с.7].

Розглянувши світовий досвід управління активами страхових компаній та можливості його адаптації в Україні, можна стверджувати, що саме для цього типу інвесторів основним є рівень індивідуалізації. То, визначити деякі особливості, які можна було б використати в Україні, досить складно.

Узагальнення світового досвіду з управління активами інституційних інвесторів дозволило виділити цілий ряд важливих тенденцій, сформованих під впливом екзогенних і ендогенних факторів. Показники розвитку системи управління активами ІСІ є волатильними та демонструють тісний позитивний кореляційний зв'язок із загальним станом економіки та тенденціями фондового ринку. Кількісні показники активів недержавних пенсійних фондів і страхових компаній суттєво відрізняються, що можна пояснити також існуванням різних нормативних вимог і різним рівнем розвитку ринків окремих активів, що можуть бути об'єктом потенційного інвестування для цих типів інституційних інвесторів [5, с. 132].

Адаптація позитивного зарубіжного досвіду в розвитку фондового ринку до вітчизняного законодавства та бізнес-середовища має спрямовуватись на всебічні структурні реформування органів державної влади та всієї соціально-економічної системи України. Детінізація, дерегуляція та зниження карального тиску на корпоративний сектор, середній і малий бізнес із комплексним реформуванням вітчизняного фондового ринку може сприяти системному соціально-економічному розвитку України.

За даними НКЦПФР, весь обсяг випуску цінних паперів у січні 2018 року став 3,8 млрд грн, що значно вище на 757 млн грн у порівнянні з таким же періодом 2017 року (3,02 млрд грн) [6, с.1]. Протягом січня 2018 року Комісією зареєстровано 9 випусків акцій на суму 289,9 млн грн. та 11 випусків облігацій підприємств на суму 954,7 млн грн.

Фондовий ринок у будь-якій країні характеризується, перш за все, обсягами торгівлі на біржі цінних паперів, сукупністю усіх цінних паперів, що перебувають на фондовій біржі. За обсягами торгів на ринку за весь січень обсяг біржових контрактів з цінними паперами склав 21,5 млрд грн. Сама велика кількість торгів фінансовими інструментами на організаторах торгів зафіксовано з державними облігаціями України – 20,1 млрд грн, що складають 93,6% від загального обсягу біржових контрактів) [6, с.2].

Таким чином, податковий потенціал фондового ринку України в цілому, він має потужний потенціал розвитку. Напрямки вдосконалення ринку мають бути засновані на вирішенні проблем розвитку і можуть бути об'єднані в чотири основні групи:

– модернізування законодавчої бази;

– збільшення учасників в торгах і поліпшення структури ринку;

– розвиток біржової інфраструктури;

– вдосконалення інструментарію й нарощення капіталізації ринку в цілому.

Отже, основними напрямками підвищення ефективності функціонування українського фондового ринку є:

1) з'ясувати потенційні можливості, налагодити тісну співпрацю в рамках міжнародних організацій;

2) розширити кількість фінансових інструментів, доступних для інвесторів, впровадити повноцінно в обіг похідних цінних паперів;

3) розробити та запровадити нормативно-методологічний інструментарій емісії інвестиційних цінних паперів для продажу інвесторам;

4) привести нормативну базу та відрегулювати фінансові послуги у відповідність зі світовими стандартами;

5) централізувати торгівлю на ринку цінних паперів, централізація депозитарної системи та системи державного регулювання;

6) Підвищити рівень захисту інвесторів, і також усіх учасників ринку;

Незважаючи недоліки які зараз є, ринок цінних паперів в Україні має дуже велику потенційну силу. Основним в даний час є - врахувати всі недоліки і прогалини і усе це швидко вирішити.

Висновки. Таким чином, якщо процес формування фондового ринку в Україні вирішить швидко свої проблеми, він стане важливою складовою для нашої економіки, що сприятиме оздоровленню економіки. Тому подальші дослідження повинні проводитися у сфері удосконалення законодавства, що регулює фондовий ринок і систему захисту прав інвестора, а також активізації політики держави на фондовому ринку [4, с.253].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г., Шкодіна І. Основні тенденції розвитку фондового ринку в посткризовий період // Вісник НБУ, 2012.– С. 3-7.
2. Кузьменко Г.І., Струтинська О.М. Сутність податкового потенціалу як економічної категорії // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2013, вип. 24. – С. 297-307.
3. Малишенко К. А. Сучасний стан ринку цінних паперів: проблеми та перспективи // Ефективна економіка № 7, 2014.– С. 1-2.
4. Орищин Т. М. Реалії та перспективи розвитку фондового ринку в Україні // Інноваційна економіка, 2013. - № 7 [45]. – С. 252-255.
5. Рудой В. М. Світовий досвід діяльності інституційних інвесторів та його реалізація на фондовому ринку України // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право), 3(62) 2013. – С. 131-141.
6. Сліпак І.Р., Судак Н.В. Сучасний стан фондового ринку України // Світ економічної науки, 2019. - Випуск 12. – С. 1-2.

Гуменюк Катерина Василівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Вікарчук Ольга Іванівна,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Актуальною цілью держави вурегулюванні діяльності банків є вирішення кризових моментів у системі банківської роботи, підвищення ефективного використання ресурсів фінансового сектору, які є частиною багатства країни. Система оподаткування банків має забезпечити макроекономічні умови які будуть добрими та ефективними для банківської системи, щоб вони були стійкі до ринкових коливань та перетворить їх у інструмент для інвестиційного процесу та доброго економічного збільшення. Одночасно форми, способи і методи податкового урегулювання повинні мати адекватну економічну суть, що буде стприяти створенню правильних домовленостей для того щоб банки могли функціонувати на різних етапах економічних циклів[1,с-26-31].

Податкове регулювання банківської діяльності – це низка комплексних процесів для використання певних засобів та інструментів, для впливу державної політики оподаткування до діяльності банків з цілью їх стимулювання або стримання чи надання консультацій за для отримання позитивних економічних та соціальних результатів.

З другої сторони, податки прямо впливають на діяльність банків та формують іх чистий фінансовий результат. Водночас такий тягар навантаження податками через збільшення витрат банків, вони перекладають на своїх клієнтів, що має відобразитись на іх ділової активності.

Тому є необхідність визначати впливання політіки податків на їх діяльність через розглядання їх банківських прибутків, що дає змогу

визначати роль оподаткування банків у формуванні надходжень які йдуть вигляді податків, та наповненні бюджету держави.

Система оподаткування це один з найголовніших принципів впливу на банківське функціонування в Україні, податкова система має спрямовувати їх діяльність щоб вони реалізовували інтереси суспільства. Однак, з іншої сторони це є надзвичайно складне завдання, це можна побачити під особливим значенням цієї системи у сучасній економіці

В Україні за останні роки взаєиодіюподаткової і банківської системи видно в економічних публикаціях та у виступах державних діячів, котрі говорять про це.Але науковці акцентують більше на розгляді двох підходів оцінювання рівня податків для банків. У першому підході їх рівень є недостатньо великий і те що потрібно посилити податкове навантаження. У другому вони стверджують про потребу зниження податкового навантаження на увесь сектор банківської діяльності щою залучити більше ресурсів з банків у реальну економіку.

Звичайно, що проблема оподаткування банків є перспективною та вміщає в себе економічні та правові принципи напряму. У системі оподаткування, банки здійснюють подвійну роль. Як суб'єкти податкових відносин, бо вони являються платниками великої кількості податків і на цих підставах мають відраховувати до бюджетів усіх рівнів. Водночас вони виступають посередниками між державою та платниками цих самих податків, від їх діяльності залежить своєчасне потрапляння ресурсів до бюджету. Окрім цього, банки виконують ще податковий і валютний контроль, який полягає у надаванні інформації про відкриття/закриття поточних рахунків для здійснення відповідних операцій.

Важливим значенням активності діяльності банків є їх податкове стимулювання, що здійснюється через систему пільг і має виявлятися у зміні об'єкта оподаткування, зменшенні їх бази, звільненні від певної сплати податків, впровадженні спеціального режиму.

Звичайно що податкове регулюваня діяльності дуже часто може бути негативно впливати на розвиток банку, та на саму грошово-кредитну сферу, це може статися через переслідування інтересів наповнення бюджету ресурсами. Це може стусуватися введення оподаткування процентних доходів до депозитів фізичних осіб, яке може призвести до зменшення інтересу у населення, та скорочення їх

обсягів змусило банки підвищувати депозитні стравки щоб зберегти наповнення їх ресурсної спроможності та бюджету [2; с.209].

Щодо ролі банків ських устано в у податк ових віднос инах, то банки та інші фінансові установи можуть брати участь у податкових правовідносинах як особи, що сприяють справлянню податків, зборів, обов'язкових платежів та як платники податк ів, зборів, обов'язкових платежів.

Велике значення задля розвитку економіки держави є податкове навантаження на цю саму систему, яке розраховується за відношення сум всіх податків та інших відрахувань банку до прибутку оподаткування. Саме оптимальне визначення податкового навантаження на банки визначається у межах 3-4% [5; с.4-12].

В такому разі, коли ми досліджуючи податкове стимулювання для діяльності банківської системи, шляхом регулювання та обґрунтуючи оцінки для відрахування податків на прибуток, дійдемо до висновків про те що стримуючий вплив буде сприяти для ухиляння вид сплати податків та приховуванню реальних цифр прибутку які є у резервах банків. Це потребує удосконалювати напрями оподаткування усієї діяльності банків та банківських установ.

Окрім того, вважає мо неприй нятним не показувати інформацію з приводу обсягів податків та зборів, які сплачують банки в Україн і, що межує з її прихов уванням від широко го загалу людей, аби щоб мати змогу маніпулювати податк овими відрах уваннями та податковими пільгами для певних банків замість того, щоб покращувати податкову дисципліну та перетворювати банківські установи на платоспроможних платни ків податків, внесок яких був би вагомим у дохідній частині державного бюджету та впливав на економічне зростання держави [8: с.69-75].

Залагом, дотримуємся думок про те що треба вдосконалювати систему оподаткування та сплати податків для банківського сектору в Україні, бо це нам може дати змогу щоб визначати їх податкове навантаження, яке в свою чергу, дозволить нам оцінювати ефект від усіх заходів які ми втілюємо в дію, та як це стприяє для бюджету, для банків, та для усієї фінансової системи. Також держава має виявляти банки, за якими треба ретельніше наводити контроль та регулювання за їх діяльністю та сплатою податків. А зменшення навантаження на банки податками дасть нам змогу більш позитивно впливати на банки, та на їх послуги, і це буде сприяти активізації інвестиційної

діяльності суб'єктів господарювання через здешевлення кредитів та забезпечить економічне зроста нння у державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Д'яконова І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків. Вісник НБУ. 2008. №2. С. 26–31.

2. Дзюба О. В. Податкове регулювання банківської діяльності в Україні та визначення його пріоритетних функцій. Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковор оди (Фінанси, грошов ий обіг, кредит). 2011. № 17/1. С. 203209.

3. Реверчук Н. Й. Зарубіжний досвід податкового регулювання банківської діяльності та його застосування в Україні. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип.18.5. С. 221–225.

4. Податкове регулю вання банківської діяльності / ред. рада С. К. Реверч ук (голова). Львів: Тріада плюс, 2010. 220 с.

5. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки. Фінанси України. 2006. №7. С. 4–12.

6. Старос тенко Г. Г., Сурженко А. В. Податкове регулювання банків в умовах становлення інформаційного суспільства. Ефекти вна економ іка. 2013. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_4 (дата зверне ння: 17.11.2016).

7. Клюско Л. А. Удосконалення механізму оподаткування комерційних банків податком на прибуток. Науковий вісник Національної академії Державної податкової служби України (економіка, право). 2002. № 4 (18). С. 232–234.

8. Євченко Н. Г. Оподаткування як фактор банківської діяльності. Економіка : проблеми теорії і практики. Дніпропетровський національний університет. Дніпропетровськ. 2008. Вип. 240. Т. 1. С. 69–75.

Демчук Аліна Дмитрівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Вікарчук Олена Григорівна,
д.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

На міжнародних та національних ринках в умовах посилення конкуренції особливого значення набувають питання убезпечення господарюючих суб'єктів від потенційних загроз, формування системи захисту від негативних факторів. Для досягнення поставлених цілей потрібно забезпечити ефективне функціонування страхового ринку, що є однією з важливіших складових фінансової безпеки. Неймовірним є забезпечення поступально соціально-економічного розвитку держави без розвиненого страхового ринку, безпечного функціонування суб'єктів господарювання, підвищення достатку населення, убезпечення різних сфер життєдіяльності.

Сучасний стан національного страхового ринку не відповідає тенденціям розвитку світового ринку. Формування ефективного страхового ринку не можливе без розроблення продуктивної політики щодо забезпечення іноземних перестраховиків, страхової діяльності страхувальників та виробництва розвиненої платоспроможної системи страхування [4].

Однією з складових фінансової інфраструктури є ринок страхових послуг, який взаємодіє з виробничою сферою, ринком капіталу, фондовим ринком і таке інше. Розглядаючи досвід країн розвиненої економіки, страхування забезпечує суб'єктам господарської діяльності страховий захист їхніх інтересів від фінансових ризиків, фізичним особам захист майнових інтересів, відповідно.

Страхування зумовлене соціально-економічними потребами людства. Економічна необхідність у страховому захисті пояснюється потребою створення такого виду діяльності, що здійснює акумуляцію фінансових коштів для відшкодування збитків, заподіяних настанням

подій шкідливих для здоров'я, життя та матеріального благополуччя. Сфера страхування є однією з головним складових ринку фінансових послуг, яка потребує певного економічного та адміністративного довго перспективного забезпечення.

Страхуванням є потужна фінансово-кредитна система, яка майже нічим не відрізняється від банківської. Значення страхування зростає в міру розвитку конкуренції та ринкових відносин. Значні інвестиційні ресурси й політика соціально-економічного захисту населення сформовуються через страхування.

Довгостроковим джерелом інвестицій є страхування. Адже еволюція страхового ринку це досить тривалий й поступовий процес, його стабільність насамперед залежить від динаміки розвитку суб'єктів господарювання й від змін в економіці узагалі [3].

Таким чином розібравши страховий ринок можна виділити основні його елементи, без яких страховий ринок не може функціонувати, такі, як:

1. Суб'єкти страхових відносин: страхувальники, страховики, страхові посередники, страхові компанії.

2. Об'єкти страхування, що мають споживчу вартість - це страхові продукти , і є невід'ємною частиною функціонування.

3. Попит у страхових послугах й продуктах;

4. Перспектива прийняття рішень про участь у страховій угоді;

За рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків друге місце займає ринок страхових послуг. Стан страхового ринку, рівень його інтеграції й затребуваність характеризуються розмірами страхових премій й страхових виплат. Величезного значення визначення стабільності ринку складає рівень капіталізації страховиків, а саме обсяг власних коштів і страхових резервів тощо.

В.В. Матвєєв, В.П. Отрошко, О.М. Гайджийська стверджують, що «хоча кількісні показники мають тенденцію зростання, то функціональні й інституційні характеристики страхового ринку України не відповідають реальним потребам економіки і прагненням світових страхових ринків, що обумовлює уповільнений розвиток глобального процесу формування світової фінансової системи» [3, с. 730].

Зміни у громаді й бурхливий розвиток фінансових технологій, посилені збільшенням банківських рахунків, загальним обсягом укладених фінансових угод й складністю системи задіяних інститутів та інструментарію, виділяються ваговитими парадигмальними зрушеннями

як з сторони пропозиції фінансових послуг, так й з сторони попиту на них. Це є характерним для ринку страхових послуг, дистрибуція товарів якого є залежною від зміни настроїв і вподобань споживачів, появи механізмів і каналів реалізації страхових послуг. Також загальна економічна ситуація у світі впливає на розвиток світового страхового ринку, валютні коливання, зміни цінової кон'юнктури, кризові явища фінансової сфери, інформатизація і модернізація екосистем, збільшення кількості природних катаклізмів, стихійних лих, рівень поширення захворювання.

Отже, можемо зробити висновок що, страховий ринок буде примушений реагувати на трансформації для максимального задоволення потреб й побажань клієнтів з метою страхового захисту в частині удосконалення підходів до ведення бізнесу, надання послуг та технологій обслуговування й розробки інноваційних каналів реалізації продуктів. Одночасно відбуваються зміни в функціонуванні світового ринку страхових послуг і організації діяльності страхових компаній на відповідному до нової парадигми розвитку економічної єдності.

Особливими рисами розвитку сучасної глобальної економіки є інтернаціоналізація світових й регіональних ринків, суцільна інформатизація суспільства, посилення міжнародної економічної інтеграції й глобалізації окремих екосистем, переосмислення впливу й переоцінка інвестиційних ризиків у застосуванні різних фінансових інструментів й технологій фінансового ринку, поява нових викликів й загроз, котрі супроводжують зміни в основах функціонування економік [1].

На думку експерта з страхування Бунін Сергій Валерійович «вже сьогодні європейський ринок страхових послуг є складною системою взаємодії національних та регіональних ринків страхування» [1, с. 1]:

– новелізація традиційних форм й видів страхових послуг з метою розробки нових страхових полісів, котрі покриватимуть зростаючі ризики (політичні (тероризм), військові, катастрофічні, інформаційні);

– модернізація страхової діяльності і упровадження IT-технологій у роботу страховиків й страхових посередників: автоматизоване управління бізнес-процесами, застосування технологій аутсорсингу ради скорочення операційних витрат, диверсифікація системи продажів страхових полісів;

– підняття культури споживання страхових послуг, що обумовлює зростаючі вимоги й запити споживачів до страхових продуктів що сприяє поліпшенню якості;

– переміна пріоритетів населення та підвищення інтересу до накопичувальних продуктів страхування життя;

– стандартизація і уніфікація діяльності страхових компаній на базі принципів International Association of Insurance Supervisors, рекомендаційних вимог Solvency II й положень Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Отже, для України без забезпечення належного рівня цифрової економіки й апробації принципів Solvensy II з метою уніфікації страхової діяльності з європейськими нормами й правилами буде важко добитися поставлених цілей на поступі страхового ринку.

Формування розвиненого страхового ринку забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації національної економіки та стабільного розвитку міжнародних відносин. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки. Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним наглядом, а з іншого боку страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами.

Пристосування страхового ринку до змін, пов'язаних із зміною дизайну фінансових інструментів у страховій індустрії та впровадженням інноваційних технологій в організацію страхової діяльності, сприятиме підвищенню якості страхового захисту застрахованих осіб, стимулюванню впровадження нових видів страхування й страхових технологій, урізноманітненню спектру страхових послуг, удосконаленню форм і методів страхового нагляду тощо.

Таким чином, страховий ринок України перебуває на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. На думку Г. М. Пурій «головними факторами, які впливають на функціонування ринку страхування в Україні : продовження військового конфлікту в країні; обмеження платоспроможного попиту з боку кінцевих споживачів послуг

через зниження рівня вільних доходів населення і суб'єктів господарювання; зменшення курсу національної валюти; втрата депозитів окремих страховиків внаслідок ліквідації значної кількості банківських установ; зниження ліквідності фондового ринку » [4, с. 6].

На сьогодні ефективне функціонування страхового ринку України сповільнюється відсутністю єдиної державної стратегії розвитку ринку страхових послуг у державі, нестабільністю економічної ситуації в державі, низьким рівнем страхової культури й фінансової освіченості учасників страхового ринку, браком ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків (недокапіталізованість страхових компаній гальмує страхування масштабних ризиків в енергетичній, екологічній, фінансовій сферах), зволіканням із упровадженням обов'язкового медичного, аграрного та пенсійного страхування за участю страховиків, низьким рівнем якості послуг, що надаються окремими страховиками тощо [3].

Таким чином, досить швидко розвивається ринок страхових послуг, заповнюючись більшою кількістю цікавих, корисних й зручних інноваційних продуктів. Страховики фокусують невідкладну увагу на задоволенні потреб клієнта та покращенні надаваних послуг. Введення новочасних технологій в страхуванні допустить страховим компаніям створювати пристосовані до потреб клієнта продукти, які унікально підходять для будь-якого клієнта. Але все таки на страховому ринку України є певні перешкоди на шляху до застосування нових технологій. Для цього необхідно проводити обґрунтовану державну політику направлену на підтримку страхових компаній, що застосовують інноваційні технології і створювати умови для розвитку страхової галузі; держава повинна сприяти розвитку страхової грамотності населення та підвищенню довіри до даного сектора. Ще Л.О. Заволока, Є.О. Колєснік, І.С. Сіліна рекомендує «співробітничати з благополучними та успішними компаніями InsurTech, які працюють у світі та орієнтуватися на їх досвід» [2, с. 198].

Отже, перспективами розвитку страхового ринку є:

1. Розвиток й створення інституціонального та інфраструктурного середовища, підходящого для страхового бізнесу й виконання ним функцій.

2. Благополучна діяльність страхової системи, здатної вберегти майнові інтереси держави, господарюючих суб'єктів й громадян.

3. Формування справедливої, незалежної й компетентної контрольно-наглядової системи, здатної забезпечити баланс між контролем за дотриманням встановлених правил й втручанням у діяльність суб'єктів страхової системи.

4. Встановлення правил й процедур, що забезпечуватимуть виявлення й врахування інтересів кожної групи у процесі прийняття рішень на всіх рівнях влади, посилення конкуренції та відповідальності за результати та наслідки прийнятих і реалізованих рішень.

5. Виготовлення механізмів рівноправного діалогу страхових організацій, страхувальників і держави з ключових питань розвитку, результатами якого стануть основою нормативних рішень, які приймаються.

6. Підтримка суб'єктів страхового ринку у питаннях самоорганізації.

7. Відродження до державних інститутів довіри суб'єктів страхового ринку, боротьба з корупцією на основі формування процедур та правил контролю за діяльністю органів влади.

8. Реалізація політики розвитку конкуренції та грубе присікання будь-яких проявів монополізму для забезпечення однакових умов діяльності.

9. Виробництво певних умов, щоб страхові інновації стали головним знаряддям конкурентної боротьби.

10. Повномасштабна інтеграція страхового ринку України у світовий страховий простір.

Для того щоб досягти поставленої мети треба створити інституційну систему для формування стратегії модернізації, яка буде сумісна з наявними культурно-політичними та інституційними обмеженнями, систему взаємодіючого управління зростанням страхового ринку. Її функціонування повинне спиратися на такі коаліції інтересів, які в нинішній ситуації мають шанси стати коаліціями дії [5, с. 80].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бунін С.В. Аналіз розвитку Європейського ринку страхових послуг [Електронний ресурс] / С.В. Бунін // Ефективна економіка. - 2017. - № 4. – С. 1-2.

2. Заволока Л.О., Колєснік Є.О., Сіліна І.С. Інновації на ринку страхових послуг // економіка та управління підприємствами, 2018. – Випуск 19. – С. 195-200.

3. Матвєєв В.В., Гайдаржийська О.М., Отрошко В.П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку «Молодий вчений», 2018. - № 2 (54). – February. – С. 727-731.

4. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку // Ефективна економіка, 2018. - № 10. – С. 1-6.

5. Рудь І. Ю., Копитіна І. В. Перспективи розвитку страхового ринку України / І. Ю. Рудь, І. В. Копитіна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. - 2015. - № 1. - С. 77-81.

Євпак Людмила Володимирівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Денисюк Олена Григорівна,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирська філія УДФСУ

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ БАНКУ

Головною складовою фінансової та кредитної сфери економіки держави є банківська система. Розвиток банківська система є гарантією розвитку державної ринкової економіки тому, що банківська система забезпечує стабільну та постійну роботу економіку країни [1].

Кожен банк, який є суб'єктом господарювання банківської системи повинен бути надійним, конкурентоспроможним та бути здатним до підтримки майбутнього розвитку своєї діяльності. Кожен банк повинен забезпечити стабільну діяльність у період нестабільної фінансової ситуації країни, прибутковість, та мати високу рівень довіри від клієнтів, та впевненість кредиторів у фінансовій стійкості банку. Власний капітал є основним показником стійкості, також він свідчить про розвиток в майбутньому.

Зрозуміло, що управління структурою капіталом банку потрібно розглядати як процеси: примноження, формування, використання капіталу банку, які мають вплив на фінансову стабільність в державі.

Управління структурою капіталу банку може визначатися, як сукупність методів, регулятивних правил та інструментів управління, які використовуються суб'єктами в управлінському процесі і спрямовуються на забезпечення капіталізації банку в цілому. Щоб поділити функціональні обов'язки суб'єктів управління а також методи якими вони будуть управляти капіталом банків потрібно виділити в механізмі управління структурою капіталом банків відповідні блоки та елементи. Блоки цього механізму складаються з елементів, які підпорядковані йому та визначають зміст кожного блоку.

Залучення та підтримка є головною метою управління капіталу банку для того, щоб банк мав можливість розширити діяльність та мати захист від ризиків. Величину капіталу банку визначають, обсяг депозитної бази, максимальні кредити, активні банківські операції, можливість позичити на фінансових ринках коштів. [6. с. 45].

Початковим процесом управління є планування і вироблення стратегії, вони є основою для стабільності у банківській роботі при умовах становища фінансового ринку. Рівновага між банківськими силами і зовнішнім середовищем. Стратегічне планування значно знижують ризики, та забезпечують стабільному росту бізнесу у банківській сфері.

Власний капітал банку – це резерви і фонди, які гарантують його економічну стабільність та погашення можливих збитків, яким користується банк протягом періоду своєї роботи [3. с. 69].

Щоб власний капітал був ефективним банки повинні його збільшувати, зовнішні та внутрішні фінансові джерела збільшують його. Більшість банків України збільшують власний капітал за допомогою запозичення коштів на умовах субординованого боргу або залучення інвесторів до статутного капіталу.

До банківського капіталу входять основний (капітал першого рівня) і додатковий (капітал другого рівня) капітали. На основі цих показників розраховують регулятивний капітал банку.

Складові основного капіталу:

а) сплачений зареєстрований статурний капітал;

б) відкриті резерви, збільшені або створені за рахунок нерозподіленого прибутку [5. с. 18].

Додатковий капітал банку включає: резерви під заборгованість інших банків, результат переоцінки основних засобів, прибуток поточного року, резерви під стандартну заборгованість клієнтів за кредитними операціями банків, субординований борг [4. с. 33].

Кошти, які позичені від юридичних та фізичних осіб в іноземній та національній валютах на основі субординованого боргу їх відносять до субординованого капіталу.

Отже, субординований борг це прості незабезпечені боргові інструменти, їх не можна вилучити з банку раніше, чим через п'ять років, а якщо банк банкрот, гроші інвестору повернуться після повернення боргу усім кредиторам.

До капіталу банку відносяться кошти позичені на умовах субординованого боргу:

- не можуть погашатися з ініціативи;

- можуть вільно використовуватися для покриття збитків без власника; - можливість пред'явлення банку вимоги про припинення торгівельних операцій;

- відстрочення виплат за відсотками, якщо банк не може виплатити вчасно [2. с. 92].

Регулятивний капітал дорівнює сумі основного і додаткового капіталу, його використовують для розрахунку дефіциту банківського капіталу.

Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями в банках різняться між собою, так як банки самостійно визначають частку власного капіталу у валюті балансу.

Отже, головною метою процесу управління структурою банківського капіталу є підтримка необхідної кількості та залучення капіталу для того, щоб банки могди розширювати діяльність та захищатись від ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко Банківські операції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.readbookz.com

2. Ван Хорн Дж. К. Основи фінансового менеджмента / Дж. К. Ван Хорн, Джон М.Вахович. [пер. с англ]. [11-е видання]. - К.: Видавництво «Вильямс», 2013. - 992 с.

3. Латишева І. Л. Узагальнення методичних підходів до аналізу структури капіталу - 2013. - № 2. - С. 169-181.

4. Ткачук Н. М. Субординований борг як зовнішнє джерело поповнення власного капіталу банку [Електронний ресурс]/ Н. М . Ткачук // Університетські наукові записки. - 2006. - No 1. - С. 333-337. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2016_1_56

5. Фостяк В.В. Особливості побудови механізму Управління капіталом банків / В.В. Фостяк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2015. - No 2. - С.184-189.

6. С. В.Юшко, А.Лугова // Вісник економіки транспорту і промисловості/ Юшко С. В., Лугва А . Критичний аналіз економічної сутності поняття «Капітал підприємства »// -2013.-No36 - С. 234-238.

Касьянова
Анастасія Володимирівна,
студентка групи ФМДз-18
Науковий керівник:
Дема Дмитро Іванович,
к.е.н., професор кафедри
підприємництва, фінансів
та оподаткування
Житомирської філії УДФСУ

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Постановка проблеми. Нині у розвину тих країнах світу відбувається процес універсалізації на фінансовому ринку,що проявляється у активній співпраці між окремими суб'єктами фінансового ринку: банківськими установами, страховими, фінансовими компаніями, інвестиційними фондами, кредитними спілками та ломбардами. Але провідну роль в Україні на фінансовому ринку відіграє банківський сектор, він залишається і основним у сфері формування кредитного ринку. Така ситуація пояснюється перевагами банківського сектору, порівняно з іншими у сфері кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемами формування кредитного ринку в Україні працює ряд вчених, серед них Лаврик О. Л., Яструбецький Л. С., Радченко Н. Г., Карпець О. С., Мєзєнко К. В., Швець Ю. О., Вінниченко О.В., Шкварчук Л.О., Маліновська О.Я., Стрільчук Ю.І.,Бошота Н. В., Юртин В. В. та інші. Вони вивчають основні тенденції та проблеми формування ринку кредитування, визначають значення окремих суб'єктів на цьому ринку.

Метою статті є дослідження кредитного ринку як основного у сфері надання послуг на фінансовому ринку.

Виклад основного матеріалу. Кредитування є однією з найбільш традиційних банківських операцій. Можна говорити про виняткове значення таких операцій для банку, адже прибутки від їх здійснення не лише займають одну з провідних місць у структурі банківських доходів, а й формують загальну стратегію розвитку підприємства. Кредит – це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує. Зазначимо, що банківський кредит відіграє значну роль у розвитку економіки країни і залежить від рівня розвитку економічних відносин.

У табл.1. показано основні показники кредитного портфеля банківської системи України.

Таблиця 1

Основні показники кредитів банківської системи України 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Зміни 2018 до 2016 рр.
	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	
Чисті активи всього, млрд. грн	1 254,39	1 256,3	1 336,36	+81,97
Кредитний портфель, млрд. грн	965,09	1005,92	1042,8	+77,71
Частка кредитів в чистих активах,%	77	80	78	+1
Середня відсоткова ставка за кредитами у нац. валюті, %	21,47	17,7	21,16	-0,31
Середня відсоткова ставка за кредитами в ін. валюті, %	6,88	8,2	7,32	-0,44

Джерело: побудовано автором на основі[1].

Дані табл. 1. показують що чисті активи банківської системи України з 2016 по 2018 зросли, відповідно з 1 254,39 млрд грн до 1 336.36 млрд грн. При цьому кредитний портфель зріс на 77,71 млрд. грн. Частка кредитів у чистих активах залишалася практично не

змінною і несуттєво коливалася від 77 % станом на 1.01.2016 до 80% у 2017. Кредитна активність комерційних банків зросла впродовж 2017 -2018 рр. За даними НБУ середня відсоткова ставка за кредитами у національній валюті мала тенденцію до коливання, найменше складала у 2017 р. і становила 17,7%, найвище у 2016 р. 21,47 %. Впродовж 2017 року НБУ чотири рази змінював облікову ставку. Зниження облікової ставки супроводжувалося також поступовим зниженням вартості кредитних ресурсів на внутрішньому ринку, тому відбулося поступове відродження кредитування. У кінці 2017 року НБУ взяв курс на підвищення облікової ставки та проведення більш жорсткої монетарної політики

Клієнтський кредитний портфель у розрізі позичальників та рівень доларизації кредитів у 2017 році показано у табл. 2.

Таблиця 2

Основні показники розвитку кредитного ринку України за 2017 рік

Показники	Місяць											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кредити надані юридичним особам, млрд грн.	840	836	829	820	815	818	816	817	833	845	849	870
фізичним особам,млрд. грн.	155	156	155	154	154	154	154	156	158	161	157	171
Валютні кредити, %	52	51	51	51	49	48	48	47	46	47	46	46

Джерело: побудовано автором на основі [1].

За 2017 рік корпоративний клієнтський кредитний портфель представлений переважно гривневими коротко та середньостроковими кредитами. Роздрібний клієнтський кредитний портфель впродовж 2017 року зріс, основною його складовою є споживчі кредити переважно у національній валюті. Обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам, станом на 1.01.2018 року становив 22,16% роздрібного кредитного портфеля. Невисокі темпи розвитку іпотечного кредитування обумовлені низькими темпами відновлення будівельної

галузі, обмеженістю та високою вартістю довгострокових кредитних ресурсів та невисоким попитом населення на довгострокове кредитування.

Проаналізуємо кредитний портфель за секторами економіки табл.3:

Таблиця 3

Кредити наданні банківськими установами не фінансовим корпорація у 2016-2018 рр. за видами економічної діяльності,%

Галузь	Станом		
	1.01.2017 р.	1.01.2018 р.	1.01.2019 р.
Всього: ут.ч.:	100	100	100
Сільське господарство	6,73	7,1	7,84
Добувна галузь	2,22	0,96	1,27
Виробництво продуктів харчування	8,3	8,53	10,1
Металургійне виробництво	4,63	3,64	2,57
Постачання електроенергії, газу, пари	4,84	6,3	6,71
Оптова торгівля	19,69	19,4	20,18
Роздрібна торгівля	12,54	13,5	13,11
Операції з нерухомістю	9,88	8,6	7,75
Інші галузі	31,17	31,97	30,47

Джерело: побудовано автором на основі даних НБУ.

Як видно із наведених даних основна частка кредитів зосереджена у сфері оптової та роздрібної торгівлі, переробній промисловості, сільському господарстві, металургійному виробництві, операціях з нерухомим майном, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря.

Нині можна виділити ряд проблем на кредитному ринку. Так Бошота Н.В Юртин В.В. наголошують на низькому рівню платоспроможності населенння, і звідси, не здатність ринку задовольнити попит населення на кредити у результаті високого кредитного ризику [2; с. 383].

Інші вчені наголошують на проблемі низької капіталізації банків, відсутності єдиних державних реєстрів рухомого та нерухомого майна, корпоративних прав власності, що призводить до фактів шахрайства як з боку позичальників, так і кредиторів [6; с. 9-10].

Але на нашу думку, однією із головних проблем, що стримує розвиток кредитного ринку в Україні є висока ціна на кредитні програми, на що наголошує більшість вчених-економістів. Звичайно, нині ціна на ринку кредитних послуг зумовлена високим рівнем кредитного ризику та високою вартістю залучених коштів.

Висновки. Кредитна діяльність в Україні потребує управління та покращення. Поліпшення ситуації у сфері кредитування юридичних та фізичних осіб можливе за рахунок удосконалення організаційної фінансово-економічної діяльності банківської системи України, пропонування нових підходів та вдосконалення галузі бізнес-планування фінансової та операційної діяльності. Іпотечне кредитування можливе за рахунок стабілізації економіки та введення соціальних програм з більш доступними відсотками. Підводячи підсумки дослідження, можна стверджувати, ринок кредитування на даний час в нашій країні пожвавлюється, але не набув стійкої тенденції до зростання, що можливе лише за стійких економічних показників зростання ВВП. Визначено, що головним фактором, що впливає на сучасну кредитну діяльність банків в Україні є політична та соціальна нестабільність. Адже банківське кредитування для розвитку потребує досягнення умов макроекономічної стабільності. Для покращення ситуації в кредитуванні потрібно стабілізація економічних, політичних, соціальних умов та підтримка держави всього банківського сектору економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік Національне рейтингове агентство «Рюрик» URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf

2. Бошота Н. В., В. В. Юртин Проблеми і перспективи кредитування банками фізичних осіб в Україні. Молодий вчений. 2018. № 8(2). С. 382-385.

3. Вінниченко О. В. Аналіз ринку споживчого кредитування в Україні. Вісник ХНАУ. Серія :Економічні науки. 2015. № 4. С. 245-252.

4. Долінський Л. Б. Аналіз статистики дефолтів банків України в розрізі кредитних рейтингів. Бізнес Інформ. 2016. № 7. С. 136-146.

5. Маліновська О. Я. Кредитні спілки як джерело забезпечення кредитними ресурсами суб'єктів малого бізнесу. Економічний вісник університету. 2015. Вип. 27(1). С. 217-221.

6. Матвеєва Н. В., Маркітан О. О. Проблеми розвитку кредитування комерційними банками України. Наука й економіка. 2016. Вип. 1. С. 7-12.

7. Стрільчук Ю. І. Факторний аналіз банківського кредитуванн населення / Ю. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 12. С. 226-231.

8. Шкварчук Л. О., Цікайло М. А. Аналіз діяльності кредитних спілок на ринку фінансових послуг України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»Логістика. 2014. № 811. С. 422-425.

Квітченко Олександра Русланівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Дегліс Микола Васильович,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми. Фінансові установи мають вирішальну роль у системі фінансового посередництва вони повинні не тільки діагностувати потенційні загрози. Розвиток сучасного фінансового сектору привносить у діяльність банків нові аспекти та проблеми стабільного функціонування, розв'язання яких багато в чому залежить від рівня системи управління ризиками, які є невід'ємним складником функціонування будь-якого банку. Банківська діяльність загалом є ризиковою, але своєчасний аналіз сприяє зниженню негативного впливу фактору ризику на прибуток банку.

Ризиками банків, як і ризиками в інших видах комерційної діяльності, пов'язують передусім із фінансовими втратами, що виникають у разі їх реалізації.

Причинами появи ризиків у діяльності фінансових установ є :

– незрозумілість поточних, проміжних та стратегічних цілей банків чи їх неузгодженість між собою;

– невисока якість здійснення аналізу закономірностей розвитку явищ у банківській галузі або висока нестабільність економічної системи, що породжує випадковість виникнення певних процесів;

– замало часу для здійснення об'єктивного оцінювання ситуації, в якій є фінансова установа;

– поява неповної інформації про тенденцій розвитку діяльності банку чи змін фінансового стану його клієнтів.

Банківські ризики можна поділяти на 2 види :

1. ризики, які піддаються кількісній оцінці, – фінансові;
2. ризики, які не піддаються кількісній оцінці, – функціональні та зовнішні.

Найчисленнішу групу банківських ризиків створюють фінансові ризики, які визначаються ймовірністю грошових утрат і зв'язуються з непередбаченими змінами в обсягах, дохідності, вартості та структурі активів і пасивів.

Розглянемо спочатку як тлумачиться поняття «ризик» у банківській сфері різними науковцями та вченими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вчених економістів прослідковуються два основних підходи до визначення ризиків:

1-ий – теорія ризику – формується як окрема наука, що розглядає ризик як загальносистемне явище.

2-ий підхід пов'язаний з урахуванням фактора ризику в конкретних економічних науках і в банківській справі зокрема.

Вчені по-різному трактують поняття ризику. Наприклад, Л.І. Донець визначає ризик як діяльність, що пов'язана з подоланням невизначеності в будь-якій ситуації неминучого вибору, в роботі якого є можливість кількісно і якісно дати оцінку ймовірності досягнення передбаченого результату, невдачі і відхилення від мети. І.Г. Брітченко у розглядає ризик як можливість настання несприятливої події, як економічну категорію, що виникає в умовах невизначеності і призводить до ймовірності понесення підприємством збитків або

недоодержання прибутку. Л.А. Останкова, Н.Ю. Шевченко у стверджують, що ризик – це імовірність події чи групи споріднених випадкових подій, які спричинюють збитки об'єкту, який володіє даним ризиком.

На наш погляд, існуючі визначення не повністю враховують ситуаційність, багатоваріантність та суб'єктивність самої природи ризику. Він є результатом окремого, свідомого, але не завжди об'єктивного управлінського рішення, яке приймається людиною.

Найбільш повне визначення дає В.В. Ковальов , де визначає ризик як рівень фінансової втрати, що виражається: а) у можливості не досягти поставленої мети; б) у невизначеності прогнозованого результату; в) у суб'єктивності оцінки прогнозованого результату.

Мета дослідження. Узагальнюючи існуючий понятійний апарат, вважаємо за можливе уточнити визначення ризику. Отже, ризик – це ситуація, що є наслідком або варіантом свідомо прийнятого управлінського рішення, яка може привести до матеріальних або інших втрат певного розміру.

Виклад основного матеріалу. Фінансові ризики являють собою одну систему ризиків, яка враховує як внутрішні, так і зовнішні впливові фактори.

До основних видів базових фінансових ризиків належать:

- кредитний ризик (ризик позичальника) імовірність виникнення збитків, або додаткових втрат, або недоотримання доходів по плану унаслідок невиконання боржником узятих на себе зобов'язань причинами якого може бути незадовільний фінансовий стан до умов договору.
- ризик ліквідності(ризик кредитного портфелю) це така форма ризику, пов'язана з низькою ліквідністю активів, об'єктів інвестування чи з великим періодом інвестиційного процесу.

Поєднані фінансові ризики активних операцій:

1. ринковий ризик має місце в разі отримання втрат фінансовою установою, або недоодержання доходів через погіршення фінансового стану клієнта.
2. Процентний ризик це коли фінансова установа сплативши за залученими коштами може отримати збитки через перевищення процентних ставок, над ставками через розміщеними коштами внаслідок зміни через економічне становище країни.

3. Валютний ризик це отримання прибутків від зміни курсів валют при перерахуванні отриманих доходів у національну валюту. Є 2 аспекти валютного ризику:

- вибір виду валюти,
- зміна коливання її курсу.

4. Операційний ризик збиток банку. що викликаний подовженням строку проведення операції, невивченістю операції, що здійснюється, неналагодженістю системи проведення операції, порушенням умов договорів, неправильним оформленням документів.

Також до фінансових ризиків відносять:

• ризик зниження фінансової стійкості – генерується високим коефіцієнтом фінансового левериджу;

• ризик неплатоспроможності – діє внаслідок низької ліквідності активів суб'єктів господарювання;

• інвестиційний ризик – пов'язаний з можливим знеціненням інвестиційно-фінансового портфеля, який складається із власних цінних паперів, так і придбаних, і поділяється:

1) ризик реального інвестування.

2) ризик інноваційного інвестування.

3) ризик фінансового інвестування.

• податковий ризик – поширений і має вплив на результати фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Цей вид фінансового ризику має ряд аспектів: ризик збільшення ставок чинних податкових платежів, ризик введення нових податкових платежів, ризик зміни умов і термінів сплати податкових платежів та ризик скасування податкових пільг тощо;

• інфляційний ризик – виникає при знеціненні реальної вартості капіталу, а також очікуваних доходів і прибутків.

Висновки. Отже, ми пропонуємо під фінансовим ризиком зрозуміти, що це ризик, який може виникати в здійсненні фінансових операцій і характеризується ймовірністю та величиною втрат капіталу, платоспроможності, фінансової надійності, недоотримування доходів і прибутків у подальшому в умовах невизначеності діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брітченко І.Г. Механізм оцінки й управління фінансовими ризиками підприємств: монографія / І.Г. Брітченко, Н.А. Брегін. – Донецьк, 2004 . – 172 с.

2. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа [Текст]: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Рущишин, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 564 с.

3. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навчальний посібник / Л.І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 432 с.

5. Останкова Л.А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посіб. / Л.А. Останкова, Н.Ю. Шевченко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.

6. Павлишин Фінансовий ризикменеджмент комерційного банку: класифікація та оцінка ризиків / І. О. Павлишин // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №10. – С. 39-42.

7. Партин Г.О. Ризики у сучасній банківській діяльності та шляхи їх зниження / Г.О. Партин, У.І. Путько // Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 21.9 – 2011. – С. 247-253.

8. Кочетигова Т.В. Сутність та класифікація банківського ризику / Т.В. Кочетигова, А.Ю. Алейнік // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №16. – С. 715-718.

Кострица Вероніка Валеріївна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Денисюк Олена Григорівна,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії

ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У КРАЇНАХ СВІТУ

Постанова проблеми. На сучасному етапі розвитку країн світу для вивчення різноманітних моделей ринків інститутів спільного інвестування, важливим стає досвід та розвиток інвестиційних фондів у всьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед закордонний вчених на особливу увагу заслуговують праці А. Дамодарана, У. Баффета, Б. Грехема, Ф. Фабоцці, У. Шарпа. Д. Леонова, І. Лютого, С. Науменкової, В. Шелудько та інших.

Інститути спільного інвестування (далі - ІСІ) являють собою новітній метод залучення коштів. Великі інвестиційні ресурси є потужним поштовхом в роботі пріоритетних галузей економіки. Для того, щоб спільне інвестування зайняло головну нішу в інвестиційних ресурсах країни, необхідні стійкі економіко-правові відносини та безперечний професіоналізм учасників фондового ринку

Мета дослідження. Інститути спільного інвестування в Україні формуються на основі досвіду розвинених економік світу, адаптуються до українських реалів.

Виклад основного матеріалу. Як показує історична практика, такий вид посередництва як ІСІ існує вже приблизно 150 років У розвинених країнах вже давно сформоване конкурентне середовище навколо ІСІ. Головною метою ІСІ — є надання можливостей для приватних інвесторів розміщувати капітал через цінні папери. Потенційних інвесторів приваблює, на їх думку, висока дохідність та економія часу на управління інвестиціями на видну від традиційних способів зберігання та примноження капіталу.

Для ІСІ важливо, що об'єднання коштів багатьох інвесторів дає можливість працювати на рівні великих інституційних інвесторів. Можливість оперативно вилучити вкладенні кошти та відсутність найменшого терміну інвестицій — це все додаткові переваги. До державного сектору, корпоративного або банківського необхідно залучати дрібних інвесторів, а саме завдяки спільному інвестуванню, як об'єднанню вкладів багатьох інвесторів та розподіляти їх у цінні папери.

В 1924 році у США був створений інвестиційний фонд під назвою «Взаємний фонд» Massachusetts Investment Trust, але ще на початку 19 століття перші інвестиційні компанії уже існували у Бельгії та Великобританії. Активи американських фондів досягли 3 трлн доларів (10 % усіх фінансових активів країни). Сьогодні налічується 6 тисяч американських взаємних фондів.

В США ІСІ поділяються на три основні інвестиційні об єднання: Інвестиційні трасти, Менеджмент – компанії, та об єднання сертифікатів з готівковою вартістю.

На відміну від США, у Великобританії переважають «unit trust», де вкладаючи гроші інвестор отримує свідоцтво про внесення паю.

У Франції відбувається процес діяльності ІСІ, як інвестиційних компаній зі змінним капіталом. Там компанії можуть викуповувати акції на вимогу акціонерів у будь-який час за вартістю чистих активів.

За світовими стандартами щодо управління інвестиційними вкладеннями існують такі концепції:

1. Здійснюється контроль над активами інвесторів самими інвесторами або директорами фонду.
2. Трастові фонди здійснюють контроль та реалізацію активів на рівні провідної компанії та трастів одночасно.
3. В Росії Швеції Німеччині та Австрії мають практику контрактні ІСі що передбачають юридичні відносини між інвесторами та провідною компанією.

У Великобританії, у схожих з українськими пайовими фондами, трасти виконують контроль з за компанією, що керує, а саме, ці функції виконують великі банки. У Німеччині цим займаються депозитарні банки,які до того ж є засновниками кермової компанії.

Функції трастів як контролерів у Великобританії та контрольна діяльність депозитарного банку у Німеччині дуже схожі. Але все ж таки депозитарні банки поводять себе в роботі більш жорсткіше ніж трастова діяльність в Великобританії.

Це пояснюється тим, що в Німеччині узгоджується більше угод, укладених провідною компанією від імені інвестиційного фонду, що надають потім можливість відмовитись від угод що розходяться з законними правилами інвестиційного фонду.

Досвід економічно розвинутих країн свідчить, що використання та вдосконалення нетрадиційних джерел інвестування стає дієвим механізмом для створення нових і модернізації наявних виробництв на основі використання досягнень науково-технічного прогресу. Одним із таких напрямів виступає венчурне інвестування, що сприяє розв'язанню проблеми недоліку фінансових коштів у високотехнологічному секторі та розширенню перспективних напрямів діяльності.

Головна особливість венчурного інвестування полягає в наданні коштів будь яких гарантованих застав щодо майна або інших активів підприємця. Є лише застава у вигляді частки акцій майбутнього чи вже наявного підприємства.

Венчурне підприємництво — ризикова діяльність, у процесі якої створюються й упроваджуються у виробництво нові товари, технології, послуги, результати наукових досягнень, технічні новинки тощо.

Аналіз даних свідчить, що у порівнянні з 2012 р. обсяг світових венчурних інвестицій збільшився більше ніж удвічі, але у 2016 р. спостерігається зменшення венчурних інвестицій на 10,09% до попереднього року, тобто відбулося абсолютне скорочення з 218 млрд дол. США до 196 млрд дол. США. Всупереч цьому, оцінка розмірів світових тенденцій венчурного інвестування залишається високою, що підтверджує значний вплив таких інвестицій на розвиток світового господарства.

Венчурний капітал у Європі знизився на 11 %. Вихід Великобританії зі складу ЄС (стратегія Brexit) спровокував такий стан венчурного інвестування у 2016 році. Завдяки венчурному капіталу зросли і стали відомими такі гіганти комп'ютерного й інформаційного бізнесу Microsoft, Intel, AppleComputers, SunMicrosystems, Yahoo, Google.

Не випадково країни з розвиненим ринком венчурного інвестування виступають сьогодні провідними експортерами продукції високих технологій. Окрім того, у 2017 р. значне зростання зафіксували фармацевтичні галузі та інвестиції в біотехнології в розмірі понад 16 млрд дол. США у порівнянні з 12,2 млрд дол. США у 2016 р.

Головні критерії що сприяють розвитку венчурного бізнесу, є: наявність науково-освітньої бази та потужного дослідницького сектора, наукових шкіл; розвиненість фінансових інститутів і ринків страхового

й пенсійних секторів; наявність фондового ринку; політична й макроекономічна стабільність, стале економічне зростання; стабільний попит з боку держави та приватного сектора на наукові дослідження й розробки; наявність вільного капіталу.

При створенні сталого нормативного поля завжди з'явиться стимул для інноваційної діяльності, щоб спрямувати інвестиції в інноваційний процес і високотехнологічне виробництво. Виникає потреба, необхідність в законах, актах, для регламентації процесів економічної діяльності, що не мають між собою зв'язку, та не спрямовані в політичну або соціально-економічну програму.

Хоч і прийняті законопроекти про «Про венчурні фонди інноваційного розвитку» або «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері», є великим недоліки, що перешкоджають формуванню єдиної бази венчурного інвестування в Україні як цілісного механізму, спрямованого на забезпечення економічного зростання України.

Венчурні фонди як гнучкий інструмент для здійснення інвестиційних програм користуються популярністю в Україні. У загальних активах українських ІСІ їхня частка перевищує 90%.

Найширшим направленням венчурного інвестування за 2014-2016 рр. стали: онлайн-послуги - 16 угод на загальну суму 55 млн грн, програмне забезпечення - 12 млн грн, мобільний зв'язок9 млн грн 2016 р. також характеризується появою на українському інвестиційному ринку великих міжнародних гравців, у тому числі з Кремнієвої Долини. Близько 60% інвестиційних угод укладено за участю міжнародних інвесторів, при цьому іноземний капітал становив понад 80% загального обсягу інвестицій у 2016 р. (без урахування нерозкритих угод).

Тільки через вдосконалення механізму залучення інноваційних проектів є можливість розв'язання наявних проблем та підвищення ефективності венчурних інвестицій, а саме:

- створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом забезпечення загального стабільного макроекономічного і політичного становища, досконалого правового законодавства, науково обґрунтованого оподаткування;
- підвищення мотивації вкладання коштів венчурних фондів в інноваційні проекти малих і середніх фірм шляхом створення інституту державного страхування і гарантування венчурних інвестицій,
- зростання частки організованого ринку цінних паперів для створення сприятливих умов для ефективного продажу венчурними інвесторами пакета акцій компаній, які є об'єктами інвестування;

- вдосконалення інфраструктури для забезпечення інтенсифікації інноваційно-інвестиційних процесів та управління венчурним капіталом, зокрема формування технологічних інкубаторів, технопарків, технополісів;
- поліпшення організаційно-управлінських умов венчурної індустрії в розрізі ефективного управління та планування;
- розвиток системи сервісних та інформаційних послуг, що забезпечило б підвищення рівня активності фізичних осіб на ринку спільного інвестування.

Найважливішим моментом успішного залучення венчурних інвестицій на даному етапі є: державна підтримка, що насамперед полягає у подальшому формуванні та вдосконаленні законодавчої та нормативно правової бази, спрямованої убезпечити науково-технічну, інноваційну та венчурну діяльність в Україні; розв'язання правових проблем захисту інтелектуальної власності; створення і подальша підтримка стимулів розвитку венчурного підприємництва за системою держзамовлення;

Найбільшого рівня розвитку інститути спільного інвестування досягли в Сполучених Штатах Америки. Особливість функціонування ринку інвестування полягає в обмеженнях стосовно операцій банків із цінними паперами, оскільки саме ці фінансові інструменти є оптимальними активами для розміщення коштів ІСІ. Отже, саме небанківський сектор ринку спільного інвестування в цій країні набув значних масштабів розвитку. Банки Америки.

Небанківські заклади інститути спільного інвестування поділяються на три основні види: уповноважені інвесторами компанії, об'єднані інвестиційні трасти та компанії що керує.

Станом на кінець 2013 р.в США було зареєстровано 7 596 пайових інвестиційних фондів, вартість чистих активів яких 13 045 221 млн дол. США.

Згідно з законодавством США фонди відкритого типу викуповують акції та сертифікати в інвесторів протягом усього часу існування за ціною еквівалентної відповідній частці активів компанії. Саме фонди цього типу є найпоширенішим типом інститутів спільного інвестування як в Америці, так і в усьому світі. Основною особливістю є це можливість для фондів мати цінні папери інших ІСІ, їм також дозволяється інвестувати в сертифікати пайової участі інших інвестиційних компаній. Таким чином, диверсифікується ризик між

представниками — цінними паперами інвестиційних фондів, що забезпечує певний перерозподіл капіталів і створює своєрідний механізм стимулювання та фінансування фондів, які мають найефективнішу інвестиційну політику.

Отже, провівши певні дослідження стосовно кількісних і якісних характеристик з існування та розвитку американського ринку спільного інвестування, можемо зробити висновки, що американським інвестор має широкі можливості щодо вибору галузевого спрямування своїх інвестицій і альтернативи стосовно використання доходу, отриманого за цінними паперами ІСІ, власником яких є він сам.

Висновки. Таким чином, особливості закордонного досвіду інститутів спільного інвестування по-своєму проявляються в найрізноманітніших аспектах їх функціонування та розвитку. Одні специфічні характеристики виражаються в законодавчих і нормативно-правових актах, інші — у специфіці своїх повноважень і можливостей здійснення тих чи інших операцій з фінансовими активами, які є в їх розпорядженні. Порівнюючи особливості функціонування та розвитку ІСІ в країнах, які було досліджено, зауважимо, що значну роль відіграють такі фактори розвитку: історичні фактори, традиції та звичаї, економічний потенціал країни, зорієнтованість на наявність (відсутність) банко центричної моделі або моделі фондового ринку в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» № 2299-III від 15.03.2001 [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua.

2. Закон України про інститути спільного інвестування (Відомості Верховної Ради), 2013, №29,ст. 337[Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua.

3. Інститути спільного інвестування в умовах глобалізаційї світових фінансовх Ринків Серія «Міжнародний бізнес»В.А.Вергун О.І.Ступницький, 2009 – 512с.

4. Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електроний ресурс]-Режим доступу:http:// www.uaib.com.ua.

5. Сталий розвиток – XXI століття :управління, технології, моделі. Дискусії 2018:колективна монографія (“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”)[Електронне видання].

Красненко Наталія Юріївна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Петрук Олександр Михайлович,
д.е.н., професор кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Економічна система є складним утворенням, для існування якого необхідні ресурси, в тому числі і фінансові. Мобілізація, розподіл, перерозподіл фінансових ресурсів є ключовими функціями сучасної економіки. В Україні в умовах формування ринкової економіки велике значення набуває ефективно організований фінансовий ринок, який необхідний для нормального та успішного функціонування країни, а також для розвитку соціальної сфери. Фінансовий ринок також є барометром економіки, який працює за низьких темпів інфляції, сприятливого політичного клімату, стабільного законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансовий ринок в Україні є об'єктом уваги як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, як-от: Л. Алексеєнко, В. Базилевич, О. Барановський, Н. Костіна, П. Кругман, В. Опарін, О. Ромашко, Дж. Сакс, Дж. Стігліц, В. Федосов, О. Шаров та ін.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій функціонування фінансового ринку України.

Виклад основного матеріалу. Як і будь-яка складана категорія, «фінансовий ринок» має значну кількість тлумачень. Так, на думку Н. Кузнєцова, «фінансовий ринок – це частина загального ринкового простору, що охоплює фінансові зв'язки та значну кількість форм кредитних відносин і включає ринок банківських кредитів і ринок цінних паперів» [5]. Ф. Мишкін під фінансовим ринком розуміє ринок, на якому відбувається переміщення коштів від осіб, у яких є їх надлишки, до тих, хто відчуває потребу у цих ресурсах [7]. О. Абакуменко, провела ретельний аналіз існуючих визначень поняття

«фінансовий ринок» і запропонувала поділити їх на наступні підходи: фінансовий ринок трактується як система відносин; фінансовий ринок як сукупність інструментів; фінансовий ринок як механізм; фінансовий ринок як економічне середовище [1].

Слід зазначити, що «фінансовий ринок у процесі перерозподілу фінансових ресурсів виконує функції, які не може виконати інша складова фінансової системи, при цьому значно впливає на її стійкість та ефективність. З огляду на це, побудова ефективного фінансового ринку потребує певних принципів:

– ліквідність фінансових інструментів;

– захист інвесторів;

– ефективність та конкурентоспроможність;

– відповідність міжнародним стандартам» [9].

«В основі сучасної моделі фінансової системи України головну роль відіграють національний та комерційні банки. Банківський сектор є найбільшою складовою фінансового ринку України з активами, які складають велику частку усіх фінансових установ. Зокрема, кількість банківських установ, що мають ліцензію, з 2014 р. зменшилося на 76 установ. Крім того у 2018 р. функціонувало 38 банків з іноземним капіталом, що менше на 30 од. ніж у 2014 р. та свідчить про сильну залежність банківської та фінансової систем від зовнішніх джерел ресурсів» [4].

«За сучасних умов, фондовий ринок посідає вагоме місце в структурі всього фінансового ринку. Фондовий ринок поділяється на первинний, що визначає відносини між емітентами та інвестором, та вторинний, який охоплює відносини під час вільного обігу цінних паперів на ринку. Основними цінними паперами, з якими здійснюються операції на фондовому ринку, є облігації, акції, інвестиційні сертифікати. Так, у 2018 р. структура торгів цінними паперами має наступний вигляд: акції – 47%, корпоративні облігації – 23%, ф'ючерси – 23%, опціони – 6%, інші цінні папери – 1%» [8]. Недостатня розвиненість фондового ринку не дає змогу розвиватись повною мірою іншим складовим фінансового ринку.

Слід зазначити, що вагоме місце на фінансовому ринку займають страхові компанії, які «акумулюють понад 53% усіх активів та мають потенціал для сприяння сталому розвитку підприємництва в Україні шляхом розміщення страхових резервів у реальному секторі економіки [9]. На сьогоднішній день ринок страхових послуг є другим

за рівнем капіталізації серед небанківських фінансових ринків. Однак кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення у 2017 р. їх кількість зменшилася на 18 од. порівняно з 2016 р.» [2].

Таким чином, «стан фінансового ринку впливає на платоспроможність та стабільність фінансової системи. А основним завданням державного регулювання фінансового ринку на сучасному етапі є уніфікація норм регулювання в усіх секторах, поліпшення фінансування державних регуляторів. Тому перспективними шляхами стабілізації є постійний моніторинг діяльності фінансових установ, ліквідація неплатоспроможних учасників фінансового ринку, підвищення фінансової грамотності населення, диверсифікація ризиків тощо» [6].

Таким чином, формування фінансового ринку є динамічним та складним. Крім того, «вдосконалення системи регулювання фінансового ринку потребує таких змін: пріоритетні напрями державної політики на фінансовому ринку, шляхи його розвитку; регулювання діяльності банківських та небанківських установ; розширення повноважень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку; підвищення умов ліцензування професійних учасників фінансового ринку; створення єдиної бази даних про акціонерні товариства».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О.В. Розвиток кон'юнктури фінансового ринку України: Монографія. – Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2013. – 464 с.

2. Аналітичний огляд банківської системи України // Рюрик, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua.

3. Державна служба статистики України, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

4. Довідник діючих банківських установ України // Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua.

5. Кузнєцова Н.С. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування / Н.С. Кузнєцова, І.Р. Назарчук. – К.: Юринком Інтер, 1998. – С. 7.

6. Лобозинська С. До питання створення мегарегулятора фінансового ринку в Україні та вдосконалення банківського регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.web.znu.edu.ua

7. Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. – К.: Основи, 1998. – 963 с.

8. Полюхович В. Місце фондового ринку в структурі фінансового ринку України. Підприємництво, господарство і право / В. Полюхович //. 2016. – № 6. – С. 103–105.

9. Шишпанова Н., Іванов А. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми на перспективи розвитку / Н. Шишпанова, А. Іванов// Modern Economics. – 2017. – № 1. – С. 66–72.

Кузьмінська Ангеліна Олександрівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Денисюк Олена Грогорівна,
к.е.н., доцент кафедри
підприємництва, фінансів
та оподаткування
Житомирської філії УДФСУ

ФІНАНСОВО-ПЛАТІЖНІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. У розвитку міжнародного ринку фінансово-платіжних послуг спостерігається широке впровадження комп'ютерних технологій у фінансовій сфері, з'являються нові банківські послуги, результатом формування єдиного світового фінансового ринку стає постійне зростання обсягів та швидкості здійснення фінансових операцій та надання платіжних послуг, що ще більше поглиблює глобалізацію фінансових ринків.

Слід наголосити на тому, що ефективний розвиток платіжної системи є комплексним процесом, який має базуватися на потребах національного фінансового сектору. Реформування платіжної системи залежить від паралельного розвитку банківської системи, інституціональної взаємодії у сфері платіжних послуг і платіжних інфраструктур (банківського сектору, НБУ, органів державного регулювання та інших зацікавлених сторін). В цьому контексті першочерговим завданням є чітке окреслення функцій НБУ та комерційних банків у сфері розвитку платіжної системи. З огляду на вищесказане вибрана

тема дослідження є актуальною та потребує подальшого дослідження у напрямі системного підходу до забезпечення безпеки платіжної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань, що стосуються фінансово-платіжної системи, присвячено роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених, таких як, зокрема, Козак Ю.Г[1] О. Вовчак, Г. Іщук, В. Коваль, В. Кравчук, С. Міщенко, А. Премєрова [1–9].

Незважаючи на значні напрацювання з проблематики функціонування фінансово-платіжної системи, не досить дослідженими залишаються питання системного підходу до забезпечення її безпеки в умовах фінансово-економічної нестабільності на міжнародному ринку.

Це, відповідно, вимагає постійного моніторингу стану світового фінансового середовища для своєчасної ідентифікації ризиків розвитку міжнародного ринку фінансово-платіжних послуг.

Метою дослідження є визначення особливостей сучасного розвитку міжнародного ринку фінансово-платіжних послуг в умовах дестабілізації світового фінансового середовища, а також формування системного підходу до забезпечення безпеки платіжної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинником сучасної глобальної фінансової нестабільності і суперечливість курсоутворення є непередбачуваність курсу американського долара, який є основною валютою міжнародної торгівлі, міжнародної ліквідності, іноземних інвестицій, валютних резервів країн. Котрий рік поспіль відбувається падіння курсу американського долара, економічний тягар якого падає на євро, незважаючи на суперечливу економічну ситуацію у Єврозоні, слабкість економік Німеччини та Франції, їх відхилення від макроекономічних умов Пакту стабільності та зростання Євросоюзу. До того ж країни, що розвиваються, перетворилися на нетто-експортерів капіталу, тим самим обмежуючи власні фінансові ресурси та сприяючи перенагромадженню міжнародної ліквідності. Для багатьох країн це загострило проблему вибору резервної валюти, посилило увагу до альтернативних валютних рішень — периферійних валют і регіональних валютних зон.

Основною рисою розвитку світового ринку фінансово-платіжних послуг у сучасних умовах стало підвищення ролі міжнародних ринків, що мають наднаціональний характер. Окрім того, кардинально змінилася сама роль ринку фінансових послуг у сучасній світовій

економіці. Від початку свого існування фінансовий ринок виконував функції обслуговування всіх інших сегментів світового господарства. Сьогодні міжнародний фінансовий ринок перетворився на цілком самодостатній сегмент світового ринку, операції на якому іноді здійснюються повністю відокремлено від реального сектору економіки. У результаті високої мобільності фінансових активів за масштабами операцій ринок фінансових послуг починає займати домінуючі позиції на світовому ринку: за оцінками експертів, щоденний обсяг операцій на світових фінансових ринках перевищує обсяги операцій світової торгівлі у 50 разів [4, с. 16].

Зростання кількості та обсягів угод на міжнародному ринку фінансово-платіжних послуг призвело до зростання ризиків учасників фінансових операцій, збільшення частоти та масштабів фінансово-економічних криз і стало однією з причин підвищення ступеня нестабільності ринку фінансових послуг.

На сьогоднішній день особливого розмаху набувають процеси міжнародної фінансової лібералізації, фінансової інтеграції та структурних змін у глобальних ринках. Фінансова глобалізація, з одного боку, дає змогу державам отримати необхідні їм ресурси (гроші та капітал), а корпораціям – здобути додаткові прибутки від ефективного інвестування вільних ресурсів. З другого боку, вона сприяє появі глобальних криз, приховує потенційну небезпеку збільшення глобальної фінансової нестабільності, а отже, – значних втрат для всіх суб'єктів, що діють у глобальному фінансовому середовищі. Унаслідок політичної нестабільності Україна перебуває на узбіччі глобальних фінансових потоків. Якщо враховувати особливості та специфіку впливу фінансової глобалізації на розвиток фінансової системи нашої країни, можна виділити основні напрями її реструктуризації: інтеграція України до міжнародних фінансових відносин, взаємини з міжнародними фінансово-кредитними установами та інтеграція до світового ринку фінансів, залучення в Україну іноземного капіталу та співпраця з іноземними партнерами.

Платіжні системи та системи розрахунків (далі - платіжні системи) відіграють провідну роль в економіці країни, забезпечуючи здійснення суб'єктами економіки переказу коштів і розрахунків за зобов'язаннями, що виникають у процесі економічної діяльності. Надійні й ефективні платіжні системи є запорукою стабільного функціонування фінансової системи та економіки країни загалом.

Платіжні системи мають важливе значення для ефективної реалізації центральним банком монетарної політики. За допомогою платіжних систем центральний банк або учасники ринку за потреби здійснюють підтримку ліквідності інших учасників з метою забезпечення розрахунків за зобов'язаннями в усій фінансовій системі країни.

Через окремі платіжні системи проходять значні грошові потоки, тому порушення в роботі цих систем, невиконання одним чи кількома членами, учасниками платіжної системи своїх зобов'язань можуть призвести до системного ризику, негативно вплинути на стабільність фінансової системи, підірвати довіру суспільства до грошей. Отже, побудова платіжних систем та управління ними мають організовуватися таким чином, щоб ризики в їх діяльності були мінімальними.

Останнім часом відбувається трансформація основних функцій центральних банків багатьох країн. З метою гарантування безперервного та стабільного функціонування платіжних систем центральні банки розпочали здійснювати нагляд (оверсайт) за платіжними системами.

Нагляд (оверсайт) за платіжними системами - діяльність центрального банку з моніторингу, оцінювання платіжних систем та в разі необхідності ініціювання змін щодо їх діяльності з метою забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування відповідних систем.

Національний банк, виконуючи свою основну функцію щодо забезпечення стабільності грошової одиниці України, ставить собі за мету підтримування високого рівня довіри населення, підприємств та організацій до національної валюти, фінансових інструментів і систем, які використовуються для переказу коштів і здійснення розрахунків.

Упровадження Національним банком нагляду (оверсайта) за платіжними системами є нагальною потребою для забезпечення належного функціонування платіжних систем в Україні. Здійснення Національним банком нагляду (оверсайта) за платіжними системами має бути невід'ємною складовою його діяльності.

Метою оверсайту платіжних систем є надійність та ефективність систем щодо забезпечення ними переказу коштів та розрахунків за фінансові інструменти. Для досягнення зазначеної мети НБУ має становити вимоги, яким повинні відповідати платіжні системи, та здійснювати оцінку систем щодо цих вимог. Під час оцінювання платіжної

системи увага Національного банку України має приділятися таким характеристикам побудови та роботи системи:

– здатність системи надавати швидкі, безпечні та економічно вигідні послуги суб'єктам економіки, що має значення для створення сприятливих умов функціонування фінансових ринків та економіки загалом;

– ефективність та надійність схем взаєморозрахунків за виконаними операціями з переказу коштів у платіжній системі;

– дієвість політики управління ризиками, яку проводить платіжна організація платіжної системи тощо.

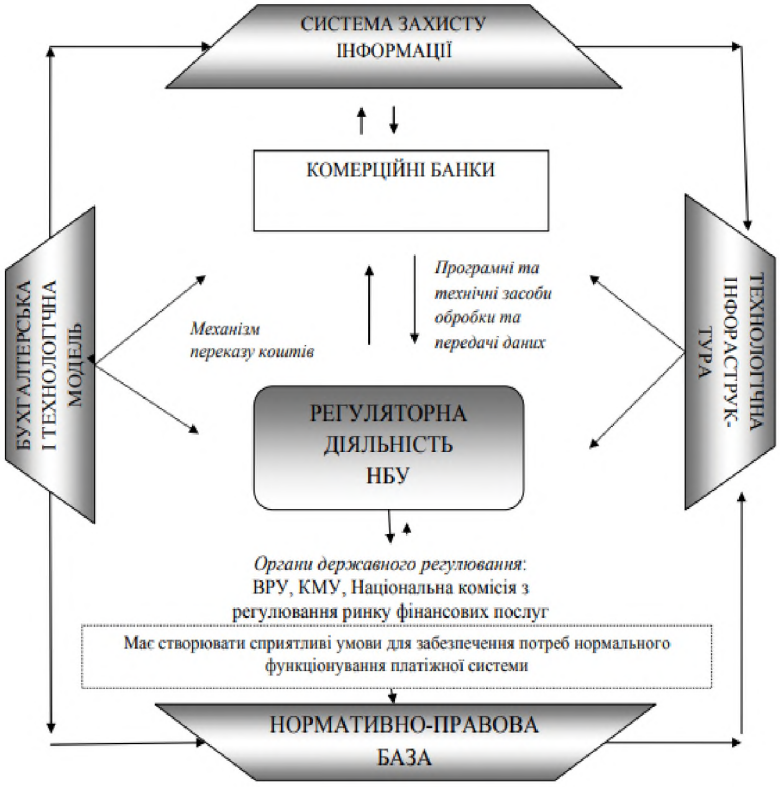

Рис 1. Схема безпеки платіжної системи

Зазначимо, що здійснення НБУ оверсайту платіжних систем повинно базуватися на міжнародних принципах:

1) прозорість – центральний банк має відкрито оприлюднити політику оверсайту та загальні вимоги до платіжних систем;

2) застосування міжнародних стандартів – центральний банк має застосовувати відповідні міжнародні стандарти щодо платіжних систем;

3) наявність повноважень та можливостей – центральний банк повинен мати дієві повноваження та можливості для здійснення ефективного оверсайту;

4) послідовність – вимоги до платіжних систем мають застосовуватися до всіх платіжних систем, зокрема створених центральним банком;

5) співпраця з іншими державними регуляторами – центральний банк з метою сприяння безпеці та ефективності платіжних систем має співпрацювати з іншими державними регуляторами та центральними банками інших країн.

З метою вдосконалення розвитку національної платіжної системи Національному банку України як основному регулятору слід докласти чимало зусиль у напрямі підвищення її ефективності та надійності. Водночас важлива роль відводиться і комерційним банкам, які для того, щоб підвищити довіру до вітчизняної банківської системи, повинні збільшити доступ до рахунків через філіальні мережі електронного банківського обслуговування (банкомати і схеми інтернет-банкінгу), а також розширити перелік роздрібних платіжних інструментів; надавати більший спектр новітніх банківських послуг; розвивати внутрішнє управління рахунками і системами обробки платежів; вдосконалювати механізми платіжної інфраструктури тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Невпинне зростання глибини міжнародного ринку фінансових послуг та значні трансформаційні зрушення його структури пов'язані з розширенням і ускладненням зовнішньоекономічних зв'язків, кількісними та якісними змінами потреб споживачів фінансових послуг.

Міжнародний ринок фінансово платіжних послуг значно змінився, швидко розвиваючись під впливом процесів лібералізації, глобалізації та прогресу у сфері інформаційних і комп'ютерних технологій. В процесі досліджено тенденції сучасного розвитку міжнародного ринку фінансово-платіжних послуг в умовах дестабілізації світового фінансового середовища, а також формування системного підходу до забезпечення безпеки платіжної системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси в питаннях та відповідях / Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, К. І. Ржепішевський. – К. : ЦУЛ, 2003. – 294 с. вид. 3-тє, перероб. та доп.– Київ : Центр учбової літератури, 2007 – 640 с.

2. Данік Н., Тютенко Ю. Теоретичні засади реалізації концепції життєвих циклів у практиці фінансового управління банком. Молодий вчений. 2018. № 2(54). С. 386–388.

3. Мировое экономическое положение и перспективы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.imf.org

4. Дмитренко Д. М. Фінансова глобалізація: напрями реструктуризації фінансової системи України / Д. М. Дмитренко // Європейські перспективи. – 2010. – № 2. – С. 17–26.

5. Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://data.worldbank.org/ country/ukraine/ukrainian

6. Корінєв В.Л. Цінова політика підприємства: [монографія]. К.: КНЕУ, 2001. 257с. Бокулєва М.О. Ціноутворення на продукцію машинобудівних підприємств з урахуванням поведінки споживачів: дис. на здобуття наукового ступеня канд. ек. наук: 08.00.04/ Запоріжжя, 2010р. 184 с.

7. Уткин Э.А. Цены. Ценообразование. Ценовая политика. М.: ЭКСМОС, 1997. 243 с.

8. Платіжні системи : [навч. пос.] / [О. Вовчак, Г. Шпаргало, Т. Андрейків]. – К. : Знання, 2008. – 341 с.

9. Іщук Г. Забезпечення безпеки даних карткових платіжних систем при проведенні платіжних операцій / Г. Іщук, А. Пелешенко // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – 2014. – № 2. – С. 106–111. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Nzundiz_2014_2_20.

10. Міщенко С. Вдосконалення системи роздрібних безготівкових платежів / С. Міщенко// Вісник КНЕУ ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Економіка. – 2014. – № 5. – С. 22–27.

11. Коваль Н. Особливості функціонування платіжних систем України на сучасному етапі їх розвитку / Н. Коваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://economy.nayka.com.ua.

12. Платіжна система України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua. 8. Офіційний сайт «Простобанк Консалтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prostobank.ua/ plastikovye_karty.

13. Офіційний сайт Українського банківського порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://banker.ua.

14. Офіційний сайт «НСМЕП ПРОСТІР» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://prostir.gov.ua/prostir.

Кухарський
Олександр Анатолійович,
студента групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Дема Дмитро Іванович,
к.е.н., професор кафедри
підприємництва, фінансів
та оподаткування
Житомирської філії УДФСУ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. «Прискорений економічний розвиток країни як необхідна умова інтеграції у світове співтовариство ставить перед державою певні вимоги. Успішність реформування економіки України, спрямованого на створення високоефективного ринкового господарства, значною мірою залежить від розвитку банківської системи, оскільки саме банки опосередковують рух капіталів, забезпечуючи перелив коштів між секторами економіки». Необхідна умова успішної банківської діяльності – достатній за обсягом й адекватний здійснюваним активним операціям власний капітал, який відповідає вимогам НБУ і забезпечує захист інтересів кредиторів банку та зміцнення довіри до банківських установ.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та практичні аспекти сутності, джерел формування банківських фінансових ресурсів були предметом наукових досліджень вітчизняних вчених, зокрема: В. Я. Вовк, А.М. Герасимовича, А. О. Єпіфанова, О. О Комліченко, С. В Лєонова, О.В. Портної, Ж. І. Торяник, О. В. Шиндер та інших. Разом з тим, питання фінансового забезпечення банківських установ потребують подальшого дослідження в зв'язку з запровадженням сучасних технологій та розширення джерел фінансових ресурсів банківських установ.

Виклад основного матеріалу. «Банківська система – одна з важливих умов забезпечення фінансової стабільності держави, сталого економічного розвитку та загального добробуту, оскільки вона забезпечує рух фінансових ресурсів, без яких функціонування ринкового господарства неможливе. Виступаючи посередниками у перерозподілі

капіталів шляхом трансформації тимчасово вільних коштів у інвестиції, банки істотно підвищують загальну ефективність виробництва. Необхідною умовою стабільної діяльності банку є наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів, тому дослідження теоретичних засад фінансових ресурсів банку має визначальне значення як для розвитку вітчизняної фінансової науки, так і для вдосконалення банківської практики.

Вихідною точкою дослідження суті фінансових ресурсів банку є осмислення основних понять. Термін «фінансові ресурси банку» походить від трьох понять: «ресурси», «фінанси» і «банк». Поняття «ресурси» походить з французької мови і укладачі словника іншомовних слів трактують його як матеріальні засоби, цінності, запаси, кошти, які у разі потреби можна використати». Категорія «фінанси» є складною та багатогранною і відображає економічні відносини, пов'язані з розподілом і перерозподілом ВВП, тому прикметник «фінансові» дає змогу виокремити один з видів ресурсів та конкретизувати логіку дослідження» [3].

В економічній літературі не існує єдиного підходу до визначення суті фінансових ресурсів. Так, вченими вбачається у «фінансових ресурсах матеріальну основу фінансів, що формують фінансовий потенціал будь-якого економічного суб'єкта, створюючи сприятливі умови для його виробничого та науково-технічного зростання» [6]. Близьким за суттю є визначення що розглядає «фінансові ресурси як матеріальне виявлення розподільчих та перерозподільчих відносин: грошові нагромадження і доходи, що створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб» [7].

На формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання кардинально впливає специфіка їхньої діяльності. Так, «банківські установи можна розглядати з двох боків: з одного боку, вони виступають як суб'єкти господарювання, які для забезпечення діяльності володіють відповідними фінансовими ресурсами, а з іншого – як фінансові інститути, що беруть участь у перерозподілі вільних фінансових ресурсів. Тому для науково обґрунтованого визначення фінансових ресурсів банків необхідно враховувати особливості банківської діяльності» [3, с. 21]. Банківські установи як специфічні підприємства виробляють особливий продукт, який відрізняється від

продукції матеріальної сфери, надають різноманітні послуги клієнтам. Основною «продукцією» є надання кредиту, який виступає у ролі позичкового капіталу, тобто грошові кошти мають повернутися з відсотками. Хоча банки не створюють грошові потоки, а лише беруть участь у перерозподілі тимчасово вільних коштів і опосередковують розподільчі та перерозподільчі процеси, основна їхня функція полягає у забезпеченні участі у ринковій економіці інших учасників ринку – підприємств промисловості, торгівлі, установ небанківського фінансового сектору, населення – через їхні грошові потоки.

Специфіка діяльності банку потребує врахування таких умов, пов'язаних з їхнім місцем та роллю в системі ринкових відносин: у процесі надання банківських послуг і одержання прибутку домінує рух фінансових ресурсів, як правило, у формі залучених клієнтських коштів. Для сфери матеріального виробництва характерна обернена практика: «рух фінансових ресурсів виконує допоміжну функцію порівняно з виробничою діяльністю; банк – це розрахунковий центр, оператор і посередник у фінансових операціях інших економічних агентів, що веде до багатоканальної участі банку в роботі значної кількості підприємств різних галузей і форм власності. Таким чином, залежність банку від клієнтської бази є доволі висока, що є причиною підвищеного ризику банківської діяльності; особливої важливості набувають методи раннього діагностування небезпечних змін, тому що банк працює із залученими коштами і має можливість відстрочити кризу ліквідності та платоспроможності за своїми зобов'язаннями; банки переважно працюють на залучених фінансових ресурсах, тоді як підприємство працює на власних коштах, звертаючись за потреби в установи банків за кредитом» [10, с. 3].

Висновки. За результатами дослідження сутності фінансового забезпечення діяльності банківських установ було визначено, що це «система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення і відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку». А ефективне управління фінансовим забезпеченням стійкого розвитку банківських установ дасть змогу підвищити адаптивність банків до мінливих умов зовнішнього середовища та забезпечити ефективність їх діяльності в несприятливих умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зуєва О. В. Розвиток фінансового потенціалу банків України щодо залучення ресурсів / О. В. Зуєва // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : тези доповідей Міжнародної наукової конференції (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – С. 73–75.

2. Зуєва О. В. Функції та принципи функціонування фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Економічний простір : збірник наукових праць. –Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – № 88. – С. 123–132.

3. Капран В. І. Банківські операції : навч. посібник для вузів / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Коваленко, С. І. Омельченко. – К. : ЦНЛ, 2006. – 208 с.

4. Кирилейза І. С. Теоретичні аспекти дослідження економічної сутності ресурсної бази банку / І. С. Кирилейза // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 1. – С. 90–93.

5. Коваль В. М. Грошові потоки в механізмі функціонування комерційного банку / В. М. Коваль // Вісник Української академії банківської справи. – 2000. – № 1 (8). – С. 48–50.

6. Колодізєв О. М. Оцінювання фінансового потенціалу залучення коштів фізичних осіб банками України / О. М. Колодізєв, О. В. Лебідь, О. В. Зуєва / Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2 (188). – С. 260–268.

7. Кравченко О. В. Оптимізація внутрішнього потенціалу банку з метою підвищення ефективності його діяльності / О. В. Кравченко // Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Частина 1 : монографія / ред. О. О. Непочатенко, Ю. О. Нестерчук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 259–267.

8. Лебідь О. В. Визначення сутності потенціалу банку / О. В. Лебідь, О. В. Новікова (Зуєва) // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2013. – № 69. – С. 180–187.

9. Лебідь О. В. Потенціал банків України: проблеми визначення та оцінювання / О. В. Лебідь, О. В. Зуєва // Потенціал економічного розвитку країни: теорія і практика : колективна монографія у 2 т. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2014. – Т. 1. – С. 233–248.

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_029.

Lavreniuk Roman Fedorovych,
Student from group FMDz-18-2
Mentor:
Novytskyi V. A.,
PhD, Associate Professor,
Financial Markets Department

DEBT BURDEN POLICY AND ITS INFLUENCE ON THE FINANCIAL MARKET IN UKRAINE

Introduction. The tendency to increase the debt burden of the financial system of Ukraine has been tracedover the past few years. It is determined by the high foreign exchange risk of external debt,the unstable situation with the refinancing of debts of previous years, as well as the pressureof debt payments on public finances. Unfortunately, domestic methodological provisions andrecommendations that were supposed to suspend the increase of the debt burden of thefinancial system of Ukraine through effective forecasting, analysis and assessment of changesin the financial market conditions did not ensure active management of the market share ofbudget debt at an acceptable level. In the context of the crisis, the European Union memberstates demonstrated their willingness to support financial institutions - banks, insurance andinvestment companies that were in a state of bankruptcy, through the injection of budgetaryfunds. The modernization of their debt burden policy, which strengthened the financial systemand economic growth, should become the main reference point for Ukraine to adjust the debtservice cost ratio to the permissible level of risk of revaluation pressure on the nationalcurrency, the level of the balance of payments, and internal price competitiveness. Thepurpose of research is to substantiate the scenarios for easing the pressure of the debt burdenof the financial system of Ukraine taking into account the elements management of publicdebt in the Eurozone member States.

Overview of publications. The assessment of the critical state of the financial system, the growth of the threateningparameters of the debt burden and the excessive attraction of disadvantageous financialresources, along with inefficient use of them, is studied in the works of many foreign scholars:T. Holmes, G. Refet, B. Sack and J. Wright, G. Pengjie andY. Qi, S. Ardagna and F. Caselli, W.Grabowski and E. Stawasz.At the national level domesticscientists pay considerable attention to the study of

government-guaranteed debt in thecontext of financial policy and public finances – S. Londar, O. Oliinyk and I.Sidelnikova; definition of the system of indicators of debt risksand thresholds of debt stability – O. Serhiienko, O. Vlasiuk and L.Shemaieva; improvement of Ukraine debt policy – V. Danyliukand O. Londar. However, the problem of the debt burden ofthe financial system of Ukraine needs a comprehensive analysis taking into account its origin,the causes of appearance and deepening, the current state and risks.

Main part. The current stage in the development of global economics is characterized by a significantincrease in public debt in many countries of the world [1]. Specialists ofinternational organizations, in particular the IMF [2], consideringthe debt policy of the state in a set of actions, believe that it is implemented through a set ofmeasures and is aimed at rational and effective mobilization, distribution, use and return ofborrowed financial resources by the state. The ultimate goal of debt policy is to reduce thedebt burden that will not be excessive in keeping the permissible level of currency interestrates, that is, it will be considered financially secured by the external and guaranteed statedebt and will not interfere with the growth of the balance of payments, as well as intra-pricecompetitiveness.

The calculations for the economies of the countries show that for France this value is 83.8% ofGDP, Germany – 74.9%, Spain - 78.2%, Netherlands – 61.2%, Austria – 82.3%. The averagevalue of the critical debt burden for a given group of "old" EU member States can beestimated at 76.1% of GDP. The dynamics of the debt burden of the financial system for thegroup of new member states in comparison with the "old" EU member States has the followingrange: in Estonia – 9.7% of GDP, Latvia – 37.8%, Romania – 40.4%, Bulgaria – 26.9%,Lithuania – 37.7%, Slovenia – 82.9%, Czech Republic – 41.6%, Slovakia – 54.0%, Poland –48.8%, Hungary – up to 79.6% of GDP. That is, in the two countries of this group (Hungaryand Slovenia), the value of the debt burden of the financial system significantly exceeded thethreshold of 60%, while in countries such as Poland and Slovakia, this threshold was closer.

The new Eurozone member States,during 2012-2017, had a significant relationship of "GDP – debt burden of the financialsystem". At the same time, the maximum of this curve for Bulgaria is at the level of 22.3% ofGDP, Latvia – 21.0%, Estonia – 10.6%, Romania – 52.8%, the Czech Republic – 38.1%,Poland – 51.5 %, Hungary – 73.0% of GDP. The average value of this indicator for this groupof countries is 38.5% of GDP.

According to the forecasts of international financial organizations, in particular of the WorldBank, by 2018 the economic growth of the global economy will slow down to 2.9% versus3.5% in 2017 [3]. As a result of such forecasts, the crisis situation inUkraine, which is in a state of reorientation from one market to another, may deepen further,due to a decline in demand for commodities, a reduction in foreign exchange flows and areduction in exports. The calculations of the critical debt burden of the financial system ofUkraine within the framework of the "Laffer debt curve" model have shown that during 2008-2017 the average maximum allowable pressure of the debt burden for the Ukrainian economy,above which the situation of the "debt overhang" may occur, is 51.2%.

The state ofpublic finances of Ukraine for the period of 2009-2013 was characterized by a lack ofsystematic implementation of borrowings. For the most part, the government used to issueemission loans from the National Bank of Ukraine, while the pressure of debt burden of thefinancial system was within the range of 33-39% of GDP.

Since 2014 the debt burden of the financial system of Ukraine has grown rapidly as a result ofa reduction in GDP, due to significant devaluation of the national currency (from almost UAH24.00/$1 to about UAH 27.19/$1), and also due to an increase in the volume of foreigncurrency external debt. The aggregate state and state-guaranteed debt of Ukraine in 2017amounted to about 92% of GDP. During 2014-2017 debt burden indicator increased more thanthree times. That is, the annual rate of growth in 2017 was 123%, against 188% in 2014. Itshould be noted that the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2017" providedfor the maximum amount of state and state-guaranteed debt at the level of UAH 2295.9billion, which is 18.9% more than the amount of debt in 2016 (UAH 1929.8 billion). Over thepast two years (2016-2017), the consolidated deficit of the state budget increased from UAH54.7 billion to UAH 78.7 billion, or 2.3% of GDP to 2.9% of GDP and the deficit of the generalgovernment sector – from to UAH 55 billion to 81 billion, or 2.3% of GDP to 3% of GDP.

According to estimates of the National Bank of Ukraine in 2018, deficits may decrease to 2.8%of GDP and 2.9% of GDP respectively [4].

We consider the debt burden of the financial system of Ukraine in the context of raising thelevel of its risk-taking concerning the structure of debt at rates of repayment. Thus, in thestructure of the currency debt in 2014 the volume of state and state-guaranteed debtamounted to 61.7%, in

2015 – 70.2%, in 2016 – 69.7%, in 2017 – 71.1%. Such a trendcontributes to the growth of currency costs for servicing debt and increases the threat ofreduction in currency supply on the domestic financial market.

A dangerous challenge to financial security during 2014-2017 was a growing debt burden onthe state budget due to increased payments for debt. So, if in 2014 their totalvolume amounted to UAH 183.86 billion, then in 2017 – UAH 242.9 billion (including UAH168.7 billion in domestic debt and UAH 74.2 billion in external debt). In the structure ofaggregate debt payments, there is a tendency of increasing the cost of repayment of publicdebt. Their total amount in 2014 was UAH 109.20 billion, in 2015 – UAH 251.60 billion, in2016 – UAH 111.4 billion, in 2017 – UAH 129.56 billion.

The projected payments for state debt in 2018 are estimated at UAH 305.9 billion, of whichUAH 193.36 billion are the payment of internal debt and UAH 112.54 billion are the paymentof external one.

The growth of aggregate debt payments in the medium term is particularly critical for Ukraine,which can largely provoke a state insolvency crisis (on the condition of uncertainty aboutfurther IMF lending and slowdown of economic growth). According to the forecast for 2019,their total volume will exceed UAH 339 billion, in 2020 – UAH 341 billion.

Payments of Ukraine for debt obligations during 2018-2022 are estimated at USD 64.2 billion,including USD 35.5 billion for domestic and USD 28.7 billion for external debt. In 2018,Ukraine debt payments will be USD 10.9 billion, in 2019 – USD 11.6 billion, in 2020 – USD13.7 billion, in 2021 – USD 14.1 billion, in 2022 – USD 13.9 billion [5].

Conclusion. Harmonization of the development of the financial system of Ukraine and adjustment of debtindicators to the limit boundaries should be ensured on the conditions of increasing theeffectiveness of such measures:

1) the implementation of medium-term debt management of the financial system for 2018-2020in accordance with the Strategy of Public Finances Management for 2017-2021;

2) the establishment of restrictions on foreign currency borrowings in the domestic financialmarket, as well as the general level of external debt not exceeding 50% in order to reducecurrency risk;

3) interest rate risk bias in the formation of the medium-term debt burden of the financialsystem and the development of an additional

scenario for responding to rising costs ofservicing debt at an increase in floating rate loans;

4) improvement of legislative regulation in relation to consolidating the level of debt burden ofthe financial system with GDP – 40%.

The directions of effective borrowing and distribution of financial resources at the level offormation of a stable financial system should be as follows:

1) legislative provision of fiscal rules for optimizing state borrowing through maintaining thebalance in emission activities and collecting taxes at increasing debt and increasing the cost ofits servicing;

2) provision of measures on the formation of price guidelines for the placement of domesticgovernment debt securities in national currency;

3) provision of legislative support for the issuance of long-term (at least for 20-30 year old)government securities (for example, Argentina has successfully placed 100 year oldEurobonds with a yield of 7.5% per annum among private investors);

4) providing monitoring and evaluation of fiscal risks associated with contingent liabilities and aperiod of reduction of the general and guaranteed state debt to a safe limit – 60%;

5) reduction of expenditures to cover the amount of state-guaranteed credit granted to small andmedium-sized enterprises to a value not exceeding the equivalent of EUR 2.5 million (similarrestrictions exist in the Eurozone member States);

6) enhancement of protective mechanisms in providing state guarantees in compliance with thePublic Finance Management Strategy for 2017-2021.

Accelerating the pace of reforming the financial system and implementing measures toimprove the government debt burden will ensure further economic growth and a high level ofsocial security in the country.

SOURCES

1. Medvedeva N.V. Modern educational policy in the context of budget reform. Materials of the Afanasiev Readings. 2012, No. 1(10). P. 188-192.

2. World economic Outlook. International Monetary Fund : web page. URL:https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf.

3. The rate of decline in the global economy to 2.9% in 2018. The World Bank : web page.URL:http://iee.org.ua/ru/prognoz/5101/(data accessed: 23.09.2019).

4. Databases the Ministry of Finance of Ukraine on the general and guaranteed debt. Ministry of Finance of Ukraine: web page. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish (data accessed:23.09.2019).

5. NBU and the Ministry of Finance of Ukraine made on the exchange of bonds of domesticgovernment loans portfolio owned by the NBU.Ministry of Finance of Ukraine: web page. URL: https://www.minfin.gov.ua/news/view/natsionalnyi-bank-ta-ministerstvo-finansiv-zdiisnylyreprofailinh-ovdp-z-portfeliu-nbu?category=novini-ta-media (data accessed:23.09.2019).

Литвин Володимир Сергійович,
студент групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Ковернінська Юлія Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

ПРУДЕНЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Постановка проблеми. Проблеми платоспроможності небанківських фінансових установ (далі – НФУ), посилення конкуренції на ринку, волатильність валютного курсу призвели до збільшення кількості високоризикованих операцій за участю НФУ, що відповідно актуалізує потребу в удосконаленні інструментарію пруденційного регулювання. В даному контексті розвиток пруденційного нагляду дозволить не просто уникнути негативних наслідків від погіршення фінансової стійкості НФУ, а й попередити виникнення загрозливих станів діяльності НФУ. Цей момент і визначив необхідність дослідження ключових аспектів здійснення пруденційного нагляду за діяльністю НФУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання функціонування

та регулювання діяльності небанківських фінансових інституцій в цілому та реалізацію пруденційного нагляду зокрема відображалися у працях багатьох учених, серед яких: О. Барановський, О. Іваницька, В. Корнєєв, В. Левченко, Н. Шелудько та ін. Разом зі значним внеском науковців у розв'язання цієї проблеми вона не втрачає свою актуальність.

Метою дослідження є поглибити теоретичні напрацювання у сфері здійснення пруденційного нагляду.

Виклад основного матеріалу. Провідна роль у забезпеченні фінансової стійкості небанківських фінансових установ належить реалізації на належному рівні пруденційного нагляду за їх діяльністю. Наразі, пруденційний нагляд для таких ключових НФУ, як кредитні спілки, страхові компанії та НПФ визначається розпорядженням Нацкомфінпослуг «Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами» [2].

Пруденційний нагляд – це «система наглядових процедур Нацкомфінпослуг за дотриманням фінансовою установою пруденційних правил, яка дозволяє зменшити наглядове навантаження на фінансові установи, діяльність яких не несе загрози невиконання зобов'язань перед існуючими клієнтами, і посилити наглядові зусилля за установами, діяльність яких є чи може бути загрозою для виконання таких зобов'язань» [2]. Виходячи з представленого визначення потребує деякого роз'яснення поняття пруденційні правила. Відповідно до Концепції пруденційні правила представляють собою «кількісні та якісні показники, нормативи та вимоги щодо ліквідності, капіталу та платоспроможності, прибутковості та якості активів, ризиковості операцій, якості систем управління та управлінського персоналу, додержання правил надання фінансових послуг тощо» [2].

Введення системи пруденційного нагляду передбачає, що крім аналізу нормативів та фінансових показників, який здійснюється на основі оцінки регуляторної та фінансової звітності фінустанов, проводитиметься аналіз окремих нефінансових показників [3]. У цілях забезпечення поступового переходу до нових пруденційних засад регулювання національних ринків фінансових послуг, в тому числі небанківських, нагляд повинен переходити від зосередження уваги на перевірках дотримання НФУ вимог до проведення оцінки системи управління ризиками самої установи. З цією метою регулятор має заохочувати застосування НФУ внутрішніх моделей мінімізації системних

ризиків, що реалізують дану функцію завдяки більш точному визначенню ризиків конкретної НФУ.

Залежно від специфічних особливостей кожного окремого елементу ринку НФП нагляд включає деякі елементи пруденційного.

«При здійсненні страхової діяльності контролюються: належний рівень статутного фонду та інших резервних фондів; дотримання відповідного рівня чистих активів та вимогу щодо їх розрахунку на підставі справедливої вартості активів; перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним (маржа платоспроможності); розміщення коштів страхових резервів в активи визначених категорій, що відповідають вимогам якості та диверсифікації; правильність застосування методики розрахунку всіх видів страхових резервів відповідно до облікової політики страхової компанії; максимальний розмір ризику, який може утримувати страховик щодо одного об'єкту страхування (власне утримання); належний рівень фінансової стійкості (надійності) перестраховиків шляхом встановлення вимог до наявності відповідного рейтингу, присвоєного міжнародними рейтинговими агентствами» [2].

«При здійсненні діяльності на ринку кредитної кооперації контролюються: дотримання критеріїв та нормативів платоспроможності, якості активів, ризиковості операцій та ліквідності для забезпечення стабільної діяльності фінансових установ; належний рівень всіх видів капіталу, продуктивних і непродуктивних активів кредитної спілки; дотримання порядку формування резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок; дотримання критеріїв якості системи управління кредитної спілки» [2].

«В системі недержавного пенсійного забезпечення контролюються: дотримання належного рівня власного капіталу адміністратора НПФ; дотримання вимог щодо диверсифікації активів НПФ; вимоги щодо якості активів НПФ; дотримання правильності розрахунку чистої вартості активів НПФ; дотримання правильності розрахунку кількості та чистої вартості одиниці пенсійних внесків» [2].

Для досягнення цілей здійснення пруденційного нагляду можуть застосовуватися наступні коригувальні заходи, зокрема шляхом:

- контролю за ліквідністю, платоспроможністю та прибутковістю;
- з'ясування підвищених ризиків у діяльності НФУ;
- мінімізації випадків банкрутства та системної кризи НФУ;

- прогнозування фінансових результатів майбутніх періодів на основі результатів поточного періоду.

Для впровадження пруденційного нагляду на ринку небанківських фінансових послуг необхідно виконати ряд завдань, основними з яких є:

- посилення ролі та відповідальності професійних учасників ринку;
- удосконалення діючих форм звітності;
- розвиток системи підготовки професійних учасників ринку;
- організація ефективно діючої автоматизованої системи обробки даних на всіх рівнях реалізації нагляду;
- удосконалення інституційної структуризації регулятора [1].

Висновки. Введення та реалізація пруденційного нагляду, як напряму забезпечення фінансової стійкості фінансових установ, повинне сприяти переходу на міжнародні стандарти нагляду, співпраці регуляторів на міждержавному рівні, що позитивно впливатиме на національний ринок послуг НФУ. Для досягнення бажаного ефекту при реалізації запропонованого напряму регулятор має орієнтуватися на загальновизнані підходи до здійснення пруденційного нагляду. Впровадження на українському ринку пруденційного нагляду за діяльністю НФУ потребує поетапності його впровадження відповідно до економічної ситуації та стану ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Левченко, В. П. Ринок небанківських фінансових послуг в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку : дис. д-ра екон. наук : [спец.] 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит"; Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2018. 520 с.

2. Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами та Програми розвитку системи пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами : Розпорядженням Нацкомфінпослуг : від 15.07.2010р. No585. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr585486-10

3. Слав'янська Н., Незнамова А. Сучасні тенденції регулювання та нагляду сектору небанківських фінансових установ. Вісник Національного банку України. 2011. №4. С.52-57.

4. Терещенко Г. М., Мусатова Т.А. Посилення пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами. Наукові праці НДФІ. 2016. Вип. 1. С. 95-106.

Полішученко Роман Анатолійович,
студент групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Новицький В. А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Постановка проблеми. Фінансове посередництво займає особливе місце у механізмах функціонування та розвитку сучасних економічних систем. Багато прямих та зворотних зав'язків між суб'єктами господарювання здійснюються завдяки діяльності фінансових посередників. Системна єдність процесів відтворення технологій та інститутів забезпечується шляхом руху фінансових ресурсів, які акумулюються у вузлових точках фінансової системи – інститутах фінансового посередництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток інститутів фінансового посередництва досліджується в багатьох роботах західних та вітчизняних авторів, таких як: Дж. Бенстон, Д. Даймонд, Ф. Дайбвіг, В. Зимовець, В. Корнєєв, Р. Левін, В. Міщенко, С. Науменкова, М. Савлук та інші.

Мета статті полягає в дослідженні сутності та значення фінансового посередництва.

Виклад основного матеріалу. Структурні трансформації капіталізму разом із техніко-технологічними інноваціями інформаційно-мережевої економіки зумовили зміни мотивацій та переформатували функції фінансових посередників, що в сукупності вплинуло на розвиток фінансіалізації, яка модифікувала статус фінансового посередництва в економіці, виділила його, автономізувала, зробила певною мірою «інститутом в собі» [1, С. 11].

Існуючі на сьогодні концепції фінансового посередництва розглядають його з точки зору формальної операційної активності фінансових посередників.

Класичне уявлення про фінансових посередників представлене в роботах Дж. Герлі [2], який називає їх установами, що виступають агентами між надлишком і дефіцитом грошових коштів.

Розвиваючи такий підхід, Д. Кідуелл, Р. Петерсон, Д. Блекуелл трактують фінансове посередництво як діяльність із трансформації фінансових коштів від суб'єктів із профіцитом бюджету до суб'єктів із дефіцитом бюджету [3].

Дж. Тобін характеризує фінансових посередників як підприємства, що здійснюють купівлю-продаж фінансових активів, як головних учасників організованих фінансових ринків [4].

За визначенням Міжнародного валютного фонду, фінансове посередництво представляє собою вид продуктивної діяльності, у процесі якої інституційна одиниця мобілізує кошти шляхом прийняття зобов'язань за власний рахунок з метою спрямування цих коштів іншим інституційним одиницям через кредитування або придбання фінансових активів іншим способом. Надання послуг допоміжного характеру для фінансового посередництва може здійснюватися у формі вторинної діяльності самими фінансовими посередниками, або виконуватися спеціалізованими агентствами або брокерами. Існують також інші агентства, основною функцією яких є надання гарантій по векселях або інших інструментах, призначених для обліку або рефінансування фінансовими підприємствами. Ці підприємства надають послуги, що дуже схожі з фінансовим посередництвом, які, проте, не є справжнім посередництвом, оскільки такі агентства не приймають на себе ризики шляхом прийняття зобов'язань за власний рахунок [5].

Інакше кажучи, згідно з цим підходом комерційна діяльність на фінансовому ринку розглядається як фінансове посередництво, комісійна діяльність брокерів такою не вважається.

За підходом Європейського центрального банку є дві категорії фінансових посередників: монетарні фінансові установи (МФУ) та інші фінансові посередники. МФУ включають Євросистему (ЄЦБ та центральні банки країн, які прийняли євро), кредитні установи та некредитні установи (головним чином фонди грошового ринку), діяльність яких полягає у прийнятті депозитів від суб'єктів господарювання та наданні кредитів та/або інвестуванні у цінні папери. Інші фінансові посередники – це корпорації або квазікорпорації, крім страхових компаній та пенсійних фондів, які займаються в основному довгостроковим фінансуванням, наприклад, корпорації, що здійснюють

фінансовий лізинг, корпорації, створені для зберігання сек'юритизованих активів, фінансові холдингові корпорації, дилери по роботі з цінними паперами та деривативами, корпорації венчурного капіталу та компанії з розвитку капіталу [6].

В українському правовому полі поняття «фінансове посередництво» визначається в Господарському кодексі: «Фінансовим посередництвом є діяльність, пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових коштів, крім випадків, передбачених законодавством. Фінансове посередництво здійснюється установами банків та іншими фінансово-кредитними організаціями» [7].

М. Савлук характеризує фінансове посередництво як діяльність з акумуляції вільного грошового капіталу та розміщення його серед позичальників [8, С. 424].

В. Корнєєв визначає фінансове посередництво як професійну діяльність банківських і небанківських фінансових установ щодо задоволення економічних потреб клієнтів шляхом надання їм відповідних фінансових послуг [9].

С. Науменкова та С. Міщенко показують, що фінансові посередники здійснюють професійну діяльність з фінансовими активами, яка визначається потребою спрямувати рух грошових коштів від тих, хто їх заощаджує, до тих, хто їх позичає, забезпечуючи при цьому прийнятний рівень доходності, ризику та ліквідності [10].

О. Вовчак зосереджується на цільових орієнтирах фінансового посередника та визначає його як фінансову установу, що функціонує на фінансовому ринку з метою отримання прибутку та задоволення потреб суб'єктів цього ринку у фінансових послугах [11].

В українському правовому полі фінансові посередники – це сукупність банківських і небанківських фінансових установ. При цьому фінансовою установою, згідно з українським законодавством, є юридична особа, що, відповідно до закону, надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані із наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках,

прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг.

Залежно від нормативної та економічної практики фінансовим посередникам, які організують перерозподіл ліквідності від економічних суб'єктів із профіцитом бюджету до економічних суб'єктів із дефіцитом бюджету, притаманні різні специфічні функції.

В. Зимовець вважає, що фінансові посередники «…беруть на себе ряд специфічних завдань суто технічного характеру (функцій), пов'язаних з інвестиційним процесом». До них відносяться:

1) подолання бар'єрів невизначеності (інвестиційних та моральних ризиків, у т.ч. проблеми асиметричної інформації), властивих прямому інвестуванню;

2) професійний вибір об'єктів та напрямів інвестування фінансовими посередниками для прийняття інвестиційних рішень, що сприяє зниженню трансакційних витрат, притаманних процесу прямого інвестування;

3) економія на масштабах операцій;

4) диверсифікація об'єктів та напрямів інвестування;

5) контроль за діяльністю позичальників (емітентів), що передбачає безпосередню участь фінансових посередників в управлінні об'єктами інвестування [12, С.112 – 115].

В. Корнєєв визначає роль фінансових посередників у виконанні таких функцій, як: консолідацію збережень індивідуальних інвесторів, підвищення ліквідності ринків шляхом професіонального портфельного управління довіреними і набутими активами, забезпечення рівноваги на ринку через погодження пропозиції і попиту на фінансові ресурси, перерозподіл і зниження фінансових ризиків. Винятковою функцією фінансових посередників дослідник вважає специфікацію прав власності клієнтів-довірителів, коли останні, звертаючись до посередників, формують свої інвестиційні наміри [9].

Водночас це специфічні функції, які залежать від конкретно-історичних умов, законодавства, об'єктивних та суб'єктивних факторів взаємодії економічних агентів, що потребують фінансового посередництва та, власне, фінансових посередників.

Висновки. Сучасне світове господарство функціонує в умовах стрімкого розвитку фінансових ринків. Практика свідчить, що діяльність добре розвинених фінансових посередників і постійне розширення та вдосконалення їхніх послуг неодмінно сприяють

підвищенню продуктивності економік країн. Так, посередники на фінансових ринках здійснюють широкомасштабне інвестування економіки за рахунок переміщення тимчасово вільних грошових коштів від тих економічних суб'єктів, які мають їх надлишок і не можуть його ефективно використати, до тих, хто має нагальну потребу у грошах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корнівська В.О. Фінансіалізація в контексті еволюції сумісно-розділеної природи реального та фінансового секторів. Бізнес-інформ. 2016. №10. С. 8-14.

2. Gurley J.G., Shaw E.S. Financial Aspect of Economic Development. American Economic Review. 1955. Vol. 45. P. 515–538.

3. Кидуэлл Д.С., Петерсон Р.Л., Блэкуэлл Д.У. Финансовые институты, рынки и деньги. Санкт-Петербург: Издательство "Питер", 2000. 752 с.

4. Тобин Дж. Финансовые посредники. Финансы / под ред. Дж. Итуэлла, М. Милгейта, П. Ньюмена; научный редактор академик РАН Р.М. Энтов. Москва: Изд-во ГУ ВШЭ, 2007. С. 64.

5. Руководство по денежно-кредитной и финансовой статистике. Международный валютный фонд. Вашингтон, округ Колумбия, США, 2000. URL: https://www.imf.org/~/media/Websites/IMF/imported-publications.../mfsmr.ashx

6. Financial intermediaries / European Central Bank. URL: https://www.ecb.europa.eu/ mopo/eaec/intermediaries/html/index.en.html

7. Господарський кодекс України. Гл. 35, § 1, ст. 333, п. 3. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030436.html

8. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. Гроші та кредит. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.

9. Корнєєв В.В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні. Фінанси України. 2008. № 1. С. 77–85.

10. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Ринок фінансових послуг. Київ: Знання, 2010. 532 с.

11. Вовчак О., Крентовська Л. Фінансове посередництво: економічна сутність і класифікація. Вісник НБУ. 2012. № 8. С. 4–9. URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/ document?id=121758

12. Зимовець В.В. Акумуляція фінансових ресурсів та економічний розвиток. Київ: Ін-т економіки НАН України, 2003. 314 с.

Прачук Вікторія Ігорівна,
студентка групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Цаль-Цалко Юзеф Сигізмундович,
д.е.н., професор кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

ОЦІНЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає етап, для якого характернее прогресуюче зростання фінансового ринку, і страхового зокрема. Як зазначається у Концепції розвитку страхового ринку України "проведення економічної реформи і структурної перебудови економіки обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку, що сприя єстворенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що негативно впливають на добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави" [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам страхування, становлення і розвитку страхового ринку в Україні присвячені наукові праці В. Базилевича, О. Барановського, І.Лютого, С.Осадця, Р. Пікус, В. Шелудько, О.Філонюка та інших вітчизняних вчених-економістів та практиків. Проте у сучасній науковій літературі не знайшли достатньої оцінки ті сегменти страхового ринку України, які становлять потенційні можливості його подальшого зростання.

Метою статті є подальший аналіз проблем оцінювання податкового потенціалу страхового ринку, визначення його потенційних можливостей, а також обґрунтування заходів щодо подальшої розбудови вітчизняного страхового ринку як на рівні державного регулювання, так і на рівні управління страховою компанією. Нині страховий ринок в Україні є одним з сегментів ринку фінансових послуг, що динамічно розвивається. У цілому стан страхового ринку свідчить про значний його потенціал і перспективи подальшого зростання, зокрема:

- прискорення темпів зростання основних показників діяльності страховиків (страхових платежів, рівня капіталізації, страхових резервів);
- зростання кількості видів обов'язкового страхування (нині їх уже 39 та передбачається подальше збільшення);
- податкові переваги порівняно з іншими секторами економіки;
- висока прибутковості страхових компаній (близько 37 % страховиків мають прибутковість страхових операцій більше 50 %) [2];
- пенсійна реформа;
- зростання доходів населення;
- значна кількість потенційних споживачів страхових послуг;
- бажанняУкраїні увійти в європейський простір.

Виклад основного матеріалу. Найменш розвиненими і такими, що на сьогодні становлять потенційні перспективи розвитку страхового ринку в Україні, є такі сегменти:

- страхування промислових ризиків, яке у розвинених країнах Заходу досягає 90-95 %;
- страхування вантажів (у розвинених країнах Заходу цей показник сягає 95-98 %);
- страхування життя, питома вага якого у загальному обсязі страхового ринку в Євросоюзідосягла 60 %(в Українілише 2,09 %) [3];
- страхування ядерних ризиків та втратвідстихійних лих;
- медичне страхування. Закон України "Про страхування" передбачає обов'язкове та добровільне медичне страхування. Обов'язкове медичне страхування не здійснюється через відсутність спеціального закону.

Водночасневирішенимипитаннямищодоподальшоїрозбудовивітчизняногострахового ринку залишаються:

- перевищення пропозиції страхової послуги попиту на неї насамперед через низьку довіру з боку населення до страхової галузі. Недовіра клієнтів обумовлена: а) непереконливою фінансовою звітністю СК; б) відсутність у страхових компаній коштів на заходи, що збільшують довіру (рекламу, спеціалізовані сервісні підрозділи);
- низький рівень ринка капіталу, що кредиту є населення і підприємства;

- забезпечення високого рівня фінансової стабільності страхових компаній (достатність капіталу та його ефективне використання, а також точна оцінка ризиків щодо зобов'язань);
- випереджаючий розвиток загальних видів страхування (добровільне особисте страхування, добровільне майнове страхування, добровільне страхування відповідальності, недержавне обов'язкове страхування, державне обов'язкове страхування) щодо страхування життя, а це свідчить про обмежені інвестиційні можливості ринку;
- велика кількість низько капіталізованих страхових компаній;
- ускладнений і дорогий процесс моніторингу та контролю за страховою галуззю;
- банки порівняно з СК виглядають більш професійними;
- міжнародні переговори та домовленості є ненадійними;
- значна частка псевдострахування;
- передача ризиків на перестрахування за кордон,
- в результаті чого капітали виводяться з України;
- усе більш глобалізований та об'єднаний у єдину
- мережу світ призводить до появи і швидкого розповсюдження великих глобальних ризиків;
- проблема збільшення місцевої місткості українського ринку (необхідні для цього умови: а) визначений рівень власних коштів у низки лідируючих страховиків і перестраховиків; б) достатній рівень взаємної довіри між страховиками і впровадження відповідних організаційних форм);
- недостатня кількість кваліфікованого персоналу страхових фірм;
- недобросовісна конкуренція на страховому ринку;
- активнее використання страховими компаніями адміністративного ресурсу.

Успішній реалізації потенційних можливостей страхового ринку України сприятимуть такі заходи на рівні державного регулювання:

- введення ліцензування перестрахової діяльності;
- внесення змін до Закону України "Про оподаткування" з метою переходу від оподаткування валових доходів до оподаткування прибутку від страхової діяльності;
- виведення нормативно-правових актів органів державної влади, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових

послуг із сфери дії закону "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності";

- розширення джерел фінансування діяльності Держфінпослуг за рахунок платежів нагляду;
- участь страховиків по страхуванню життя в системіне державного пенсійного забезпечення на рівні з пенсійними фондами;
- розвиток фондового ринку;
- реальна можливість інвестицій у валютні активи.

Вирішення проблеми купівлі валюти для покриття страхових резервів по страхуванню життя;

- Обґрунтування концепції обов'язкового медичного страхування;
- Розвиток соціальних видів страхування, пов'язаних, насамперед, з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією фізичної особи. Забезпечення умов конкурентної діяльності страхових компаній в системі обов'язкового загально державного соціального страхування;
- прийняття Правил розміщення страхових резервів по страхуванню життя.

Крім того, нинішній стан страхового ринку в Україні передбачає необхідність функціонування не більше 20-30 страхових компаній такого розміру, який забезпечував би їх конкуренто спроможність на міжнародному рівні. Це можливо досягти за рахунок створення:

- 5 великих операторів масового ринку;
- Спеціалізовані страххові компанії (морський флот, авіація, космос); декілька кептивних компаній для задоволення потреб розвинутих галузей промисловості; мережі взаємного страхування, що враховують специфічні потреби регіонів; банківські страхові компанії в секторі страхування життя).

Одним з варіантів вирішення проблеми є злиття страхових компаній, що потребує належного діагностичного аналізу. Трансформація страхових компаній в мережі взаємного страхування можна розглядати, як можливість. Невеликі та середні компанії мають перетворитися на дистриб'юторів більших компаній.

Досягти збільшення місткості страхового ринку можливо двома шляхами:

1. Створення Пулу. Має бути забезпечена однозначна і чітка організація роботи Пула: необов'язково солідарна відповідальність;

чіткий узгоджений порядок та умови передачі ризиків в Пул; визначена частка кожного учасника в кожному ризику; незалежний андерайтинговий орган (комісія, комітет) або группа андерайтерів у складі персоналу Пула.

2. Створення Товариства взаємного страхування страховиків.

В одночас необхідним є забезпечення відповідності рівня капіталу страховика портфелю його ризиків через визначення характеру та диверсифікації застрахованих ризиків; контроль за каналами розповсюдження; ціноутворення і політик у вибору ризиків; моніторинг виплат і рентабельності продуктів; надійність рахунків; адміністративну організація; ефективні комп'ютерні системи; фінансове управління; аудит трансакцій, особливо тих, які передбачають фінансові деривативи; ефективність перестрахування, критерії відбору перестрахувальників; процедури внутрішнього аудиту; моніторинг виконання делегованих управлінських функцій; розгляд скарг та судових справ; аналіз позабалансових зобов'язань.

Наявність достатнього капіталу у страховика унеможливить значний ризик неплатоспроможності. Диверсифікація ризиків страховиками може бути досягнута шляхом формування достатньо великих і однорідних портфелів фінансових активів; ведення кількох напрямів бізнесу; контролю за кумулятивними ризиками для уникнення надмірнихфакторів ризику, які стосуються кількох страхових полісів, можливо в різних напрямах бізнесу; придбання перестрахування.

Забезпечити високу ефективність управління страховою компанією можна шляхом:

1. Визначення позиції компанії на ринку. Цього можна досягти через підвищення прозорості страхового ринку в цілому, що забезпечить можливість прийняття адекватних управлінських рішень;

2. Оцінки конкурентної стратегії компанії на ринку.Основним завданням при цьому є вибір найбільш прибуткових продуктів, які користуються попитом, їх успішне просування, зокрема оптимальна вартість каналів продажу;

3. швидкого доступу до достовірної інформації для прийняття рішень. Впровадження адекватних інформаційних технологій дозволяють оцінювати управлінську інформацію в режимі реального часу і швидко приймати ефективні рішення;

4. концентрація зусиль на найбільш прибуткових видах діяльності, інвестиціях "на довгострокову перспективу";

5. зв'язку мотивації менеджерів з цілями і задачами компанії;
6. побудови довгострокових відносини з клієнтами.

Сучасна концепція страхового маркетингу має відповідати маркетингу взаємодії, що передбачає побудову довгострокових взаємовигідних стосунків між страховиками, страхувальниками і посередниками. Страхувальник виступає як об'єкт страхового маркетингу, на якого спрямовані зусилля страховика, а також як суб'єкт, який активно впливає на виробника страхових послуг, у результаті чого відносини між виробниками страхових продуктів та їх споживачами ставатимуть більш рівноправними [4].

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, можна стверджувати, що коли мова йде про страховий ринок, варто відзначити, що його становленні та розвиток – це проблема загальнодержавного значення. Саме страховий ринок сприяє уникненню та скороченню збитків через зменшення ступеня ризиків на всіх рівнях господарювання. Вітчизняний ринок має значний потенціал для реалізаціїцієї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепция развития страхового рынка // Страховой клуб, 2005, №8, С. 62-70.

2. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України // www.dfp.gov.ua.

3. Матеріали V Міжнародного Ялтинського форуму учасників страхового ринку// Страхова справа, 2005, № 3, С. 56-73.

4. Перспективи розвитку страхового ринку у зв'язку зі вступом України до СОТ // Страхова справа, 2005, № 3, С. 46-53.

5. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – К.: Знання, 2002. 6. Осадець С.С. Страхування. – К.: КНЕУ, 1998.

Федорова
Маргарита Олександрівна,
студентка групи ФМДз -18-2
Науковий керівник:
Петрук Олександр Михайлович,
д.е.н., професор кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. «Ефективний розвиток суб'єктів господарювання та економіки країни загалом неможливий без реалізації інвестиційних проектів. Саме інвестиційна діяльність виступає основоположним чинником зростання економіки, даючи змогу акумулювати тимчасово вільні фінансові ресурси та спрямувати їх на реалізацію різноманітних проектів з метою отримання майбутньої економічної вигоди. Інвестиційна ситуація в Україні на поточному етапі її економічного та соціального розвитку є вкрай нестабільною та характеризується відсутністю належного обсягу інвестицій через формування несприятливого інвестиційного клімату в країні» [7]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що інвестиційна діяльність посідає одне з провідних місць у розвитку будь-якої країни, що обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичної сутності інвестицій та інвестиційної діяльності загалом займалося багато вчених, зокрема Н.В. Бульбах, А.П. Дука, Т.Г. Затонацька, Р.С. Квасницька, А.С. Музиченко, С.М. Панчишин, Л.Д. Забродська, Т.С. Пічугіна, В.Г. Федоренко, Н.А. Хрущ, Н.В. Шевчишина.

Мета дослідження. Метою є розвиток теоретичних положень, методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо сучасного стану інвестиційної діяльності України.

Виклад основного матеріалу. «На нинішньому етапі розвитку світового господарства однією з найактуальніших проблем для країн з ринковою економікою та країн, що розвиваються, є залучення та

ефективне використання іноземних інвестицій. Успішне вирішення цього завдання залежить від вдалої державної політики у сфері регулювання іноземного інвестування» [2].

Слід зазначити, що збільшення обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій є важливою передумовою поступового відновлення економічного зростання шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні, який забезпечить належні нормативно-правові гарантії іноземним і вітчизняним інвесторам, сприятливі умови для розвитку бізнесу. Однак економічна та політична ситуація, яка склалася сьогодні в державі значно ускладнює інвестиційну діяльність і негативно впливає на поведінку як закордонних, так і вітчизняних інвесторів. З огляду на це, інвестиційний процес в Україні характеризується відсутністю стабільності та значною залежністю обсягів капітальних інвестицій від зовнішніх та внутрішніх факторів.

Так, термін «інвестиції» відповідно Закону України «Про режим іноземного інвестування» трактується таким чином: «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку та (або) досягнення соціального ефекту»; а «підприємство з іноземними інвестиціями» – «підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше ніж 10 відсотків» [3].

Виділяють три основні типи підприємств з іноземними інвестиціями, різниця між якими – лише у їх частці [1]:

– дочірня компанія – підприємство, де інвестор контролює більше 50% голосуючих акцій;

– асоційована компанія – підприємство, в якому інвестор контролює не менше ніж 10% голосуючих акцій, але не більше 50%;

– підприємства-партнери – це підприємства, які або взагалі не володіють акціями один одного, або володіють ними в кількостях, не достатніх для того, щоб впливати в рамках відносин прямого інвестування, проте мають загальну материнську компанію.

Офіційна політика українського уряду спрямована на підтримку залучення максимальної кількості прямих іноземних інвестицій, але на практиці зарубіжні фірми мають проходити крізь неймовірні труднощі, намагаючись вкласти капітал в українську економіку. Українське законодавство не має міцної бази, комерційна діяльність

стикається з цілим рядом бюрократичних перешкод, а крім того, багато вітчизняних підприємців просто бояться іноземного капіталу, вважаючи, що зарубіжні компанії планують просто експлуатувати українську економіку [6, с. 126]. З огляду на це, розвиток інвестування в Україні має ряд стримуючих чинників, до яких іноземні експерти відносять: відсутність податкової реформи, надмірний тиск податкових органів, високий рівень бюрократизації і корумпованості державного апарату та відсутність реформ у цьому напрямі, недостатній розвиток фінансових ринків, слабке валютне регулювання, складність реєстраційних, ліцензійних і митних процедур, відсутність судової, земельної реформ. «Крім того, такі перепони розвитку інвестиційної діяльності як корупція, відсутність дієвих реформ судової системи, проблеми прав власності та захисту інвесторів, надмірний податковий тиск, не є новими для України. Саме на такі питання особливо чутливо реагують зовнішні інвестори, через що їх частка серед джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні залишається стабільно низькою упродовж років. Водночас для внутрішніх інвесторів такі перепони не дають можливість залучати інвестиції на розширення їх діяльності, оновлювати основні засоби і впроваджувати нові технології» [8].

Слід зазначити, що незважаючи на вказані негативні фактори, які стримують розвиток інвестиційної діяльності, «Україна залишається інвестиційно-привабливим регіоном як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Зокрема, на думку К.С. Малько, передумовами формування в Україні сприятливого інвестиційного клімату є [4]: вигідне географічне положення по відношенню до світових стратегічних ринків Європи та Азії; природно-ресурсний потенціал; рівень розвитку промислового виробництва висококваліфікована та конкурентоспроможна робоча сила; несформований ринок товарів (Україна потенційно є одним з найбільших ринків в Європі); незадоволений попит населення».

Висновок. Таким чином, «сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні може вважатися відносно стабільним, проте за останні роки вагомих зрушень у напрямі масштабного її розширення не відбулося. Причиною такої ситуації є несприятливий інвестиційний клімат в країні, основними негативними проявами якого є стагнація на ринку внутрішніх інвестицій; нестабільна нормативна база в галузі здійснення іноземних інвестицій; низький рівень розвитку

інфраструктури інвестиційного ринку; зменшення платоспроможності населення; інфляційні процеси; спад виробництва; зростання безробіття; проблема інвестицій на заміщення та відновлення виробничого апарату, поповнення оборотних коштів» [5]. З огляду на це, саме держава має забезпечити умови для створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуславська С. І. Аналіз факторів залучення прямих іноземних інвестицій у регіони України / С. І. Богуславська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015 – №4. – С. 674-678.

2. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України // Фінанси України. – 2008. – №2 (147). – С.68-81.

3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03. 1996 № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80

4. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / К.С. Малько // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 100–105.

5. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні : [навч. посібник] / А.С. Музиченко. – К. : Кондор, 2005. – 406 с

6. Сазонець І.Л. Посилення ролі ТНК: позитивні та негативні наслідки / І.Л. Сазонець // Вісник Дніпропетровського національного університету. – 2009. – С. 122-127.

7. Стан інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua

8. Ткач С. Ключові ризики та можливості для інвесторів України з країн Європейського Союзу в умовах зони вільної торгівлі / С. Ткач [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ird.gov.ua/irdp/e20150605.pdf.

Чарупа Денис Вікторович,
студент групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Ковернінська Юлія Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Суб'єкти національної економіки відчувають постійну нестачу фінансових ресурсів, що зумовлено їх активною участю у виробничій діяльності, яка відволікає на себе великі обсяги фінансових ресурсів. Одним із важливих джерел поповнення фінансових ресурсів суб'єктів економіки є позичковий капітал. На кредитному ринку за задоволення фінансових потреб фізичних та юридичних осіб у позиковому капіталі відповідає кредитна система, яка включає в себе центральний банк, банківські та інші кредитні установи. Розподіл та перерозподіл позичкового капіталу між секторами економіки забезпечує кредитний ринок, що визначає безумовну важливість забезпечення його ефективного функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій і аналітичній літературі багато уваги присвячено аналізу розвитку українського кредитного ринку. Цій темі присвячено праці таких учених та аналітиків, як Р. Джучі, О. Дзюблюк, Р. Кірхнер, В. Кравчук, С. Леонов, М. Мінченко, Л. Примостка, І. Рекуненко, Т. Савченко, Я. Чайковський, О. Шелест тощо. Втім, незважаючи на підвищену увагу до цього сегмента фінансового ринку, поточний аналіз його стану завжди має актуальність та має велику цінність для складення прогнозів щодо подальшого стану розвитку української банківської системи та економіки взагалі.

Мета дослідження полягає у окресленні перспектив розвитку сучасного кредитного ринку України.

Виклад основного матеріалу. Кредитний ринок є найбільш розвинутою складовою фінансового ринку, тому це основна його частина. Висока ступінь розвитку пояснюється перевагами кредитного ринку у порівнянні з іншими складовими фінансового ринку[1].

Специфічними особливостями кредитного ринку є його здатність швидко мобілізувати ресурси та безперешкодно здійснювати їх переміщення на комерційній основі до суб'єктів господарювання, які потребують коштів для розширення чи створення нових підприємницьких інституцій [4].

Кредитний ринок за ознакою сегментарної належності позичальника поділяється на ринок корпоративного кредитування та ринок роздрібного кредитування (ринок споживчого кредитування). Більш детально динаміку цих та інших сегментів кредитного ринку України можна побачити нижче (рис. 1).

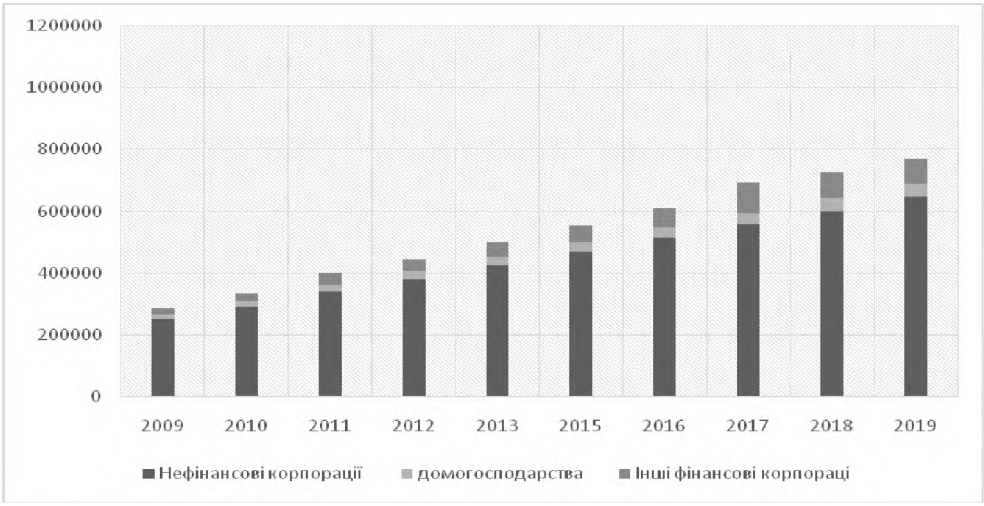

Рис. 1. Динаміка обсягів кредитування в Україні за типом позичальника, за 2009 – поч. 2019рр., млн грн [2]

Основними суб'єктами кредитного ринку є різні банківські установи. Зростання економічної ролі акціонерних банків сьогодні проявляється і в розширенні поля їх діяльності й розвитку нових форм та типів фінансових послуг. Наразі приватні та державні банки в більшості країн можуть запропонувати клієнтам до 300 видів банківських послуг. Банки мають багато варіантів для стимулювання ініціативи підприємств, організацій і кооперативів у підвищенні технічного рівня виробництва, у збільшенні випуску нових високоефективних видів продукції, наданні різноманітних послуг населенню, виробництву товарів для населення і на експорт, але зазвичай це відбувається завдяки кредитному механізму[6].

Як видно на рис. 1, починаючи з 2010 р. банки розпочинають надавати перевагу корпоративному кредитуванню, залишаючи більш прибутковий бізнес зі споживчого кредитування. Так, якщо станом на

кінець 2009 р. частка споживчих кредитів становила понад 37 % сукупного кредитного портфеля, то на кінець 2017 р. вона впала менш ніж до 19 %, тобто фактично частка споживчого кредитування впала в 2 рази. Водночас частка корпоративного кредитування зросла за аналогічний період з 63 до 81 %.

На мою думку, причиною таких тенденцій є те, що у розвитку ринку кредитування заважають певні фактори, зокрема:

– відносно високий рівень банківських ризиків;

– внаслідок високого рівня доларизації активів банківського сектору;

– через політичну нестабільності та перемінливе нормативно-правового середовище та ліквідність;

– внаслідок переваги короткострокових зобов'язань у структурі ресурсної бази та збереження ризиків їх дострокових вимог, обмеженні можливості реструктуризації зовнішньої заборгованості;

– збереження великої питомої ваги неробочих активів;

– внаслідок критично низького рівня довіри зовнішніх та внутрішніх інвесторів і кредиторів до вітчизняної банківської системи;

– низький рівень фінансової підтримки транснаціональними банківськими групами своїх дочірніх українських банків [5].

Зменшення обсягів кредитування домогосподарств і подорожчання споживчих кредитів взагалі негативно вплинуло на платоспроможний попит та обсяг споживання в окремих групах товарів. Втім, для відновлення споживчого кредитування поки що немає об'єктивних передумов.

На кінець 2018 р. залишок за кредитами в національній валюті зменшився на 15,8 % – до 465,3 млрд грн за рахунок зростання кредитів, наданих юридичним особам, на 0,2 % (з початку року зменшилися на 15,4 %) – до 392,2 млрд грн та кредитів, наданих фізичним особам, на 0,4 % (з початку року зменшилися на 28,3 %) – до 83,7 млрд грн.

Залишки за кредитами в іноземній валюті з початку року зменшилися на 21,3 % і становили 25,6 млрд дол США, у тому числі юридичних осіб зменшилися на 17,5 % – до 22,5 млрд дол США, фізичних осіб зменшилися на 36,3 % – до 4,4 млрд дол США.

При цьому слід зазначити, що пропозицію кредиту в основному забезпечували банки 1 групи, які закумулювали понад 79 % сукупного кредитного портфеля банківської системи, на 2 групу припадало 12,2 %, на 3 групу – 7,4 %, на 4 групу – 4,6 %.

Зменшення ризиків банківського кредитування має здійснюватись власними силами банків застосовуючи активні методи впливу на ризик неповернення позик і відсотків за ними у бік зменшення та вдосконалення внутрішнього кредитного ризик-менеджменту. Проте слід зазначити, що "прострочені банківські кредити" за визначенням НБУ не включають реструктуризовані та пролонговані кредити, тому фактичний рівень проблемної заборгованості за оцінкою експертів перевищує 41% [6].

Основною передумовою відновлення кредитної активності вітчизняної банківської системи наразі є стабілізація фінансових показників банків. Більш детально окремі індикатори фінансової стійкості, які характеризують українські банки та їх єфективність на кредитному ринку, а саме якість кредитного портфеля банків показано на (рис. 2).

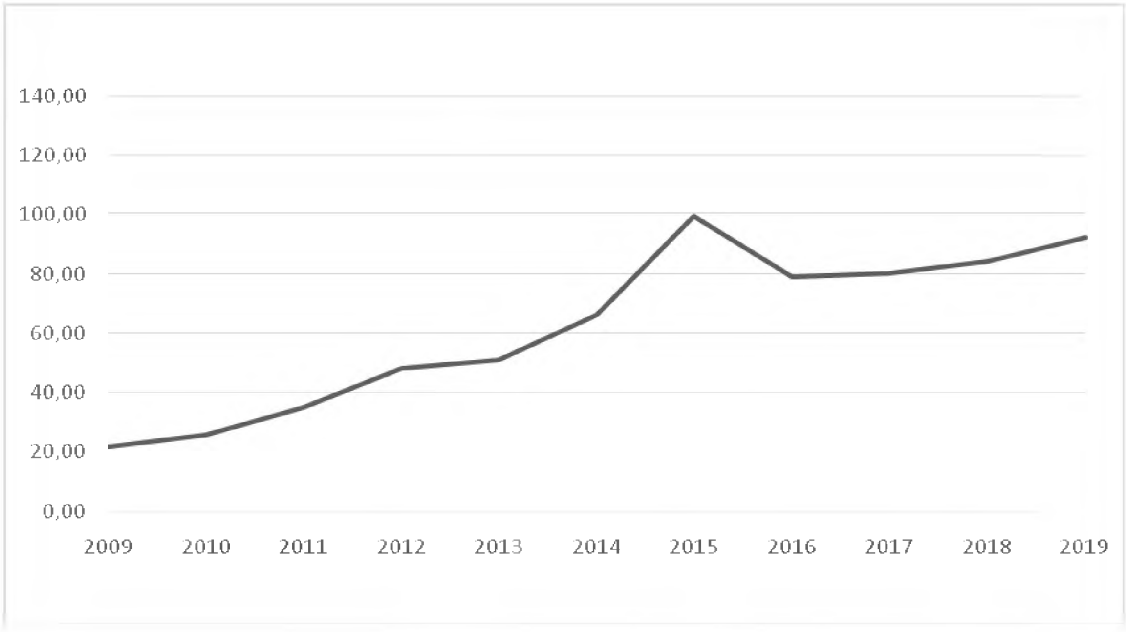

Рис. 2. Динаміка співвідношення проблемних кредитів без урахування резервів до капіталу банків [2]

Як видно на рис. 2, початок 2016 р. став піком зростання обсягу проблемних кредитів у банках України щодо їхнього капіталу, це призвело до того, що НБУ продовжив політику очищення банківської системи від проблемних банків та підвищив вимоги до рівня капіталізації банків. Крім цього, Національним банком України було проведено масштабне стрес-тестування, в результаті якого окремі банки отримали рекомендації щодо докапіталізації.

Крім цього, аналіз валютної структури кредитів у банках України засвідчив, що після кризи 2010 р. банки почали зменшувати частку

валютних кредитів і до кінця 2015 р. вона скоротилася з 63,32 до 36,73 %. Втім, поступове нарощування частки валютних кредитів яке відбулось потім, що частково пояснюється девальвацією української гривні та вітчизняними особливостями бухгалтерського врахування валютних кредитів на балансі банків. На кінець 2017 р. відсоток валютних кредитів сягнув 55,7 %, що стало негативним сигналом, враховуючи слабкість вітчизняної валюти. Водночас потрібно зазначити, що протягом останнього часу українськими законодавцями було прийнято деякі міри в напрямку стабілізації банківської системи, до таких дій можна насамперед віднести заборону на дострокове зняття строкових депозитів, що має безперечне позитивне значення для банківської системи, тому що саме паніка вкладників найчастіше стає головною причиною банкрутства навіть відносно стабільних банків. Разом з недостатньо прозорою діяльністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з ліквідації проблемних банків такий крок одночасно призвів до значного відтоку вкладників з банківської системи. Через це виникає певна невизначеність щодо джерел потенційного розширення кредитної активності вітчизняних банків у найближчому майбутньому.

Висновки. Підсумувавши результати аналізу розвитку кредитного ринку України, можемо зазначити, що ключовими перспективами його подальшого розвитку є: 1) нарощування корпоративного кредитування (основною його метою має стати розширення експортно орієнтованого виробництва, оскільки внутрішній платоспроможний попит на цьому етапі задоволений); 2) зменшення частки валютних кредитів та зниження валютних ризиків банків взагалі (це позитивно відображається на валютній стабільності у країні в цілому та стане передумовою для поступового зростання добробуту населення, який сильно впав внаслідок девальваційної інфляції); 3) підвищення активності банків у сферах інвестиційного та інноваційного кредитування (для інтеграції українських підприємств у європейський ринок потрібне суттєве переоснащення виробництва та підвищення продуктивності праці, для чого необхідні інновації та інвестиції).

На сьогодні основними проблемами розвитку кредитного ринку України, на мою думку є: 1) висока вартість кредитів, яка обумовлена насамперед високим темпом інфляції та політикою грошової рестрикції, що проводить Національний банк України; 2) відсутня довгострокова ресурсна база в банках, що ускладнює розвиток інвестиційного

та інноваційного кредитування, а також таких важливих сегментів кредитного ринку як іпотечне кредитування й автокредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківська справа: сучасна система кредитування : навчальний посібник / Под ред. О. І. Лаврушина. 3-е изд., доп. Москва : КНОРУС, 2007. 264 с. 252

2. Грошово-кредитна і фінансова статистика. URL: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578.

3. Лєонов С. В., Богма Д.С. Проблеми та перспективи кредитного забезпечення соціально-економічного розвитку України. Вісник Української академії банківської справи. 2016. № 2. С. 35–40.

4. Мінченко М. Г. Сучасні тенденції розвитку кредитно-кооперативного руху в Україні. Економічний розвиток держави, регіонів та підприємств: проблеми і перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (17–18 квітня 2018 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. С. 42–45.

5. Рекуненко І. І., Струк Л.Є. Вплив конкуренції на стан кредитного ринку України. Сучасні підходи до управління підприємством : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції : у 2 т. Т. 2. Київ : НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2016. С. 312–317.

6. Савченко Т. Г., Піонтковська Я.О. Структура та інструменти грошово-кредитного ринку. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. Вип. 37. С. 169–180.

Якубенко Дмитро Сергійович,
студент групи ФМДз-18-2
Науковий керівник:
Денисюк Олена Григорівна,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, фінансів та оподаткування Житомирської філії УДФСУ

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ПЕРЕСТРАХОВИХ ПОСЛУГ ТА ЇХ НЕОБХІДНІСТЬ

Постановка проблеми. Інститут страхування є одним з найважливіших механізмів зниження соціальних ризиків, який забезпечує збереження матеріальних активів юридичних та фізичних осіб, гарантуючи відшкодування збитків в разі техногенних, стихійних і інших надзвичайних ситуацій. В даний час сучасний страховий ринок використовує механізм перестрахування в якості одного з найважливіших фінансових інструментів. Однак в умовах глобальної економічної нестабільності змінюються і напрямки в розвитку страхування та перестрахування. Трансформація ринку перестрахувальних послуг пов'язана з функціонуванням країни в складних економічних і геополітичних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Внесок у дослідження питань фінансового становлення та функціонування ринку перестрахування зробили такі зарубіжні та українські вчені, як В.Д. Базилевич, Д. Бланда, К. Бурроу, А. О. Бойко, О.О. Гаманкова, О.Д. Заруба, М.С. Клапків, О.В. Кнейслер, С.С.Осадець, О. І. Панченко, Р.В. Пікус, Л.О. Позднякова, О. В. Прокоф'єва, Т.В. Татаріна та інші дослідники. Незважаючи на наукові дослідження, окремі теоретичні, методичні та практичні аспекти перестрахування залишаються недостатньо дослідженими особливо в умовах значного динамізму економічного розвитку та глобалізації.

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до сутності перестрахування та формування на прямів використання можливостей ринку перестрахування для забезпечення стабільного розвитку страхового ринку України.

Виклад основного матеріалу. Перестрахування є важливим фінансовим важелем зменшення впливу наслідків різноманітних ризиків на діяльність страхових компаній, за рахунок передачі їх повністю або частково іншим страховикам. Формування такої системи перестрахувальних відносин забезпечує фінансову надійність страхових операцій та сприяє розвитку страхового ринку.

У фаховій літературі етимології слова «перестрахування» приділено значну увагу, тому існують різні підходи до визначення поняття перестрахування (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття перестрахування

Джерело	Визначення
Александрова М.М. [1]	Перестрахування – це страхування страховиком ризиків виконання всіх або частини своїх зобов'язань перед страхувальником у іншого страховика. Тобто це процес передачі ризиків іншому страховику.
Бойко А. О. [3]	Перестрахування – це галузь страхування, яка являє собою процес передачі визначеної на основі договору частки відповідальності за прийнятими на страхування ризиками одним страховиком (цедентом) з у рахуванням власних фінансових можливостей іншому страховику (цесіонеру), та подальшої (в разі необхідності) передачі відповідальності виконання зобов'язань перестраховиком (ретроцедентом) іншому перестраховику (ретроцесіонеру) з метою забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості, диверсифікації страхового портфеля та рентабельності діяльності учасників даного процесу
Дьячкова Ю. М. [6]	Перестрахування – це особливий вид договірних економічних відносин, у процесі яких страховик (надалі цедент), приймаючи на страхування ризики, визначену частку по них з урахуванням своїх фінансових можливостей з метою забезпечення фінансової стійкості і рентабельності страхових операцій передає на погоджених умовах іншим страховикам (перестраховикам)
Панченко О. І. [7]	перестрахування – це самостійна галузь страхового ринку, яка являє собою систему економічних відносин, що дозволяє здійснити передачу страховиком визначеної в договорі частини відповідальності за

Продовження таблиці

	прийнятими на страхування ризиками, з урахуванням фінансових можливостей, перестраховику для утримання фінансової стійкості, диверсифікації страхового портфеля та забезпечення беззбиткової діяльності учасників процесу перестрахування.
Прокоф'єва О. В. [10].	Перестрахування – це система економічних відносин, в процесі яких страховик, приймаючи на страхування ризики, передає частину відповідальності за ними, з урахуванням своїх фінансових можливостей, на узгоджених умовах іншим страховикам з метою створення збалансованого страхового портфеля, забезпечення фінансової стійкості і рентабельності страхових операцій.
Стаття 12 Закону України «Про страхування»	Перестрахування – це страхування одним страховиком (цедентом, перестрахувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований

Дослідження визначень поняття «перестрахування» свідчить про відсутність єдиного підходу до його трактування. Кожне визначення має спільну основу, яка уточнюється або доповнюється з різних поглядів. Загалом,перестрахування – це окремий фінансовий механізм страхування, за допомогою якого страховики підтримують рівень своєї платоспроможності та виконують покладені на них зобов'язання. Основними характеристиками перестрахування, які визначають його сутність, є: перестрахування є окремим самостійним сегментом страхування; ризик, взятий на себе страховиком за прямим договором страхування, називається оригінальним ризиком і являється основним об'єктом договору перестрахування; другою стороною за договором перестрахування може бути тільки страховик.

Перестрахування розширює можливості прямого страховика, представляючи собою складну процедуру вторинного перерозподілу страхового ризику на світовому страховому ринку. На рис. 1. представлений процес передачі ризику.

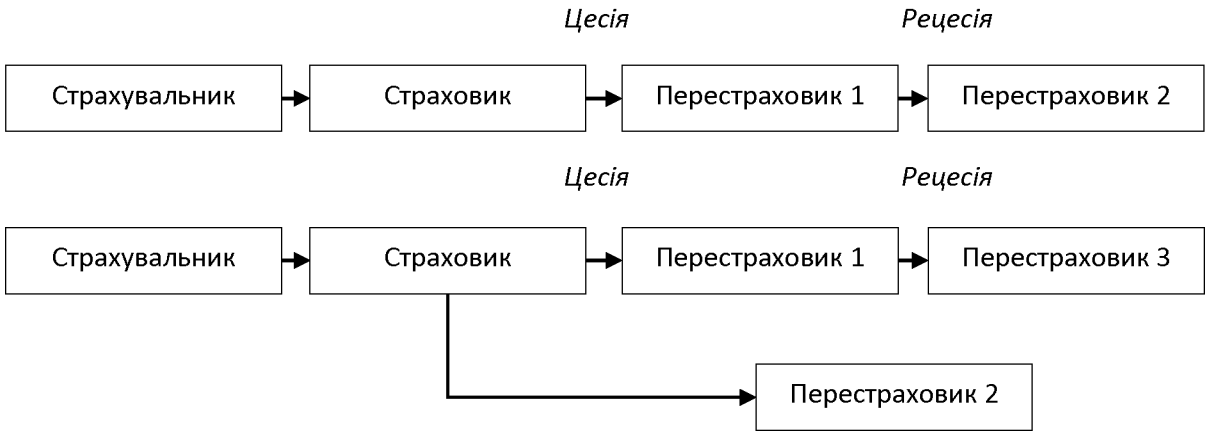

Рис. 1. Схема передачі ризику в перестрахування [11; 10].

Ціль перестрахування полягає в захисті страховика від можливих фінансових втрат, які він понесе за укладеними договорами страхування, якщо не захиститься перестрахуванням. Рівень захисту в кожному випадку визначається договором перестрахування. За допомогою перестрахування страховик може збільшити ємність свого страхового портфелю шляхом підписання договорів прямого страхування за ризиками, які перевищують за своєю повною вартістю його фінансові ресурси. Завдяки перестрахуванню страхова компанія підтримує необхідну рівновагу у своїй діяльності, яка постійно знаходиться під впливом багатьох факторів. До таких факторів відносяться і випадкові коливання в розвитку збитковості, і ймовірність катастроф, які спроможні спричинити колосальні збитки, особливо в ситуації кумуляції збитку, коли страховик несе відповідальність за багатьма страховими полісами через одну подію.

Відносини перестрахування будуються на таких основних принципах [12]:

– принцип найвищої сумлінності – перестрахувальник зобов'язаний до підписання договору дати перестраховику повну і достовірну інформацію про ризик, який передається та повідомляти про всі зміни, які впливають на ступінь ризику протягом всього періоду перестрахування. Порушення даного принципу тягне за собою відмову перестраховика сплачувати відшкодування;

– слідування долі прямого страховика – перестраховик зобов'язаний: виконувати свої обов'язки в тому випадку, якщо перестрахувальник сплатив страхове відшкодування страховику; здійснити виплату перестрахувальнику страхового відшкодування у відповідності з часткою своєї участі.;

– принцип страхового інтересу;

– принцип відшкодування збитків;

– принцип послідовності рішень та дій страховика – перестраховик завчасно погоджується з волевиявленням перестрахувальника при регулюванні ним страхових збитків за договором прямого страхування.

На міжнародному перестраховому ринку реалізується так званий принцип обміну інтересами, у відповідності до якого здійснюється взаємозв'язок перестраховиків між собою. Даний принцип припускає, що операції з передачі та з прийому ризику за певний проміжок часу врівноважують одна одною. Ризик, який передається, називається аліментом, а який приймається – контраліментом.

Основним завданням перестрахування є вторинний перерозподіл ризику. Дана особливість полягає в тому, що страхова компанія спроможна надати страхувальнику тільки ту гарантію, яка відповідає його фінансовим можливостям. Страховик не спроможний досягти таких результатів самостійно. Страхова компанія може виконати свої зобов'язання через перестрахування, тобто розподілити ризик між собою та іншою страховою компанією. За умови перестрахування перестраховик бере на себе значну частку ризику чи гарантії, а інша частина ризику, яку цедент залишає за собою, є власним утриманням. Як правило, на кожного перестрахувальника припадає різна частка покриття. Завдяки цьому страховик, котрий передає ризики в перестрахування, збільшує свої можливості щодо прийняття ризиків у десятки разів [13].

Можна також визначити вторинні функції перестрахування. Серед яких виділяють такі [8]:

– за допомогою перестрахування можна застрахувати досить дорогі та специфічні ризики;

– перестрахування дає можливість запровадити та поширити нові види страхування;

– за допомогою перестрахування страхова компанія має можливість створити в перспективі збалансований портфель, який необхідний страховику для контролю за своєю середньостроковою та довгостроковою політикою;

– у випадку, коли перерозподіл ризику здійснюється між резидентами та нерезидентами, перестрахування набуває форми зовнішньої торгівлі. Це, так званий, «невидимий» експорт – імпорт.

Залежно від прийнятих критеріїв перестрахування можна класифікувати за різними ознаками (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація перестрахування

Ознака	Вид
за способом дії	– активне або вихідне (передача ризиків у перестрахування); – пасивне або вхідне (прийняття ризиків на перестрахування);
за розміщенням ризиків	– вітчизняне (внутрішнє); – зарубіжне (зовнішнє);
за способом розподілу ризиків	– пропорційне; – непропорційне;
за методом передачі ризиків	– факультативне (добровільне); – облігаторне (обов'язкове); – факультативно-облігаторне або облігаторно-факультативне (змішане);
за формами здійснення	– пропорційне (квотні договори, договори ексцеденту суми та квотно-ексцедентні договори) – непропорційне (договори ексцеденту збитку і ексцеденту збитковості)

Джерело: [4; 7]

Активне перестрахування полягає в передачі ризику в перестрахування, пасивне – в його прийняті. При цьому одна і та ж сама страхова компанія може одночасно проводити як активне, так і пасивне перестрахування [2].

Факультативне (необов'язкове) перестрахування історично з'явилося першим на міжнародному страховому ринку. Цей метод полягає в тому, що п страхова компанія – цедент (перестраховик), яка передає ризик, немає жодних довгострокових зобов'язань по перестрахуванню ризиків перед перестрахувальником (страховою компанією, яка приймає ризик). В свою чергу перестрахувальник (цесіонер) також немає жодних довгострокових зобов'язань щодо прийняття ризиків в перестрахування перед даним цедентом (першою страховою компанією, яка передає ризики).

Цесіонер може не погодитися з пропозицією цедента підписати договір перестрахування; може погодитися прийняти участь в даному договорі частково або повністю. Більш того, перестраховик (цесіонер) може запропонувати додаткові умови перестрахування ризику.

Сутність договірного перестрахування полягає в тому, що між учасниками перестрахових відносин підписується довгострокова угода про перестрахування, згідно якої страховик – цедент зобов'язаний передавати, а перестраховики приймати в перестрахування всі ті ризики, характер та розміри яких точно прописані в умовах цієї угоди.

При договірному перестрахуванні цедент сплачує перестраховику –цесіонеру із загальної суми страхової премії відповідну частку, розмір якої залежить від групи та виду перестрахування, а цесіонер сплачує при страховому випадку свою частку відшкодування у відповідності з умовами договору перестрахування. Договірне перестрахування має певні переваги в порівнянні з факультативним. По – перше, воно вигідне цеденту, так як всі обговоренні ризики гарантуються пере страховим захистом. По – друге, при договірному перестрахуванні охоплюється весь страховий портфель цедента по прийнятому виду ризиків або значна його частина. По – третє, цей метод дешевший за факультативне для обох сторін.

Пропорційне перестрахування означає, що ризик, який потрібно перестраховувати, буде розподілений між цедентом та перестраховиком на основі фіксованого відсоткового співвідношення, яке визначає долю перестраховика [5]:

– по всіх збитках (повних або часткових);

– в оригінальній премії.

Непропорційне перестрахування полягає в тому, що страхова відповідальність перестраховика – цесіонера не залежить від власного утримання цедента, тобто розрахунки між ними будуються на основі або кінцевих фінансових результатів цедента, або на основі дуже великих збитків. Це означає, що по певним договорам та збиткам перестраховик може не виплачувати відшкодування, якщо розмір збитків менший раніше запланованих лімітів.

Кожна форма перестрахування виділяє певні види договорів, такі як договір квотного перестрахування, ексцедента суми, ексцедента збитку та ексцедента збитковості. Таким чином, необхідність і передумови проведення перестрахування випливають не тільки з природи економічної категорії страхування, але й специфіки страхової організації, як господарюючого суб'єкта з підвищеними вимогами до його фінансової стійкості.

Надання перестрахувальних послуг здійснюється шляхом укладення договорів перестрахування, які мають на меті встановити, за яких обставин (сукупності обставин) виникають обов'язки перестраховика здійснити перестрахувальну виплату на користь прямого страховика. За суб'єктним складом договори перестрахування не суттєво відрізняються від договорів страхування, з тією лише різницею, що законодавство може встановлювати особливе державне регулювання (ліцензування, контроль за фінансовою стійкістю і інші елементи) діяльності перестрахувальників, що може накладати особливі вимоги, пов'язані з можливістю здійснення перестрахової діяльності . Особливістю договорів перестрахування є поняття страхового ризику, як випадкової події, з настанням якої виникає обов'язок перестрахувальника здійснити виплату на користь страховика. Така подія визначається самим договором перестрахування, і може визначатися як настання страхового випадку за прямим договором страхування, або сукупності таких договорів, або сукупного результату страхової діяльності за узгодженим переліком видів страхування. Ці особливості визначення обов'язки перестрахувальника по виплаті є наслідком розвитку перестрахувальної техніки за минулі майже два століття проведення перестрахувальних операцій.

Висновки. Перестрахова діяльність є самостійним сегментом страхового ринку, головнийзмсстякої визначається необхідністю вторинного перерозподілу страхового ризику, прийнятого за договорами страхування прямими страховикам. Головним економічним ефектом перестрахувальної діяльності є згладжування коливань розміру страхових виплат, що здійснюються прямими страховиками, за рахунок участі перестрахувальників у виплатах середніх і великих розмірів, а також при настанні таких страхових ризиків, які зачіпають одночасно велику кількість застрахованих об'єктів. Такий ефект дозволяє захистити фінансові результати страховика і забезпечити його платоспроможність, а отже і захист інтересів страхувальників за договорами страхування.

Основним макроекономічним завданням розвитку перестрахування в Україні виступає підвищення інституційної ступеня зрілості економіки і подолань страхової бідності економічних агентів. Основний завданням розвитку перестрахування має стати подолання недовіри населення до інструментів страхового ринку. Для приведення національної страхової системи у відповідність зі світовими

стандартами необхідне проведення якісних змін, наприклад, встановлення єдиних вимог і стандартів ведення бізнесу, створення ефективного механізму державного регулювання шляхом розробки уніфікованого кодексу законів про страхування з урахуванням міжнародного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М. Страхування: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. Житомир: ЖДТУ, 2010. 184 с.

2. Ахвледиани, Юлия Тамбиевна. Страхование: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». 2-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ ДАНА, 2011. 567 с.

3. Бойко А. О. Оптимізація структур страхового портфеля за рахунок операцій перестрахування. Розвиток економіки України в умовах глобалізації : праці Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю молодих вчених та студентів, 18 берез. 2011 р., Харків. Харк. нац. екон. ун-т. Х., 2011. С. 79-80.

4. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник. К. : Знання, 2011. 391 с.

5. Глобальний ринок перестрахування в 1 півріччі 2011 року. Страхова справа. 2011. № 3 (43). ст. 18-27.

6. Дьячкова Ю.М. Страхування : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.

7. Панченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку перестрахувального ринку України. Фінансові дослідження. 2016. № 1. С. 48-56.

8. Практикум зі страхування: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Р.В. Пікус та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 479 с.

9. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/ show/85/96-%D0%B2%D1%80

10. Прокоф'єва О. В. Сутність ринку перестрахування та особливості його формування. Финансовые услуги. 2017. № 2. С. 38-41.

11. Страхование: учебник для бакалавров.под ред. Л.А. Орланюк-Малицкой, С.Ю. Яновой. М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2011. 828 с.

12. Страхование: экономика, организация, управление: Учебник; в 2 т. / СПбГУ, экон. факультет; Под ред. Г.В. Черновой.М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2010. Т. 1 / [А.Н. Базанов, Л.В. Белинская, Н.Л. Вещунова и др.] 751 с.

13. Страхування: Підручник: За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 1019 с.

14. Страхування: практикум: навч. посіб. за ред. В.Д. Базилевича. 2-ге вид., переобл. і допов. К.: Знання, 2011. 607 с.

Наукове видання

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У шести частинах

Частина 4

Відповідальний за випуск ***Кужелєв М. О.***

Відповідальний редактор ***Онишко С. В.***

Форматування та комп'ютерна верстка ***Лисенко О. В.***

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Здано до друку 21.11.2019. Формат 60×84/16.
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 15,7.
Тираж 300 примірників. Замовлення № 844.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016